

UKDE

UKDE KİTAPLIĞI: 92
MARAŞ KÜLTÜR VE EDEBİYAT SERİSİ: 24

Editör:

Yaşar ALPARSLAN
Serdar YAKAR

Baskı – Cilt:

ÖNCÜ BASIMEVİ
Kazım Karabekir Cad. No: 85/2
İskitler/ANKARA
Tel: 0.312.3843120

Kapak Tasarım:

Şükran İŞÇİ

Baskı Tarihi :

Temmuz 2011

ISBN :

978-605-87641-0-1

Yazışma Adresi:

Vefa Kitap Kırtasiye
İsmetpaşa Mah. Borsa Cad.
Buket Sitesi Altı No 17/C
Tel: 0.344.225 13 00
KAHRAMANMARAŞ

SÜNBL-ZÂDE VEHBÎ

DÎVÂN

Hazırlayan
Ahmet YENİKALE

Kahramanmaraş
2011

Ahmet Yenikale,

1968 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1992 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "Ahmed Nâmî Dîvânı ve İncelemesi" adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1993 yılında girdiği Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde araştırma ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. Hâlen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Orta derecede İngilizce, Arapça ve Farsça bilmektedir. Yayımlanmış kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
ÖN SÖZ	13
KISALTMALAR	15
GİRİŞ	17
I. SÜN BÜL-ZÂDE VEHBÎ EFENDİ.....	19
A. Hayatı	19
B. Eserleri	25
C. Edebî Kişiliği	27
II. DİVANIN ÖZELLİKLERİ	31
A. Divan'ın Tertibi ve Nazım Şekilleri	31
B. Kullanılan Vezinler	37
C. Nüshaları	39
III. ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ	41
IV. DİVAN METNİ	45
Münâcât, Na't vs (Mesneviler)	47
İbtidâ'-i Kasâ'id (Kasideler)	84
Kasîde-i Tannâne	103

Kasîde-i Tayyâre	113
Kasîde-i Kelâmiyye (Sühan Kasidesi)	283
Terkîb-i Bend	297
Tevârîh (Tarihler)	319
Gazeliyyât (Gazeller)	357
Rubâ'iyât (Rubaîler)	534
Müfredât (Müfredler).....	540
Mu'ammeyât (Muammalar)	548
Elgâz (Lügazlar)	556
Târîh-i İtmâm-ı Dîvân	561
KAYNAKLAR	563
EKLER	567

TAKDİM

Büyüme. Küçük kalmamak. Kendine değer, maharet kazandırarak büyüme. Tabîata şekil vererek, katma değer kazandırarak büyüme. Mecbur olmadıkça yukardan aşağı inmemek. Başladığın işi bitirmek. Kendine yalan söylememek. Başladığın işte teennî ile hareket etmek, sabır sebat göstermek. Önünü görerek büyüme. Geride eser bırakmak. Milletine hizmet ederek onların helallığını almak.

Bunlar benim prensiplerimden bazıları. Şimdi bunlar dâiresinde bazı şeyler söyleyeyim.

Biz bu işe Serdar Bey'le beraber başlarken üç beş kitaplık bir hedef ortaya koymuştuk. Zâten kendi işlerimiz vardı. Bitirip onlarla uğraşacaktık.

Fakat bu da bir iş oldu. Kendi şartları içinde gelişti. Sürekli ortaya yeni hedefler koymamıza, hedef büyütmemize vesile oldu.

Halk şiiri ile edebiyâta başlamıştık. Derken dîvan şiiri işi ortaya çıktı. Bir miktar mesâfe aldık. Yayın yaptık. Bu güven verdi işi büyüttük. Dîvan şiirinde en son hedef neyse onu ortaya koyduk. Ona göre plan proje yaptık. Yolun kalanını yürümeye başladık.

Evet Maraş'ta Türk târihinin bütün zamanlarında dîvan şiiri geleneği var. Bu şiirin zevkine sâhip insanlar var. Dile aşinâ dinleyiciler okuyucular var. Türk dilini Fars ve Arap dilini çok iyi kullanan bu şiirde mehâret sâhibi insanlar var. Ya'nî bu şiir dalında döktürenler söktürenler var. Eserler ortaya koyanlar var. Başında da var sonunda da var.

Zâten biz bunların başından da sonundan da örnekler yayınladık. Halîli-i Meraşî gibi, Nâdir Baba gibi...

Târihte Maraş'ta bu mehâret sahiplerinden ba'zıları yerinde ustalaşmış yerinde kalmış. Bazıları ise Maraş'ta ustalaşmış. Yerini dar bulmuş. Erken dönem geç dönem yurdunu terk etmiş, Maraş'ı bırakmış. Diyar-ı

ğurbete düşmüş. Gezmiş. Uсталıđını başka yerlerde de ibraz etmiş. Payitahtı bulmuş. Payitahtta da mehâretini sergilemiş.

Derler ya “Balık gölüne göre büyür.” Maraş’ı göl olarak küçük bulmuş. Büyük göllere ulaşmış. Büyük göllere düşmüş. Büyük göllerde beslenmiş, büyümüş. Daha bir büyük olmuş. Şöhreti ülke çapında olmuş. Memâlik-i Osmâniyeyi kaplamış.

İşte bu seyirde hayata sahip Maraşlı dîvan şâirlerinden biri Sünbülzâde Vehbî.

Sünbülzâde Vehbî Maraşlı. Âilesinden çok sayıda âlim, şâir, kadı, nâib, müftü çıkmış. Âile geleneği uzun asırlar devam etmiş. Âilenin Maraş’ta ilmiyecilik geleneği öldüğü halde yakın târihe kadar vakıfları devam etmiş. Konakları olmuş. Varlık içinde eşraf bir âile olarak yaşamışlar. Halâ da bir damar hâlinde varlar. Hatta bir de modern modern şâirleri var. Tanyal Sünbül.

Sünbülzâde Vehbî Maraş’ın çıkardığı çok sayıda dîvan şâirlerinden biri. En büyüğü. Maraş’ta yetişmiş. Maraş dar gelmiş. İstanbul’a gitmiş. İstanbul’da işi büyütmüş. Büyükmüş. Yetenekliymiş. Daha bir büyük olmuş. III. Selim’in Sultanuşşuarâ’sı olmuş. Ona dîvânını sunmuş. O da ona bu sıfatı vermiş. Şöhreti memâlik-i Osmâniye’yi kaplamış. Şöhreti kendi ölünce ölmemiş. Devâm etmiş. Adı tezkirelere edebiyât târihlerine geçmiş. Adı bu günlere kadar ulaşmış.

Yanî bir zirve isim. Bir zirve insan. Hasseten de Maraşlılar için dîvan şiirinde bir zirve isim, insan.

Sünbülzâde Vehbi çok sayıda eser yazmış. Hatta bunlardan Tuhfe ve Nühbe’siyle eğitim târihinde çığır açmış. Lüğatı şiire dökerek dil eğitimini kolaylaştırmış. Eğitimde hafızanın hakkını vermiş. Çocuk eğitiminde yeri olan Lutfiye’sini yazmış. Hasseten de bir de dîvan yazmış.

Sünbülzâde’nin temel vasfı lisanı çok iyi biliyor olması. Evelâ Türkçeyi-Osmanlıca’yı çok iyi biliyor. Çok iyi kullanıyor. Hem de her sınıftan insan için kullanıyor. Onların anlayacağı şekilde kullanıyor yazıyor.

Münevver için yazacaksa sanatkarâne yazıyor. Daha az yerel kelime kullanıyor sâde insan için yazacaksa daha yerel halk tipi yazıyor. Onların anlayacağı şekilde yazıyor. Tabii aruzla yazıyor.

Sünbülzâde Vehbi Farsçayı ve Arapçayı çok iyi biliyor. Bu lisanları da şiirde en az Türkçe kadar muvaffakiyetle kullanıyor. Hatta Farsçada Farslıları beğenmiyor. Galat kullanımlarını tenkid ediyor. Ben onlardan iyiyim diyor.

Aynı şeyi Araplar için de yapıyor. Onların da şâirlerini, yazanlarını tenkid ediyor. Galatlarını sergiliyor.

Her iki dilde geçmişin büyüklerini ortaya koyuyor. Yerlerini belirliyor. Kendi yerini tâyin ediyor.

Ben daha önce divanındaki na'tlarını okumuş, bir sebeble yeni harflere aktarmıştım. Hazırlanış safhasında baştan aşağı okudum. Büyük çoğunluk kelimeleri biliyorum. Bilmediklerim için luğatlerine baktım. Hayret ettim. Sünbülzâde hiçbir kelimeyi ğalat kullanmıyor. Sarf-nahiv kâideleri dâhilinde yeri neyse öyle kullanıyor.

Bu Osmanlıda hastalık. Nesri -şiiri- yazısı buna göre oluşmuş. Kelimenin kökünü görmek ister. Yazarken hasseten köküne göre yazar. Galat şekline göre yazmaz. Galatı tenkit eder. Galatı tesbit eder. Lügatını yazar. Kitap yapar. Bastırır. Kullanır. Sanki lisanda geçişe müsâade eder. Fakat millîleşmeye temâmen müsâade etmez. Aydın galatsız konuşur. Halksa kelimeyi dilin kâidelerine çeker kullanır. Hañçeresine uyarlar konuşur. Peykârı pınar eder konuşur. Halına bırakmaz millîleştirir konuşur.

Sünbülzâde büyük şâir. Hem de her bakımdan büyük şâir. Bu hükme bizi götüren sebebler nedir dersiniz?

Evvela dediğimiz gibi üç dilin birinci derece ustası. Dili çok iyi kullanıyor. Sanki kâideleri dâhilinde dille, dilde kelimelerle oynuyor.

Konu, malzeme üzerinden dilde istediği sanatı yapıyor, inşa ediyor. İşin en dikkat çekici yanı Şevk-engiz'i de dikkate alırsanız her alanda şiir yazıyor. Kalem oynatıyor. Kaleminin güçlülüğünü ortaya koyuyor. Sanatını isbât ediyor. İcrâ ediyor.

Ya'ni çok öyle iddiâ edildiği gibi sâde kelime oyunu yapmıyor. Tamı tamına ama hakkıyla konu anlatımı, ifâdesi dâhilinde kelimelerle oynuyor. Dili kullanırken zorlanmıyor. Kimsenin aklına gelmeyeceği, güç yetiremeyeceği şekilde dili kullanıyor. Sanatını icrâ ediyor.

Netice Sünbülzâde büyük şâir, büyük dilci, büyük usta. Bizim için Maraş'ta divan edebiyâtı üzerine uğraşırken, çalışırken Sünbülzâde'nin eserleri üzerine çalışmak, zirveye çıkmak, zirveye ulaşmak gibi bir şey.

Biz inşallah Maraş'ta divan edebiyâtını parça tüm bitireceğiz. Sünbülzâde'yi ise temâmen bitireceğiz. Onu bu diyâra bu ülkeye tanıtacağız. Üzerine çalışmalar yapılsın için zemin hazırlayacağız. Maraş denince bir de Sünbülzâde'yi akla getireceğiz.

Bunu yapıyoruz da. Şükür Gülcan Tanıdır Alıcı Hanımefendi çalıştı. Lutfiye'yi hazırladı, bastık. Onun beyi, büyük memleket sevdâlısı Yrd. Doç. Dr. Lutfi Alıcı Bey Nasihatname'sini çalıştı. Bastık. Şimdi sıra divânında.

Muhterem Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yenikale Bey küçükken bizim öğrencimizdi. Yavrumuzdu. Şimdi büyüdü. Divân edebiyâtında büyük usta oldu. Kimlikli, kişilikli bir insan oldu.

Geçen sene sonbaharda idi. Çağırdık. Halkaya dâhil ettik. Kendi de zâten istekli idi.

Kendine de Sünbülzâde'nin Divân'ını ve Şevk-engiz'ini okuma görevini verdik. Zevkle kabûl etti. Gitti. Başladı. Okudu. Getirdi.

Ancak okuyup getirdiği zaman gördük ki Aman Allah, ne zor metinmiş Divân. Evvelen dediğimiz gibi adam tam bir dil ustası. Bütün ustalığını Divan'da ortaya koymuş.

Sâniyen ki aslı bizde var. İstersen internetten indir. Aynı şey. Kitap Kahire'de basılmış. İstanbul'a göre dizimde farklılık var. Vavları, dalları, râları ustalık gösterip siz birbirinden seçiyorsunuz. Hayret edilecek bir şey. Bir kelimenin harfleri diğer bir komşu kelimenin içinde. Düşünüyorsunuz, taşıyorsunuz. Siz ayırıyorsunuz. Eğer Arapçaya, Farsçaya âşinalığınız yoksa içinden zor çıkarsınız. Zor okursunuz. Zor anlama kavuşturursunuz. Kalıba sokarsınız.

Velhâsılı Ahmed Bey bu zor metnin altından süratle kalktı. Okudu. Getirdi. Biz de görevimizi yaptık. Eser ortaya çıktı.

Şunu da anlamadık değil. Bu ülkede nice dîvanlar çalışılırken bu dîvanın çalışılmaması biraz da zorluğundanmış. Muhtemelen uğraşanlar da zorluğundan mütevellid okumayı neticelendirememiş. Bastırmamış. Bastırmayı göze alamamış.

Bu eser baskılı dîvan üzerinden çalışıldı. Bitti. Bu III. Selim'e ilk sunulan şekliyle ortaya çıkmış oldu. Fakat Ahmet Bey;

-Sünbülzâde bundan sonra da yaşamış. Yeni gazeller yazmış. İlavelerle III. Selim'e bir daha sunmuş. Onu da getirelim. Sonradan yazdıklarını da ilâve edelim, dedi.

-Olur, dedik.

İlgili kuruma parasını yatırdık. 3-4 ay bekledik. Ancak gelmesi lazımgelen yerden gelmedi.

Biz de işi sıcağı sıcağına tutmak için artık bu şekliyle basalım dedik. Sonra gelirse Divân dışı ne gazelini vs. bulduk, onları da biraz bekler, arkasını toplar ayrı basarız dedik.

İnşallah öyle de yaparız. Allah rast getirir. Baskı dışı şiir olarak Sünbülzâde'den ne kalmış hepsini buluruz, derleriz, toparlarız. Tasnif edip ülke insanımıza sunarız.

Biz bu eserleri Maraş insanı olarak da, ülke insanı olarak da gün yüzüne çıkarmak mecbûriyetindeyiz. Basmak mecbûriyetindeyiz.

Basalım ki insanlarımız büyüklerini tanısunlar. Örnek alsınlar. Maraşlıyım desinler. Bir atam da Osmanlı desinler. Kendiler de adam olsunlar. Taş üstüne taş koysunlar. Vasıf kazansınlar. Boşlukta boşa yaşamasınlar. Hedefsiz, maksatsız kalmasınlar.

Bizi bu zirve eseri basmakta hedefe ulaştıran Ahmet YENİKALE Beyefendiye memleket nâmına teşekkür ediyorum. Onunla daha yeni eserler yapacağımızı şimdiden müjdeliyorum. Allah'tan önünü açmasını talep ediyorum. Sayıları çoğalsın diye niyazda bulunuyorum.

Zirveyi yakalamışken zirvedeki eserimizi çıkarırken evvelâ Allaha bizi muvaffak kıldığı için şükrederim.

Bizi bu işe Mehmet KANBUR Bey sürükledi. Atilla Bey destekledi. Kitapların dağıtımını şirketlerinin üstünde. Her ikisine de Allah'tan sağlık, sıhhat, âfiyetler dilerim.

A.Kadir KURTUL Beyefendi ortak. Sorgusuz süalsiz destek verir. Terbiye insanı. Ona da Allah'tan hayırlı ömürler dilerim. Teşekkürlerimi sunarım.

İlk günde fikrimi açtığımda cebinde ne var ne yok verdi. Destekte o gün bu gün kusur etmedi. En fazla bu işlerin devamı için o çalışır. Ufuklu insan Mahmut ARIKAN Beyefendiye teşekkür ederim.

Hem kültür hem de iş adamı. Okur. İşin önünü açacak şekilde akıl verir. Kitap ısmarlar. Rehberlik eder. Babasına lâıyk evlat Mustafa CİĞER Beye teşekkür ederim.

Hayırlı her işin yanında yer alır. İyiyi kötüden seçer. Hayra vesîle her işde bize de açık çek verir. A.Duran BALSUYU'na da teşekkür ederim.

Bu kitabın çıkmasına katkıda bulundu. Seçkin insan babası gibi ekmek sâhibi, müteşebbis insan Hanifi ÖKSÜZ Beye teşekkür eder sağlık, sıhhat, âfiyet dilerim.

Daha bunlar gibi nice dostlar var. Hepsine bizim bu noktaya gelmemize vesile oldukları için teşekkürler ederim.

Verene, tasadduk edene, ekmek yedirene Allah verdiğinin kat kat fazlasını versin derim. Bu sırada bir de iş adamına değer verdiğimi, öne çıkardığımı liderliklerine ihtiyaç olduğunu bütün samîmiyetimle ifâde etmek isterim.

Sağ kolum baş kalfem Serdar YAKAR Beye, eserin ortaya çıkmasına vesîle olan Ahmet YENİKALE Beyefendiye ellerine sağlık derim. Allâha tevekkül eder yoluma devam ederim. Himmeti, milleti olana Allahın yardım edeceğine inanırım.

Yaşar ALPARSLAN

ÖN SÖZ

Sünbül-zâde Vehbî Efendi, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı'nın meşhur şahsiyetleri arasında yer alır. Onun ünü, uzun yaşamında Osmanlı bürokrasisinde yapmış olduğu görev ve hizmetlerden ziyade, sıra dışı kişiliğinin birer eseri olarak çok okunan kitaplar yazmış olmasından kaynaklanır. Yazıldığı dönemden itibaren uzun yıllar medreselerde ders kitabı olarak okutulan hatta ezberletilen ve uzun yıllar yeri doldurulamayan Farsça-Türkçe manzum sözlüğü Tuhfe-i Vehbî ve Arapça-Türkçe manzum sözlüğü Nuhbe-i Vehbî, yine çok okunan mesnevîlerden Şevk-engîz onun adını unutturmamaya yetmiştir. Ancak bu eserlerin gölgesinde kalmış daha bir eseri vardır ki bu da Divan'ıdır.

Bu çalışma, devrinin sultânüşşuarâsı (şairler sultanı) ünvanına sahip olan Sünbül-zâde Vehbî'nin Sultan III. Selim'e ithaf ettiği Divan'ı üzerinedir. Türk edebiyatının en hacimli divanlarından biri olan bu eser bugüne kadar yeni Türk harfleriyle yayımlanmamıştır. Kütüphane kataloglarında irili ufaklı 20 yazma nüshasını tespit edebildiğimiz eser 1253'te Bulak/Mısır'da basılmıştır. Bu çalışmada matbu nüsha esas alınmış, iki yazma nüshayla da karşılaştırılarak sağlam bir metin tespit edilmeye çalışılmıştır. Şunu esefle ifade edelim ki çalışma takvimimiz boyunca bütün ısrarlarımıza rağmen eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazma nüshalarından istifade etmemize kütüphane yetkililerince bitmez tükenmez tadilat ve elektrik bahaneleriyle imkan sağlanmamıştır. İleriye dönük bir tarih, bir ümit verilmediği hatta elektronik postalarımıza ve telefonlarımıza cevap verme zahmetine bile katlanılmadığı için yayıncı kuruluş eseri mevcut hâliyle basma kararı almıştır.

Çalışmamız, XVIII. yüzyıl Türk tarihi ve edebiyatının genel bir görünümünün verildiği giriş bölümünden sonra dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği anlatılmıştır. İkinci bölümde kullanılan

vezinler ve nazım şekilleri çerçevesinde Divan'ın şekil özellikleri ele alınmıştır. Özellikle kasideler, sunulduğu kişiler ve türleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Üçüncü bölümde, Divan'ın çeviri yazısında uygulanan sistem hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise çalışmanın esasını oluşturan çeviri yazılı Divan metni yer almaktadır. Ayrıca kitabın sonuna bir kaynakça eklenmiştir.

Bu tür metin çalışmalarında müracaat edilen kaynakların başında şüphesiz sözlükler gelir. Çalışmamızın kaynaklar listesinde, başvurduğumuz sözlüklerin epey bir yer tuttuğu görülmektedir. Ancak bu sözlüklerin Sünbül-zâde Vehbî'nin Divan'ını anlamada çoğu zaman yetersiz kaldığına şahid olunmuştur. Türk edebiyatında hacmi kadar kelime hazinesinin de oldukça geniş olduğu çetin bir divanla karşılaştığımızı söyleyebiliriz. Arapça ve Farsçaya bu dillerin sözlüğünü yazacak derecede vukufiyeti olan Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin Divan'ında Fransızca, Rumca, Rusça, Ermenice birçok kelime de bulunmaktadır. Bir dil ustası olan şairin Divan'ının dil ve üslûp açısından da müstakil bir çalışma ile ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Verdiğimiz bütün mesai ve emekler sonucunda ortaya hatasız bir eser çıktığını söylemeyiz ancak Türk edebiyatının klâsiği bir şahesere dikkatleri çekebileceğinden ümitli olduğumuzu söyleyebiliriz.

Son olarak eserin basım ve yayımını üstlenerek beni bu konu üzerinde çalışmaya teşvik eden ve çalışmanın her aşamasında yardımını gördüğüm hocam Yaşar Alparslan'a en derin hürmetlerimle şükranlarımı sunuyorum.

Ahmet YENİKALE

07.07.2011

Kahramanmaraş

KISALTMALAR

a	: birinci mısra
a.g.y.	: adı geçen yer
Ar.	: Arapça
AÜ DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
b	: ikinci mısra
bk.	: bakınız
C.	: cild
Fa.	: Farsça
FB.	: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359
Fr.	: Fransızca
G.	: Gazel
İA	: İslam Ansiklopedisi
İKTYDK	: İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu
K.	: Kütahya Vahitpaşa İlk Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359
-k	: der-kenar
Kas.	: Kasîde, Kasâ'id (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
Kt.	: Kıt'a
M.	: Matbu nüsha (Dîvân-ı Vehbî, Bulak/Mısır 1253)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Mes.	: Mesnevî(ler)
Müf.	: Müfred(ât)
s.	: sayfa
S.	: sayı
Tah.	: Tahmis
Tar.	: Tarih, Tevârih (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
ty	: tarih yok
vs	: ve saire
Yay.	: yayın(lar)ı

GİRİŞ

XVIII. yüzyıl Türk tarihinde siyasî, iktisadî ve sosyal hayatta varlığını birçok alanda hissettiren gerilemeye karşılık kültür, sanat ve edebiyatta önceki asırdan kalma bir olgunluk kendisini gösterir. Ancak bu yüzyılın sonu itibarıyla klâsik Türk edebiyatının da parlak dönemlerinin sona erdiği görülür.

Bu yüzyılın Osmanlı şiirine damgasını vuran iki büyük ismi, yüzyılın başında Nedim ve sonunda Şeyh Gâlib'dir. Sıra dışı kişiliğiyle Sümbül-zâde Vehbî de XVIII. yüzyılın renkli simalarından birisidir.

Bir asra yakın bir ömür süren şairimiz Sümbül-zâde Vehbî Efendi, XVIII. yüzyılda sekiz Osmanlı padişahının devrini idrak etmiştir. Bu padişahlar; III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808)dır (Uzunçarşılı, 1988: IV, I, 331-350).

1718'da yapılan Pasarofça anlaşması neticesi sağlanan ve "Lâle Devri" diye adlandırılan huzur ve barış ortamı bu dönemin mimarlarından Damad İbrahim Paşa ile Sultan III. Ahmed'in öldürüldüğü 1730'daki Patrona Halil İsyanı ile sona erer. 1739'da yapılan Belgrad, 1746'da yapılan Kasr-ı Şîrîn, 1774'te yapılan Küçük Kaynarca ve Yaş antlaşmaları ile Osmanlı'nın önemli sınavlar verdiği bu yüzyılda devlet içinde ve orduda önemli reform girişimleri olmuştur. Özellikle Yaş Antlaşması neticesinde sağlanan huzur ortamını iyi değerlendiren Sultan III. Selim, "nizâm-ı cedîd" adı verilen ilk ıslahât hareketiyle yeni bir ordu kurar. Zaten kendisi de bir şair olan III. Selim devrinde bilim, sanat ve edebiyatta da önemli gelişmeler kaydedilir.

Yapılan araştırmalara göre bu asırda yetişen 1322 şairden 168'inin divanı bulunmaktadır. Kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klâsik Türk edebiyatının en zengin dönemi olmasına rağmen üstad sayılabilecek şair sayısı oldukça azdır. Bundan dolayı kaynaklar Sâbit (ö.1712)ten itibaren "Her kaldırım taşının altından bir şair çıkar." sözüyle bu durumu eleştiri konusu etmişlerdir. Bu dönemde bazı şairlerin devrin edebiyatını değerlendirerek şair ve müteşairleri ayırt etmeleri

için reis-i şairanlık görevine getirilmeleri, Sünbül-zâde Vehbî'nin şiirin ayaklar altına alındığı bir dönemde kendisine şair denmesinden utandığını ifade etmesi, bu durumu yansıtmaya bakımından ilgi çekicidir. (Şentürk-Kartal, 2004: 401)

Bu asrın ilime ve sanata verdiği değerle ön plana çıkan birçok hükümdarı olmakla beraber asrın başında III. Ahmed asrın sonunda ise şüphesiz Sultan III. Selim gelir. Kendisi de bir şair olan ve İlhamî mahlasıyla şiirler yazan III. Selim, aynı zamanda hattat, musikişinas, neyzen, tanburîdir. Türk musikisinde sûz-i dil-ârâ diye bilinen makamın da mucididir. Nizâm-ı Cedîd adı altında bir çok alanda reformlara imza atan Sultan III. Selim aynı zamanda bir Mevlevîdir. İşte Sünbül-zâde Vehbî Efendi de böyle bir şair Sultan'ın devrinde "şultanü's-şuarâ" ünvanını almış ünlü bir şairdir. Divan'ını Sultan III. Selim adına tertip ve ona takdim etmiştir.

I. SÜN BÜL-ZÂDE VEHBÎ EFENDİ

A. Hayatı

Asıl adı Mehmed bin Râşid bin Mehmed olan şairin mahlası Vehbî'dir.ⁱ O zamanlar Osmanlı'nın bir sancağı olan Maraş'ta Sünbül-zâdeler diye bilinen köklü bir aileye mensuptur. Dedesi devrin Maraş müftülerinden Mehmed Efendi olup Saçaklı-zâde ile asırdaş ve komşudur. *Eşbâh-ı Nezâ'irin*ⁱⁱ fenn-i evvelini şerh ederek ismini *Tevfik illâ'llâh fî-şerhi'l-eşbâh* koymuştur (Hayatî, 1251: 63), (Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298). Osmanlı Müellifleri'nde fıkıhtan *Nûru'l-'ayn* ve *Kitâbü't-tenzihât* isimlerinde iki eseri daha zikredilir (Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 237). Babası Râşid Efendi de âlim ve şair bir zattır.ⁱⁱⁱ

Eski kaynaklarda^{iv} doğum tarihiyle ilgili bir bilgi bulunmayan şairin 1133 (1718) yılında doğduğu tespit edilmiştir (Beyzadeoğlu, 2000: 13). Divan'ında kendisine Eskizağra kadılığının ihsan edildiğini bildiren hatt-ı hümayûnun yazılmasına vesile olduğu için Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu, teşekkürlerini de içine alan îdiyyesinin

Yetmiş yetmiş bu sinn ü sâl ile bu hâl ile
Üstüne etfâl çıkmağ lâyıq u ahrâ mıdır (Kas.46/22)

beytinde yaşının yetmiş i idrak ettiğini ifade ediyor. Şairin Eskizağra kadılığına nasbedilişi [1202/03 (1788/89)] itibarıyla yaşı yetmişe geldiğine göre 1132/33

ⁱ Hayatî Efendi'nin Sünbül-zâde'den naklettiğine göre kendisine bu mahlası Seyyid Vehbî vermiştir. Ayrıca kaynaklarda, Seyyid Vehbî 1333(1719)'te Halep'te naib iken Sünbül-zâde'nin babası Râşid Efendi'nin de Seyyid Vehbî'nin yanında görev yaptığı ifade edilir (Akün, 1993: XI, 238), (Beyzadeoğlu, 2000: 14)

ⁱⁱ Eşbâh, Zeynü'ddîn İbn-i Nüceym-i Mısırî'nin kütüb-i fihriyyeden bir eseridir (Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298).

ⁱⁱⁱ Şânî-zâde (Tarih, 1284: I, 197) ile Mehmed Süreyyâ (Sicill-i Osmânî, 1311: IV, 618) Reşid olarak kaydeder.

^{iv} Hayatî, 1251: 63; Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298; Mehmed Süreyyâ, 1311: IV, 618; Şânî-zâde, 1284: I, 197; Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 237; Faik Reşad, 1312: II, 40; Muallim Nâcî, 1986: 86.

(1718/19) yıllarında doğmuş olabileceği sonucuna varılabilir.^v Hem bu sonuç, onun vefatında 90'ı aşmış olduğu hususunda Şânî-zâde'nin ifadesi ile de örtüşmektedir (Akün, 1993: 238).

Vehbî'nin doğumundan itibaren Maraş'ta ne kadar kaldığı bilinmiyor. Çocukluğunun ve gençliğinin bir kısmını Maraş'ta geçiren Sünbül-zâde Vehbî Efendi memleketinde mükemmel bir tahsil gördükten sonra kendisine şöhret kapılarını açacak olan İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'daki eğitim hayatı ve kadılık mesleğine ne zaman başladığı hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır. Divanında Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu bir kasidesinde geçen

Vâlid-i merhûmuñ etmişdi efendim imtiḥān
Dānişim muḥtâc-ı istifsâr u istiḫşâ mıdır (Kas.46/19)

beyitinden adı geçen şeyhülislamın babası Anadolu ve Rumeli kazaskeri Osman Efendi'nin karşısında imtihan edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kadılık mesleğine girmeden önce müderrislik de yaptığı Divan'ındaki

Alıp üstâddan izn ü du'âyı
Okutdum niçe ders-i Müntehâ'yı (Mes.7/16)

beyitinden anlaşılın şairin hocasından icazet alarak Münteha derslerini okuttuğu ancak geçim sıkıntısından ders vermeyi bıraktığı, devamındaki

Velî emr-i ma'âş oldu zârûrî
Sebeb terk etmege ders ü ḥuzûrî (Mes.7/17)

beyitten anlaşılmaktadır. Zamanın ileri gelenlerine kasideler sunarak onlarla dostane ilişkiler kurmuştur. Bu münasebetlerin tesisiyle Rumeli ve Anadolu'nun birçok yerlerinde kadılıklarda bulunma imkanına kavuşmuştur. Arkadaşı Sürûrî, onun Yaş ve Bükreş'te on yedi yıl kadılık yaptığını Eflak,

^v Nuhbe-i Vehbî üzerine yapılan bir doktora tezinde 1214(1799) yılında yazdığı Nuhbe'sinin

1276 Daḫi seksen ḳaderin (ḳadarın) bulmuş idim
İtmedim anları ammâ ityân

beyitinde geçen "seksen" ifadesi [Bölümün başlığına ve önceki beyitlere bakıldığında buradaki "seksen" in konuyla ilgili kelime sayısı olduğu anlaşılmaktadır.] alakasız bir şekilde yaşına bağlanarak doğum tarihinin kesin (!) olarak 1134 (1721) olduğu ifade edilmiş (Yurtseven, 2003: 8-9, 178).

Boğdan ve Siroz'da da bulunduğunu ifade eder.^{vi} Kadılık mesleğinde oldukça uzun bir devre geçiren şairin Galatalı Tıflı Efendiye mürid olduğu, kaynaklar arasında sadece Sicill-i Osmanî'de yer alır (Mehmed Süreyyâ, 1311: IV, 618) Şairin III. Selim'in doğumuna düşürdüğü

*Selîm'i Muştafâ Hân'a mübârek tâcdır güyâ
Nümâyân cevher-âsâ dürc-i şevketden bu şehzâde (Kas.4/58)*

tarihinde 1175 (1761)de İstanbul'da bulunduğu anlaşılmaktadır. Kendisine birkaç defa nâme-i hümayûn müsveddesi yazdırılmıştır. Yazdığı müsveddeler beğenildiği için Muhsin-zâde Mehmed Paşa'nın ilk sadareti sırasında resisü'l-küttâb Yenişehirli Osman Efendi ve Raif İsmail Efendi'nin gayretleriyle 1182 (1768)de Sultan III. Mustafa zamanında kadılıktan hâcegânlık mesleğine terfi ettirilmiştir (Faik Reşad, 1312: II, 40). Şair, hâcegânlık (mâli işler) sınıfına terfi edişi dolayısıyla Sultan III. Mustafa'ya bir kaside sunmuştur (bk.Kas.5). Bu meslekte yedi sene görev yapan Vehbî Efendi, başta Sultan I. Abdulhamit olmak üzere saray ve çevresinde büyük itibar kazanmıştır.

Sarayda tesis ettiği güven neticesinde ve Farsçaya olan vukufiyeti de göz önüne alınarak Bağdat valisi Ömer Paşa ile 1189 (1775)te Basra'yı kuşatarak Doğu Anadolu'yu yağmalattıran İran hükümdarı Zend Kerim Han arasındaki anlaşmazlığı halletmek üzere 1190 (1776)da İran'a elçi olarak gönderilmiştir.^{vii} Vehbî Efendi, Şiraz'da Zend Kerim Han'la görüştüktan sonra Bağdat'a dönmüş ve Ömer Paşa ile bir tahrirat kaleme alarak onun bir hükümdardan ziyâde bir aşiret reisi olduğunu ve pek yüksekte atıp tuttuğunu ve hareketinin dostane olmadığını payitahta bildirmiştir (Uzunçarşılı, 1988: IV, I, 460). Daha daha sonra Ömer Paşa ile aralarında ihtilaf çıkmıştır. Vehbî, Zend Kerim Han'ın şikayet ettiği konulardan Ömer Paşa'nın mesul olduğunu İstanbul'a bir tahrîrâtla bildirmiştir (Unat, 1992: 135). Ancak Ömer Paşa,

^{vi} Kocamiş pîr-i mugâna dönmüş
Yaş'la Bükreş'de gezüp on yedi yıl
Ey liyâkatsiz usandın ise İstanbul'dan
İşte Eflâk ile Boğdân yine var yirine git
Ba'd ez-în karnı toyar bok yemesin tutsun oruç
İbtidâ'-i ramazandan yer imiş si rûzî / Siroz'ı (Sürûri, ty: 70)

^{vii} Bu duruma Divan'ında şu beyitle işaret ediyor:
Belki ma'mûr eder vâlî-i Bağdâd bizi
Dest-i ihsânî ile ba'de harâbü'l-Başra (Müf.3)

Vehbî Efendi'nin kendi aleyhinde oluşan fikrini anlamış, Vehbî'den önce davranarak İstanbul'a Vehbî aleyhinde bir jurnal göndermiştir. Bu jurnalde Ömer Paşa, Vehbî'nin Zen Kerim Han'la dostluk uğruna İran tarafını tuttuğunu ve İran'da bulunduğu sırada ayyaşlık ve zinakarlık gibi devlet hizmetinde bulunanlara yakışmayacak hareketlerle İranlılara rezil olduğunu yazmıştır.^{viii} Bunun üzerine Sultan I. Abdülhamid Vehbî'nin bulunduğu yerde öldürülmesi için idam fermanı çıkarmış ve bu iş için de bir memur tayin etmiştir (Unat, a.g.y.). Görevli memur henüz Bağdat'a ulaşmadan dostlarının haber vermesi üzerine bir posta tatarı kıyafetiyle İstanbul'a gelmiş ve Üsküdar'da bir dostunun evine gizlenmesiyle sefaret macerası sona ermiştir (Akün, 1993: XI, 238).

Vehbî Efendi'nin yalnız Şânî-zade Tarihi'nde rivayet edilen sefaretten dönüş macerası ve Ömer Paşa ile olan anlaşmazlığı konusunda kaynaklarda pek çok ihtilaf vardır.^{ix} Vehbî Efendi, sefaret dönüşü yazdığı, I. Abdülhamid'in beğenip affına vesile ve manzum bir sefaretname örneği olan Tannâne Kasidesi'nin sonunda

Dil-beste olan luğf-ı Hudâvend-i kerîme
Rabf-ı emel etmez kerem-i Zend Kerîm'e (Kas.7/114)

diyerek Sultan I. Abdülhamid'e olan bağlılığını ifade eder. Ancak bir fiyasko ile sonuçlanan bu İran elçiliği sonrasında gittikçe geçim sıkıntısı ve ümitsizliğe düşen şairin hâmîleri de gözden düşmüştür. İran'dan döndükten sonra Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya sunduğu kasidesiyle (Kas.25) affını ve piyade veya süvari mukabeleciliği mansıplarından birini isterse de karşılık görmez (bk. Kas.26). Gerek sadrazam Darendeli Mehmed Paşa'dan (Kas.27, Kas.28) gerekse Şeyhülislam Vassaf-zâde Mehmed Es'ad Efendi'den (Kas.40) hiç olmazsa eski mesleği olan kadılığa iadesini istemiştir. Yedi senelik fakruzaruret içerisinde uzun bir bekleyişten sonra sadrazam Halil Hamid Paşa'nın ilgisini görerek eski mesleği olan kadılığa dönebilmiştir. Bunun şükranne bir ifadesi olarak sadrazam Halil Hamid Paşa'ya dört kaside

^{viii} Vehbî'nin İran sefareti sırasında yazdığı

Bağş eyledim İrân'ı ben hâl-i ruğ-ı cânâneye
Şîrâz u Keşmîr ü Hoten olsun fedâ bir dâneye (G.229/1)

matla'lı musammat gazeline bakıldığında Bağdat Valisi Ömer haklı gibidir.

^{ix} bk. Unat, a.g.y.; Uzunçarşılı, a.g.y. Kaynaklardaki bu ihtilafa Ömer Faruk Akün de dikkat çekmiştir (Akün, a.g.y.).

sunmuştur (bk. Kas.30, 31, 32, 33). Ayrıca İran seyahatinden beri yazmayı arzu ettiği Tuhfe-i Vehbî adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğünü Halil Hamid Paşa'nın iki çocuğu adına kaleme alarak takdim etmiştir.

Sünbül-zâde Vehbî Rodos'ta kadılığı sırasında Osmanlı Devleti'ne ihanet eden Şahin Giray'ın yakalanıp idam edilmesinde önemli rol oynadığını bunun üzerine yazdığı ve I. Abdülhamid'e sunduğu Tayyâre Kasidesi'nde ayrıntılı bir şekilde anlatır (bk. Kas.8). Bu olayla tekrar yıldızı parlayan Vehbî, "merâtib-i sitte"den Silistre niyâbetine tayin edilir. Arkasından Avusturya seferi sırasında ordu-yı hümâyûn kadılığı naibliği tevcih olunur. Asker ile Edirne, Sofya, Niş havâlisinde dolaştıktan sonra dönüşünde 1203 (1788/89)da Eskizağra kadılığına nasp edilir.^x Bu yeni görevinde müverrih ve şair Sürûrî'de yanında kethüdasıdır. (Akün, 1993: 339)

Eskizağra'da kadılık görevini yürütürken (Kas.16)daki kendi ifadesiyle Şahin Giray'ın intikamını almak isteyen bir grup Tatar tarafından mahkemesi basılmış, malı mülkü yağma edilmiş, ailesi ve adamlarıyla birlikte 45 gün hapsedilmiştir (Beyzadeoğlu, 1991: 61-63). Vehbî'yi her vesile ile hicveden kahyası Sürûrî bu olayı da fırsat bilerek onun Eskizağra kadılığı sırasında birçok yolsuzluk yaptığını, ayrıca bir kadınla ilişkisi olduğu için bu olayların başına geldiğini söyler (Sürûrî, ty: 66-67). Bu olay üzerine kadılıktan azledilen Vehbî, Sultan III. Selim'den tekrar mansib ister (Kas.17). Rodos'tan İstanbul'a dönen Vehbî, daha önce Sürûrî'nin teşvikiyle 1198(1783)te bir divan tertip etmişken, üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip tertip etmişken^{xi},

Kılıp her nev'ini başka mühezzeb
Olundu üç lisân üzre müretteb (Mes.7/131)

beytinde üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip ettiği Divan'ını

Dedim târihîni cevher gibi hûb
Ma'ârif gencidir dîvân-ı mergûb (Mes.7/134)

^x Zikredilen yerlerle ilgili şiirleri için bk. Kas.9, 10, 11, 12, 68.

^{xi} Sünbül-zâde'nin bu ilk divan tertibine Sürûrî'nin düşürdüğü tarih beyti şudur:

Sürûrî seyr idüp tertib-i nazmın söyledi târih
Bu dîvân ile Vehbî kişver-i ma'nâda sultândır (Sürûrî, 1255: 147).

beyitinde mücevher tarih hesabına göre italik dizilen mısradaki -eski harflere göre- noktalı harflerin ebced değerlerinin toplamı olan 1205 (1790) tarihinde tamamlayarak Sultan III. Selim'e sunmuş ve yine aynı tarihi aşağıdaki beyitinde de ifade etmiştir:

Târîhini Selîm Hân derse degil mi şâyân
Şâhâne oldu Vehbî divân-ı nev-müretteb (Mes.8/5)

Buna karşılık III. Selim de şairi birçok hediyeler ile şahsi elbiselerinden oluşan bir bohça hediye etmiştir. İtibarı gittikçe artan Vehbî'nin Sultan III. Selim'in saltanat yılları hayatının en parlak devresi olmuştur. III. Selim döneminde "sultanü'ş-şuarâ" unvanını da alan ve mimari eserler için düşürdüğü tarihler İstanbul'un çeşitli yerlerini süsleyen Vehbî, yine bu devrede Manisa ve Siroz'da kadılık yapmıştır. Daha sonra Manastır kadılığına tayin edilen Vehbî'ye son olarak Bolu kadılığının verildiği, ayrıca Tırhala ve Şumnu mansıplarının da verildiği tespit edilmiştir (Akün, 1993: 240).

Ömrünün kalan kısmını zevk ve eğlenceden geri kalmadan İstanbul'da geçiren yaşlı şair, nikris^{xii} hastalığına yakalandıktan sonra iki seneden fazla hasta yatıp 14 rebiyülevvel 1224'te (29 Nisan 1809) vefat etmiştir (Faik Reşad, 1312: II, 41). Edirnekapısı haricinde Topçular'a defn edilmiştir (Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 236).

Öldüğünde yaşı 90'ı aşkın olan Vehbî'nin ölümüne muarızı olan müverrih şair Sürûrî son bir vefa örneği göstererek

Gitdi şeyhü'ş-şu'arâ Vehbî-i sâhib-âsâr
Bü'l-heves pîr-i civân-tab' idi fevka'l-'âde,

Lâle vaktinde vefât etdi dedim târîhin
Gülşen-i cenneti me'vâ kıla Sünbül-zâde,

Şeyh ü şâb-ı bülegâ defn edip oldu mahzun
Ki civân-tab' idi pâkîze-edâ Vehbî-i pîr

Seri üzre dikilip serv dedim târîhin
Oldu nâbûd re'isü'ş-şu'arâ Vehbî-i pîr

tarihlerini düşürmüştür (Muallim Nâcî, 1986: 86, 87). Yine sitem kokan

^{xii} Gut, mafsalsomatizması olarak da bilinen bir hastalık.

Gam-güsâr idi Surûrî ana her târiḥde
Cennet olsun rûḥuna Vehbî Efendi'nin mekân (H.1224/M.1809)
(Uslu, 2007: 93, 186, 211)

tarihini yazan Sürûrî'nin ayrıca Sünbül-zâde Vehbî'nin müderris olan ve 26 yaşında ölen oğlu Lutfullah'ın (Mehmed Süreyyâ, 1996: III, 904) ölümü için de bir tarih düşürdüğünü görüyoruz:

İtti Lutfullah Molla 'azm-i sahra-i beka
Ruh-ı Vehbî-zâde rahmetle ide kesb-i safâ (H.1210-M.1795,DS/157)
(Uslu, 2007: 92, 187, 222)

Sünbül-zâde Vehbî'nin kendisi gibi şair ve kadı olan diğer oğlu Hayrullah Efendi ise Zilka'de 1267 (Ağustos 1853)te vefat etmiştir (Mehmed Süreyyâ, 1996: II, 665).

B. Eserleri

1) Dîvân

Bugüne kadar tespit edilen 20 yazması bulunan Sünbül-zâde Vehbî Divanı 1253'te Bulak'ta basılmıştır.

Eger yazmış ise Sa'dî Gülistân
Bu âşâra desinler Sünbülîstân (Mes.7/132)

beyitinde eserine Sünbülîstân denilmesini temenni etse de bu dileği şimdilik gerçekleşmemiştir. Çalışmamızın II. bölümünde Divan hakkında geniş bilgi verilmiştir. Eser üzerine şimdiye kadar yapılmış ancak yayımlanmamış bir doktora tezi bulunmaktadır (Bezzadeoğlu, 1985). Sünbül-zâde Vehbî'nin Divan külliyatı içerisinde yer alan Arapça şiirleri ve Farsça Divançe'si de vardır. Farsça Divançe'si üzerine bir yüksek lisans tezi yapılmıştır (Küçük, 2010).

2) Lutfiyye

Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin oğlu Lutfullah için yazmış olduğu nasihat-nâme türünde 1181 beyitlik bir mesnevîdir. Kendisi kabul etmese de Nâbî'nin Hayriyye'sine nazire olduğu genel bir kanaat olarak ortaya konulmuştur (Bezzadeoğlu, 1996: 16 vd.). Eser üzerinde bu güne kadar iki müstakil çalışma yapılmıştır (Bezzadeoğlu, 1996), (Alıcı, 2011).

3) Tuhfe-i Vehbî

Tuhfe-i Vehbî Farsça-Türkçe manzum sözlüklerimiz içerisinde Tuhfe-i Şâhidî'den sonra en çok rağbet gören sözlüklerdendir. 882 beyitten oluşan eser, bismelenin ardından mesnevî tarzında kaleme alınmış 93 beyitlik bir hamdele, salvele ve sebep-i telifle başlar. Sözlük kısmı 58 kıt'adan oluşur. Sonda da 201 beyitten oluşan ve Istilâhat-ı Acem başlığını taşıyan mesnevî şeklinde bir bölüm yer almaktadır.

Pek çok yazma nüshası bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin ilk baskısı müellif henüz hayattayken 1798 yılında yapılmıştır (Öz, 1997: 220), (Kılıç, 2007: 411). Daha sonra 1798-1909 yılları arasında baskı sayısının çokluğunu ifade etmesi bakımından, 8'i tarihsiz olmak üzere 59 defa basıldığı (Özege, 1997: 1877-78) hatta 1909'dan sonra birkaç baskısının daha yaptığı ifadeleri önemlidir. Tuhfe üstüne Elbistanlı Hayâtî Efendi ile Lebîb Efendi şerh yapmıştır. Bunlardan Hayâtî'nin şerhi 5 defa basılmıştır.

4) Nuhbe-i Vehbî

Sünbül-zâde Vehbî'nin 1214 (1799) yılında yazdığı ve Sultan III. Selim'e sunduğu eser, Arapça-Türkçe manzum bir sözlüktür. 1948 beyitlik eserin ilk 145 beyiti mesnevî şeklinde münâcât, na't, salavat ve sahabe övgüsünü ihtiva eden mukaddimesidir. 146-1361. beyitleri arasında 82 kıt'alık kısmı kelime tercümelerini, 1362-1931. beyitler arasında mesnevî şeklinde Arapça tabirlerin tercümelerini içine almaktadır. 1932-1948. beyitler arası da hatime bölümüdür. Şairin sağlığında 1220 (1805) yılında basılan esere Yayaköylü Ahmed Râşid Efendi şerh yazmış ve bu şerh de basılmıştır (1259). Ayrıca eser üzerine yapılan bir doktora çalışması vardır (Yurtseven, 2003).

5) Şevk-engîz

Bir zen-dost ile bir mahbûb-dost tipinin mizahi bir şekilde canlandırıldığı ve sonunda bir şeyhin huzurunda hidayete erdirildiği 785 beyitlik bir mesnevidir. Sünbül-zâde Vehbî'nin Manisa'da bulunduğu sırada yazdığı bu eser ilk defa 1253 (1837)te basılmıştır. Daha sonra 1286 (1869)da Enderunlu Fazıl'ın Defter-i Aşk, Hûbân-nâme ve Zenan-nâme adlı eserleri ile birlikte basılmıştır. Resmî ve özel kütüphanelerde çok fazla sayıda yazma nüshası bulunan eser üzerinde müstakil bir çalışmamız tamamlanmış olup bu eserle eşzamanlı basılması planlanmıştır.

6) Münşeât

Sünbül-zâde Vehbî'nin mensur yazılarını içeren Münşeât'ı bizzat kendisinin ifade ettiği gibi bir yangında kül olmuştur:

Huşûşâ Münşe'ât-ı bî-bahâne
Müsellem dürr-i menşür-ı yegâne

Ki icâd eylemişdim çok zamânda
Yanıp bir anda kalmadı cihanda (Mes.7/70, 71)

Bugün kimi parçaları yazma mecmualarda, Letaif-i İnşâ (Refik, 1282) ve Münşeât-ı Aziziye (1286) gibi müntehabât kitaplarında bulunabilmektedir. Divan'ının İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y.433 numarada kayıtlı bulunan yazma nüshasının sonunda 7 parça inşası mevcuttur (İKTYDK, 1967: 1054).

Ayrıca Osmanlı Müellifleri'nde ifade edildiğine göre Sünbül-zâde Vehbî, 1184 tarihinde *İkdül-cümân*'dan bir kısmını da tercüme etmiştir ki bir nüshasının Es'ad Efendi Kütüphanesi'nde bulunduğu bildirilmektedir (Bursalı Mehmed Tâhir, 1338: II, 236).

C. Edebî Kişiliği

Sünbül-zâde Vehbî, bir asra yaklaşan uzun ömründe III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808) olmak üzere sekiz Osmanlı sultanının devrini idrak etmiş şöhretli bir Türk şairidir.

Divan'ında Arapça şiirleri, Farsça Divançe'si ve Türkçe şiirleri bulunan şair bu dillerde şiir söyleyebilecek derecede her üç dile de hakimdir. Hatta Arapça ve Farsçaya olan vukufiyeti bu dillerin manzum sözlüğünü yazabilecek derecede ileridir. Bu eserlerinin dışında manzum hikayeciliğin tipik örneklerinden olan Şevk-engîz mesnevisi ve nasihat-nâme türünde yazdığı Lutfiyye mesnevisiyle bu alanlarda da varlığını ortaya koyan şair münşeât ve hezeliyatlarıyla da adından söz ettirmiştir. Kaynaklarda genel olarak onun şiirlerinin lirizmden yoksun ve kuru olduğu değerlendirilmekle beraber kolay söyleyebilen bir şair olduğu herkesçe kabul edilmektedir.

Ziya Paşa, Harâbât mukaddimesinde

Eş'arı değil tabî'atiyle

Söyle sözü 'ilm kuvvetiyle

ifadesiyle onun ilmi yönünü kabul ederken

Ammâ kaside vü gazelde

Benzer kokusuz güle cebelde (1291: 17)

kaside ve gazellerini ise dağda yetişmiş kokusuz güle benzetir.

Osmanlı Müelliflerinde "Şiiri ilim kuvvetiyle söylenilmiş olduğundan o kadar güzel olmamakla beraber mevzun söz söylemek hususunda Osmanlı şairlerinin birincilerinden addolunur." (Bursalı Mehmed Tâhir, 1338: II, 236) denilerek bu genel kanaate tercüman olunmuştur. Eleştirilerinde oldukça katı bir üslûp sergileyen Muallim Naci'nin (1986: 86-89) şair hakkında sebebini çözemediğimiz bir şekilde önyargılı davrandığı kanaatindeyiz. Bizce en isabetli değerlendirmeleri onu Sâbit ekolüne bağlayan Gibb yapmıştır ve Osmanlı Şiiri Tarihi adlı eserinde ona hakettiği yeri ayırmıştır (Gibb, 1905: IV, 242-265). Vehbî, şiir anlayışıyla ilgili olarak Sabit vadisinin sarp olduğunu ve bu konuda kendisinin de at oynattığını ifade ediyor:

Şarp iken vâdî-i Şâbit bir iyi dizgin edip

Vehbiyâ anda dağî atımızı oynatdık (G.154/12)

Sâbit'in kendi döneminde şiirin düştüğü durumdan "Her kaldırım taşının altında bir şair var." diyerek yakındığını yâd eden şair, şiirin şimdiki durumunun daha içler acısı olduğunu ifade etmesi oldukça manidardır:

Çaldırım taşları altında birer şâ'ir var

Deyü taş urmuş idi Şâbit-i dâna-yı sühân

Şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden

Çaldırımlarda gezer bir sürü püyâ-yı sühân (Kas.51/94,95)

Teknik bakımdan oldukça sağlam olan şiirlerinde dili genellikle sade ve akıcıdır. İncelediğimiz Divan'ında vezni bozuk bir tek mısraya dahi rastlanmamıştır. Kafiye bulmakta zorlanmayan şairin kafiyeleri de oldukça sağlamdır.

Türk edebiyatının en hacimli divanlarından sayılan bu eserde kasideler önemli bir yer tutmaktadır. Kasidelerinde en çok Nef'i'ye (yedi)

nazire yazan şair, Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine ve Sâbit'in Ramazaniyye'sine birer nazire yazmıştır. Sünbül-zâde Vehbî, her ne kadar

Kaşîde gezdirep bâb-ı ricâle

Tenezzül etmedim cerr ü sü'âle (Mes.7/30)

yani "Devlet adamlarının kapılarında kaside gezdirecek dilencilik etmeye tenezzül etmedim." dese de III. Selim başta olmak üzere I. Abdülhamid ve III. Mustafa'ya pek çok kaside sunmuş, devrinin hemen hemen bütün sadrazamlarına ve şeyhülislamalarına kasideler sunarak mansıb talebelerini bu yolla ifade etmiştir. Bunların yanı sıra İran sefaretî dönüşünde yazdığı "Kaşîde-i Tannâne", Rodos'ta Şahin Giray'ın katli ve akabinde mahkemesinin basılarak kendisinin hapsedilmesi üzerine yazdığı "Kaşîde-i Tayyâre", bir tür poetika sayılabilecek "Kaşîde-i Kelâmîyye" (Sühan Kasidesi) gibi orijinal kasideleri de vardır. Bu bakımlardan Sünbül-zâde Vehbî için bir kaside şairi, denilse yeridir.

Musammatlardan sadece muhammese ve muhammesin özel bir biçimi olan tahmise rağbet eden şairin sekiz muhammesinden ikisi Nefî ve Münîf'in kasidelerini; Seyyid Vehbî, Nâbî, Nedîm, Sâmî, Fehîm'in birer gazelini tahmis ve bir tanesi de Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasını tazmin ederek yazdığı mütekerrir muhammestir. Gazellerinde alfabenin her harfiyle şiir yazması, şairin şekil mükemmeliyetine de önem veren bir kişiliğe sahip olduğunun önemli delillerdendir.

Şairin manzum tarih düşürmede de oldukça başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Divan'da 37 adet manzum tarihi bulunan şairin İstanbul'un birçok mimari eserine tarih düşürdüğü tespit edilmiştir (Akün, 1993: XI, 240). Muammâ ve lügazi de deneyen şairin Divan'ında bir tane de terkîb-i bend bulunmaktadır.

Anlatma esasına bağlı edebî türlerden biri olan mesnevî sahasında da varım diyen şairimiz, nasihatnâme türünde yazdığı Lutfiyye'siyle de adından söz ettirmiştir. Bir de onun edebî kişiliğinin tipik bir örneği olan Şevk-engîz adlı bir mesnevîsi vardır ki toplum yapımız itibarıyla her şairin cesaret edemeyeceği bir vadidedir. Vehbî, edebiyat tarihimizde Sâbit vadisi diye bilinen bu alanda mizahi bir üslûpla insan cinselliğinin psikolojik çözümlemesini yapar. Her fırsatta şairliği ile övünen Vehbî'nin Şevk-engîz'de

Hayf ancak iki rüsvā-yı kadīm
Biri bu nazmı yazan bir de Nedīm (440)

beyitinde kendisini Nedīm ile aynı kefeye koyması dikkat çekicidir. Bâkî, Fehîm, Sâmi, Münîf gibi birçok şaire nazire yazmakla beraber en fazla etkisinde kaldığı şairler Nefî, Sâbit ve Nedīm'dir.

Edebî sanatların hemen hemen hepsinin güzel örneklerini bulmanın mümkün olduğu Divan'ında özellikle îhâm, cinas, tevriye ve telmih sanatları dikkat çeker. Hatta daha da ileri gidilerek Sünbül-zâde Vehbî'nin bir îhâm sanatı ustası olduğu söylenebilir. Bu bakımdan şiirlerini okurken çok dikkatli olmak gerekir. Bu konuda ilmini oldukça hissettiren şair âdetâ okuyucusunu düşürmek isteyen ve ona meydan okuyan bir tavır içerisinde.

Klâsik Türk edebiyatı araştırmacıları ve meraklılarının ellerinden düşürmedikleri ve şimdiye kadar yeri doldurulamadığı için öyle de olması gereken "Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı" adlı eserde Tuhfe, Nuhbe ve şerhleri de dahil olmak üzere 252 yerde adı geçen Sünbül-zâde Vehbî'nin 164 yerde de şiirlerinden alıntı yapılmıştır (Onay, 1993). Sâbit'in 162, Bâkî'nin 157, Nedim'in 152, Nailî'nin 139, Necatî'nin 122, Fuzulî'nin 112, Nâbî'nin 107, Nefî'nin 86, Nazîm'in 84, Mesihî'nin 67, Bağdatlı Ruhî'nin 63, İzzet Molla'nın 54, Hayalî'nin 49, Şeyh Galib'in 47, Emrî'nin 40, Hayretî'nin 32, Enderunlu Fazıl'ın 29 yerde adlarının zikredildiği eserde yaklaşık 117 maddede şiirlerinden örnekler verilen Sünbül-zâde Vehbî'nin ağırlığı ortadır. Söz konusu eserde hemen hemen her madde için malzeme sağlayabilecek olan Vehbî'nin söz varlığı müstakil araştırmalara konu olabilecek daha nice malzemeler içermektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse şiirleri her ne kadar Necâtî, Fuzulî, Nâilî gibi şairlerle ile mukayese edilemeyecek kadar lirizmden yoksun olsa da Sünbül-zâde Vehbî, bir dil ve söz ustasıdır. Çağdaşı şairlerin de ifade ettiği gibi yaşlılığında bile zevk ve eğlenceye düşkün bir delikanlı hayatı yaşamıştır. Edebî kişiliğini de yansıyan böyle bir yaşam felsefesini bir beyitinde şöyle ifade eder:

Belki dirler ne güzel nazm-ı laîf
Yazmış ol pîr-i cüvân-ı zarîf^{xiii} (Şevk-engîz/784)

^{xiii} Belki, o zarif ve genç tabiatlı ihtiyar ne güzel nazik şiirler yazmış derler.

II. DİVANIN ÖZELLİKLERİ

A. Divan'ın Tertibi ve Nazım Şekilleri^{xiv}

Divan'ın yazma nüshalarına bakılarak 1253'te Bulak'ta basılan nüshasının tertibinde epeyce bir emek sarfedildiği gözlenmiştir. Fakat yine de nazım şekilleri açısından tam bir düzen sağlandığı söylenemez. Gazeller içerisinde bir kaside tahmisinin ve bir mütezadın; kasâ'id başlığı altında bir terki-i bend, kıt'alar, birkaç gazel ve tahmislerin yer alması bu düzensizliğin belli başlı örneklerindedir. Bazen de bir kasideye farklı vezin ve kafiyede ek bir gazel (Kas.26) ya da kıt'a (Kas.19) yazıldığı görülür. Bu durum aslında divanların tertibinde nazım şekillerine göre bir sıralamadan çok inanca dayalı bir hiyerarşinin gözetildiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, bir münacât ya da bir tevhid hangi nazım şekliyle yazılmış olursa olsun divanların başında yer alır. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda da bu hususa riayet edilerek birinci bölümde mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan münâcât, na't, mi'raciye, sonra Divan'ın sunulduğu Sultan III. Selim'e medhiye yer almıştır. Sonra Arapça şiirler ve Farsça Divançe yer almış daha sonra sırasıyla kasâ'id, tevârih, mukattaât, gazeliyyât, rubâiyyât, müfredât, muammeyât ve elgâz şeklinde sıralanmıştır. Divan'da yer alan nazım şekilleri ve kullanımları ise aşağıda verilmiştir:

1. Mesnevî

Bir nazım şekli olarak mesnevî, her beyti kendi arasında kafiyeli (aa, bb, cc ...) en az iki beyitlik bir nazım biçimidir. Divan'da mesnevî nazım biçimiyle yazılmış ilk yedisi baş tarafta olmak üzere dokuz adet şiir bulunmaktadır. Bunların çeviri yazılı metindeki şiir numaraları, türleri ya da konuları ve beyit sayıları şöyledir:

Mes.1: münâcât, 55 beyit; Mes.2: na't, 39 beyit; Mes.3: mi'raciye, 54 beyit; Mes.4: methiye (III. Selim), 20 beyit; Mes.5: muamma (III. Selim adına), 22 beyit; Mes.6: şiir hakkında, 63 beyit; Mes.7: sebep-i tertib ve methiye (III. Selim adına), 144 beyit; Lügaz 2: 11 beyit; Lügaz 4: 11 beyit.

^{xiv} Nazım şekillerinin tanımlarında Yekta Saraç'ın *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye* (2010) adlı eserinden istifade edilmiştir.

2. Kasîde

Kafiye düzeni gazelle aynı yani aa-ba-ca ... şeklinde olup beyit sayısı (alt ve üst sınırları kesin olmamakla beraber) 15 ila 99 arasında değişen ve bir varlığı belirli bir form içerisinde (genellikle) övmek maksadıyla yazılan şiirlerdir.

Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nda çoğu kasâ'id başlığı altında bir kısmı da tarihler içerisinde yer alan 52 adet kaside bulunmaktadır. Bu kasideler Divan'da sunuldukları kişiler itibarıyla bir hiyerarşi içerisinde düzenlenmiştir. Divan'da hacim olarak en fazla yer tutan şiirler kasidelerdir. Bu kasideler türleri, sunuldukları kişiler ve beyit sayılarına göre aşağıdaki gibi bir görüntü arz etmektedir:

- 1) Kas.1: na't, 55 beyit
- 2) Kas.2: methiye, Ravza-i Mutahhara, 15 beyit
- 3) Kas.3: methiye, Ravza-i Mutahhara, 11 beyit
- 4) Kas.4: methiye, III. Selim'in doğumu için tarih, 58 beyit
- 5) Kas.5: methiye, III. Mustafa ve Receb Paşa'ya, 52 beyit
- 6) Kas.7: methiye, I. Abdülhamid'e sunulan ve sefaret taktirleri olarak da bilinen Kaside-i Tannâne, 113 beyit
- 7) Kas.8: methiye, I. Abdülhamid'e sunulan ve Şahin Giray'ın Rodos'ta katlini anlatan Kaside-i Tayyâre, 84 beyit
- 8) Kas.9: methiye, Ordu-yı Hümayun için, 13 beyit
- 9) Kas.12: methiye, I. Abdülhamid'e Ordu-yı Hümayun hakkında, 33 beyit
- 10) Kas.15: cülusiyye, III. Selim'in tahta çıkışı münasebetiyle yazılan bu kaside Nefî'nin Bahariye'sine naziredir, 72 beyit
- 11) Kas.16: methiye, Tatarların Şahin Giray'ın intikamı için Zagreb'i yağmalamaları üzerine III. Selim'e sunulmuş, 54 beyit
- 12) Kas.17: methiye, III. Selim'e mansıb için sunulmuş, 21 beyit
- 13) Kas.18: methiye ve teşekkürnâme, III. Selim'e sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 49 beyit
- 14) Kas.20: methiye: III. Selim'in saltanatının birinci yıldönümüne tarih de düşürülmüş, 9 beyit.
- 15) Kas.21: îdiyye, III. Selim'e, 49 beyit
- 16) Kas.22: bahariyye: III. Selim'e sunulan bu musammat kaside Nefî'ye naziredir, 44 beyit

- 17) Kas.23: methiye, III. Selim'e sunulan bu kaside de Nefî'ye naziredir, 73 beyit
- 18) Kas.24: îdiyye, kendisi de bir şair olan Koca Ragıb Paşa'ya sunulmuş, 29 beyit
- 19) Kas.25: methiye, Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya İran Seferi dönüşü, 27 beyit
- 20) Kas.27: methiye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 31 beyit
- 21) Kas.28: methiye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 11 beyit
- 22) Kas. 29: methiye, Yigen Mehmed Paşa'ya, 64 beyit
- 23) Kas.30: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 58 beyit
- 24) Kas.31: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 72 beyit
- 25) Kas.33: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 17 beyit
- 26) Kas.34: methiye, Şeyhülislam Çelebi-zâde Âsım İsmail Efendi'ye, 68 beyit
- 27) Kas.35: methiye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan kaside-i şemsiyye, 44 beyit
- 28) Kas.36: methiye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan bu kasidede kitap isimlerine telmihat vardır, 23 beyit
- 29) Kas.37: verdiyye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye, 50 beyit
- 30) Kas.38: verdiyye, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 50 beyit
- 31) Kas.39: methiye, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 62 beyit
- 32) Kas.40: sıhhat-nâme, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 11 beyit
- 33) Kas.41: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 74 beyit
- 34) Kas.42: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine naziredir, 63 beyit
- 35) Kas.43: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Sâbit'in "Ramazaniyye"sine naziredir, 102 beyit
- 36) Kas.45: tebrik-nâme ve tarih, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye, 52 beyit
- 37) Kas.46: îdiyye, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye Eskizağra mansıbı için, 26 beyit
- 38) Kas.47: methiye, Melek Mehmed Paşa'ya mansıb için, 19 beyit

- 39) Kas.48: methiye, Yenişehir Defterdârı Ömer Paşa'ya mansıb için, 8 beyit
 40) Kas.49: methiye, Râif İsmâil Paşa'ya mansıb için, 48 beyit
 41) Kas.50: bahariyye, Reisü'l-küttâb Âtîf-zâde Ömer Vahîd Efendi'ye, 95 beyit
 42) Kas.51: kelâmiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Sünbül-zâde Vehbî'nin meşhur "Sühan Kasidesi"dir, 126 beyit
 43) Kas.52: ta'riz-nâme, ekâbir-i asra, 16 beyit
 44) Kas.53: latîfe-nâme ve şehr-engîz, İstanbul Defterdârı Hilmi Paşa'ya, 15 beyit
 45) Kas.70: methiye, III. Selim'e sunulan bu kaside Nefî'nin "verir" redifli kasidesine naziredir, 71 beyit
 46) Tar.1: cülûsiyye, III. Mustafa'nın tahta çıkışına tarih, 13 beyit
 47) Tar.3: cülûsiyye ve methiye, I. Abdülhamid'in tahta çıkışına tarih, 12 beyit
 48) Tar.20: methiye, Es'ad-zâde'nin oğlunun Galata kadısı olmasına tarih, 13 beyit
 49) Tar.22: methiye, Defterdâr Ömer'nın hanesine tarih, 15 beyit
 50) Tar.23: methiye, Defterdâr Ömer'nın hanesine tarih, 11 beyit
 51) Tar.24: methiye, Cihân-zâde'nin hanesine tarih, 11 beyit
 52) Tar.35: methiye, III. Selim'in Napolyon'a karşı Mısır ve Kahire fethine tarih, 61 beyit

3. Muhammes ve Tahmis

Muhammes her bendi beş mısradan oluşan ve kafiyesi "aaaaa-bbbba ..." şeklinde olan bir nazım şeklidir. Tahmis ise beşleme demektir. Yani daha önce yazılmış bir gazelin veya bir kasidenin her beytini matlada her iki mısrasıyla, diğerlerinde sadece 1. mısrasıyla kafiye olmaya üzere beş mısraya çıkarmaktır. Bu şekliyle muhammesin özel bir biçimidir.

Divanda bu şiirler ayrı bir başlık altında değil biri gazeller diğerleri de kasideler içerisinde yer almakta idi. Gazeller içerisinde yer alan diğerlerinin yanına getirdik. Bu tahmislerden ikisi kaside tahmisidir. Divan'daki bu 8 muhammesin özellikleri şöyledir:

- 1) Kas.32: Münîf'in 45 beyitlik kasidesinin tahmisi olup Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulmuştur.
 2) Kas.44: Nefî'nin 63 beyitlik kasidesini tahmistir. Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuş olup evinin tamir tarihini de ihtiva eder.

- 3) Kas.56: Vehbî-i Evvel olarak bilinen Seyyid Vehbî'nin 7 beyitlik bir gazelini tahmis olup Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuştur.
- 4) Kas.63: Nâbî'nin 5 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 5) Kas.64: Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasının tazmin edildiği 5 bendlik bir mütekerrir muhammestir. Ordu-yı Hümayun'dan dönüş izni için yazılmış bir maruzat-namedir.
- 6) Kas.65: Nedîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 7) Kas.66: Sâmi'nin 6 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 8) Kas.67: Fehîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.

4. Terkîb-i Bend

Divan'da "tercî-i bend-i haķîkat-peyvend ki der-terk-i tarîķ-i h̄âcegānî nüvişte bûd" başlığı altında yer alan şiir aslında bir terkîb-i benddir. Yedi bendden oluşan bu şiirin kendi arasında kafiyeli vâsıta bendleri her bendin sonunda farklıdır. Şekil olarak terkîb-i bend olmakla beraber konu ve üslûp olarak tercî-i bende yakın olduğunu söyleyebiliriz. Şair, bu şiirinde hâcegânlıktan ayrılışını buruk ve sitemkâr bir üslûpla dile getirmekte ve Allah'a sığınmaktadır.

5. Kıt'a

Beyitlerinin sadece ikinci mısraları birbirleriyle kafiyeli, en az 2 beyitten oluşan bir nazım şeklidir.

Divan'da 41 adet kıt'a bulunmaktadır. Hepsini bir arada belli bir başlık altında bulmamaktadır. Bu kıt'aların 14'ü kasideler 26'sı tarihler 1'i de hatimede bulunmaktadır.

6. Nazım

Genellikle 1, 2 ve 4. mısraları, bazen bütün mısraları birbiriyle kafiyeli olan ve 2 beyit veya 4 mısradan oluşan küçük bir nazım şeklidir. Divan'da biri kasidelerin başında münâcât türünde olmak üzere 2 adet nazım vardır.

7. Gazel

Kafiye şeması aa-ba-ca-... olan ve beyit sayısı (kesin olmamakla ve istisnaları olmakla birlikte) 5 ila 11 arasında değişen bir nazım şeklidir. Divanlarda kafiyelerinin son harflerine göre alfabetik dizilen gazeller, şairlerin hünelerini en çok sergiledikleri şiirlerdir. Divan şairleri hemen hemen her konuda gazel yazmışlardır veya daha temkinli bir ifade ile gazellerde hemen hemen her konuya değinmişlerdir, denilebilir.

Divanda kimileri kasideler ve tarihler içinde toplam 271 adet gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin beyit sayılarına göre dağılımları şu şekildedir:

5 beyitli 147, 6 beyitli 1, 7 beyitli 88, 8 beyitli 3, 9 beyitli 18, 10 beyitli 3, 11 beyitli 2, 12 beyitli 4, 13 beyitli 2 gazel vardır.

Gazellerin beyit sayılarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman şairin en çok 5, daha sonra 7 beyitli gazeller yazmayı tercih ettiği görülmektedir.

Alfabenin her harfinde gazel yazan şair bu konuda da mükemmellik peşinde olan bir kişilik sergilemektedir. Gazellerin son harflerine göre dağılımı ise şöyledir:

elif	14	ra	47	ğayn	2
be	8	ze	18	fe	6
te	6	sin	4	ķaf	10
şe	3	şin	12	lam	8
cim	5	şad	4	mim	19
ħa	3	đad	2	nun	17
ħı	3	tı	4	vav	5
dal	4	zı	3	he	23
zal	2	‘ayn	3	ye	26
				toplam	271

Yukarıdaki tabloya bakıldığında diğer divan şairlerinin kafiye tablosundan belirgin bir fark dikkati çekmez. "ra" harfi 47 adetle yine gazellerin son harfi olmada ilk sıradadır. Bunu "ye" 26, "he" 23, "mim" 19 vd. takip etmektedir.

8. Müstezat

Uzun dizelerinin şekli gazelle aynı olup, her uzun dizeden sonra vezninin ilk ve son tefilesi miktarı kısa dizesi bulunan bir nazım şeklidir. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda 1 tane müstezâd bulunmaktadır. O da *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* vezniyle yazılmış bir müstezâd-ı sūdâsiyedir. Gazeller içerisinde yer alan bu müstezâdın (G.176) tek olduğu için yeri değiştirilmemiştir.

9. Rubâî

Kendine has vezinleri bulunan 4 mısralık küçük bir nazım şeklidir. Ancak Divan'da rubaiyyât başlığı altında verilen şiirlerin hiçbirisi rubaî vezinleriyle yazılmamıştır. Bu durum rubaînin Türk şiirindeki tanımlarında da soru işaretleri doğurmaktadır.

10. Müfred

Divan'daki müfredlerin biri Kas.7 numaralı şiirin son beytinde makama mutabık olarak yer almakta, 32 adedi "müfredât" başlığı altında musarra' (kendi arasında kafiyeli) beyitlerden oluşmaktadır.

B. Kullanılan Vezinler

Sünbülzâde Vehbî, Dîvân'ında on altı farklı aruz vezni kullanmıştır. En çok kullandığı vezin hezec bahrinin "*mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün*" vezni olup bunu, remel bahrinin "*fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün*" ve "*fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün*" vezinleri, muzari bahrinin "*mef'ûlü / fâ'îlâtü / mefâ'îlü / fâ'îlün*" ve hezec bahrinin "*mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün*" vezni izlemektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde diğer vezinlerin kullanım ayrıntısı görülmektedir. Aruz veznini kullanmakta son derece başarılı olan şairin Divan'ında vezni bozuk hiçbir mısra bulunmamaktadır. Aruz kusurlarından sayılan imale ve zihaf bakımından da diğer ünlü divan şairlerinin durumundan belirgin bir farkı yoktur.

Tablo 1: Divanda Kullanılan Vezinlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Bahirler	Vezinler										
		Kaside	Gazel	Müstezat	Terkib-i Bend	Kıta	Tahmis	Müfret	Mesnevi	Nazım	Rubai
Hezec	mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün	22	62	1		10	1	6		2	2
	mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün					1		1	9		
	mef'ülü / mefâ'îlün / mef'ülü / mefâ'îlün		1								
	mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün	2	34			2		4			6
Recez	müstef'îlün/müstef'îlün/müstef'îlün/müstef'îlün	2	3			1		1			
	müfte'îlün / mefâ'îlün / müfte'îlün / mefâ'îlün		1								
Remel	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	11	44			12	1	15			2
	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün							1			
	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün		1				1				
	fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	11	62			9	5	23		1	5
	fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün		1						2	1	
Münserih	müfte'îlün / fâ'ilün / müfte'îlün / fâ'ilün					1		1			

Muzari	mef'ülü / fâ'ilâtün / mef'ülü / fâ'ilâtün (müstef'ilün / fe'ülün / müstef'ilün / fe'ülün)					1							
	mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün	3	51		1			5					2
Müctes	mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	1	10			1		3					1
Hafif	fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün		1			1		3	1				
		52	271	1		39	8	63	12	4			18

C. Nüshaları

Milli Kütüphanenin Yazmalar Kataloğu başta olmak üzere diğer kataloglar da taranıp Divan-ı Vehbî şeklinde geçen eserlerden Seyyid Vehbî'ye ait olanlar da ayrıştırılarak Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nın biri matbu olmak üzere 21 nüshası tespit edilmiştir.^{xv} Bu çalışmada matbu nüsha esas alınmak üzere matbu nüshada olmayan birkaç şiirin bulunduğu iki nüsha daha karşılaştırılmıştır.^{xvi} Matbu nüsha dışındakilerin tavsifi Milli Kütüphane'nin web sitesinde ayrıntılı bir şekilde yer aldığı için aşağıda sadece listesi verilmiştir:

1- Matbu Nüsha (M)

Dîvân-ı Vehbî, Bulak/MISIR, H.1253 [Bir külliyyât hâlinde yayımlanan Divan, her bölümün kendi içinde yeniden sayfalandırıldığı 7 bölümden oluşmaktadır: I/1-20 (Türkçe Tevhid, münacat, naat vs.) + II/1-17 (Arapça

^{xv} Millî Kütüphanenin web sitesinde bu nüshaların tavsifleri yer almaktadır. bk. www.yazmalar.gov.tr Ayrıca *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu* (1967:III, 1052-1062)nda da sekiz yazma nüshanın ayrıntılı tavsifleri verilmiştir.

^{xvi} Çalışma takvimimiz boyunca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan hiçbir nüshaya ulaşma imkanı bulamadığımızı esefle ifade ederiz.

şiiirler) + III/1-43 (Farsça Divançe) + IV/1-131 (Kasâ'id) + V/1-16 (Tevârih)
+ VI/1-97 (Gazeliyyât) + VII/1-61 (Lutfiyye) = toplam 378s.]

2-Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359 (FB)

3- Kütahya Vahitpaşa İl Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359 (K)

4- Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 5645

5- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2713

6- Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa, 416

7- Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 951

8- Konya Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, 1170

9- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 1256

10- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 433

11- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 5736

12- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 2925/1

13- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2867

14- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2658

15- Avusturya Milli Kütüphanesi, Mxt. 428

16- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Yeniler, 795

17- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine, 1047

18- Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat, 90

19- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz B 191/8

20- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3896/1

21- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 6243/2

III. ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

Metnin hazırlanmasında genel olarak ilmî eserlerde uygulanagelen çeviri yazı sistemi takip edilmiştir. Bunlar, maddeler halinde şöylece sıralanabilir:

1. Metinde kullanılan çeviri yazı alfabesi şöyledir:

ا (ā)	a, ā
ا (ī)	a, e, ı, i, u, ü
ء	'
ب	b
پ	p
ت	t
ث	ṣ
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ṣ

ص	ş
ض	z, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	'
غ	ğ
ف	f
ق	q
ك	k, g, ğ
گ	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	v (o, ö, u, ü, ū)
ه	h (a, e)
ی	y (ı, i, ĩ)
لا	lā

2. Farsça vâv-ı ma'dûleler (ˆ) işaretiyle gösterilmiştir, h̄āce, h̄ān gibi.
3. Arapça ve Farsça birleşik isim ve sıfatlar arasına kısa çizgi (-) konulmuş, ekler bitişik yazılmıştır.^{xvii}
4. Metinde ünsüzlerin okunuşunda zarf-fiil eki '-p' ve yumuşak g (ğ) dışında bir değişiklik yapılmamıştır. Ünlüler ise metnin harekeli bir nüshası bulunamadığı için dilbilimcilerin tavsiyeleri doğrultusunda şairin 1809'da vefat etmesi de göz önüne alınarak bugünküne yakın bir İstanbul Türkçesiyle okunmuştur.
5. Arapça tamlamalarda harfitarifler Arapçadaki kıraatine göre okunmuş, -lafzatullah ile kurulanlar hariç- tamlayanla tamlanan arasına kısa çizgi çekilmiş, ancak özel isim olma durumunda tek kelime gibi kabul edilerek sadece ilk harfi büyük yazılmıştır.
6. Büyük harflerin yazımında Türk Dil Kurumu'nun İmlâ Kılavuzu'na uyulmuştur. Metinde geçen özel adlar -iham yoluyla işaret edilmiş olsa da büyük harfle başlatılmış, ekler kesme işareti (') ile ayrılmıştır. Mısralar büyük harfle başlatılmış, başlıkların tamamı büyük harflerle yazılmıştır.
7. Metindeki her şiire köşeli parantez [] içinde birer numara verilmiştir ve her şiirin ilk mısrasının bulunduğu varak veya sayfa numaraları da nüsha kısaltmalarıyla birlikte aparatlarda gösterilmiştir.
8. Her şiirin vezni, başlığından sonra köşeli parantez içerisinde verilmiştir.
9. Beyit numaraları, her şiirde yeniden başlamak üzere, ilk mısranın soluna yazılmıştır. Bendlerle yazılan şiirlerde ise bend numaraları Romen rakamlarıyla verilmiştir.
10. Şiirlerin sıralanışında M nüshasının tertibine uyulmuş, bu nüshada olmayan beyitler veya şiirler dip notunda belirtilmiştir. Gazeller arasında yer alan bir kaside tahmininin diğer tahmislerin yanına alınması dışında M nüshasının tertibi bozulmamıştır. Karşılaştırılan diğer nüshaların bu tertibe uymayan beyitlerinin sırası aparatlarda belirtilmiştir. Bir nüshada bulunmayan beyit, aparatta beyit numarasından sonra nüsha kısaltmasının başına bir kısa çizgi (-) konularak belirtilmiştir.

^{xvii} Bu konuda -veş, -āsā gibi Farsça benzetme edatlarının kısa çizgi ile ayrılması dışında genel olarak İsmail Ünver'in "*Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*" (*AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, s. 53-89) adlı makalesindeki önerilerine uyulmuştur.

11. Nüsha farkları her sayfanın altına beyit numarası esasına göre verilmiş; bir mısradaki farklar arasına bir eğik çizgi '/', mısralar arasına iki eğik çizgi '/' imi konulmuştur.

12. Yanlışlar nüsha farkı olarak gösterilmemiş; asıl kanaatımız metne alınmış, vezin ve mana bakımından olabilecek ihtimaller aparatlarda gösterilmiştir. Muadil veya nüsha farkının çok olduğu beyitler, farklı bir beyitmiş gibi metne dahil edilmeyerek aparatlarda verilmiştir.

13. Lafzen iktibaslar ve tarih düşürmelerde ebced hesabına dahil olan ibareler eğik yazılmış, açıklamalar ve referanslar dip notunda verilmiştir.

IV. DİVAN METNİ

DİVÂN-I VEHBÎ

Bismi'llâhi'rrahmani'rrahîm

Kitâbün merķûm yeşhedühü'l-muķarrebün^{xviii}
[1]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 İlahî sensin ol Kâdî-i Hâcât
Ki lâyıķdır saña 'arż-ı münâcât
- 2 İlahî sensin ol Ma'bûd bi'l-ħaķ
Vücûd-ı vâcibiñ mevcûd-ı muḫlaķ
- 3 Neķâ'işden münezzeħ nûr-ı zâtın
O zât ile ķadîmîdir şifâtın
- 4 İlahî Hây u Kâyûm-ı ebedsin
Şerîkiñ yoķdur Allâhu eħadsın
- 5 Temânü' ile olmuşdur müberhen
İlahü'l-'âlemîn sensin mu'ayyen
- 6 Ezel sensin ebed sensin İlahî
Çü sensin pâdişehler pâdişâhı
- 7 Cihân ħükmüñdedir yoķdur vezîriñ
Muḫâl-ender-muḫâl olmuş nazîriñ
- 8 İlahî sensin ol Bâkî vü dâ'im
Seniñ emriñle 'âlem oldu ķâ'im
- 9 Cihânı var edip ketm-i 'ademden
Ĥudûş etdirdiñ âşâr-ı ķademden

^{xviii} Kur'ân-ı Kerîm, Mutaffifîn (83)/20,21.

[1] M.I/2, FB.1b

- 10 Yine 'âlem fenâ-ender-fenâdır
Seniñ ğayrın ser-â-pâ bî-beķâdır
- 11 Zamân cârî degilken saña aşlâ
Zamânı eylediñ tekvîn ü inşâ
- 12 Degil iğrâz ile fî'liñ mu'allel
Bu bir burhân-ı ķâṭı'dır müdellel
- 13 Bize naşş-ı kerîm etdi ifâde
Ki sensin şâhib-i küll-i irâde
- 14 Saña muhtâcdır 'âlem ser-â-pâ
Seniñ yok ihtiyâcın ğayra ķat'â
- 15 Mürîd-i fâ'il-i muhtâr sensin
Ḥakîm-i muṭlaķ-ı Cebbâr sensin
- 16 İlâhî sensin ol fa'âl-i şâni'
Seniñ ğayrın degil mu'ṭî vü Mâni'
- 17 'İbâda ni'metiñ bî-ḥadd ü pâyân
Sezâ ancak saña ḥamd-i firâvân
- 18 İlâhî sensin ol ḥallâk u Rezzâķ
İdersin cümle maḥlûķâtı irzâķ
- 19 'Aṭâ vu luṭfuña yokdur nihâyet
Nice olsun sipâs ü şükre ğâyet
- 20 İlâhî eyleyip tenzîl-i furķân
Bize iḥsân ķıldıñ nûr-i ĩmân
- 21 Resûlün Muştafâ'yı ķıldıñ irsâl
Gelip teblîĝ-i emriñ etdi ikmâl

- 22 'İbāda eyleyip yā Rab 'ināyet
Tārīķ-i ḥaķķa etdirdiñ hidāyet
- 23 Bi-ḥamdi'llāh ne ni'metdir bu ni'met
Ki olduķ öyle bir sulṭāna ümmet
- 24 Anı izniñ ile rūz-ı cezāda
Şefi' et rūz-ı maḥşerde 'ibāda
- 25 Ḥuşuşā kırtara bu nā-tüvānı
Edince üstüne ḥamle zebānı
- 26 Benim ol müznib-i pür-cürm ü 'āşı
Giriftār-ı menāhı vü me'āşı
- 27 Edip naķd-i ḥayātu fışķa maşrūf
Bu ḥüsrān ile kıaldım zār u melhūf
- 28 Ne etdim kılluğa lāyık 'ibādet
Ne kıldım bir daķıķa ḥüsn-i tāt
- 29 Dirīgā eyledim zāyi' şebābı
Telef etdim o vaķt-i müsteṭābı
- 30 Olup üftāde-i 'aşķ-ı mecāzı
Mişāl-i tıfl ederdim ḥāk-bāzı
- 31 Olurdum ki nażar-bāz-ı sıyehkār
Ḥayāl-i çeşm-i ḥübān ile bīmār
- 32 Geh üftāde kıalıp çāh-ı zeķanda
Gehı dil-tengı-i fikr-i dehende
- 33 Baķıp geh ğısuvān-ı müşg-nāba
Düçār oldum hezārān piç ü tāba

- 34 Hıa-ı ‘anber-šemim ü hâl-i dilber
Süveydâda olup sevdâ-yı muzmer
- 35 Gehî müy-ı miyân şevki ile nâl
Güsiste-târ olurdu silk-i âmâl
- 36 Mümâşât eyleyip nefis ü hevâya
Bu gûne ‘ömrümü verdim hebâya
- 37 Yañıldım genc iken şeytâna uydum
Nedâmet geldi pîr olduğda toydum
- 38 Edip aldanmağa şad-gûne efsûn
Ne şeytânlıklar etdi baña mel’ün
- 39 Amân yâ Rab bu ‘abd-i rû-siyâhı
Bu cürm-âlüde pîr-i pür-günâhı
- 40 Meded sürme meded nâr-ı caħîme
Refîk etme o şeytân-ı racîme
- 41 Meded ey ğâfir-i zenb ü hıaıyâ
Kerem kıl etme divânında rüsvâ
- 42 Meded kılma beni ilkâ-yı siccîn
Eĝişni yâ ğiyâşe’l-müstâĝişin
- 43 Zebâniler elinde etme pâ-mâl
Fe-minke’l-‘avnü fi’-ħavfin ve ehvâl
- 44 Belî çokdur bu ‘âşiniñ kuşuru
Bilir ammâ ki ma’nâ-yı Ğafür’u

- 45 Egerçi pür-günâh-ı tîre-rûdur
Ümîdi müjde-i lâ-teknâû^{xix}dur
- 46 Tehî-dest ise de hüsni-i ‘amelden
Eşer yok i’tikâdında halelden
- 47 Hâķîr ü nâ-tüvândır za‘f-ı bünyâd
Kavî îmânıdır mânend-i pülâd
- 48 Amân îmânımı hıfz et Hudâyâ
Hużûr-ı ‘izzete olsun hedâyâ
- 49 Amân âhîr nefesde verme lüknet
Ola cârî zebânımda şehâdet
- 50 Sezâ-yı mağfîret kıl bu gedâyı
Şefî‘ eyle Muḫammed Muştafâ’yı
- 51 Amân maḫrûm-ı dîdâr etme yâ Rab
O ḫırmâna giriftâr etme yâ Rab
- 52 Cihânda ba‘d-ez-în olduḫça bâķî
Beni kıl hüsni-i a‘mâle mülâķî
- 53 Kâpıñdan ğayrı bâba etme muḫtâc
Dilimden mâ-sivâyı eyle iḫrâc
- 54 Fünûn-ı şî‘rimi siḫr-i mübîn et
Mütûn-ı şerḫ-i güftârım metîn et
- 55 Dilim ‘aşķıñla pür-şevķ ü şafâ kıl
Zebânım na‘t-güy-ı Muştafâ kıl

^{xix} "(Allah'ın rahmetinden) umudunuzu kesmeyiniz.", Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39)/53.

DER-NA'T-I ŞERİF-İ FAHRÜ'L-MÜRSELİN 'ALEYHİ'Ş-
ŞALĀTÜ VE'S-SELĀM

[mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün]

- 1 Zihī pertev-nümā-yı āferīniş
'Uyūn-ı kā'ināta nūr-ı bīniş
- 2 Odur revnaq-tırāz-ı tāk-ı *levlāk*^{xx}
Şeh-i bālā-nişin-i taht-ı eflāk
- 3 Odur şāh-ı serīr-i *lī-ma'a'llāh*^{xxi}
Ne şāh ammā melek-cünd ü felek-cāh
- 4 Odur sulţān-ı şāhib-sırr-ı mi'rāc
Ser-i 'arş üzre na'leyni güher-tāc
- 5 Odur hūlk-ı 'azīm ile mu'azzam
Pesendīde ḥabību'llāhi a'zam
- 6 Resūl-i Haq Ebu'l-Kāsım Muḥammed
Nebī-i Hāşimī Maḥmūd u Aḥmed
- 7 Kilīd-i maḥzen-i 'ilm-i ledünnī
Nedīm-i bezm-i ḥāş-ı *üdni minni*^{xxii}

[2] M.I/4, FB.2b

^{xx} "Sen olmasaydın, (sen olmasaydın [felekleri yaratmazdım]). Hadis bilginlerinden bazılarının uydurma bazılarının da meal olarak hadis söyledikleri bu söz hakkında daha geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

^{xxi} "Benim Allah ile (öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.)", Hadis-i Kudsi.

^{xxii} Mıraç'ta Peygamber'in Allah'a yaklaşmasını ifade eden "bana yaklaş" anlamındaki bu söz için bk. Mehmet Yılmaz, A.g.e., s.158.

- 8 Şenâ-yı serv-ķaddi *kum fe'enzir*^{xxiii}
Şabâ-yı gülşen-i ahlâķı *fa'şbir*^{xxiv}
- 9 Hıuūt-ı rāyeti *innā fetahna*^{xxv}
Livâ-yı nuşreti *innā kefeynâ*^{xxvi}
- 10 'Atâyâ-yı İlâhî kılmış irzâ
Anı ber-vefķ-i mantûķ-ı *fe-terzâ*^{xxvii}
- 11 Beyân-ı mu'ciz ü her nuķķu efşah
Kitâb-ı dîn o mantûķdan muşahķah
- 12 Hâyât-efzâ degil mi her kelâmı
Ki söyler nûkte-i *yuhyi'l-izâm*^{xxviii}₁
- 13 Mukahķhal nergisinde kuķl-i *mâ-zâg*^{xxix}
Dehânı ğonçesinde bÿy-ı iblâg
- 14 Lisânı tÿtî-i vahy-i şeker-hâ
Velî âyîne-i ilhâm-ı Mevlâ
- 15 Felek ser-geşte-i ser-der-hevâsı
Melek âşÿfte-i nÿr-ı liķâsı
- 16 Mükesser ķaşlarından tāk-ı Kısra
Yıķıldı cÿnbişinden Lât u 'Uzzâ
- 17 Olaldan nÿr-ı hÿsnÿ cilve-dâde
Şanemler hâķ-i râhında fÿtâde

^{xxiii} "Kalk uyar!", Kur'ân-ı Kerîm, Müddessir (74)/2.

^{xxiv} "Sabret!", Kur'ân-ı Kerîm, Tâhâ (20)/130.

^{xxv} "Biz fethettik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.

^{xxvi} "Biz yeteriz.", Kur'ân-ı Kerîm, Hicr (15)/95.

^{xxvii} "Hoşnut olacaksın (üzÿlme).", Kur'ân-ı Kerîm, Duha (93)/5.

^{xxviii} "(Bu çÿrÿmÿş) kemiklere (kim) can verecekmiş...", Kur'ân-ı Kerîm, Yâsîn (36)/78.

^{xxix} "(Peygamberin gözü) şaşmadı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/17.

- 18 Nüvāziş etdigiyçün her yetīme
Aña dürr-i yetīm olmuş temīme
- 19 O meh gösterdi engüşt-i hilālī
İki şaqq olmasın mı bedr-i ‘ālī
- 20 Nihālinden düşeydi hāke sāye
Olurdu zerreler hürşīd-pāye
- 21 ‘Aceb mi ebr olursa sāyebānı
Güneşden şakınır Mevlā'sı anı
- 22 Ne hikmet kılmış ol ümmī-i māder
Kitāb-ı ğaybı bī-ta‘līm ezber
- 23 Ne kudret bī-ķalem ol şāhib-āyāt
Ola nesh-āver-i İncīl ü Tevrāt
- 24 *Hitām-ı misk*^{xxx} idir mühr-i nübüvvet
Ki etdi enbiyāya hātemiyyet
- 25 Mükerrermdir egerçi nesl-i Ādem
Mufağdal cümleden ol zāt-ı ekrem
- 26 Çün Ādem çeşmini açdı ‘ademden
Anıñ mihriyle oldu şubh rüşen
- 27 O devr eylerdi beyne’l-mā’i ve’ṭ-ṭīn
Bu nūr olmuşdu pertev-bahş-ı tekvīn
- 28 Reh-i deryā-yı cūdu etdi meftūh
Gelip Cūdī’ye indi keştī-i Nūh

^{xxx} "Onun (içiminin) sonu misktir.", Kur’ân-ı Kerîm, Mutaffifin (83)/26.

- 29 Țuyulmamışdı Dāvūd'un şadāsı
Semā'-āver idi çarha nevāsı
- 30 Vezān oldu Hālīl üzre nesīmi
Gülistān etdi āteş-zād-ı bīmi
- 31 Kelīm'e lem'a-efşān tāb-ı rüyı
Ki olmuş meş'alinden şu'le-cüyī
- 32 Mesīhā maḳdeminden müjde-resdir
Anıñcün cān-fezā şāhib-nefesdir
- 33 Mübārek zātı Hāḳḳ'ın rahmetidir
Niyāzı *ümmeṭ*dir *ümmeṭ*^{xxxı}dir
- 34 Sarāy-ı şer'iniñ ol çār-yārı
Mu'allā çār-rükn-i üstüvārı
- 35 Nücüm-ı ihtidā aşḫāb u āli
Ne necm ammā felekden ḳadri 'ālī
- 36 Yeter ey Vehbī-i pā-māl ü nevmīd
Ne mümkin zerreden ta'rīf-i ḥurşīd
- 37 Te'eddüb ḳıl bu ṭavr-ı nābe-cādır
Anı medḥ eyleyen çünkim Hūdā'dır
- 38 Revān eyle o nūr-ı müctebāya
Şalāt ile selām-ı bī-nihāye
- 39 Çıḳıp kürsī-i taḳrīr ü beyāna
'Ayān et 'arş-ı mi'rācın cihāna

^{xxxı} "Ümmetim, ümmetim." Hz. Peygamber'in her fırsatta kendisine bağılıları düşündüğünü ifade eden bir söz.

DER-Mİ'RÂC-I HÂZRET-İ FAHRÜ'L-ENBİYÂ 'ALEYHİ
EKMELÜ'T-TESLİMÂT VE ECMELÜ'T-TEHÂYÂ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 Hoşâ ferhunde-şeb vaqt-i mübârek
Ki tebcîl etdi anı Hâk tebârek
- 2 Zihî şeb ma'la'-ı şubh-ı sa'âdet
Netîce-âver-i mihr-i meserret
- 3 Ne şeb âbisten-i el'âf-ı Mevlâ
O şebdir ma'nî-i *el-leylû hublâ*
- 4 Ne şeb kim kâdr-bağş-ı leyle-i Kâdr
Berât-ı rüşenâyî-i şeb-i bedr
- 5 Ne şeb zülf-i bütân-ı hıttâ-i Çîn
Şikenc-i turrasından çîn-ber-çîn
- 6 O şebdir leyle-i mi'râc-ı pür-nür
Ser-i gerdünda gevher-tâc-ı pür-nür
- 7 O şeb olmaz mı şâdî vü tarab-dih
Ki oldur mevrîd-i *esrâ bi-'abdih*^{xxxii}
- 8 Çün ol sîmurğ-ı Kâf-ı 'izz ü iqbâl
Gülû-yı müşrikînden fâriğu'l-bâl
- 9 O şeb olmuşdu bâ-şevk-i nihânî
Enîs-i haclegâh-ı Ümmühânî

[3] M.I/6, FB.3b

^{xxxii} "Kulunu yürüttü...", Kur'ân-ı Kerîm, İsrâ (17)/1.

- 10 Dil-i bīdār u çeşm-i hūbu der-ḥ̄vāb
Ne ḥ̄vāb ammā ki ‘aynıyla şeker-ḥ̄vāb
- 11 O şāhiñ nezdine geldi şitābān
Sefīr-i pādīşāh-ı pādīşāhān
- 12 Emīn-i vaḥy-i Ḥaḳ Nāmūs-ı Ekber
Hümā-pervāz-ı ḳudsī-nūr-ı şehper
- 13 Edip tefḥīm ü ta‘zīm ile āgāh
Dedi da‘vet eder bālāya Allāh
- 14 O med‘uvv-i tecellīgāh-ı ḥazret
Olup fermān-ber-i emr-i icābet
- 15 Burāḳ-ı berḳ-i raḥşa verdi cevlan
Hemān *nūrun ‘alā nūr*^{xxxiii} oldu raḥşān
- 16 Hevālandı Hümā-yı tīz-per-veş
Uçup bād-ı seḥerle verd-i ter-veş
- 17 O sebḳat-kerde-i aḳşā-yı ġāyāt
Erince Mescid-i Aḳşā'ya bi‘z-zāt
- 18 Ṭurup ‘arz etdi kāmēt enbiyāya
İmām oldu hezārān muḳtedāya
- 19 Mu‘allā ṭāḳ-ı ebrū-yı muḳavves
Olup miḥrāb-ı ervāḥ-ı muḳaddes
- 20 Ne ebrū kim görenler derdi yek-ser
Zihī miḥrābdır Allāhu ekber

^{xxxiii} “Nur üstüne nur”, Kur‘án-ı Kerim, Núr (24)/35.

- 21 Seferber olmuş idi rāh-ı Hakk'a
Teveccüh eyleyip dergāh-ı Hakk'a
- 22 Edā kıldı iki rek'at namāzı
Edip rūḥ-āşinālarla niyāzı
- 23 Du'ā güftem deyip şaf-bestegāna
Mişāl-i nūr çıqđı āsumāna
- 24 O 'ulvī zümreye oldu mu'ayyen
Zemīnden āsumāna farkı rüşen
- 25 Olup zātü'l-bürüca pertev-efşān
O ḥurşīd-i cihān-tāb-ı dıraşşān
- 26 'Urūc etdikde evvelki semāya
Kef-i iḥsānına Māh açdı aya
- 27 İkincide 'Uṭārid aldı ḥāme
Yazardı şevḳ ile teşrīf-nāme
- 28 Üçüncüye edince 'azm ü āheng
Şafādan Zühre aldı destine çeng
- 29 Çehārümde olunca pertev-efgen
Dedi Ḥurşīd'e 'İsā dīde rüşen
- 30 Beşincide düşüp pāyına Mirrīḥ
Hemān olmuşdu na'l-i esbine mīḥ
- 31 Çün altıncıda kıldı 'arż-ı cevher
Melekler Müşteri'si çıqđı yek-ser
- 32 Yedinci üzre olduḡda şitābān
Aña meş'al-keş-i nūr oldu Keyvān

- 33 Olunca utb-veŖ Ŗāminde Ŗābit
Pür oldu nür ile eŖm-i Ŗevābit
- 34 ün oldu alas üzre pā-nihāde
O pāy-endāz olup erdi murāda
- 35 Edip āmāde cevherden erā'ik
ururdu muntazır cümle melā'ik
- 36 Refāat ederek Rūu'l-emīn'e
ıınca kürsī-i 'arŖ-ı berīne
- 37 Vedā' āyīnin etdi anda tetmīm
Edip 'izzetle İsrāfīl'e teslīm
- 38 ururdu hāzır u āmāde Refref
Anıñ zahrın daı ıldı müŖerref
- 39 Anıñ da cünbiŖ etmez oldu bāli
Maāmāt idi cün a'le'l-e'ālī
- 40 Hābībi vāŖıl-ı Hā oldu tenhā
Olup seyrāngehi a'lādan a'lā
- 41 Ne tīr-i rāst-rev ol fahr-i kevneyn
NiŖān-ı menzilidir *ābe avseyt*^{xxxiv}
- 42 EriŖdi ya'nī bezm-i lā-mekāna
Mekīn oldu mekān-ı bī-niŖāna
- 43 Olup nür-ı temāŖā-yı tecellī
Ziyā-baŖsende-i eŖm-i tesellī

^{xxxiv} “(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)” Kur'ān-ı Kerīm, Necm (53)/9.

- 44 Egerçi vaşfı *lâ-tüdrîkhü'l-ebşâr*^{xxxv}
Aña maşşûşdur bu 'arz-ı dîdâr
- 45 Kelîm'e dendi ammâ *len-terânî*^{xxxvi}
Velî bu 'aynı ile gördü anı
- 46 Cihât u hayyiz idi lîk nâ-bûd
Vücûd-ı vâcib-i Hâk 'ayn-ı mevcûd
- 47 Bilür aşhâb-ı ebşâr u reviyet
Ne yüzden rû-nümün oldu o rü'yet
- 48 Muḥammed bî-muḥammed hemdem oldu
Ḥarîm-i râz-ı 'aşka maḥrem oldu
- 49 Anı bî-vâşita kıldı muḥâṭab
Ḥuzûr-ı 'izzetinde Ḥazret-i Rab
- 50 Kelâm-ı nefsi-i Hâk'dır o güftâr
Degildi ḥarf u şavt anda bedîdâr
- 51 Alıp anda berât-ı 'izz ü rif'at
Hemân iclâl ile etdikde 'avdet
- 52 Yine germ-i şafâ buldu yatağın
Kerem issi söyündürmez çerâğın
- 53 Bunu güş eyleyince kıldı taşdik
Ki dendi Ḥazret-i Bûbekr'e Şiddîk
- 54 Yeter Vehbî ḥamûş olmaqdır eslem
Odur re'y-i şavâb Allâhu a'lem

^{xxxv} "Gözler onu görmez.", Kur'ân-ı Kerîm, En'am (6)/103.

^{xxxvi} "Beni asla göremezsin.", Kur'ân-ı Kerîm, A'raf (7)/143.

[4]

DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PÂDİŞÂH-I İSLÂM
HALLEDA'LLÂHU MÛLKEHÛ İLÂ YEVMİ'L-KİYÂM

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 Çü kıldıñ ey dil-i ferhunde-âşâr
Münâcâtıyla bed'-i nazm-ı güftâr
- 2 Yazıp hem na't u mi'râc-ı Resûlü
Mağâm-ı rahmete bulduğ vuşûlü
- 3 Ser-âgâz eyle vaşf-ı pâdişâha
Şenâ-yı hazret-i zıll-i İlah'a
- 4 Odur te'yîd eden aḥkâm-ı dîni
Odur te'sîs eden şer'-i mübîni
- 5 Fürûğ-ı tâc u taḥt-ı kâmrânî
Sipihriñ kevkeb-i şâhib-kırânî
- 6 Meh-i burc-ı şeref mihr-i ḥilâfet
Medâr-ı irtifâ'-ı dîn ü devlet
- 7 Ziyâ-baḥşende-i evreng-i şâhî
Mücessem nûr-ı te'yîd-i İlahî
- 8 Hümâ-yı evcgâh-ı şevket ü şân
Sa'âdet-sâye zıll-i Rabb-i Mennân
- 9 Hudâvend-i cihân-dâr-ı civân-baḥt
Dür-i iklîl-i şâhî zîver-i taḥt
- 10 Sikender-şevket ü Dârâ-yı devrân
Ferîdün-ḥaşmet ü Cemşîd-'unvân

[4] M.I/9, FB.5a

- 11 Ser-efrāzān-ı şāhān-ı güher-tāc
Derinde ser-bürehne ‘abd-i muḥtāc
- 12 Cihānīn saltanat-zād-ı ḳadīmī
Kerīm ibnū’l-kerīm ibnū’l-kerīmī
- 13 Şehenşāh-ı cihān Sulṭān Selīm Hān
Şeref-baḥşā-yı nesl-i Āl-i ‘Oşmān
- 14 Selīm-i şāliş-i ‘Oşmāniyāndır
Müsellem pādīşāh-ı kāmrandır
- 15 Dilinde sırr-ı ilhāmı hüveydā
Kerāmet feyzi eṭvārında peydā
- 16 Anı ḥāmī edip dīn-i mübīne
Ḥalīfe ḳıldı Ḥaḳ rüy-ı zemīne
- 17 ‘Adālet taḥtımın bālā-nişini
Süleymān-veş cihān zir-i nigini
- 18 Mü’eyyed eyleyip ol şehriyārı
Ḥudā maḥkūmu ḳılmış rüzgārı
- 19 O rütbe var ki şafvet sīnesinde
Sikender görmedi āyīnesinde
- 20 Belī āyīnesin ḳılmış cihān-bīn
Sikender'de ne mümkindir bu āyīn

ĞIŦ'A-İ MU'AMMĀ BE-NĀM-I SELĪM SELLEMEHU'LLĀHU
TE'ĀLĀ

[mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün]

- 1 Gehī 'azm eyleyip sāhil-serāya
Şafā-baħş olsa baħr-ı dil-küşāya
- 2 Aķıp çün seyl-i mevc-āver ser-ā-pā
Gelir būs etmege pāyına deryā
- 3 Otağ-ı heft-ťākı çarħ-ı gerdān
Ki zerrīn şemsesi mihr-i dıraħşān
- 4 Degil bālāsına şāyeste dībā
Ķabā-yı aţlas-ı çarħ-ı mu'allā
- 5 Ħudāvendānedir cūş-ı 'aťāsı
Yem ü kāna kıyās olmaz seħāsı
- 6 Dür-efşān ise de yem telħ-rūdur
Güher-pāş olsa da kān tünd-ħūdur
- 7 Nevāl-i himmeti ol rütbe mevfūr
Ki ednā kāse-līs-i luţfu Fağfūr
- 8 Eger dārātını görseydi Dārā
Medār-ı ħāli olurdu müdārā
- 9 Dür-i yektā-yı zātı bī-bahāne
Güher-veş her ma'ārifde yegāne
- 10 Derūn-ı düşmene zūr-ı kemānı
Atar sehm-i kaçā-yı nāgehānı

[5] M.I/10, FB.5b

- 11 Celâdetle verince rahşsa cevân
Şanarsın kim cerîdi berķ-ı rahşân
- 12 Alınca deste tîĝ-i ħûn-feşâmı
Gider nîrâna cân-ı düşmenânı
- 13 Şadâ-yı dâne-i ğarb-ı tûfengi
Eder ħûn sîne-i şîr ü pelengi
- 14 Hezârân fersaĥa edip işâbet
Nişânı dâĝ-ber-dil eyler elbet
- 15 Odur envâ'-ı feyz-i Hakk'a mazhar
Şehenşâh-ı hünermend-i sühanver
- 16 Nedir ol şevket-i zât-ı hümayûn
Ne ĥusrevdir ki şab'ı böyle mevzûn
- 17 Müsellem nazm-ı rengîni müzehheb
Zihî şâhâne dîvânı müretteb
- 18 Sühan-sencân-ı ecdâd-ı 'izâmı
Egerçi nazma vermişler nizâmı
- 19 Velîkin bunda vardır başka kuvvet
Edâsında nümâyân şarz-ı Şevket
- 20 O ĥâķânı edip tebcîl Yezdân
Sühan mülkünde kılmış aña ihsân
- 21 İlahî kıl anı her dem mü'eyyed
Zamân-ı devleti olsun mü'ebbed
- 22 Cihânda her umûrun eyle ihsân
Ola a'dası yek-ser ĥâke yeksân

DER-VAŞF-I KELÂM-I MEVZÛN-I BELÂĠAT-NÛMÛN

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 Nice vaşf etmeyem ol şehriyârı
Müsellem ħusrev-i Şevket-medârı
- 2 Ki hem şâhenseh ü hem nüktedândır
Süħan-dân-ı kerîm ü kâmrândır
- 3 Bulur ehl-i dili tab'-ı selîmi
Müreccaħ Bayħara'ya her nedîmi
- 4 Süħan ħadrin bilir baħr-ı hünerdir
Ki nazmı silk-i ma'nâda güherdir
- 5 Süħan-dâna 'aceb mi etse raġbet
O şâh-ı 'âlem-i mevzûn-ı tabî'at
- 6 Ki mevzûn olduġuyçün serv-i ra'nâ
Göründü gülsitânda ħadri a'lâ
- 7 Çü vezn etdi ser-efrâz ol nihâli
Nice mevzûn-keîâm olmaya 'âlî
- 8 Süħan bir gevher-i 'âlî-bahâdır
Ki eyler bî-ciger merdi bahâdır
- 9 Gelir eş'âr ile tab'a celâdet
Eder taħrîk âşâr-ı şecâ'at
- 10 Ġazâda şî'r oġurdu ba'zı aşħâb
O 'âdetdir henüz âyîn-i i'râb

[6] M.I/11, FB.6a

- 11 Süḥandır mantıḳ-ı ‘aşḳ-ı İlāhī
Netīce istemez bu söz güvāhī
- 12 Süḥandır māye-i ‘aşḳ ile maḥlūk
Niyāz-ı ‘āşıḳān u nāz-ı ma‘şūḳ
- 13 Deger bir mışra‘-ı berceste maẓmūn
Benim ‘indimde yüz biñ genc-i Ḳārūn
- 14 Bulur ehl-i süḥan ma‘nāda lezzet
Ne mümkindir şekerde ol ḥalāvet
- 15 Ḥayāl-i nāzenīndir şāhid-i ḥüb
Ne lāzım şā‘irāna ğayrı maḥbūb
- 16 Verirken neş’e-i rengīni maẓmūn
Ne ḥācet ehl-i ṭab‘a cām-ı gül-gūn
- 17 Ḳulūb-ı şā‘irān kim pür-şafādır
Hemān āyīne-i ‘ālem-nümādır
- 18 Olur elbette üstād-ı süḥanver
Maḥal-gūy u zarīf ü nükte-perver
- 19 Süḥanverdir güher-senc-i ma‘ānī
Kilīd-i genc-i ḥikmetdir lisānı
- 20 Lisān-ı ğayba şā‘ir tercemāndır
Zebān-dān-ı ḥaḳāyıḳ şā‘irāndır
- 21 ‘Aceb mi olsa nazm-ı bī-bahāne
Kemāl-i ādemiyetden nişāne
- 22 Ki mevzūn şad-münācāt etdi ādem
Cenāb-ı Ḥaḳḳ’a herkesden muḳaddem

- 23 Olundu Faḥr-i 'Ālem'den rivāyet
Beyāna siḥr denmek ŧi're ḥikmet
- 24 Ederdi ŧi're taḥsīnler o sultān
Deĝil mi ŧā'irānı Ka'b u Ḥassān
- 25 Nizāmī ḥamsesinde bā-ŧarāḥat
Demiŧdir ŧi'r iĝün cüz'-i nübüvvet
- 26 Anıñ ma'nāsını erbāb-ı taḥkīķ
Bu vech ile ederler remz ü tedkīķ
- 27 Ki ol Ḥassān-ı ŧāḥib-naẓm-ı mebrūr
Olunca hicv-i küffār ile me'mūr
- 28 Gelip Rūḥu'l-emīn eylerdi ilkā
Dehān-ı pākine ŧad-güne ma'nā
- 29 Gelir mi enbiyādan ĝayra Cibrīl
Eder mi vaḥyi sā'ir nāsa tenzīl
- 30 Bunu remz eylemiŧ iŧte Niẓāmī
'Ayāndır 'āriŧe bu sırr-ı sāmī
- 31 ŧenā-yı Rūdeĝī'de yazdı Vaŧŧāf
Bilenler ol maḥalli eyler inŧāf
- 32 Ki ol üstād-ı dānā-yı sūḥan-dān
Biñ altūna yazıp bir naẓm-ı zī-ŧān
- 33 Edince tā ki āĝāz-ı terāne
ŧitābān etdi ŧāḥī mūliyāna
- 34 Eder ḫab'-ı selīme böyle te'ŧīr
Kelām-ı dil-pesend-i ḥüb-ta'bīr

- 35 'Aṭā-yı şâ'iriyetdir Hudâ-dâd
Aña mazhar degil her âdemî-zâd
- 36 Sünûhât olmasa nazm-ı müsellem
Ederdi kesb ü taḥşîl anı 'âlem
- 37 Egerçi herkes ister ola şâ'ir
Hudâ feyz etmese ammâ ne kâdir
- 38 Odur bî-şübhe vehbî-i İlâhî
O râha olamaz bîgâne râhî
- 39 Degil mi faḥre şâyeste bu 'unvân
Ki derler şâ'ir-i üstâda sulṭân
- 40 Kimi Husrev kimi Hâkânî olmuş
Sühan iklîminiñ sulṭânı olmuş
- 41 Eder dîvân ile izhâr-ı şevket
O şâhân-ı eḳâlîm-i belâgat
- 42 Olur ârâyiş-i eş'âr-ı rengîn
Medâr-ı ḥüsn-i âşâr-ı selâṭîn
- 43 Sühanverler olur şâhâna Vaşşâf
Ḳadîmî böyledir âyîn-i eslâf
- 44 Şenâ-yı şâ'irândır mülke revnak
Ki anlar ḥüsn-i ta'bîre muvaffaḳ
- 45 Henüz nazm-ı bülend-i H'âce Selmân
Oḳunduḳça Melikşâh'a verir şân
- 46 Olur el-ân rûḥ-ı Şâh Sencer
Fürûḡ-ı Enverî ile münevver

- 47 Yazıp Şehnâme Firdevsî-i üstâd
Riyâz-ı nazmı kıldı cennet-âbâd
- 48 Niçe ta'bir-i cân-bağş anda meşhûd
Anıñla zindedir ezkâr-ı Maḥmûd
- 49 Hüseyn-i Baykara bezminde Câmî
Degil mi neş'e-bağşâ-yı müdâmî
- 50 Bilip kâdrin 'Alî Şîr-i Nevâyî
Nevâ-yâb eyledi ol hoş-nevâyı
- 51 Bakılsa cümle âşâr-ı selefden
Olur bî-şübhe meşhûd u mu'ayyen
- 52 Ki olmuş her düvelde ehl-i 'irfân
Bu gûne mazhar-ı envâ'-ı iḥsân
- 53 Mülûk-ı kâdr-dânân bî-nihâyet
Gürûh-ı şâ'irâna kıldı rağbet
- 54 Ki şâhânîñ o sınıfa i'tibârı
Olur mülküñ medâr-ı iftiḥârı
- 55 Cihânı geşt edip nazm-ı sühân-dân
Eder evşâf-ı şâhı dehre i'lân
- 56 Şenâsı vird olup cümle zebânda
Çalır bâķî hem evrâķ-ı zamânda
- 57 Belî devletlere şâ'ir gerekdir
Velîkin şâ'ir-i mâhir gerekdir
- 58 Ki ola dil-pesend eş'ârı meşhûr
Güher-veş nazm-ı pâki dürr-i menşûr

- 59 Bile ez-cümle târîḫ-i cihâmı
Rüsûm-ı ıavr-ı eslâf-ı ŧehâmı
- 60 Ola hem münŧî-i üstâd-ı dânâ
Gehî nazm u gehî neŧr ede inŧâ
- 61 Kelâmın kim iŧitse ola ‘aŧıḫ
Diye iŧte bu sözdür ŧâha lâyıḫ
- 62 Bu gûne ŧâ‘ir-i üstâda raġbet
Selâḫine olur bâdî-i ŧöhret
- 63 Mülûk etdikçe ḫüsn-i i‘tibârı
Süḫan-dâniñ olur peydâ hezârı

[7]

DER-BEYÂN-I SEBEB-İ TERTİB-İ DÎVÂN DER-ZAMÂN-I
MES‘ADET-İKTİRÂN ḫAZRET-İ SULTÂN SELİM ḫÂN
[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / fe‘ülün]

- 1 Nevâyâ başla ey ḫab‘-ı süḫan-sâz
Ney-i kilc eylesin bir naġme âġâz
- 2 ḫamûŧî nâ-sezâ ehl-i raḫamda
ŧarîr elbette lâzımdır ḫalemde
- 3 Me‘âl-i râz-ı mektümüñ ‘ayân et
Bu ŧevḫiñ aŧlımı bir bir beyân et
- 4 Nedir bu cem‘-i güftâr-ı periŧân
Ne oldu bâ‘iŧ-i tertîb-i dîvân
- 5 Bilinsin sözleriñden ḫasb-i ḫâliñ
Bu râza tercemân olsun maḫâlîñ

[7] M.I/14, FB.7b

- 6 Edince tab'ıma böyle hitābı
Hemān bu vech ile verdi cevābı
- 7 Dedi kılmış Hudā bu nā-murādı
Ebā 'an-ced ma'ārif-ḥāne-zādī
- 8 Sülūk etdim reh-i ecdāda ben de
Hünermendāna oldum ya'nī bende
- 9 Olup ḥ^vāhişger-i kesb-i ma'ārif
Cihānda etmedim meyl-i zeḥārif
- 10 Nuḳūd-ı 'ömrü şarf etdim kemāle
Bilip rāciḥ metā'-ı 'ilm-i māle
- 11 İştsem ḳanda bir üstād-ı kāmil
Olurdum dersine elbette dāḥil
- 12 Seyāḥat eyleyip vāfir diyārı
Arardım ehl-i 'ilm-i nāmdārı
- 13 Kemāl-i şevḳ ile aşḥāb-ı fazla
Ḳarīn oldum niçe erbāb-ı fazla
- 14 Bulup ser-çeşme-i feyz-i fünūnu
Şu gibi ezber etdim çok mütūnu
- 15 Kitāb olmuşdu 'ālemde enīsim
Hemān baḥş-i 'ulūm idi celīsim
- 16 Alıp üstāddan izn ü du'āyı
Oḳutdum niçe ders-i Müntehā'yı
- 17 Velī emr-i ma'āş oldu żarūrī
Sebeb terk etmege ders ü ḥuzūrı

- 18 Gehî hâkim olup ba'zî bilâda
Şerî'at üzre hüküm etdim 'ibâda
- 19 Olup geh zümre-i küttâba dâhil
Dedi ehl-i kalem münşî-i kâmil
- 20 Huşûşâ şî'rim oldu dehre meşhûr
Celâdet gösterip bu şab'-ı pür-zûr
- 21 Zeber-destân-ı fenn-i şî'r ü inşâ
Edip el arkası yerde ser-â-pâ
- 22 Olurdu her birisi feyze tâlib
Görüp âşarımı eslâfa gâlib
- 23 'Acemde etdim icrâ-yı belâgat
Sühân-sencânı oldu gark-ı hayret
- 24 Ne hâcet kendimi medh ü şenâya
Cihân şâhid iken bu müdde'âya
- 25 Velî zell etmeyip 'arz-ı sühanda
Rezâlet vermedim şab'-ı bülende
- 26 Esâfilden edip ümmîd-i ihsân
Kemâlim kılmadım ma'yüb nokşân
- 27 Sühân-perdâz-ı istiğnâ-pesendim
Belâgat 'arşasında şeh-levendim
- 28 Belî cem' etmedim mâl-i firâvân
Ġinâ-yı kalb verdi Rabb-i Mennân
- 29 Sühân kim gevher-i dürc-i şerefdir
Anı nâ-ehle şarf etmek serefdir

- 30 Kaşide gezdirip bāb-ı ricāle
Tenezzül etmedim cerr ü sü'āle
- 31 Talebsiz yazmadım bir ferde tārīḥ
Cihānda olmadım şāyān-ı tevbiḥ
- 32 Kaşide verdiğim erkān-ı fehḥām
Şehensāh u vezīr ü şeyḥü'l-islām
- 33 Daḥı vaşf eyledim birkaç kibārı
Kibār ammā kibārīn nāmdārı
- 34 Ma'ārif ḡadrin añlar ehl-perver
Güher-senc-i hüner zāt-ı süḡanver
- 35 Civān-merdāndan iḥsān u taḥşīn
'Arūs-ı nazma olmuş gerçi kābīn
- 36 Velīkin düşmez erbāb-ı kemāle
Vesīle eylemek şī'ri sü'āle
- 37 Degildir cā'ize ümmīdi cā'iz
Gedā-çeşmān şanarlar anı fā'iz
- 38 Yaşımaz şā'ire vādī-i cerrār
Budur erbāb-ı ṭab'a pek büyük 'ār
- 39 Yazar bā'zı gedā rüsvā-yı 'āmı
Zifāf u mevlid-i ḥāş u 'avāmı
- 40 Yapıp tārīḥler sūr-ı ḥitāna
Keser çok işler engüşt-i beyāna
- 41 Birisi şu aḡıtsa çeşmesāre
Olur icrā-yı medḡe pāre pāre

- 42 Eder rīzān o suya āb-ı rūyun
Şanur bī-çāre kim buldurdu şuyun
- 43 Bir ādem eylese niyyet bināya
Temel vaż' eyler evvelce şenāya
- 44 Bahār olsa esip bād-ı maḳāli
Ḥazāna uğradır bāğ-ı ḥayāli
- 45 Yapıp vezn ile ma'cūn u murabbā
Verir eṭrāfa nevrūziyye-āsā
- 46 Olur her mürdeniñ merşiyje-ḥ'ānı
Bedenden çıkmadan evvelce cānı
- 47 Kazıp tāriḥler seng-i mezārı
'Azāba uğradır mevtā-yı zārı
- 48 Eder nazm-ı kelāmı cerre müncer
O gūne bed-edā cerrār-ı aḥḳar
- 49 Gezip ol derbeder aşḫāb-ı cāhı
Ḳapılarda oḳur gūyā ilāhī
- 50 Sü'ālīñ fetḥ edip her dürlü bābın
Dilenci ṭorbası eyler kitābın
- 51 Bu ta'cizi görüp aşḫāb-ı ḥayrāt
Zārūrī etdi sedd-i bāb-ı ḥayrāt
- 52 Ma'āza'llāh nedir böyle rezālet
Ki eş'ār ola ma'nāda ticāret
- 53 Bi-ḥamdı'llāh ki luṭf-ı müste'ānī
Maşūn etdi bu 'abd-i nā-tüvānı

- 54 Cihānda vermedim bir ferde şıķlet
Edip eş'ār ile iş'ār-ı külfet
- 55 Ne gūne nazm-ı rengīn etsem inşād
Şafā-yı rūḥ için eylerdim ĩrād
- 56 Yazıp bir muķtezā-yı ṭab'-ı mevzūn
Hezārān gūfte-i pākīze-maẓmūn
- 57 Ederdim yādigār-ı ehl-i 'irfān
Ṭaşırdı nüşḥasın başında yārān
- 58 Hedāyā-veş gidip sā'ir diyāra
Olurdu tāze tuḥfe rūzgāra
- 59 Bu vech ile olup meşhūr-ı āfāķ
Cihān eş'ārıma olmuşdu müştāk
- 60 Eḥibbā gerçi kim eylerdi tergīb
Velīkin etmemişdim cem' ü tertīb
- 61 Yazardı ba'zısın yārān u aḥbāb
Olurdu ekşeri nā-būd u nā-yāb
- 62 Kimin sirķat ederdi nev-hevesler
Şeker yağmāsı bulmuşdu megesler
- 63 Kimi üftāde-i ser-ṭāķ-ı nisyān
Ĝubār-ālūde evrāķ-ı perīşān
- 64 Olurken böyle zāyi' niķe güftār
Yine mevcūd idi vāfirce āşār
- 65 Gelip birgūn ḥarīķ-i nāgehānī
Yaķıp berbād edince ḥānumānı

- 66 Tuduşdurdu ‘alev-gīrī-i iḥrāk
Ne envā‘-ı kütüb ḳaldı ne evrāk
- 67 Gidip sermāye-i ‘ömrüm hebāya
Külün şavurdu bād-ı ḡam havāya
- 68 Beni pek yaḳdı bu çarḫ-ı sitemkār
Olup sūzān hezār inşā vu eş‘ār
- 69 Niçe rengīn ḡazel niçe ḳaşīde
Niçe āşār-ı ḥüb u nā-şinīde
- 70 Huşūşā Münşe‘āt-ı bī-bahāne
Müsellem dürr-i menşür-ı yegāne
- 71 Ki İcād eylemişdim çok zamānda
Yanıp bir anda ḳalmadı cihānda
- 72 Bu ḡüne şīve-i nā-sāz-ı devrān
Ḳılıp kesb-i ma‘ārifden peşimān
- 73 Kesel gelmişdi ṭab‘-ı nā-tüvāna
Elim varmazdı taḫrīr ü beyāna
- 74 Hem etmişdi zuhūr-ı za‘f-ı pīrī
Fütūr-āver bu işkeste-żamīri
- 75 Gidip ol za‘f ile her dürlü zevḳim
Dilimde ḳalmamışdı ‘aşḳ u şevḳim
- 76 Daḫı bundan beterdir kim zamāne
‘Adāvet gösterirdi nüktedāna
- 77 Hüner ‘ayb u kemāl olmuşdu noḳşān
Büyük töhmet idi ‘ālemde ‘irfān

- 78 Maḥabbet eyleyip aşḥāb-ı mālē
Cihān düşmen idi ehl-i kemāle
- 79 Metā'-ı ma'rifet olmuşdu kāsīd
Ederdi aḳçe kālā-yı mefāsīd
- 80 Huşūşā şī'r ü inşā vu fesāḥat
Olup hem şūret-i lafz-ı fazāḥat
- 81 Süḥan-dānān idi menfūr-ı 'ālem
Sözün bilmezler olmuşdu mükerrem
- 82 Niçe bed-nām olurdu nā'il-i kām
Süḥan-sencān ise nā-būd u güm-nām
- 83 Çatal yazı denirdi nazm-ı pāke
Gören yırtıp atardı anı ḥāke
- 84 Felek inşāyı etdirmişdi isnā
Ḳalem ehli girībān-çāk u rüsvā
- 85 Ḳızılbaş idi gūyā Fārisī-dān
Mişāl-i Rāfīzī merdūd u ḥayrān
- 86 Ḥazef maḳbūl idi dürr ü güherden
Cehālet mu'teber idi hūnerden
- 87 Ferīḥu'l-bāl olup zāğ-ı siyeh-rū
Ḳafes-bend idi tūḡ-i şeker-gū
- 88 Çememde bülbülān bulmazdı lāne
Gül olmuşdu ğurāba āşiyāne
- 89 Görüp bu bende-i ber-geşte-sāmān
Ġubār-ı āsitān-ı ehl-i 'irfān

- 90 Bu gūne nābe-cā ʔavr-ı zamānı
Şikest etmiş idim kilik-i beyānı
- 91 Sūkūt ile vurup mührü dehāna
Maḳāl-i şî'ri almazdım lisāna
- 92 Rūsūm-ı nazma vermezdım nıẓāmı
Tekellūm etmeyip mevzūn kelāmı
- 93 Sūḫanverlikden olmuşdum peşīmān
Ḳalıp bu ye's ile mebhūt u ḫayrān
- 94 Ederdim ğıbtā eslāf-ı kirāma
Ḳarīn olduklarıyçün iḫtirāma
- 95 Ki taḫşīl etmiş anlar nām u şānı
Bulup vaḳt-i mülūk-i ḳadr-dānı
- 96 Kimi olmuş nedīm-i pādişāhī
Maḳām-ı rif'at etmiş şadr-cāhı
- 97 Kimi olmuş vezīrānıñ ḳarīni
Kerem-dīde çerāĝ-ı kām-bīni
- 98 Edip peygūle-i nisyānda zārī
Çekerdim ben de her dem intıẓārı
- 99 Gelir mi derdim āyā bu cihāna
Sūḫanver bir şehenşāh-ı yegāne
- 100 Bi-ḫamdi'llāh ki baḫtım oldu yāver
Ṭulū' etdi hele bir mihr-i enver
- 101 Ne mihr ammā cihān nūruyla meşḫūn
Yanında zerredir ḫurşīd-i gerdūn

- 102 Olaldan mihr-i rüyu pertev-efgen
Zamānıñ çeşm-i bahtı oldu rüşen
- 103 Kerīm ü kām-bağşā vu sühan-dān
Şeh-i gerdün-ğaşem Sulţān Selīm Hūān
- 104 Ki oldur zīb-i taht-ı kāmranī
Odur hem husrev-i mülk-i ma'ānī
- 105 O hākān-ı cihānbān-ı ser-efrāz
Ma'ārifle yegāne şāh-ı mümtāz
- 106 Medār-ı fahr-i şāhān-ı selefdir
Eb ü ecdādına hayru'l-ħalefdir
- 107 Zamānında suhan buldu revācı
Hüner erbābı çekmez ihtiyācı
- 108 Gürüh-ı şā'irāndır şād u ħurrem
Ki oldu her biri ħaddince mükrem
- 109 Eger Cāmī göreydi bu şafāyı
Fedā eylerdi bezm-i Bayķara'yı
- 110 Geçip güstāhlıķdan çarĥ-ı gerdün
Hünermendānı kıldı böyle memnün
- 111 Huşuşā bu perişān-ħāl ü pā-māl
Cefā-yı çarĥ ile dem-beste vü lāl
- 112 Olur tenhā-nişin-i künc-i 'uzlet
Cihāndan eylemişken kaç'-ı ülfet
- 113 O sulţān-ı civān-baht-ı yegāne
Edip şefķat bu pīr-i nā-tüvāne

- 114 Degilken zerre-i in'āma şāyān
Olup ħurşīd-i iĥsānı dıraĥşān
- 115 Fūrūġ-ı re'feti bu ħāksārı
Görüp şāyān-ı evc-i i'tibārı
- 116 Kemāl-i luġf ile dilşād kıldı
Dil-i vīrānımı ābād kıldı
- 117 Ederken geşt-i deşt-i zūlmet-i ġam
Yetişdi Ĥıẓr-veş ol şāh-ı ekrem
- 118 Edip āb-ı ħayāt-ı luġfun icrā
Bu dil-teşne za'īfi etdi iĥyā
- 119 O rütbe kıldı kim iĥyā-yı eltāf
Eder ġıbtā baña ervāĥ-ı eslāf
- 120 Çerāġ etdi bu şem'-i ħāndānın
Emekdār-ı ħadīm-i dūdmānın
- 121 Civān-sāl eyledi ġüyā bu pīri
Revān-baĥşī-i iĥsān-ı vefīri
- 122 Bu şevġ ile ṭabī'at buldu ħuvvet
Hemān vaġt-i şebābım etdi 'avdet
- 123 Ferāmūş eyledim cevri-i zamānı
Olup meşġūl-i 'ayş u şādumānī
- 124 Açıldı ġonçe-i ħāṭır ġül-āsā
Nevā-senc oldu ṭab'im bülbül-āsā
- 125 Mişāl-i ney yine kilik-i süĥan-sāz
Nev-ā-nev naġmeye etdi ser-āġāz

- 126 Kemāl-i şevk ile kıldı tabî‘at
Hemân tertîb-i dîvâna ‘azîmet
- 127 Ne inşâd eyledimse üç lisânda
Bulup mevcûdun evrâk-ı zamânda
- 128 Cedîd ü köhne âşâr-ı perişân
Bulundu her ne ise hasbe’l-îmkân
- 129 Rûsûm-ı maḥv u işbât üzre yek-ser
Edip geh tarḥ u gâhî naql-i mıştar
- 130 O gûne münteḥab vâfirce âşâr
Müfîd ü Muḥtaşar dîvân-ı eş‘âr
- 131 Kılıp her nev‘ini başka mühezzeb
Olundu üç lisân üzre müretteb
- 132 Eger yazmış ise Sa‘dî Gülistân
Bu âşâra desinler Sünbülîstân
- 133 Bu resme buldu çünkim ḥüsn-i tertîb
Olup revnaḥ-nümâ-yı zîver ü zîb
- 134 Dedim târîḥini cevher gibi ḥüb
Ma‘ârif gencidir dîvân-ı mergûb^{xxxvii}
- 135 Bu tertîbi hemân bâ-‘avn-i Hâdî
Mücerred luṭf-ı şâhî oldu bâdî
- 136 Kuşûrun ‘afv ederse ol şehensâh
Murâdım etmedir taqdîm-i dergâh

^{xxxvii} Beyitte mücevher tarih hesabına göre, italik dizilen mısranın eski harflerle noktalı harflerinin ebced değerleri toplandığında H.1205(M.1790) tarihini vermektedir.

- 137 Eger kim olmasa meşhūr-ı devrān
Me'āl-i kıṣṣa-i mūr u Süleymān
- 138 Anı taqdīme etmezdim cesāret
Velī ol kıṣṣadır bādī-i cūr'et
- 139 'Īnāyet eyle Vehbī'ye Īlāhī
Ki dīvānı ola maḳbūl-i ṣāhī
- 140 Daḫı ſimden geri bu 'abd-i nāçār
Yaza vaſfında bī-ḫad tāze āṣār
- 141 O sulṭān-ı cihānıñ eyle yā Rab
Nizām-ı devletin dā'im müretteb
- 142 Olup eṭvārı 'ālemde müselleme
Medīḫa-gūyu olsun cümle 'ālem
- 143 Livāsın eyle manşūr u muzaffer
Edip a'dāsın yek-ser müdemmer
- 144 Hemīşe muntazam olsun Īlāhī
Cihānda ſevket-i dīvān-ı ṣāhī

TĀRĪḤ-İ TERTĪB-İ DĪVĀN DER-ZAMĀN-I SULṬĀN SELĪM
ḤĀN

[mef'ülü / fā'ilātün / mef'ülü / fā'ilātün
müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün]

- 1 Dīvān-ı 'abd-i aḥḳar olmaz idi müretteb
Ger olmasaydı yāver 'avn ü 'ināyet-i Rab
- 2 Ol feyz-baḥş-ı muṭlaḳ çün eyledi muvaffaḳ
Zātında oldu el-ḥaḳ bu tuḥfe-i mühezzeb
- 3 Sen eyle yā İlähī maḳbül-i pādişāhī
Gāhī edip nigāhı olsun küşāde-meşreb
- 4 Taḥsīn ile edāsın 'afv eyleye ḥaṭāsın
Bu 'abd-i bī-nevāsın güyā edip muḥāṭab
- 5 Tārīḥini Selīm Ḥān derse degil mi şāyān
Şāhāne oldu Vehbī dīvān-ı nev-müretteb^{xxxviii}

[8] M.I/20, FB.11a

^{xxxviii} Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

İBTİDÂ'-İ KÂŞÂ'İD*

Bismillâhi'rrahmâni'rrahîm

Tâc-ı güher ber-ser-i nazm-ı kerîm

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

Rumûz-ı 'aşkıñı kıl zîver-i hüsn-i beyân yâ Rab
Lisân-ı ğayba olsun tâ zebânım tercemân yâ Rab

Mağâlim olmaya pîrâye-bağş-ı lağv-i bî-ma'nâ
Maşûn eyle beni sehv ü haţâdan el-amân yâ Rab

[1]

NA'T-I ŞERİF-İ FAHRÜ'L-ENBİYÂ 'ALEYHİ EFĐALÜ'T-TEHÂYÂ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Zihî nûr-ı mücessem âfitâb-ı 'âlem-ârâdır
Ki mihr-i tal'atı nûr-ı cebîn-i mâh-ı ğarrâdır
- 2 Ziyâsı müncelî her zerrede eczâ-yı 'âlemden
O mihrîñ iltimâ'ı mebdе'-i îcâd-ı eşyâdır
- 3 'Aceb nûr-ı mu'azzamdır ki hürşîd-i cihân-ârâ
O rûy-ı tâbnâke nisbet ile çeşm-i hîrbâdır
- 4 Mişâl-i âyet-i nûr ol cemâl-i 'âlem-efrûzuñ
Hemân *nûrun* 'alâ nûr^{xxxix} olduĝu gün gibi iclâdır
- 5 Fürûzân pertev-i kudretle mişkât-ı ilâhîde
Ebed bu rûzgâr üzre maşûn-ı bîm-i iţfâdır

* M.IV/2, FB.11a

[1] M.IV/2, FB.11a

xxxix "Nur üstüne nur", Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

- 6 O nūr-ı müctebâdır maṭla^ç-ı ve 'ş-şems^{xi} ile maḳşûd
Cebīn-i ve 'd-duḫâ^{xii} dan nūr-pâş-ı zîr ü bālâdır
- 7 Tecellî eyleyip *ānestü nāran*^{xiii} iḳtibāsından
O nūruñ ceyb-i Mūsâ'da ziyâsı dest-i beyzâdır
- 8 Zemīne sâye-endâz olmasa cây-ı te'accüb mü
Ki ol zıll-i İlâhî ser-te-ser nūr-ı tecellâdır
- 9 O envâr-ı Muḫammed'dir fūrûğ-ı rüyu Aḫmed'dir
Ziyâsı çarḫa mümtedir zihî nūr-ı mu'allâdır
- 10 Felekler müşterî ol nūra cümle naḳd-i encümle
Ki es'âdı şeref-baḫşende-i çeşm-i Şüreyyâ'dır
- 11 Şeb-i mîlâdı rüz-ı rüşen-âsâ nūr ile memlû
O bir bedr-i mu'allâdır ki ḳadri böyle a'lâdır
- 12 Ne bedr-i müncelîdir kim Ğazâ-yı Bedr'e âmâde
Hilâl ebrûları güyâ iki tîğ-i mücellâdır
- 13 Mişâl-i âyet-i seyf ol mücellâ tîğ-i pür-tâbrîñ
Şu'â'ı âteş-endâz-ı ser-i maḫhûr-ı a'dâdır
- 14 Hoşâ nuṭḳ-ı ḫayât-efzâsı feyz-i vahy-i Rabbânî
Dem-i mu'ciz-beyânı sırr-ı i'câz-ı Mesîḫâ'dır
- 15 Şabâḫat-baḫş-ı Yūsuf ol liḳâ-yı pür-melâḫatdir
Ki cārüb-ı ḫarîm-i 'işmeti zülf-i Zelîhâ'dır
- 16 Müsemmâ-yı ḫaḳîḳî zâtıdır envâ^ç-ı iḫsâna
Cemâl-i bâ-kemâli maḫzar-ı esmâ^ç-i ḫüsnâdır

^{xi} "Güneşe and olsun.", Kur'an-ı Kerîm, Şems (91)/1.

^{xii} "Kuşluk vaktine and olsun.", Kur'an-ı Kerîm, Duḫâ (93)/1.

^{xiii} "Ben bir ateş gördüm.", Kur'an-ı Kerîm, Kasas (28)/29.

- 17 Dil-i pākīzesi deryā-yı ilhām-ı Hūdâ'dır kim
Ḥadīş-i dil-pesendi nüh şadefde dürr-i yektâdır
- 18 'Aceb mi Sidre'den bālâter olsa rif'at-ı şânı
O şadd-i muntehâ Taybe gülistânında Tübâ'dır
- 19 O şâhenşâh-ı kurb-ı ma'nevîniñ mülk-i rif'atde
Mu'allâ pây-ı tahtı *ķābe ķavseyni ev-ednâ*^{xliii}dır
- 20 Revâdır gâşiye-ber-düşu Cibrîl-i emîn olsa
O 'abd-i müctebâ mednüv-i tenvîl-i tedellâdır
- 21 Döşendi 'abķarî-i çarķ-ı Aţlâs reh-güzârında
Ki naķş-ı pâyı revnaķ-baķş-ı ferş-i 'arş-ı a'lâdır
- 22 Nigâh eyler mi rüyu mâ-sivāya bu başiretle
Çü *mā-zāġa'l-başar*^{xliv} ol çeşme kuġl-i cevher-āsâdır
- 23 Livā-yı ġamd ile râyet-keş-i meydân-ı rüstâġiz
Sipeh-sâlâr-ı ġayl-i enbiyâ ġayru'l-berâyâdır
- 24 Dü-nîm olmaķdan eyler mi tereddüd pîşġâġında
Ķamer âmâde-i yek-cünbiş-i engüşti-i îmadır
- 25 Ser-â-pâ ser-nihâde reh-güzârında tevâzu'la
Tekâpûlar eder eşcâr egerçi bî-ser ü pâdir
- 26 Ḥaşâ-endâz-ı farķ-ı düşmenân olduķda râmîsi
Ḥaķîķatde mededķarî-i te'yîdât-ı Mevlâ'dır
- 27 'Aceb mi ġâk-i pây-ı yâr-ı ġâra rüy-mâl etse
Hezârân sâl o kim âvâre-i neyl-i temâşâdır

^{xliii} "(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)" Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/9.

^{xliv} "(Peygamberin) gözü şaşmadı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/17.

- 28 Tez elden perde çekmek kaşdı ile çeşm-i 'udvāna
'Anākīb tār u pūd-ı şevk ile nessāc-ı dībādır
- 29 Ser-ā-pā hār u hāşāk ile sedd-i rāh-ı a'dāya
Kebüterler şafā-yı bāl ile hāzır müheyyadır
- 30 Eyā kân-ı kerem ol rahmeten li'l-'ālemīn sensin
Ki cūd u re'fetiñ sermāye-i dünyā vü 'uqbādır
- 31 Fezā-yı ravzaña rû-māl için müştākdur gāyet
Sipihriñ kaddini ham eyleyen hep bu temennadır
- 32 Mü'eyyed eyledi aḥkāmıñı mühr-i nübüvvet kim
Müseccel hüccetiñ zahriyyesinde hatm ü imzadır
- 33 Cihānı beyt-i ma'mūr eylediñ hedm-i dālāletle
Mübārek maḥdemiñ kesr-efgen-i evvān-ı Kısradır
- 34 Nice tebcīl olunmaz pāy-ı iclālīñ ki 'ālemde
Celādetle leked-küb-ı kafā-yı Lāt u 'Uzzadır
- 35 Güvāh-ı enbiyādır ümmetiñ 'adliñ müzekkisi
O sâ'at kim maḥām-ı hevlnāk-i faşl-ı da'vadır
- 36 Vücüh ile rızā-yı Ḥaḥḥ'a maḥzarsın ki ḥaḥḥıñda
'Aḥyā-yı İlāhī tābe-miḥdār-ı *fe-terzā*^{xiv}dır
- 37 Ecell-i mu'cizātıñ ya'nī Qur'an-ı 'azīmi'ş-şān
Ki ḥükm-i muḥkemāti nāsiḥ-ı edyān-ı ülādır
- 38 Görüp 'Adnān u Ḥaḥḥān'ın feşāḥat āzmāyānı
Belāgatle tamām i'cāzını Bāḥil'dan a'yadır

^{xiv} "Hoşnut olacaksın (üzülme).", Kur'an-ı Kerim, Duhâ (93)/5.

- 39 Netīce tālī-i İncīl ü Tevrāt'ın mezâyası
Muqaddem şânını te'yîd için suğrâ vu kübrâdır
- 40 Hezârân teşneyi sîr-âb eder yek-kaatre-i luţfuñ
O engüşt-i mübârek cüy-ı feyz-i Hâk'ka mecrâdır
- 41 Şiyâb-ı rûz-merre nûr-veş bâlâ-yı sıbteyne
Nigâh-ı iltifâtıñla ne hoş dîbâ-yı zîbâdır
- 42 Alıp yek-kaabza-i hâki ziyâfet etdiñ aşhâba
Kef-i bî-imtinânında nazîr-i menn ü selvâdır
- 43 Nücüm-ı lem'a-pâş-ı ihtidâdır âl ü aşhâbın
Sipîhr-i a'zam-ı şer'inde nûr-ı çeşm-i dünyâdır
- 44 Kemâl-i rahm u şefkat üzre beyne'l-mü'minîn ammâ
Dem-i şemşîr ile eşrâr-ı küffâra eşiddâdır
- 45 Şeref-yâb olduğuyçün dergehiñde her biri anıñ
İmâm-ı müslimîn ü muqtedâ-yı ehl-i taqvâdır
- 46 Gelip ol Ka'be-i dergâha etdi ilticâ âhîr
Anıñçün tâ ebed İbn-i Züheyr'ın Ka'b'ı a'lâdır
- 47 Bu 'abd-i pür-günâhın da o dergâha eder rû-mâl
Kuşurun 'afv ile emniyyesi neyl-i 'aţâyâdır
- 48 Ben ol Vehbî-i 'aşîyem yem-i cürm ü ma'aşîyem
Ki tûfân-ı günâhım mevc-i şûr-engîz-i deryâdır
- 49 Dirîgâ zıkr ü fikre bir nefes şarf etmeyip 'ömrüm
Maqâlim lağv-ı bî-ma'nâ hayâlim şî'r ü inşâdır
- 50 Zevâlınden hayât-ı bî-şebâtuñ gâfilim hayfâ
Girîbânım egerçi gerdenimde şûret-i lâdır

- 51 Huzûruñda nice şerm etmeyem ey mefhar-i 'âlem
'Uşât-ı mü'minîne seyyi'âtım haclet-efzâdır
- 52 Benim ol Kays-ı bî-sâmân-ı sevdâ-yı mecâzî kim
Perîşân hâşırım dil-beste-i gîsû-yı Leylâ'dır
- 53 Siyehkârım ki her lahza hayâl-i hâl-i cânâne
Mişâl-i hâbbetü's-sevdâ süveydâda hüveydâdır
- 54 Belî müstağrağ-ı deryâ-yı cürmem yâ Resûla'llâh
Şefâ'at baħrına nisbetle ammâ қаtre-i mādır
- 55 Şalât ile selâmım dergeh-i iclâliñe güyâ
Dehân-ı mürdan piş-i Süleymân'a hedâyâdır

[2]

BE-RAVZA-İ MUṬAHHARA NEBEVİ FERESTÂDEEST

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Şaçın *ve'l-leyl*^{xlvi} rüyuñ *va'd-duħâ*^{xlvii}dır yâ Resûla'llâh
Cemâliñ mihr-i burc-ı iştfâdır yâ Resûla'llâh
- 2 Zemîne düşmese cây-ı 'aceb mi sâye-i қaddiñ
Vücûduñ pertev-i nür-ı Hüdâ'dır yâ Resûla'llâh
- 3 Hiṭâb-ı 'izzet-i *levlāk*^{xlviii}e maḫhar zât-ı pâkiñdir
Zuhûruñ bādî-i arz u semâdır yâ Resûla'llâh
- 4 Hayât-efzâ olur dil-teşne-i şahrâ-yı işyâna
Zülâl-i şefқatiñ âb-ı beқâdır yâ Resûla'llâh

[2] M.IV/5, FB.12b

^{xlvi} Kur'ân-ı Kerîm, Leyl (92).

^{xlvii} Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)

^{xlviii} "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğu rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Söзler", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

- 5 Ser-ā-pā āl ü aşhābīn hidāyet āsumānında
Nücūm-ı lem'a-pāş-ı ihtidādır yā Resūla'llāh
- 6 Şadīķ-i yār-ı ġārīn Ḥāzret-i Şiddīķ ez-cümle
Ser-efrāz-ı ġürūh-ı evliyādır yā Resūla'llāh
- 7 'Adālet-pīşe ḡayr-endīşe ol Fārūķ-ı a'zam kim
Cihānda pīşvā-yı etķiyādır yā Resūla'llāh
- 8 Şehīd ü kātib-i Furķān 'Oşmān İbn-i 'Affān hem
Münevver-ṭal'at u kān-ı ḡayyādır yā Resūla'llāh
- 9 Suvār-ı Duldül-i zū-Zü'l-feķār ol şıhr-ı mümtāzīn
Der-i 'ilm-i ledünnī Murtażā'dır yā Resūla'llāh
- 10 Ḥasan zātında aḡsen hem Ḥüseyn ol sıbt-ı müstaḡsen
Ṭarāvet-baḡş-ı ḡāk-i Kerbelā'dır yā Resūla'llāh
- 11 Dü-'ālemden ġinā verdi baña sermāye-i 'aşķıñ
ġubār-ı āsitānīñ kīmyādır yā Resūla'llāh
- 12 Şıfāhān sürmesin ġözden çıkardım 'aynıma almam
O ḡāk-i pāk-i kuḡl-i rüşenādır yā Resūla'llāh
- 13 Meded bu kemterīn-i ümmetiñ Vehbī-i 'āşīnīñ
Şefā'atdır sü'ālī bir gedādır yā Resūla'llāh
- 14 Anı bī-behre redd etmek ne mümkindir ki dergāhīñ
'Uşāt-ı mü'minīne mültecādır yā Resūla'llāh
- 15 Şalāt ile selāmım ravza-i cennet-mişālīñde
Vezān olmaķda hem-rāh-ı şabādır yā Resūla'llāh

İN HEME-RĀ BE-RAVŶA-İ MUṬAHHARA FERESTĀDEEST

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Resül-i kibriyâ hayru'l-verâ yâ Aḥmed-i mürsel
Şeffî'-i müşfik-i rûz-ı cezâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 2 Serîr-i *ḳābe ḳavseyni ev-ednâ*^{xlix} tahtgâhındır
Şehenşâh-ı eḳālîm-i rızâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 3 Suvâr-ı Refref olduñ ğāşiye-ber-düş idi Cibri'l
Edince seyr-i mi'râc-ı 'alâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 4 Veliyy-i âferîniş sırr-ı *levlâk*^le idüp maẓhar
Vücüduñ menşe'-i arz u semâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 5 Gül-i hoy-kerde-i ruhsâre-i pür-âb ü tâbîñla
Bulur bâğ-ı cihân neşv ü nemâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 6 Mü'eyyed oldu teblîğîñ zuhûr-ı mu'cizâtîñla
Degildir mantıḳ-ı vaḥyiñ hevâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 7 Senî Haḳ *rahmeten li'l- 'âlemiñ*^{li} etdi nebîler hem
Ederler senden ümmîd-i 'atâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 8 Ḥarîm-i Ka'be-i küyuñda sa'y-i pür-tekâpular
Be-ḥaḳḳ-ı Merve 'uşşâḳa şafâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 9 Ne ḥikmetdir ki bür'ü's-sâ'a-i te'sîr-i iḥsâniñ
Olur rencür-ı âşâma devâ yâ Aḥmed-i mürsel

[3] M.IV/5, FB.13a

^{xlix} Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/8-9.^l "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğu rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözlür", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.^{li} "(Biz seni) âlemlere rahmet olarak (gönderdik)." Mehmet Yılmaz,a.g.e.,s.137.

- 10 Hemân ol hoşka-i luṭf-ı firāvānıñdadır ancak
Dil-i bīmāra ümmīd-i şifā yā Aḥmed-i mürsel
- 11 Şalāt ile selāmin şermsārāne eder Vehbī
Muṭahhar ravzaña her dem hedāyā yā Aḥmed-i mürsel

ḲIṬ‘A-İ Mİ‘RĀCİYYE*

[mef‘ülü / mefā‘îlü / mefā‘îlü / fe‘ülün]

Ol mefḥar-i kevneyne edip rāh-nümālîḳ
Cibrîl idi bir peyk-i şitābān-ı Muḥammed

Ḳadr-i şeb-i mi‘rācı için ‘îd edip çarḥ
Cedy-i feleki eyledi ḳurbān-ı Muḥammed

BE-ṬUĞRĀ-YI MUḤAMMED SEYYİDÜ’L-KEVNEYN VE’Ş-
ŞAḲALEYN NÜVİŞTE ŞUD**

[mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün]

Risālet tahtınıñ sultānıdır ol mefḥar-i ‘ālem
Muḥammed nāmına çekmiş ḳalem levḥ üzre ṭuğrāyı

Keşide ebruvānı nūrıla dīvān-ı Bārī’de
Şefā‘at emrine böyle çeker tevḳī‘-i ğarrāyı

[4]

VAŞF-I ŞEHRİYĀR-ĀYİN Ü TĀRİḲ-İ VİLĀDET-İ ḤĀZRET-İ SULTĀN
SELİM

[mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün]

- 1 Bi-ḥamdi’llāh beşāsetler göründü rüy-ı dünyāda
Bu vech ile gören ḥayrān olur ḥüsnüñ temāşāda

* M.IV/6, FB.13a

** M.IV/6, FB.13a

[4] M.IV/6, FB.13b

- 2 Cihān mesrūr u hurrem tā ‘adem-ābāda gitmiş ğam
Felek cev̄r ü cefādan hem peşimāndır bu ešnāda
- 3 Gönül āyīnesi gerd-i kederden öyle şāfī kim
O gūne şafvet olmaz rüy-ı mir’āt-ı mücellāda
- 4 Şafālar ol kadar kim ‘īd-ber-bālā-yı ‘īd oldu
Şeb ü rüzü müreccaḥdır bu ‘aşrın Kādr u a’yāda
- 5 Bu hāy u hūy ile bu na’re-i mestāneler şimdi
Şafā keyfiyyetindedir degildir neş’e-i bāde
- 6 Felek ‘ālemde bir ‘ālī ziyāfet eyledi tertīb
Tüvānger bezl-i na’māda gedālar ḥān-ı yağmāda
- 7 Seḥāya mā’il oldu ṭab’-ı dūnu belki gerdūnuñ
Hemān Ḥātemlenir her bī-nevā bezl-i ‘aṭāyāda
- 8 Gezip hūbān-ı bālā-ḳadd ile üftāde bir yerde
Tekellūf ber-ṭarafdır ḥāşılı a’lā vu ednāda
- 9 Şikest-i şīşe-i şahbāya ta’rīz eyleyip bir bir
Nola mestāneler her gūşeden ṭaş ursa zūhhāda
- 10 Esīr-i derd ü miḥnet ḳalmadı lā-ḳayd olup herkes
Bu demde ḥalkā-i ḳumrī ṭaḳılmaz serv-i āzāda
- 11 Niyāma girdi şemşīr-i sitem ammā ki maḥbūbān
Ḳarışmam tiġ-i ebrūyu verirse çeşm-i cellāda
- 12 Perīşān perçem-i cānān için mecnūn olup ‘uşşāk
Ṭaġıtmış ‘aḳlını gūyā ser-i gīsū-yı Leylā’da
- 13 Mezāḳın eylesin icrā gelip şīrīn leblerden
Kenār-ı cūy-ı şīri beklemek lāyīḳ mı Ferhād’a

- 14 Şikâr avlaşdırıp hep h̄'âb-ı h̄argûş etmede yārân
Bu tavşân-beççeler elbet girerler dest-i şayyâda
- 15 Gülistân-ı cihânîñ başka âb u tâbı var şimdi
Açıldı şüret-i dîvârdan güller bu eşnâda
- 16 'Aceb mi bülbül-i taşvîr ederse nağme-perdâzı
Ser-â-ser gönçalar buldu tarâvet nağş-ı dîbâda
- 17 Bu demde nuţka gelmiş şüret-i zîbendeler güyâ
Nezâketlerle harf-endâz olur Mânî vü Behzâd'a
- 18 Bu şüretde nigâristân-ı Çîn'îñ revnağın bozmuş
Niçe taşsîn olunmaz h̄âme-i nağğâş-ı üstâda
- 19 Bu zîb ü zîneti bu nağş u taşvîr-i dil-ârâyı
Taşavvur eylemek kâbil degildir belki hulyâda
- 20 'Aceb böyle şeb-i zîbendeyi böyle çerâğânı
Cihânîñ çeşm-i h̄'âb-âlüdesi görmüş mü rü'yâda
- 21 Hele ben görmedim ammâ gezenlerden şorardım hep
Ne görmüş ne işitmiş var bu şehr-âyîni dünyâda
- 22 Kanâdîl-i fûrûzân encüm-i seyyâreden efzûn
Zemîñ eyler tefevvuğ âsumâna bu donanmada
- 23 Çıķıp mâhiyyeler seyr etmege bâm-ı felek üzre
Zemîne dün gece mâh-ı münevver olmuş üftâde
- 24 Sarây-ı pâdişâh-ı 'âleme âvîze kaşdıyla
Felek kandîl-i mihr ü mâhı çoğdan etmiş âmâde
- 25 Baķıp çarh-ı felekle zînet-i bâb-ı hümâyûna
Sipîhr encümlerin bozmuş tağıtmiş tağ-ı mînâda

- 26 Kebāb olsa dil-i māhī ‘aceb mi tāb-ı havfından
Bu şeb baħrī fişek başdırdı ‘aks-i māhı deryāda
- 27 Hüner izhār edip siħr-āferīnān fikr ü diĸkatle
‘Aceb şan‘atla ĩcād eylemişler ħārıķ-ı ‘āde
- 28 Baķılsa şan‘at-ı nā-dīdeye ħadd ü nihāyet yok
Ķalır mı tākāt-i seyr ü temāşā çeşm-i bīnāda
- 29 Sipihriñ necm-i ġīsūdārına taķlīd ile herkes
Ĥaķar ķandīle teller şekl-i ħüb-ı necm-i Şi‘rā‘da
- 30 Şemātet etmesin bir bed-nażar düşmen deyü nā-geh
Şemāte tellerin perde çekerler çeşm-i ħussāda
- 31 Bülend-āvāz ile āfāķa tebşīr-i sūrūr eyler
Degil bīhūde bu şīt ü şadālar tabl u surnāda
- 32 Şafaķ şanma giyinmiş al eteklik çengī-i Nāhīd
Oyunlar gösterir devr-i ķamer ħükmünce bālāda
- 33 Alıp meh-pāreler -veş destine çal-pāresin ħurşīd
Şafādan raķş eder pīrāmen-i çarĸ-ı mu‘allāda
- 34 Uşul ile defin çarb eyler ammā zāhirā muṭrib
Urur raĸm ile sille rūy-ı çarĸ-ı kīne-mu‘tāda
- 35 Nihāvend ü ‘Irāķ u Işfahān‘da görmemiş ‘uşşāķ
Nevā-sencān-ı nāz u şīveyi bu tarz-ı ra‘nāda
- 36 Bu lezzetlerle ķānī‘dir şekerden kām alıp ‘ālem
Hemān mūr u megesdir cem‘ olan dükkān-ı ķannāda

- 37 Cihān *nūrun* ‘*alā nūr*’^{lii} oldu şimdi dīdeler rūşen
Degildir yalnız *qandīl nūru zīr* ü *bālāda*
- 38 Bugün bir *ṭālī*‘-i mevlūd-ı ‘*ālī*-baḥta *nāzır*dır
Şerefle pertev-i es‘ād var *çeşm-i Şüreyyā*‘da
- 39 Nedir *gehvāre*-i gerdūnda bu āheste cünbişler
Meger kim *zīver*-i mehd-i şühūd olmuş o *şehzāde*
- 40 Sipīhr-i salṭanatdan *ṭālī*‘-i mes‘ūd ile böyle
Cihāna *kevkeb-i dūrri* gibi oldu *ziyā-dāde*
- 41 Tecellī-i cemāl-i *qudret* ü *envār*-ı *sübḥānī*
‘*Ayāndır rūy*-ı *baḥt*-ı *pādişāh*-ı ‘*ālem-ārāda*
- 42 Şehensāh-ı mu‘azzam *Muṣṭafā Hān*-ı *cihānbānīn*
Hudā neslin şeref-baḥş eyledi *tekvīn* ü *īcāda*
- 43 *Ṭulū*‘-ı *āfitāb*-ı *ḥüsnüne müştāk* idi *dünyā*
Felek qaddin ḥamīde eylemişdi bu *temennāda*
- 44 Açıldı *gülsitān*-ı salṭatda ol *gül*-i *zībā*
Nice güller gibi açılmasın *diller* bu *eşnāda*
- 45 *Yegāne dürr*-i *şeh-vār*-ı sa‘adet *pāk* *gevher*dir
Ne mümkün böyle *qadr* ü *qıymet* olmaḫ *dürr*-i *yektāda*
- 46 *Şedekārī vü pür-lü’lü*‘ edip *gehvāresin dāye*
Ṭutar ol *gevher*-i *tābendeyi āgūş*-ı *lalada*
- 47 Ne *gevher*dir ki *oldur zīver*-i *ser-tāc*-ı *sulṭānī*
Olur mu böyle *pertev şeb-çerāğ*-ı ‘*ālem-ārāda*

^{lii} "Nur üzerine nur" Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.133.

- 48 Selīm-i şāliṣ ammā kim cihāna rūḥ-ı şānīdir
Ḥayāt-ı tāze verdi müjde-i mevlūdu ecsāda
- 49 ‘Aceb nūr-ı başardır ol cihānıñ kıurretü’l-‘aynı
Maşūn olsun hemīşe bed-nazardan ḥıfz-ı Mevlā’da
- 50 Görüp bir böyle zībā gonçayı bāğ-ı leṭāfetde
Nola her bir müje bir ḥār olursa çeşm-i a’ḍāda
- 51 Ṭonatmışlar kumāş-ı ma’rifetle sūḳ-ı ‘irfānı
Hüner izhār edip ehl-i ma’ārif ‘arz-ı kālāda
- 52 Süleymān-ı zamānıñ dergeh-i iclāline ben de
Götürdüm bir kaşīde mūr-veş tarz-ı hedāyāda
- 53 Cesāret eyledim bir böyle dest-āvīz-i nāḳīze
Hemān bir yādigār olsun deyu vaşf-ı donanmada
- 54 Belī emşāl ü aḳrānım gibi yoḳ cāh u sāmānım
Yine mümtāz-ı aḳrānem fūnūn-ı şı’r ü inşāda
- 55 Du’ā āvāzesin çarḥa yetiştir Vehbiyā şimdi
Melekler cümle āmīne müheyā ‘arş-ı a’lāda
- 56 Ḥudā evlād u ensābiyla ol şāh-ı cihānbānı
Ede revnaḳ-fezāy-ı salṭanat bu baḥt-ı ‘ulyāda
- 57 Muraşsa‘ iki tāriḥ-i müselleme eyledim inşād
Cevāhirler gibi tābende bir beyt-i dil-ārāda
- 58 *Selīm’i Muştafā Ḥān’a mübārek tācdır güyā
Nümāyān cevher-āsā dürc-i şevketden bu şehzāde*^{liii}

^{liii} Bu beyit ebced hesabına göre III. Selim’in doğum tarihini (H.1175/M.1761) vermektedir.

BE-ĤAẒRET-İ SULTĀN MUŞTAFĀ ĤĀN PES EZ-ÇERĀĖ
 KERDEN BE- ĤĀCEĖĀNĪ DER-ẒİMN-I ṬALEB-İ ŐEMEN-İ RŪBĀH-I
 SĪYĀH EZ- RECEB PAŞA

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Kalem ihyā eder bir laḥẓada biñ lafz-ı bī-cānı
Devātım źulmetinden nūő edince āb-ı ḥayvānı
- 2 Şikeste-beste bir ney-pāre-i bī-dest ü pā ammā
Yine bir demde seyr eyler nihāvend ü Őifāhānı
- 3 O Őūḥ-ı vāsīṭīdir vāsīṭam ta'bīr ü ma'nāda
Ẓamīrimdir egerçi mehbiṭ-i ilhām-ı Rabbānī
- 4 'Aceb gencīne-i bād-āver-i i'cāzdır nuṭṭum
Ṭılsım ile anıñ Şu'bān-ı ḥāmem oldu derbānı
- 5 Beyān-ı siḥr eder bir mār-ı Mārūtī imiő gūyā
Aña tev'emdir ancak ejder-i Mūsā-yı 'Umrānī
- 6 Kılar mūy-ı miyān vaőfında tā ol beste-diĖḳat kim
Çalıősa kıl kalemle yazamaz bir ḥarfini Mānī
- 7 Bulur hep yaķası aĖılmadıĖ nev-cāme maźmūnu
Nola ehl-i kalem reşk ile çāk etse girībānı
- 8 'Uṭārid müőterīsi çığdı Şaçdı nağdini Pervīn
Yerā'am 'arź edince kāle-i zer-dūz-ı 'irfānı
- 9 Ma'ārif meők ederler nev-be-nev Bircīs-i kilkimden
Sipihriñ pīr Behrām'ı ile ūstād Keyvān'ı

[5] M.IV/9, FB.14b

- 10 Hüner da‘vâlarında *ve'l-ķalem*^{liv} der eylesem taħlîf
Ne ħâcetdir güvâha kimse inkâr edemez anı
- 11 Şinâverlik eder deryâ-yı gevher-ĥîz-i taḅ‘ımda
Anıñcün pür olur dürr ü güherle ceyb ü dâmânı
- 12 Dü-nîm ü nâl olur ‘aczin bilip ceffe’l-ķalem ammâ
Yazarken levĥ-i nazma vaşf-ı sultân-ı cihânbânı
- 13 Ĥıdîv-i mihr-tal‘at pâdişâh-ı âsumân-rif‘at
Ki Bircîs'e mübâhât üzredir küttâb-ı dîvânı
- 14 Şeh-i şâĥib-kırân ĥâķân-ı devrân Muştafa Ĥân kim
Odur seyf ü ķalemle mazĥar-ı elķâf-ı sübhânî
- 15 Şüreyyâ ķabza-i tîĥinde zerrîn mühredir güyâ
Meh-i nevdîr felekde kilkiniñ sîmîn ķalemdânı
- 16 Cihâna cüybâr-ı ma‘deletdir âb-ı şemşîri
Ķalemdir gülşen-i iĥsânınıñ serv-i ĥırâmânı
- 17 Edîp tebdîl-i câme bîm-i tîĥ-i ĥûn-feşânından
Fesâdât ehliniñ oldu libâsı aĥmer-i ķanı
- 18 Fiten erbâbı gözlerden nihândır şimdî görmüş yok
Meger ‘âşık göre rü’yâda çeşm-i şüĥ-ı cânânı
- 19 Esed bâm-ı semâda bîm-i şemşîr ile lerzândır
Nola Cedy-i felek biñ cân ile olursa ķurbânı
- 20 Alırdı intikâm-ı Ķays'ı yek-ser zülf-i Leylâ'dan
Ĥavâle etse ĥâke nîze-i ser-tîz ü berrânı

^{liv} Kur‘ân-ı Kerîm, Kalem (68)

- 21 Şadefler dāğ-ber-dildir güher-pāşī-i destinden
Bu hacletdir ciger-hūn eyleyen la'li Bedaḥşān'ı
- 22 Nümāyān olsa gül-nār āb-ı gevher-tāb-ı luḫfundan
Olur her dānesi bir bī-bedel yāḳūt-ı rummānī
- 23 Hümā'nın sāye-baḥş-ı vāye-i iḳbāl olan bāli
Sarāy-ı şevket ü iclālīnīn cārüb-ı meydānı
- 24 Ḳazā ol ḫusreviñ maḥkūmu ḳılmış rub'-ı meskūnu
Nigīninde murabba' vefḳ edip mühr-i Süleymān'ı
- 25 Odur tanzīm eden manzūme-i āsāyiş-i mülkü
Olur Şehnāme'ye beytū'l-ḳaşīde vaşf-ı dīvānı
- 26 Degildir tevsen-i gerdün-ı dūn ıştāblına lāyık
Begenmez şehsüvār-ı himmeti şahrā-yı imkānı
- 27 Meger zer-mīḫdir Mirrīḫ kim düşmüşdü na'linden
Başınca fark-ı mihre pāyın esb-i çarḫ-ı cevlanī
- 28 Rikāb-ı raḥşına bir kerre taḳlīd eylemiş mehtāb
Nümāyāndır derūnunda henüz dāğ-ı peşimānī
- 29 Ḥudāvendā murā'ī olduḡuyçün şer' ü ḳānūna
Ḥudā etmiş seni bu devlet ü dīnīn nıgehbanı
- 30 Münevver vechiñi hiç vechi yokdur mihre teşbīhiñ
O bir nūr āyetidir eyledi āfāḳı nūrānī
- 31 Ğunūde emn ü āsāyişle 'ālem devr-i 'adliñde
Şanar şem'-i şeb-ārā görse āhū çeşm-i şīrānı
- 32 Kebūter bāz ile bāzīçeden hiç iḫtirāz etmez
Eder kebk-i derī şāhīne ünsā-üns-i iḫvānī

- 33 İrāde eyleseñ taḥvīl-i māhiyyet kılar me'vā
Semender cūyu māhīler derūn-ı nār-ı sūzānı
- 34 Te'alluḡ etse cüz'ıyyāta cüz'ī-nisbet-i ḡükmüñ
Verir her cüz'üne külliyyet-i kübrā-yı bürhānı
- 35 Aristo ḡikmet-i İṣrāk oḡur ṡab'-ı münīriñden
Ḳarīḡañdan yazar hem Bū 'Alī Ḳānūn-ı 'ırfānı
- 36 Ḥam-ı ḡacletde ḡaldı re'yiñi gördükde Eflāṡūn
Muḡaṡṡal 'Aḡl-ı Evvel olamaz idrākiñe ṡānı
- 37 Sebük-rūḡı-i ṡab'ından ṡabā ṡermendedir ammā
Ederler zinde zūr-ı himmetiñ küh-ı girān-cānı
- 38 Teraṡṡuḡ kılsa kemter-ḡatre-i deryā-yı iḡsānıñ
Leb-ā-leb ṡoldurur nüh-kāse-i gerdūn-ı gerdānı
- 39 Efendim ol 'adālet-pīṡesin kim gürg-i ḡünīden
Alırsın bī-tevaḡḡuf intiḡām-ı gūsfendānı
- 40 ṡutup dergāḡ-ı 'adliñ ḡalḡasın ḡalḡa-be-gūṡānıñ
Ferāmūṡ etdiler Nūṡın-revān-ı ma'delet-rānı
- 41 Cesāret eyledim taḡdīme ben de ṡermsārāne
Rikāb-ı müsteṡāba 'arz-ı ḡāl-i nābe-sāmānı
- 42 Biraz baḡt-ı siyāḡımdan ṡikāyet eylerim ammā
Uzatmam kākül-i dilber gibi ḡāl-i periṡānı
- 43 Olup yek-reng-i rübāḡ-ı siyeh bir dāma düṡ oldum
Taḡammül bāyedeṡ kālā-yı vaṡlın çıḡdı hicrānı
- 44 Siyeh perḡemli dilberler gibi ol bü'l-'aceb Gürgī
Receb Paṡa temāṡā eyleyince oldu ṡa'bānı

- 45 Uşul ile geçerdi yaqadan ancak bu nā-kāma
Havāle etdi bir taḥvīl ile çāk-i girībānı
- 46 ‘Aceb mi ben de bū māh-ı recebde şekve eylersem
Dü destimle tıttup şāhā ‘inān-ı ‘adl ü iḥsānı
- 47 Hıyel bābında gūyā ketḥudā-yı bābı rübehdır
Rūsūm-ı ḥ‘āb-ı ḥargūşu firīb-āmūz-ı Sāsānı
- 48 Anıñ da başqa yüzden kabı vardır ferd-i ma‘hūda
Kubūrīlikde etmez cāme-i da‘vā-yı buḥlānı
- 49 Şikāyet besdir ey Vehbī o şāh-ı ma‘deletkārıñ
Murādıñca şudūr eyler mü’ekked emr ü fermānı
- 50 Kānādīl-i du‘āsın ṭāk-ı ‘arşa eyle āvīze
Çerāğ etdi seni çün luḥfunıñ şem‘-i fūrūzānı
- 51 Ola tā şem‘-i meh fānūs-ı gerdūndan ziyā-güster
Çerāğ-ı mihr ide tā kim münevver ḥāveristānı
- 52 Çerāğ-ı ḥāver-āsā şem‘-i baḥtı eylesin yā Rab
Şabāḥ-ı ḥaşre dek bu nūh-ṭıbāḳ-ı çarḥ-ı nūrānı

[6]

BERĀY-I MAŞLAḤATĪ BE-ḤAZRET-İ SULTĀN MUŞTAFĀ
ḤĀN ‘ARZ KERDEEST

[mef‘ülü / mefā‘īlü / mefā‘īlü / fe‘ülün]

- 1 Ey şāh-ı cihān Ḥazret-i Allāh içün olsun
Peyğamber-i zī-şān-ı felek-cāh içün olsun
- 2 İhrāma girip zümre-i ḥuccāc-ı kirāmıñ
Ta‘zīm ile yüz sürdüğü dergāh içün olsun

[6] M.IV/11, FB.16a

- 3 Pīşānī-i erbāb-ı teheccüdde nümāyān
Nūr-ı eşer-i āh-ı seĥergāh için olsun
- 4 İhlāş-ı derūn ile edip girye vü zārı
Ĥaĥĥa müteveccih dil-i āgāh için olsun
- 5 Bu Vehbī-i bī-ĥāreniñ ol ĥāre-resānı
Ey şāh-ı cihān Ĥāzret-i Allāh için olsun

[7]

KAŞİDE-İ TANNĀNE Kİ DER-HĪN-İ ‘AVDET EZ-SEFĀRET-İ
İRĀN BE-BAĖDĀD BE-CĀY-I TAĖRİR MA‘RŪŖ-I ‘ATABE-İ ‘ULYĀ
ŞUDEEST

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Zihī feyz-i İlāhī dūdmān-ı āl-i ‘Oşmān'a
Ki mazhar eylemiş ol ĥānedānı ‘adl ü iĥsāna
- 2 Hoşā aĥkām-ı devlet kim niżām-ı mülk ü kânūnu
Muvāfiĥ şer‘-i Faĥrŭ’l-Mürselīn’e naşş-ı Ėur‘ān'a
- 3 Medīne Mekke vü Ėuds-i Şerīf ol mülke dāĥildir
Anıñcün kıbledir dergehleri şāhān-ı devrāna
- 4 Sitāyiş-kerde-i ni‘me’l-emīr etmiş kılip tevfiĥ
Ĥudā Ėoşantıniyye fetĥini ol nesl-i zī-şāna
- 5 Tevārīĥ-āşināyān ittifaĥ üzre eder tercīĥ
Bu şān u şevketi eslāf-ı şāhān-ı cihānbāna
- 6 Ferīdŭn dŭndur şad mertebe ol ferr ü ĥaşmetden
Te‘ālā’llāh nedir bu salţanat ĥarz-ı mŭlŭkāne

[7] M.IV/12, FB.16a

- 7 Olup Nüşîrevân'dan bîşter 'adliyle 'âlem-gîr
Şehân-ı Pîşdâdî beñzemez ol dâdgârâna
- 8 O dergehde Sikender sâkin-i der olmağa tâlib
Nice reşk etmesin Dârâ bu dârât u bu 'unvâna
- 9 Tururlar Şafder ü Âşaf gibi şad bende şaf-der-şaf
Gelir Tîmür mür-âsâ o dergâh-ı Süleymân'a
- 10 Hûşûşâ pâdişâhân-ı cihân hep bende olmuşdur
Şehenşâh-ı mu'azzam Hâzret-i 'Abdu'lhamîd Hân'a
- 11 Sipîhr-i a'zam-ı devlet fûrûğ-ı maṭla'-ı şevket
'Ulûvv-i himmeti rif'at verir hürşîd-i raḥşâna
- 12 Keyânı mâkiyân 'addeyleyip Sîmurğ-ı iclâli
Hümâ-yı şevketi sâye-figendir fark-ı şâhâna
- 13 Cüdâ eyler serinden bîm-i tîğî hûş-ı Hûşenk'i
'Aceb nermî verir ḍarbı dil-i saḥt-ı Nerîmân'a
- 14 Geçip ser-keşliginden çârlar çâsârlar nâçâr
Ederler ser-fürû ol tîğ-i âteş-tâb u berrâna
- 15 Hezârân Nâdir'i ma'dûm eder şemsîr-i hûn-ḥ'ârî
Gürîzân olsa da farzâ Ḥorâsân'a hirâsâne
- 16 Zihî kerrâr-ı şavletdir ki tâb-ı pençe-i ḳahrî
Mükerrer üstüḥ'ân-ı Erdeşîr'e erdi şîrâne
- 17 Tehemten töhmetin ikrâr eder lâf-ı şecâ'atde
Görürse resm-i Rüstem üzre perḥâşin dilîrâne
- 18 Muhanned seyf-i cevherdârî gitse şuretâ Hind'e
Heyûlâda düşer cân ḥavfî Keykâvûs u Hâḳân'a

- 19 Sipih-r-i mihribānīdir ki kāse-līs-i ihsāmı
Atar zer-kāse-i mihri firāz-ı tāk-ı nisyanā
- 20 Çerāğ-ı hāveri çokdan ederdı rüzgār itfā
Eger fānūs-ı çarhı almasaydı zīr-i dāmāna
- 21 Mizāc-ı nāra te'sīr eylese hāşiyet-i luftu
Çeker āgūşa şem'ı līk yanmaz bāl-i pervāne
- 22 Hāyāt-ı düşmene seylāb-ı zehr-ālūd olur ammā
Eger bir çatre zehr-i çahrı düşse mā'-ı hayvāna
- 23 Zamānında ser-i mū haddi yoçdur kimseniñ cevre
Ser-i gīsū-yı dilberde meger bir tel kıra şāne
- 24 'Acem bir gūsfend almaç ne kâbildir re'âyādan
Nigehbānlık eder şīr-i ücem şimdi ğazālāna
- 25 Kemāl-i rüşdü Hārūn El-Reşīd'i eyleyip hayrān
Çalır Behlül-veş seyr etse bu tertīb-i dīvāna
- 26 Minūçehr'in şolar gül çehresi bīm-i sitizinden
Ne dem Efrāsyāb-āsā girerse rezme merdāne
- 27 Hemān sersām u bī-sāmān olup kārı ola zārī
Rūsūm-ı kār-zārın Sām görseydi mehībāne
- 28 Şehenşāhā sen ol sultān-ı 'ālemsin ki fermānıñ
Revāndır Mā-verā'ü'n-nehr'den İrān u Tūrān'a
- 29 Sen ol ferruğ-ruğ u yektā-süvār-ı esb-i devletsin
Piyāde leşkeriñ māt eylemiş şad şāhı ferzāne
- 30 Hülāgūlar helāk-i ceng-i Cengīzī-sitiziñdir
Bilirler Çahramānlar bīm-i çahrıñ kār eder cāna

- 31 Şikest eyler ser-i Fağfūr'u bir kāse gibi đarbıñ
Hücūm-ı leşker-i hışmıñ kılar Īrān'ı vīrāne
- 32 Niçe Đaħħāk'i dilşād eylemiş yek-ħande-i luţfuñ
Bu vech ile seni teşbīh ederler verd-i ħandāna
- 33 Dil-i Cem leşkeriñ cemm-i ġafīrinden şikest olmuş
Kırıp peymānesin gelmiş ħapuñda 'ahd u peymānı
- 34 Zinā vu fitne vü bed-zindeġānīsın edip itfā
Atarsın ġüşe-i ħahrıñda Zend'i zinde zindāna
- 35 Ezelden şadme-i şemşīr-i ħün-efşān-ı ecdādıñ
Kızılbaşıñ ser-i bī-devletin ġarħ eylemiş ħana
- 36 Kūluñ da ħāk-i pāyınla varıp mülk-i Şıfāħān'a
Anı ben sürme etdim çeşm-i fermān-rān-ı Īrān'a
- 37 Ezelden germ ü serd-i rüzġāra i'tiyādım var
Ne bağdım germī-i şayfe ne serdī-i zemistāna
- 38 Reh-i yek-sāleye mānend-i Hüdħüd eyledim pervāz
Süleymān-ı zamānıñ nāmesiyle nāmdārāne
- 39 Geçip Lāħūr u māħūru 'Acem'de söyledim vaşfıñ
Nihāvend ü 'Irāk u İşfāħān'da naġme-sencānı
- 40 Şadefler ġüşunu teşnīf ile gevher feşān oldum
Kef-i dūr-pāşfıñ vaşfıyla gitdim sū-yı 'ummāna
- 41 Ĥorāsān iline işrāb ederken āb-ı şemşīriñ
Ser-āġāz etdiler Efgāniyan feryād u efgāna
- 42 Mübārek nāme-i nāmī ile Şīrāz'a 'azm etdim
'Aceb şīrāze-bend oldum o evrāk-ı perişāna

- 43 Nümâyân idi etvârımda şân u şevket ü devlet
Müsül-i bî-muhabâ eyledim nezd-i Kerîm Hân'a
- 44 Hürāsânî serimde ferve-i semmür düşümde
Yedimde ser-berâber nâme-i mergüb-ı şâhâne
- 45 Edip tefhîm ile telşîm elimle eyledim teslîm
Kemâl-i ihtirâmım verdi hayret ehl-i dîvâna
- 46 Kıyâmâ aldı ta'zîm ile öpdü koydu baş üzre
Hümâ-yı 'izzet ü rif'at serinde eyledi lâne
- 47 Külâh-ı iftihârı hem-ser-i tâc-ı sipihr oldu
Ki sensin pâdişâhım tâc-bahşâ tâcdârâna
- 48 İşâret etdi üç def'a ku'ûda pîşgâhında
Oturdum ben de şân-ı devletim üzre vaķûrâne
- 49 Ser-â-ser oldu erkân-ı 'Acem dem-beste vü hayrân
Baķıp geh zînet-i destâra geh üslûb-ı erkâna
- 50 Zebân-ı Fârisî birle edince pürsiş-i hâli
Cevâbında tevaķķuf etmedim aşlâ hakîmâne
- 51 Kemâl-i satvetiñ ızhâr edip hâl ü maķâlidle
Tezelzül eyledim ilķâ kılıp ehl-i 'adüvvâna
- 52 Ne söylersem baña Bürhân-ı Kâti' oldu şemşiriñ
Niçe ser-keşlik etsin müdde'îler öyle bürhâna
- 53 'İbâd-ı dergehiñ faħr etse lâyıķ İbn-i 'Abbâd'a
Ki ednâ bendeniñ sâmânı ğâlib Âl-i Sâmân'a
- 54 İki kemter nöker zann eyledim şekl-i 'Acem üzre
Baķınca i'timâdü'd-devle ile hân-ı hânâna

- 55 Vezîr-i a'zamîñ temşîl olunmaz anlara hâşâ
Müşâbih mi olur hiç zerreler mihr-i dirâhşâna
- 56 Melikşâh'îñ Nizâmü'lmülk'üne rüçhânı zâhirdir
Seni Hâk mâlik etmiş öyle bir destûr-ı zî-şâna
- 57 Cenâb-ı şeyhü'l-islâmîñ yanında molla başısı
Hemân bir kaçredir nisbet ile deryâ-yı 'ummâna
- 58 Ricâl-i devletiñ mümtâzıdır bi'l-cümle anlardan
Rüsûm-ı salânat hışşîşadır çün Âl-i 'Osmân'a
- 59 Hûrâsân'ı basar bir bende-i nâçîz-ı dergâhîñ
Tenezzül eylemez iklîm-i serbest-i Hûrâsân'a
- 60 Mü'ekkel eylesen bir bendeñi şemşîr-i kahrîñla
Müşâbih eyler Âzerbâycân'ı cism-i bî-câna
- 61 Düşer teb-lerze bîm ü dehşetinden ehl-i Tebrîz'e
Bıraksan germî-i hışmîñdan âteş semt-i Kirmân'a
- 62 Hûdâvendâ seniñ füşhat-sarây-ı mülküñe nisbet
Hemân Mâzenderân zindândır Kâşan kâşâne
- 63 Sitânbul cümle 'âlemden 'ibâret başka 'âlemdir
'Acem nişf-ı cihân ta'bîr eder gerçi Şifâhân'a
- 64 Derûn-ı hâşbâğçeñde olan bostâniyân almaz
Verirse Çâr-bâğın çâr gül bir köhne fincâna
- 65 Nişîmengâh-ı tâlâr-ı tavîle cây-ı kemterdir
Der-i iştabl-ı hâşîñda olan huddâm u derbâna
- 66 Beşiktaş'îñ olursa mün'akis taşvîr-i dil-cüyu
Olur seng-i hacâletle şikeste âyine-hâne

- 67 Sarāy-ı çil-sütünü çillegehdir aña nisbetle
Hele heşt-i behişt olmaz bedel ol bāğ-ı rıd̄vāna
- 68 H̄acāletle ‘aceb mi t̄āḳ-ı Kısra münkesir olsa
Ki Ḳayşer pāsban olmaz o vālā ḳaşr u evvāna
- 69 Bu Kāğıd̄hāne-i ābādı taḳlīd eylemiş gūyā
Ser-i Zāyende-rūd üzre o Sa’d-ābad-ı vīrāne
- 70 Temāşā eyledim nev-bāğ u nev-tālār-ı Şīrāz’ı
O külhanda ne mümkin ola āb u tāb-ı Gülhāne
- 71 O gül-geşt-i muşallā ile bāğ-ı dil-küşāsında
Güşāyiş gelmedi bu ḡonçe-i ṭab’-ı perīşāna
- 72 Leb-i deryāda sāhil-hāneler āsā şafā vermez
Kenār-ı āb-ı rüknü meşreb-i pākīze-ṭab’āna
- 73 Bizim İstanbul’uñ bostānlarından bir eñ ednāsın
Değişmem merḳad-i Sa’dī’deki a’lā gülistāna
- 74 Maḳāmında tefe’’ül eyledim dīvān-ı H̄āfız’da
Zuhūr etdi neşāt-efzā bir iki beyt-i mestāne
- 75 ‘Acem oğlanı meydānındaki bāzīçe-i ṭıflān
Müreccaḫdır hele bāzīgerān-ı gūy u çevgāna
- 76 Temāşā etdirince fīlini aşhāb-ı fīl āsā
Hemām el-fīl me’l-fīl deyip geçdim zārīfāne
- 77 Dedim hem h̄ük-t̄īnetdir o vech ile degil meymūn
Bizim devletde rağbet vardır ancak esb ü arslāna
- 78 Ma’āza’llāh nedir buğz u ihānet ba’zı aşhāba
Nedir ol Rāfızīlerde niçe sebb-i sefīhāne

- 79 Bi-ḥamdi'llāh şerī'at üzre mülk-i salṭanat sende
Ki zātın muḫtedā olmuş ser-ā-pā ehl-i ĩmāna
- 80 Vedād-ı nābe-cādan şāh sevenler nādım olmaz mı
Baķıp sen gibi maḥbūb-ı ḫulūb-ı müslimānāna
- 81 Cihān dil-sīr-i envā'-ı ni'amdır feyż-i luṭfuñdan
Ḳıyās olmaz pilavdan ḫāñçeler bu ḫāñ-ı iḫsāna
- 82 Ḳuru 'unvāndır vādīleri āb-ı mürüvvet yoķ
Hemān çay gösterirler teşne-leb geldikçe mihmāna
- 83 Boğulmuş dūd-ı tönbākūya gördüm bir alay menḫūs
Başında yansa āteş dem çeker şevķ ile ḫalyāna
- 84 Kerīmü's-şān-ı sulṭān-ı cihānsın faḫr edip ben de
Tenezzül etmedim en'am-ı nāçiz-i Kerīm Ḥān'a
- 85 Nice faḫr u mübāhāt etmeyem şevketlü ḫünkārım
Belī mūr-ı za'ifem intisābım var Süleymān'a
- 86 Tefevvūķ eyledim her fende ferzendān-ı rindāna
Efendim devletiñde fā'iķem emşāl ü aķrāna
- 87 Müreccaḫdır sūḫan-sencān-ı dehre ṭab'im elbette
Benim memdūḫumuñ rüçḫānı vardır pādīşāhāna
- 88 Bu güne eylemezdim vaşfını ḫünkārımıñ ammā
Sefer za'f u fütür ĩrāş edermiş ṭab'-ı insāna
- 89 Dem-i ĩsī gibi izḫār-ı i'cāz eyledi nuṭķum
Ḥayāt-ı tāze verdim ḫālīb-ı ma'nā-yı bī-cāne
- 90 Hezārān siḫri ibṭāl eyledim mu'ciz-beyānımla
Elimde ḫāme beñzer ejder-i Mūsā-yı 'Umrān'a

- 91 Ne ejder kim cihānda zehreler çāk eylemiş zehri
O sāhırlar niçe tākāt getirsin böyle su‘bāna
- 92 ‘Ubūr etdikde Bābil'den bulup Hārūt u Mārūt'u
Füsūnumla bün-i çāha kaçırđım şermsārāne
- 93 Eger inşāf olunsa şāfdır Vaşşāf'dan zihnim
Bu hüsn-i táb' ile faħr eylerim Hāssān u Saħbān'a
- 94 Hārīrī-i hayālim bu müzerkeş-tār edālarla
Ne evrengler çıkarmış kāle-i zer-düz-ı ‘ırfāna
- 95 Ebū Tayyib gelip bezmimde taıyīb-i dimāğ eyler
Buħūr efrüz olursam micmer-i táb'ımla devrāna
- 96 ‘Aceb mi iktibās-ı nūr ederse Enverī benden
Fürüg-ı mihr-i endişem ziyā-baħş oldu ekvāna
- 97 Haıādır fikrime nisbet ile endişe-i Şā'ib
Hacālet-baħş olur nazmım Nizāmī-i sūħan-dāna
- 98 Degildir ‘āriyet táb'ımda vehbī-i İlāhīdir
Bu feyz-ā-feyz-i nazm-ı pāk-güftār-ı belīgāne
- 99 Eger bākī olup Nef'ī göreydi tābiş-i nazmım
Atardı şerm ile faħriyyesin hep nār-ı süzāna
- 100 Kādīmī iştihārımdan ziyāde şöhetim şimdi
Yetişdi Hind ü Sind'e hıttā-i İrān u Tūrān'a
- 101 Tanīn-endāz-ı āfāk oldu böyle şīt-i ‘ırfānım
Sezādır nām-ı merğüb-ı kaşīdem olsa tannāne
- 102 Şehensāh-ı cihānıñ devletinde böyle bī-pervā
Ma‘ārifle mübahāt eyledim hayli edībāne

- 103 Celâdet geldi ʃab'a ʃevk-i vaʃf-ı pâdişâhîden
Neşât-âver müsellemin bir ğazel yazdım levendâne
- 104 Nola Şîrâz'ı versem versem ben o hâl-i 'anber-efşâna
Bulunmaz Hind ü Keşmîr ü Hoten'de böyle bir dâne
- 105 'Aden'de görmedim dür-dâne dendânîñ gibi lü'lü'
Leb-i la'liñ nazîrin bulmadım gitdim Bedaḥşân'a
- 106 Bu ḥüsn ü cezbeler üftâde eyler mâh-ı Ken'an'ı
'Aceb mi mâh-ı Naḥşeb düşse ol çâh-ı zenaḥdâna
- 107 Müsâdif olmadım Ferḥâr u Çîn ü Sind ü Kâbil'de
Siyeh-hâl ü siyeh-mü böyle bir kâkül-perîşâna
- 108 Kızıl elmayı sîb-i ğabğaba baḥş eyledim ammâ
Ne çâre portakâl olmaz bedel nârenc-i pistâna
- 109 Şeker-güftârî-i kând-i leb-i şîrîniñe Vehbî
Semerkând ile mülk-i Kândeḥâr'ı verdi şükrâne
- 110 Yeter sūdâger-i Hind ü 'Acem-veş 'arz-ı kâlâlar
Bu bâzâr-ı ma'ârifde baķılmaz ḥod-fürüşâna
- 111 Devâm-ı pâdişâh-ı dîn için Ḥaķķ'a münâcât et
Yüzün sürdükçe burc-ı evliyâda ḥâk-i Nu'mân'a
- 112 Cihât-ı sittede tâ çâr-yârîñ ḥüsn-i ezkârı
Ola sârî mevâlîd-i şelâş u çâr-erkâna
- 113 Ser-â-ser düşmeniñ maḥhür edip şemşîr-i ḳahr ile
Ḥudâ 'ömr-i ebed versin şehensâh-ı cihânbanâna

DER-TAQRİREŞ NÜVİŞTE BÜD
[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

- 114 Dil-beste olan luṭf-ı Ḥudāvend-i kerīme
Rabṭ-ı emel etmez kerem-i Zend Kerīm'e

[8]

KAŞİDE-İ ṬAYYĀRE DER-TERTĪB-İ CEZĀ-YI ŞĀHĪN GĪRAY-
I BED-RĀY BĀ-ĪRĀDE-İ HŪMĀYŪN EZ-RODOS NŪVİŞTE
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Mü'eyyed eylemişdir tā ezelden Ḥazret-i Bārī
Mu'allā devlet-i 'Oşmāniyān-ı ma'deletkārī
- 2 Ne devlet kim velīyy-i ni'met-i 'uzmā-yı 'ālemdir
Kim eylerse ḥıyānet der-ḳafādır seyf-i ḳahhārī
- 3 Eder Fir'avn-veş a'dāsını ğarḳ-ı yem-i ḥüsrān
Bu mülküñ ḥıfzı için 'ādetu'llāh böyledir carī
- 4 Bu devlet gibi mañşuru'l-livā bir salṭanat yoḳdur
Tetebbu' eyledim her bir lisānda niçe esfārī
- 5 Eder şāhib-şerī'at dā'imā aḳkāminı te'yi'd
Cihānda pişvā etdikleriyçün şer'-i muḥtārī
- 6 O şāhān-ı 'izāmıñ cümlesi a'dāya ğālibdir
Ki ḳılmış her birin Ḥaḳ mazhar-ı esrār-ı Cabbārī
- 7 Ḥuşūşā cümleden mümtāz ḳılmış feyz-i Rabbānī
Cenāb-ı Ḥazret-i 'Abdu'lḥamīd Ḥān-ı cihān-dārī
- 8 Ḥudāvend-i mu'azzam şāh-ı Fārūḳī-şiyemdir kim
Yed-i ḳahrında vardır ḳuvvet-i bāzū-yı Kerrārī
- 9 Şehenşāh-ı melek-manzar ḥıdīv-i Ḳahramān-peyker
Helāk etmiş Hülāgü Ḥānı bīm-i ceng ü peygārī

[8] M.IV/17, FB.77b, K.12b

- 10 Şüreyyā-menzilet hürşīd-ṭal‘at māh-şüretdir
Sezā Behrām-ı çarḥ olsa rikābında silaḥdārı
- 11 Rūsūm-ı salṭanat ḥıṣṣīşa-i zāt-ı hümāyūnu
Mülūkāne ‘aṭāsı her edāsı cümle ḥünkārī
- 12 Muvaffaḥ eylemiş bir şadr-ı ‘ālī-ḳadre kim Mevlā
Müreccaḥdır Nizāmü’lmülk’e ḥüsn-i re’y ü eṭvārı
- 13 Süleymān-ı zamāndır kim ḳarīn-i Āşaf olmuşdur
Sikender’dır ki Hızr’ı reh-nümā kılmış aña Bārī
- 14 O ḳuṭb-ı salṭanat ḥükm eylese edvār-ı gerdüna
Eder gerdüne-i seyr ü temāşā çarḥ-ı seyyārı
- 15 Semender gibi mähīler ederdı âteşi mesken
Mişāl-i āb talṭīf eylese mähıyyet-i nārı
- 16 Cihānda pādzehr-i luṭfu dārū-yı ḥayāt ammā
Dil-i a’dāya te’şīr eylese zehri olur mārī
- 17 Levendānıñ ocağın bir nefesde eyledi berbād
Söyündürdü kerāmetle şerār-ı nār-i eşrārı
- 18 Zuhūr-ı nuşret-i Yezdān ile maḥv u helāk etdi
Niçe Ṭāhir ‘Ömer gibi Nuşayrī merd-i murdārı
- 19 Pirstū-beççeler mār-ı siyehden iḥtirāz etmez
Cihānda ‘adlı men’ etmiş rūsūm-ı cevr ü āzārı
- 20 Hümā-yı bī-himāl-i himmeti zīr-i cenāḥında
Eder āsūde-i zıll-i ḥimāyet cümle aḳṭārı
- 21 Dilerse maṭbaḥ-ı ḳuş-ḥānesinden bezl-i ni‘metle
Eder dil-sīr-i envā‘-ı ni‘am şāhān-ı emşārı

- 22 Eger sîmurğ-ı ‘adli almayaydı zîr-i şebbâle
Şikest eylerdi devrân beyza-i nüh-çarğ-ı devvârı
- 23 ‘İkâb-ı pençe-i şebbâz-ı qahrı iztirâbindan
Felek evcinde Nesr-i Tâ’ir’e dehşet olur tārî
- 24 Hişâl- i Ca’fer-i Tayyārî var ‘Ankâ-yı zâtında
Çıkarılmış âşiyânından niçe ‘ayyâr u tayyârı
- 25 ‘Adû-yı tîre-rûyu bir uçar kuş olsa da farzâ
Olur çengâl-i bâz-ı qahrınıñ elbet giriftârı
- 26 Hevâdan indirip ez-cümle şebbâl-i kerâmetle
Kafes-bend eyledi Şâhîñ Girây-ı nâbe-hemvârı
- 27 Toyun düzmek hevâsında gezerken düş olup dâma
Şikest oldu per ü bâli kırıldı çeng ü minqârı
- 28 Nevâl-i saltanatdan kuş südüyle beslenip âhir
Kımız içdikçe izhâr eyledi küfrâne inkârı
- 29 Ni’am-perverde-i Rûs’um deyü söylerdi bî-pervâ
Bir iki gün yiyip içmekle hûk u hamr-ı küffârı
- 30 Giyip kuzgun siyâhı câmeler râhib gibi şanmış
Teşebbüs edecek esbâbdır eşvâb-ı füccârı
- 31 Niqâb ile ‘uyubun setre sa’y eylerdim ammâ kim
Yüzünden perde şıyrıldı beyâna çıkdı esrârı
- 32 Rodos’da bâğı mesken eylemişdi bâğı-i hâ’in
Getirdim kal’a-bend etdim o çağır gözlü mekkârı
- 33 Keyânî ‘add ederken kendisin Bermâkiyân buldu
Gelince güşuna bang-i horûs-ı şubh-ı bîdârı

- 34 Fransız konsolosu dār-ı murdārın penāh etdi
Cihānı başına teng eyleyince ḥavf-ı ber-dārī
- 35 Şoyundu cāme-i tersāya girdi giydi ters eşvāb
Ezelden ḥilḳati böyle libās-ı ‘ārdan ‘ārī
- 36 Daḥīl olmağı mu‘tād eylemişdi düşmen-i dīne
Ḥıyānet ile medḥūl olduğundan kār u kirdārı
- 37 Getirdi şīn-i şān-ı ḥānedān-ı āl-i Cengīz'e
Ḳabūl etmez esāḫīn-i selāḫīn ol tebehkārı
- 38 Hezārān Mantıḳu‘t-tayr oḳudum çıkımam dedi āḫir
Ḳanat şaldı görince ḍarb-ı ṭop-ı heft-ḳantārı
- 39 Şanardı kendiyi şāhīn güncişk oldu ḥavfından
Görünce ḳaraḳuşlar gibi şayyādān-ı ḥun-ḥvārı
- 40 Amān ḥıfz-ı cenāḥ-ı merḥamet eyleñ deyip ol dem
Ġurāb-ı rû-siyāh-āsā ederdi nāle vü zārī
- 41 Eger ḥaddin bilip re‘y almayıp ser-keşlik etseydi
Çekip ġaddāremi şad pāre eylerdim o ġaddārı
- 42 Kerīm Ḥān gibi bir ferzānevārī şāhı māt etdim
Sürüp meydān-ı ferzendīde birkaç esb-i rehvārı
- 43 Dedim öyle Celālī-sīrete kendi lisānınca
Tu ey nev-devlet-i ḥod-rū şeh-i mā-rā çı pındārī
- 44 Kelāğ u zāğ şandım aña nisbet bu ġalīvāji
Ḳanadın ḳuyruğun yoldum bilindi ḥadd ü mişvārı
- 45 Derūn-ı ḳal‘aya idḥāl edince çıkıdığı yerden
Nezāketle ḳonaḳ verdim ḥişār-ı ḥabs-i dizdārı

- 46 Egerçi mürğ-i zeyrek zannederdi kendisin ammâ
Taḥammül eylesin tıtdum duzağ ile o ferrârı
- 47 Dü-nîm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslâmı
'Urûkunda nümâyân oldu şimdi nabz-ı minşârı
- 48 Kıırım halkı eder ol düzahı öyle taṭayyur kim
Kef-i küffâra verdi öyle mülk-i cennet-âşârı
- 49 O ṭāvüsü'l-caḥîmi ṭâ'ir-i meş'ûmdur bildim
Uçunca mürğ-i cânı zevk ü şādî tıtdu aḫtârı
- 50 Feleklerden melekler de anı recm eyleyip güyâ
Ebâbîl-i felâket başına yağırdı aḫcârı
- 51 Fesâd ile çalar çarpar şanarken sâḫa-i mülkü
Çapul verdi diyâr-ı 'ömrüne baḫt-ı nigün-sârî
- 52 Şabâ-reftâr derlerdi ezelden kavm-i Tâtâr'a
Debûr etdi bununı reftârını âşâr-ı idbârî
- 53 Beşâret-güne kâğıdlar uçurdum dergeh-i 'adle
Kebûterle iṭâre etdim aḫyâra bu aḫbârı
- 54 Şehenşâhâ kerâmet-destgâhâ âsumân-câhâ
Saña 'avn-i Ḥudâ âsân eder her kâr-ı düşvârı
- 55 Tefe''ül eyledim gâlib olursun cümle a'dâya
Ġazâ-yı ekber etdiñ ḫatlı edip ol nâbe-hencârı
- 56 Moğolistân'a gitse deşt-i Kıbçağ'a firâr etse
Yine ihzâr ederdiñ gönderip bir iki Tâtâr'ı
- 57 Sen ol ḫurşîd-rif'atsin ki evc-i i'tibârında
O güne ḫâksârın ḫadri yoḫdur zerre miḫdârı

- 58 Nice t b- ver olsun  arbi na bir  yle  ag  kim
D -n m etmiş cih nda b m-i tiŐin ni e k hs ri
- 59 H s u h Ő akden g lz r-ı icl lin m berr dir
 ıkarđın b g u r g-ı Őevketinden h r-ı d v ri
- 60 M l k-i  ar-e raf eyleyip derg hi na r -m l
Cen b-ı H k sa na ferm n-ber eyler  ar- s ri
- 61 Hez r n  al'ani  kufl n a arsın dest-i nuşretle
Gelir derg hi na t  b b 'l-ebv bi n anaht ri
- 62 Ne kuŐlar  ondururdum g l-nih l-i vaŐf na amm 
Felek  v re-i g m eyledi m rg n-ı efk ri
- 63 Nice te'sis-i eby t eylesin mi'm r-ı endişem
Eder gerd n-ı d n her dem m c z t-ı sitemk ri
- 64  az  h km nce  ahr-ı dehr ile  ayyu's-sicill- s 
Bel   ayy eylemişdim  ok zaman  m r-ı eş' ri
- 65  m d-i neyl-i iŐs ni  getirdi Şevke h nk rım
Yine p r ne-ser aldım ele d v n u  m ri
- 66 TaŐannu' etmeyip ancak vaŐ yi'-n me  arzında
Getirdim silk-i iml ya bu nev-nazm-ı g her-b ri
- 67 Sez dır vaşf-ı Ő h de bu nazma dense  ayy re
Ki b yle kuş dilince eyledim ta'b r   tezk ri
- 68 Fet l-i Şem'-i bahtım ger i etdi r zg r i f 
 er g et p diŐ hım bir nefesle bu emekd ri
- 69 H nermend n-ı ' lem Şeş cihetde iftiħ r etsin
Efendim sitteden manşıbla Ő d eyle bu n  ari

- 70 Bilirler levḥ-i sīnem taḥta-i meşḳ-i ma‘ārifdir
Eger ser-levḥa olsam kimse etmez ta‘n u inkārı
- 71 Bu germiyyetle sūnbüllü şuyunda bir ğazel yazdım
Görüp ḥoy-kerde ruḥlarda ter olmuş zūlf-i dildārı
- 72 Yine şayd eyledim bir ‘işve-bāz-ı kebg-reftārı
‘Acāyibden şikār aldım desem şāyestedir bārı
- 73 Temāşāya çıkar ḳumrī ser-i serv-i çemān üzre
Tezerv-i ḥoş-ḥurāmım gāhı geşt etse çemenzārı
- 74 Müsellem ṭurna telli isperi bir yavricaḳdır kim
Uçurdum mürġ-i ‘aḳlım çāre yoḳ oldum hevādārı
- 75 ‘Aceb āyīne-i devrānda görmüş var mıdır bilmem
Şeker leblerle böyle ṭūfī-i şīrīn-güftārı
- 76 Şabā ile vezān etdim Sebā'ya Hühüd-i şevḳi
Getirseydi dile bārı peyām-ı vuşlat-ı yārı
- 77 O süglün gibi şūḥuñ cünbişinden bī-ḳarār olmuş
Meger bīhūde bīhūde şanardım nāle vü zārı
- 78 Nesīm-i luṭf-ı şāhīden açıldı gönçe-i kāmım
Çekerdim bülbul-āsā gerçi çoḳdan miḥnet-i ḥārı
- 79 Du‘ā-yı devlet ü iclāline ḥaşr etdim ey Vehbī
Mişāl-i mürġ-i ḥaḳ-gū şubḥ u şām evrād u ezḳārı
- 80 Mü‘eyyed şān u şevket ile iḳbāl ü sa‘ādetle
Ḥudā taḥtında dā’im eylesin şāh-ı cihān-dārı
- 81 Mu‘allā baḥtınıñ ḥurşīd ü māh-ı ‘ālem-ārā-veş
Cihānı rüz u şeb tābende ḳılsın feyz-i envārı

- 82 O hākān-ı mu‘azzam ser-be-ser dünyâyı fetḥ etsin
Ser-i a‘dāsı olsun ṭu‘me-i şemşīr-i ḥun-ḥvārı
- 83 Muzaffer eylesin şadr-ı mu‘allā-ḳadrini Mevlā
Hemīşe cünd-i imdād-ı İlāhī olsun enşārı
- 84 Hemān tāriḥler yazsın bu kemter ‘abd-i dergāhı
Fütūḥātın pey-ā-pey mūncelī olduḳça āşārı

[9]

DER-ŞAḤRĀ-YI EDİRNE BERĀY-I VAŞF-I ORDŪ-YI HŪMĀYŪN
NŪVİŞTE

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 Feyyāz-ı ezel yāver-i ordū-yı hümāyūn
Sancağ-ı Nebī mefḥar-i ordū-yı hümāyūn
- 2 Zer-şemsesidir şemse müreccaḥ o livānıñ
Olmaḳda ziyā-güster-i ordū-yı hümāyūn
- 3 İskender-i devrāndır anıñ sābık-ı ceysi
Hızr olsa sezā rehber-i ordū-yı hümāyūn
- 4 Kıldı o Süleymān-ı zamān şāḥib-i mührün
Serdār-ı güzīn server-i ordū-yı hümāyūn
- 5 Ol āşaf-ı Hātem-şiyemiñ ‘āṭifetinden
Dil-sīr-i ni‘am leşker-i ordū-yı hümāyūn
- 6 Dest-i keremi rātibe-baḥşā-yı ‘asākır
Tūğ u ‘alemi zīver-i ordū-yı hümāyūn
- 7 Zāt-ı himem-ārāsı semiyi-yı meh-i Ken‘ān
Pertevle meh-i enver-i ordū-yı hümāyūn

[9] M.IV/21, FB.19a

- 8 Rüyunda celî lem‘â-i envâr-ı fütûhât
Manşûrdur ol dâver-i ordû-yı hümâyûn
- 9 El-minnetü li’llâh ki nizâm üzre müretteb
Tedbîr ile ser-tâ-ser-i ordû-yı hümâyûn
- 10 Âmâde-i hamle reme-i düşmen-i dîne
Merdân-ı ğazanfer-fer-i ordû-yı hümâyûn
- 11 Âşâr-ı şe‘âmet görünür semt-i ‘adûda
Mes‘ûd-nümâ ahter-i ordû-yı hümâyûn
- 12 Bu Vehbî-i kemter de ğuzât ile berâber
Meşğûl-i du‘â çâker-i ordû-yı hümâyûn
- 13 Her hâlde ğâlib ola a‘dâ-yı li‘âma
Serdârî ile asker-i ordû-yı hümâyûn

[10]

DER-ŞAHRÂ-YI ŞOFYA BERÂY-I TEŞRÎF-İ ĞUZÂT NÜVİŞTE BUD
[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Aman yâ Rab deyip çıkdık ğazâya yekdir Allâh yek
Tevekkül eyledik ‘avn-i Ğudâ’ya yekdir Allâh yek
- 2 Cenâb-ı Ğağ bize imdâd eder kim ilticâ etdik
Livâ’ü’n-naşr-ı Fağrû’l-enbiyâ’ya yekdir Allâh yek
- 3 Tefe’’ül eyledim *innâ fetahna*^{lv} çıkdı Muşhaf’dan
Yağînîm var bu fâl-i dil-küşâya yekdir Allâh yek
- 4 Mişâl-i âyet-i seyf ehl-i İslâmîñ ser-i tîĝi
İner farğ-ı ‘adû-yı bed-liğâya yekdir Allâh yek

[10] M.IV/22, FB.19a

^{lv} "Biz fethettik.", Kur’ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.

- 5 Aķın eyler ğuzāt emvāc-ı deryā gibi her sūdan
Macaristān-ı kāfir mācerāya yekdir Allāh yek
- 6 Feleklerde melekler de bizimle Őubĥa dek nālān
Çıķar ğūlbengimiz her Őeb semāya yekdir Allāh yek
- 7 Kābūl eyler mūnācāt-ı ğuzātı Kāđī-i Hācāt
Hemān sen başla ey Vehbī du‘āya yekdir Allāh yek

[11]

DİGER DER-ŐAĦRĀ-YI NİŐ NŪVİŐTE BUD
[fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilūn]

- 1 Allāh Allāh deyip etdik sefer Allāh yekdir
Buluruz dūŐmen-i dīne zāfer Allāh yekdir
- 2 ‘Azm edip zīr-i livāsında Resūlu’llāh’ıñ
‘Alem-efrāz oluruz bī-ĥaĥar Allāh yekdir
- 3 Bōyle çarĥ-ı feleke karşı çekip ğūlbengi
Diyelim Őevķ ile Őām u Őeĥer Allāh yekdir
- 4 Őīb ğabğablısın almalı diye ğāziler
Kızılelma'ya kadar ‘azm eder Allāh yekdir
- 5 El-amān der el-amān dūŐmeni inŐā’al-lāh
Alırız mūlkūnū ser-tābe-ser Allāh yekdir
- 6 Meçine ĥarbesine ĥarbī-i bed-kirdārīñ
Ħıfz-ı Bārī olur elbet siper Allāh yekdir
- 7 Vehbiyā ben de zāfer-nāme yazıp dergehine
Őāh-ı İslāma gider mūjdeler Allāh yekdir

[11] M.IV/22, FB.19b

TAQRİR-İ MANZŪME Kİ DER-‘AVDET EZ-ḤUKŪMET ORDŪ-YI
HŪMĀYŪN BĀ-EMR-İ SŪ’ĀL NŪVİŞTE BUD

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Bi-ḥamdi’llāh mübārekdir sefer şevketlü ḥünkārım
Nümāyān oldu āşār-ı zafer şevketlü ḥünkārım
- 2 Zuhūr-ı mu‘cizātıyla ‘alemdir fetḥ ü nuşretde
Livā-yı ḥazret-i Ḥayru’l-beşer şevketlü ḥünkārım
- 3 Anıñ zer-şemsesi şemse müreccaḥ mihr-i ḥāverdir
Eder āfāka neşr-i nūr u fer şevketlü ḥünkārım
- 4 Sen İskender’sin ordū-yı hümāyūna cenāb-ı Ḥaḳ
Sürāğ-ı Ḥızır’ı kıldı rāhber şevketlü ḥünkārım
- 5 Be-ḥaḳḳ-ı āyet-i seyf ehl-i ‘udvānıñ bu demlerde
İner başına şemşir ü teber şevketlü ḥünkārım
- 6 Gezend ermez meçinden ḥarbesinden ḥarbī-i şümüñ
Olur ḥıfz-ı Ḥudā elbet siper şevketlü ḥünkārım
- 7 Güzide leşkeriñde öyle serdengeçdiler var kim
Fedā eyler yoluñda cān u ser şevketlü ḥünkārım
- 8 Kemān-keş pehlevānlar nāvek-endāz olduğu demde
Dil-i saḥt-ı ‘adūya taş diker şevketlü ḥünkārım
- 9 Sinān-ı cān-sitānı nīzedārān-ı dilirānıñ
Eder fülād-ı cevşenden güzer şevketlü ḥünkārım
- 10 Ocağın söndürüp a’dā-yı dīniñ āb-ı şemşiriñ
Verir seylāba mülkün ser-be-ser şevketlü ḥünkārım

[12] M.IV/22, FB.80b

- 11 Suvārī vü piyāde ‘askerīn bī-ḥadd ü pāyāndır
‘Adūyī şaymaz ol pür-zūrlar şevketlü ḥünkārım
- 12 Mülūke mültecā etmiş Hudā zāt-ı hümāyūnuñ
Verirsin şehlere tāc u kemer şevketlü ḥünkārım
- 13 Sen ol şāhensēh-i Rūm u ‘Arab şāhib-ķırānsın kim
‘Acem şāhı kapuñda bir nöker şevketlü ḥünkārım
- 14 Cihān-ābād tahtında emīn olmazdı Rāy-ı Hind
Muḳaddem vermeseydiñ rāy eger şevketlü ḥünkārım
- 15 Şadāsı çıkmadı Fağfūr-ı Çīn’in çok zamānlardır
Şikeste eylemiş ḍarbiñ meger şevketlü ḥünkārım
- 16 Kırāl-ı bed-fi‘āl-i Nemçe’niñ cānım yaķıp ḳahrıñ
Dil-i pür-süzuna düşmüş şerer şevketlü ḥünkārım
- 17 Anı sür‘atciler ta‘ķīb edip ḳaçmağa yol vermez
Demez mi ol zaman *eyne’l-mefel*^{lvi} şevketlü ḥünkārım
- 18 Zen-i mekkāre-i Moskov ṭayanmaz böyle merdāna
Şalar erlik edip her bir nefer şevketlü ḥünkārım
- 19 Edip yüz aķlığı Baḫr-ı Siyeh suyunda gāzīler
Olur ḥükmüñde cümle baḫr u ber şevketlü ḥünkārım
- 20 Alaman düşmeni şimdi ‘aceb mi el-amān verse
Düşüp cān ḥavfına eyler ḫāzer şevketlü ḥünkārım
- 21 Esīriñ sīb ḡabḡabluların almaya şevķinden
Kızılma’ya dek ceysiñ gider şevketlü ḥünkārım

^{lvi} "Kaçacak yer nereye!", Kur’ân-ı Kerîm, Kıyâmet (75)/10.

- 22 'Adū zīr-i zemīne girdi zīrā cünd-i İslāma
Zemīn şahrāsıdır yer yer maķar şevketlü hünkārim
- 23 Ricāl-i ğaybdan niçe demiş vardır Dimeşvār'ı
Bugünlerde vezīriñ fetḥ eder şevketlü hünkārim
- 24 Varadin'e varır din ğayretiyle 'asker-i İslām
Gelir dergāhıña böyle haber şevketlü hünkārim
- 25 Hezārān müjde-i fetḥ u zafer ta'ķīb eder ğüyā
Ķuluñ evvelce geldim müjde-ber şevketlü hünkārim
- 26 Ğuzātıñ bu sene Bosna hüdūdunda olan cengin
'Adüler niçe yıllar yād eder şevketlü hünkārim
- 27 Şafālar eyle taḥtında göründü şuret-i nuşret
Gider āyīne-i dilden keder şevketlü hünkārim
- 28 Hemān inṭāk-ı Hāķdır kim zafer-nāme me'ālinde
Sünüh etdim bu nazm-ı muḥtaşar şevketlü hünkārim
- 29 Niĝāh-ı iltifātıñ bendeñe 'ayn-ı 'ināyetdir
Degildim lāyık-ı ḥüsn-i nazār şevketlü hünkārim
- 30 Zamān-ı devletiñde şeyhü'l-islām-ı himemkārıñ
Bu nāçāra erişdi çāreger şevketlü hünkārim
- 31 Ķazāya uğramışken ez-ķazā tevcīh-i evvelde
Yeñi manşıbla kıldı kāmver şevketlü hünkārim
- 32 Du'ā-yı devletiñdir maķşadı Vehbī-i nāçiziñ
Degildir vaķt-i izhār-ı hüner şevketlü hünkārim
- 33 Zālām-ı dehri açsın mihr-i āteş-tāb-ı şemşīriñ
Budur evrādımız şām u seḥer şevketlü hünkārim

TĀRĪHĪ KĪ BERĀY-I GĪRĪFTEN-Ī MUHĀDĪYE BOĞAZI BE-
EMR Ü İRĀDE NÜVİŞTE BŪD

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Hāzret-i pādīşeh-i Cem-ḥaşem-i devrānīñ
Hıŝımına mazhar olup buldu belāsın Nemçe
- 2 Naķz-ı ‘ahd etme degil cizyeyi eylerdi ķabŭl
Ol ŝehiñ bilse bu şavletle ğazāsın Nemçe
- 3 Āsitānında serāydārılıĝa da rāzī idi
Cŭrmŭnŭ ‘afv ile celb etse rızāsın Nemçe
- 4 Gŭlle-i kelle-şiken đarbı ile ser-gerdān
şimdi taşdan taşa vurmaz mı ķafāsın Nemçe
- 5 Aradı buldu ķazāyı nola maḥķŭm olsa
Hŭkm-i ŝāhīye verip cŭmle ķazāsın Nemçe
- 6 ‘Īd-i Adḥā‘da gelen mŭjde budur devlete kim
Cizye nāmıyla verir ķanı bahāsın Nemçe
- 7 Biz giyip cāme-i nev ‘Īd-i dŭ-bālā etdik
Ye’s ile giydi bu dem ye’s libāsın Nemçe
- 8 Temelinden bozulup mŭlkŭ ḥarābāt oldu
Devletiñ đarbına uĝratdı esāsın Nemçe
- 9 Yıķılıp gitdi ğuzātıñ yŭrŭyŭŝ ḥavfından
Gŭricek ķal‘asınıñ ķal‘-ı bināsın Nemçe
- 10 Viresin ŝutmayalar vehmi ile ķıldı firār
Ardına baķmadı fehm etdi verāsın Nemçe

[13] M.IV/24, FB.19b

- 11 Mey-i nahvetle 7olu ŐŐŐeye d7nmüŐdü hemân
Tepesi geldi yere atdı tapāsın Nemçe
- 12 Lehlüler olsa ‘aleyhinde sezâ zecr-i İläh
İhtilâs etmiş idi ba‘zı 7urāsın Nemçe
- 13 7ayanıp 7uvvetine vermeyicek cenge cevâz
Papanıñ başına 7almışdı ‘aşāsın Nemçe
- 14 Şimdi nâçâr nedâmetle günâhın söyler
Roma semtinde bulup Rîm pâpāsın Nemçe
- 15 Verdi ser-7adlerini 7addini bildi Şimdi
7afralanmışdı degiŐmişdi edāsın Nemçe
- 16 Zen-i Moskov'la bir iş yaptı Şanardı nâ-merd
Gördü ceng erlerini bildi 7a7āsın Nemçe
- 17 Uğradı renge boyarlardan utanmaz mı ‘aceb
Niçe Şa7klar yüzünüñ 7ara boyasın Nemçe
- 18 Bende âzâde dilim der mi cihânda ‘acabâ
7ayd u bend ile görürken üserāsın Nemçe
- 19 Âteş-i 7ahr ile Şoldu 7uruya 7aldı nemi
Bâğ-ı ‘ayŐıñ bulamaz eski nümāsın Nemçe
- 20 Meçin atsin Őoyunup câme-i bekkârısın
Çayrı çeksin başına köhne palāsın Nemçe
- 21 Çın7ıra7larla 7onatsın 7ıkarıp Őap7asını
7acletinden 7alamaz 7ünkü derāsın Nemçe
- 22 Renc-i Efrenc gibi za7mına yo7dur çâre
Derdiniñ bulmadı bir dürlü devāsın Nemçe

- 23 Boğazı girdi ele çāk-i girībān eyler
Hāşılı kırtaramaz ğayrı yaķasın Nemçe
- 24 İki mışra‘da dü tārīḥ-i mücevher yazdım
Vehbiyā bulduğu demlerde cezāsın Nemçe
- 25 *Yaķasın aldı hücūm ile boğazı ‘asker*
Boğazın verdi ele kesdi şadāsın Nemçe^{lvii}

[14]

TĀRĪḤ BERĀY-I ŐİKESTEN-İ ṬĀBŪR-I KEBİR-İ NEMÇE NŪVİŐTE

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Őehenşāh-ı mużaffer Hāzret-i ‘Abdü’lḥamīd Hān’ın
Cihānı fetḥ eder böyle giderse cünd-i manşuri
- 2 Mağāzī-pīşe ‘adl-endīşe ḥākān-ı mu‘azzam kim
Hulūő ile eder emr-i cihāda cehd-i mevfurī
- 3 Őeh-i Behrām-şavlet Őehsűvār-ı ‘arşā-i himmet
Begenmez ablaķ-ı gerdūnu bir ednā silahşōrı
- 4 Ğazā-yı Bedr’i gösterdi felekde ḥaşma Őeb-ḥūnu
Edince ğurre-i Őemşiri telmiḥ *āyet-i nűr*^{lviii}
- 5 Hāṭib-i minber-i ‘arşā oķutsun nāmını ğāzī
Bilinsin ol imām-ı műslimīniñ sa’y-i meşķurī
- 6 Unutsun dāsitān-ı Őahramān u Rűstem’i ‘ālem
Yazıp Őehnāme’ye Şimden geri bu ceng-i meşķurī

^{lvii} Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1182/M.1768 tarihini vermektedir.

[14] M.IV/25

^{lviii} Kur’ân-ı Kerim, Nűr (24)/35.

- 7 Şadâ-yı ta-bl u surnây-ı meserret tütdu âfâkı
Helâk oldu ‘adû güyâ işitdi nefhâ-i şürî
- 8 Hazâna uğrayıp mâtemle şoldu çehre-i düşmen
Açıldı gülşen-i iqbâl-i şâhîde gül-i sūrî
- 9 ‘Aceb emn ü amândır hıttâ-i mülk-i hümâyûnu
‘Adâlet emrine rabt eylemiş bi’l-cümle me’mûrî
- 10 Tevâhuş etmeyip âhû bere şîrin emer şîriñ
Ki ‘adli sâha-i ‘âlemde maḥv etdi şer ü şürî
- 11 Zamân-ı devletinde bî-nevâlar güş-mâl olmaz
Uşul ile bura muṭrib meger kim güş-i ṭanbûrî
- 12 Şehenşâhâ ğazâ mebrûr u sâl-i nev mübârek bād
Nüvîd-i fetḥ ü nuşretle hemân neşr eyle menşürî
- 13 Hele şâd eylediñ ervâhını ecdâd-ı mağfûruñ
Ebü’l-fetḥ’iñ nümâyân oldu sende râz-ı mestûrî
- 14 Cihân zîr-i nigîn-i devletiñdir şâhib-i mührûñ
Sezâdir ‘asker-i manşûruña bezl etse memhûrî
- 15 Muvaffaq eylemiş Mevlâ seni ol şadr-ı zî-şâna
Umûr-ı dîn ü devletde ‘ayândır bezl-i maḥdûrî
- 16 Süleymân-ı zamânsın şübhesiz ilhâm-ı Bârî’de
Sipeh-sâlâr kıлмақ öyle Âşaf gibi destûrî
- 17 ‘Adûnuñ eyledi Belķîs mülkûn ḥükmüne teslîm
Degil mi lâyıķ-ı taḥsîn efendim sa’y-i mebrûrî
- 18 Sen ol şâhib-kırânsın kim hirâs-ı darb-ı destînden
Dil-i Kısra’da zâhirdir henüz âşâr-ı meksûrî

- 19 Kırāl-ı bed-fi‘āl-i Nemçe ḥaddin bildi ‘ahdiñde
Kaçırđın ḳahr ile şahrā-yı heyhāta o maḳhūrı
- 20 Bütü şındı bozuldu ‘arzı ol ḥod-bīn-i bī-dīniñ
Zelīl etdi Cenāb-ı Rabb-i Ma‘būd öyle maḡrūrı
- 21 Çerāġ-ı baḫtı söndü şarşar-ı ḳahrıñla bir demde
Egerçi şevḳ ile kāfir yaḳardı şem‘-i kāfūrı
- 22 Cihānı görmedi dūd-ı kebūd-ı tōp-ı şāhīden
Olup gündüz gözüyle mübtelā-yı derd-i şeb-kūrı
- 23 Dil-i mecrūḫunu pür-şerḫa ḳıldı ḳarb-ı şemşīriñ
Mişāl-i renc-i efrencī oñulmaz zaḫm-ı nāsūrı
- 24 Kaçıp cān ḫavfı ile şaḳlanırken perde-i şebde
Şu‘ā‘-ı tīġiñ etdi rüz-ı rüşen şām-ı deycūrı
- 25 Kırallıḳ iddi‘āsından geçip bed-nām-ı dehr olsun
Deġişsin bir müzahref isme lafz-ı imparaḫorı

İN ÇĀR EBYĀTES BĀ-LUGĀT-I FĪRENGĪ ĀMĪḤTE BUD

- 26 Zen-i mekkāre-i Mosḳov desin ḳomiste Vustirye
Ofensive defensive deyü aldatdı senyori
- 27 Günāhın söyleyip alsın naşīḫat Rim papasından
Bu naḳz-ı ‘ahde çünkim ḳābil olmazdı senatorı
- 28 Atıldı paradan bir lu‘b ile bükdü belin bu derd
Varıp o paralarda oynasın bāzī-i ḳanbūrı
- 29 Gürūh-ı her-seġanı seg-be-şahrā-yı firār oldu
Elek şatsın varıp şimden geri cümle elektori

- 30 Muḥaḳḳaḳ bildi serdengeçdilerden kırtuluş yokdur
Nedir çäre kıılıçdan geçdi yek-ser ceys-i menfûrî
- 31 Zebânîye zebân-ı ḥâl ile yansın cehennemde
O zaḥmîn mürdeler cân-sûzî-i şemşîr ü sâṭurî
- 32 Bu zevk ü şevk ile bir ‘aşıkâne nev gazel yazdım
Sürür eyyâmıdır ma‘zûr ola var ise maḥzûrî
- 33 O kāfir mâcerânîñ pek süzûlmüş çeşm-i maḥmûrî
Görenler olmasın mı cām-ı ‘aşkıñ mest ü rencürî
- 34 Kıızılelmalıdır ol sîb-ğabgab âfet-i mey-nüş
İçer misket şarâbı istemez şahbâ-yı engürî
- 35 Müsellem sırma saçlı biçli miçli bir civândır kim
Urulmaz mı gören üftâdeler ol ḥüsn-i pür-zürî
- 36 Fireng âyînesi şandım görünce sîne-i şâfın
Şafâ-yı gerdeni eyler şikeste qadr-i billürî
- 37 Nedir bu ḥüsn-i şüret ol büt-i tersâda ey Vehbî
Çıqarmaz ‘aksini mir’ât-ı dilden düri-i şürî
- 38 Ḥudâvendâ bu cüş-â-cüş ile deryâ-yı ṭab’ımdan
Çıqardım midḥatiñde gerçi ḥayli dürr-i menşürî
- 39 Süleymân-ı zamânsın böyle dest-âvîz-i naçîze
Cesâret mi ederdim bilmeseydim kışşa-i mürî
- 40 Ḥarâb olsun ‘adûnuñ ḥānumānı darb-ı destîñle
Bu güne fetḥ u teşḥîr et hezârân mülk-i ma‘mürî
- 41 Bu târiḥ ile eyler âşafîñ dergāhiña rû-mâl
Bozuldu pâdişāḥım devletiñde Nemçe ṭabûrî^{lix}

^{lix} Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.

NAZİRE-İ BAHÂRİYYE-İ NEF'Î DER-ZİMN-I TÂRİH-İ CÜLÛS-I
HÛMÂYÛN-I HÂZRET-İ SULTÂN SELİM HÂN

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Şeh-i nevrüz çıkdı tahta şah-ı gülsitân üzre
Kuruldu nahl-i gülden sâyebânlar bülbülân üzre
- 2 Degil ebr-i bahârîñ sâyesi sultân-ı nevrüzuñ
Felek kurdu bu mevsimde otağın büstân üzre
- 3 O günde tûğ-ı şahı çekdirir dârâ-yı gülşende
Sefer etmiş cihân-âbâddan Gülpâyegân üzre
- 4 Geçirdi âb-ı berf-âsâ zemîne bozdu t̄abûrun
Atıp qar topların bir bir sipâh-ı mihricân üzre
- 5 Şabâ taħrîk edince gönçeyi âheste âheste
Gören taht-ı Süleymân'dır şanar bād-ı vezân üzre
- 6 Dem-i ürd-i behişt erdi çıkar mı bāğdan âdem
Bu revnaqla cihân terciħ olunmaz mı cinân üzre
- 7 Hevâ-yı sünbülî gülşende açmış tâze sünbüller
Şanarsın zülf-i şebbûdur 'izâr-ı dil-sitân üzre
- 8 Füzûnterdir gül-i terde leṭâfet sâde-rûlardan
Benefşe kec-külâhıyla müreccaħ nev-ħaṭân üzre
- 9 Sehî-ḳadler çemende nâz ile geldikçe reftâra
Temâşâya çıkar ḳumrî ser-i serv-i çemân üzre
- 10 Nazar eyler nigâh-ı mest ile nergis deyü şâyed
Gül-i bādâm nâzır oldu çeşm-i dilberân üzre

[15] M.IV/27, FB.20a

- 11 Hemān nāz u niyāz-ı ‘āşık u ma‘şūḳdur gūyā
Gül-i ḥandāna ḳarşı bülbül-i şeydā figān üzre
- 12 Gelip bir sāde yazlık istese ezhār-ı gülşenden
Gül ü sünbül atar ṭop ṭop çiçekli bağbān üzre
- 13 Ḳurulmuş encüm-āsā encümenler bāğda gerdün
Ḳosun cām-ı hilālī sofra-i şahbā-keşān üzre
- 14 Gül-i ḥurşīdi etsin zīver-i ser-şīşe-i rindān
Niçün zerrīn ḳadeh bīhūde ṭursun āsumān üzre
- 15 Şarāb-ı ergāvānı nüş edip peymāne-i gülden
Ḳonar bu keyf ile bülbül dıraḫt-ı ergāvān üzre
- 16 Bu mevsimde şanardım rīziş-i bārānı nā-ber-cā
Bisāṭ-ı gül-zemīn-i sebz-i nev-naḳş-ı zamān üzre
- 17 Meger zībā şu dībāsı döşermiş ebr-i zīb-āver
Mübārek maḳdem-i şāh-ı kerīm ü kāmran üzre
- 18 Ḳudavend-i civān-baḫt u şehensāh-ı Sikender-taḫt
‘Adāletle tefevvuḳ eylemiş Nüşīrevān üzre
- 19 Süleymān-menḳabet Āşaf-ḥadem Sultān Selīm Ḥān kim
Cihānda emr ü fermānı revāndır ins ü cān üzre
- 20 Serīr-i ‘arş-ı a‘lādan melā’ik indi tebrīke
Cülūs etdikde taḫt-ı şevket-i ‘Oşmāniyān üzre
- 21 İmām-ı müslimīn oldu mu‘allā ḫuṭbe-i nāmın
Oḳur sükkān-ı kürsī minber-i kevn ü mekān üzre
- 22 Sezādır sikkesin ḍarb etse ol şāh-ı felek-rif‘at
Zer-i ḥurşīd ü sīm-i māh u naḳd-i aḫterān üzre

- 23 Vücüb-ı inqıyād-ı emridir bā-naşş-ı Qur'ānī
Cihān maḥkūmudur ḥükm-i Hudā-yı müste'an üzre
- 24 Bulurdu kendisin gāv-ı zemīnīn zīr-i pâyında
Konulsa kūh-ı temkīnī sipihr-i ser-girān üzre
- 25 'Aceb mi beyza-i fülāddan olsa Hümā peydā
Cenāḥ-ı luḥfudur sāye-fiġen şimdi cihān üzre
- 26 Görür mü böyle bir şāḥib-ķırānī dīde-i gerdūn
Hezārān sāl olursa cünd-i seyyāre ķırān üzre
- 27 Çerāġ-ı baḥtına zer şem'dāndır mihr-i 'ālem-tāb
Felek fānūs-ı mīnādır o zerrīn şem'dān üzre
- 28 Olur tābende-rū her bendesi mihr-i münīr-āsā
Edip vāz'-ı cebīn vākt-i seḫer ol āsitān üzre
- 29 Kılarmış irtifā'in süllemī bürhān ile işbāt
Baġal-girī olan taḥta çıkarken nerdübān üzre
- 30 Eder zerrīn rikābı berķ-veş raḫşende āfākı
Süvār olduķça raḫş-ı çāpük-i āteş-'inān üzre
- 31 Esed burca girip teb-lerze-i ḫavfa düġār olmuş
Görelen Rüstemāne ḫamlesin şīr-i jiyān üzre
- 32 Hevāya atsa farzā tīrini hengām-ı 'avdında
Düşer sevķ-ı ķazā ile ķafā-yı düşmenān üzre
- 33 Biterdi ḫaşre dek her bir giyāhı lāle-veş hūnīn
Sinān-ı ķāhrımı dikseydi ḫāk-i Kāhramān üzre
- 34 Ser-i āteşde her bir ķaḫresinden gül biter ammā
Düşerse şebnem-i luḥfu kebāb-ı hūn-çekān üzre

- 35 'Adū-yı dīn-i istīmān eder şemşīr ber-gerden
Riķāb-ı ehl-i ĩmān devr-i 'adlinde emān űzre
- 36 Geçip ĥod-rāyılıķdan belki rāy isterdi Rāy-ı Hind
Aķıtsa ceys-i deryā-cūşunu Hindűsītān űzre
- 37 Tarīķin bulmayıp semt-i necātīn dest-i ķahrından
Nıgehbān oldu reh-zenler yűrűrken ķārbān űzre
- 38 Vebāl-i zīr-destānı alır mı boynuna kimse
Keşīde eylemişken tıĝını gerden-keşān űzre
- 39 'Uķārid ĥāme-i Behrām ile seyf āyetin yazsın
O tıĝ-i rűşen-i Cevzā-niķāķ-ı ĥűn-feşān űzre
- 40 Hezārān mīl yerden çekmek ister çeşmine ĥurşīd
Edip ĥāk-i derin terciķ kuĥl-i Isfahān űzre
- 41 Ĥudāvendā ĥűmāyűn zātın ol zıll-i ĩlāhīdir
Ki olmuş sāye-endāz-ı emān ehl-i zemān űzre
- 42 Fűrűĝ-ı mihr-i 'adlīn māhtāba eylese te'sīr
Ziyāsı merhem-i kāfűr olur zaĥm-ı ketān űzre
- 43 Sarāy-ı Yűsuf eyler yerlerin dűşdűkķe rű'yāda
Ĥayāl-i pertev-i 'afvīn ser-i zindāniyān űzre
- 44 Eder mevc-i serābı tār-ı silk-i gevher-i sīr-āb
Dűşerse ebr-i luķfuñ ķaķresi rıĝ-i revān űzre
- 45 Dem-ā-dem sīne-i a'dāya vurduķķa olup rengīn
Gűl ű lāle biter destīnde şemşīr ű sinān űzre
- 46 Bi-ķamdi'llāh şeheşāh-ı kerīm-i ehl-perversin
'Aķā vű şeķķatīn mebzűldűr dānişverān űzre

- 47 Zamān-ı vālid-i merhūm u maġfūruñda hūnkārım
Ma‘ārifle tefevvuk eylemişdim h̄v̄āceġān üzre
- 48 Çerāġ-ı hāş idim ammā felek nā-geh söyündürdü
Muḥālif rūzgār esdi bu ‘abd-i nā-tüvān üzre
- 49 Niçün cevrin füzūn eyler baña bu çarḥ-ı dün bilmem
Ḳadīmī ṭavırdır gerçi sitem dānişverān üzre
- 50 Ser-i bī-baḥtı böyle hırḳa-i ḥırmāna çekmişken
Yine tīġ-i cefāsın bende her dem imtiḥān üzre
- 51 Ḳalır ḥālī maḥal vāfir yeri ger eylesem ḥırmen
Bütün maḥşūl-i luṭfun çeşm-i mūr-ı nā-tüvān üzre
- 52 Seni taḥt-ı cihānbānīde gördüm tāze cān buldum
Bu devletdir müreccaḥ baña ‘ömr-i cāvidān üzre
- 53 Efendim çāker-i mevrūşuñam minnet mi var şimdi
Niyāz eyler baña gerdūn olurken imtinān üzre
- 54 Bahāristān-ı vaşfında bu gūne nazm-ı renginim
Olur fā’iḳ kitāb-ı Gülsitān u Bōstān üzre
- 55 O üstādem ki çekdim ser-ḳalemde ḥaṭṭ-ı buṭlānı
Sütūr-ı nazm u neşr-i şā’irān u münşiyān üzre
- 56 Dilim gencīne-i ma’nā ḳalem destimde ejderhā
Nıgehbānlık eder her dem o genc-i şāyegān üzre
- 57 Dizer nazm-ı Şüreyyā-ḳadrimi gevher gibi gerdūn
Gehī iklīl-i mihre gāh farḳ-ı Ferḳadān üzre
- 58 İki berceste mışrā’ ile her peyveste mażmūnum
Mişāl-i beyt-i ebrū cā-nişindir çeşm-i cān üzre

- 59 Resen-bāz-ı hayālīm nükte-i bārīke dil-beste
Çekip tîğ-i zebānım şanki oynar rismān üzre
- 60 Nihāl-i Sidre'dir gülzār-ı tab'ımda kalem güyā
Ki şalmış sāyesin Firdevsī-i huld-āşiyān üzre
- 61 Çeker bir şu'leden şemşīr her dem berķ-ı endīšem
Ser-i serbest-i faħr-ı Nef'ī-i āteş-zebān üzre
- 62 Yine şevķ ile bir mevzūn u müsteşnā ğazel yazdım
Çemende dūnki gün seyr etdiğim serv-i revān üzre
- 63 Dökülmüş tırralar hāl-i ruħ-ı pertev-feşān üzre
Görüp ben necm-i ğisūdār şandım āsumān üzre
- 64 Olurken hūn-ı 'uşşāk-ı siyeh-baht ile jeng-ālūd
Ne hācet vesmeler çekmek o tîğ-i ebruvān üzre
- 65 Dil-i āvāre kim rim-kerde-i taraf-ı nigāhıdır
Başar her haţvesinde çeşm-i şūh-ı āhuvān üzre
- 66 Şikāyet eylemezdim sine-çāk olsam da cevriñden
Mişāl-i şāne kınsaydım o müşğīn ğisuvān üzre
- 67 Hāzer kıl tel kırsın belki ibrām istemez Vehbī
Şarılma böyle pek düşme amān ol mū-miyān üzre
- 68 Degildir vaķt-i da'vā-yı hūner cāy-ı edebdir bu
Du'āya başla şimden şoñra de'b-i şā'irān üzre
- 69 O sulţān-ı Selīmü'l-ķalbi 'avn u nuşret-i Bārī
Mużaffer eylesin ceşş-i 'adū-yı bed-ğümān üzre
- 70 Hemīşe dā'im olsun 'ömr ü iķbāl ü selāmetle
Serīr-i salţanatda şevket ü iclāl ü şān üzre

- 71 Sezâ taqlîd-i seyfinde mücevher olsa târiḥim
İki mıṣra‘da kim her mıṣra‘ı ḥüsn-i beyân üzre
- 72 *Şeh-i Cem-şevket-i fermân-revâ sulṭân Selîm oldu*
Ḳuşandı seyf-i fetḥi ṭurmasın çeksin cihân üzre^{lx}

[16]

DER-HÜCÜM U ĞĀRET-İ TĀTĀRĀN BERĀY-I AḤZ-İ İNTİḲĀM-I
ŞĀHİN GİRĀY BE-ḲAZĀ’-İ ZAGREB ‘ATEBE-İ ‘ULYĀ FERESTĀDE
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Ey şehensâh-ı felek-mertebe-i heft iḳlîm
Mihr-i tâbende-ruḥ-ı maṭla‘-ı elṭâf-i ‘amîm
- 2 V’ey şeh-i rüy-ı zemîn mihr ü meh-i devlet ü dîn
Ḥâmî-i şer‘-i mübîn zıll-i Ḥudâvend-i ‘alîm
- 3 Sensin ol kıble-i ‘âlem ki mülük-i eṭrâf
Ḥacer-i es‘ad-i dergâhını eyler telşîm
- 4 Rûḥ-ı Dārâ vü Sikender der-i iclâliñde
Bu imiş bâb-ı sa‘âdet diyerek oldu muḳîm
- 5 Neyl-i iḥsâniñdir meyl ü temennâ-yı felek
Böyle nem-geşte olup şâniña eyler tefḥîm
- 6 Ferş edip pertevini sâḥa-i iḳbâliñde
Yüz sürer pâyiña ḥurşîd be-vech-i ta‘zîm
- 7 Ḳuşanır tîğini Mirriḥ silahdârıñdır
Boynuna lâzım olan ḥizmeti eyler tetmîm

^{lx} Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1193/M.1779 tarihini vermektedir.

[16] M.IV/30, FB.22a

- 8 Necm-i bahtıñda bulur lâmi'a-i es'âdı
Ne zamân kilik-i 'Uṭârid çıkarırsa taḫvîm
- 9 Ṭâli'-i pür-şerefiñ nâzırı çeşm-i Pervîn
Şemdir kevkeb-i mes'ûduña ehl-i tencîm
- 10 Kâlem-i kâtib-i kudret mele'-i a'lâda
Levh-i maḥfûza eder vaşfıñı böyle terḫîm
- 11 Şâh-ı ferḥunde-şifat dâver-i Dârâ-ḥaşmet
Husrev-i Cem-'azamet zîver-i taht u dîhîm
- 12 Nuḥbe-i pâdişahân 'umde-i âl-i 'Oşmân
Mâye-i emn ü amân Ḥâzret-i Sulṭân Selîm
- 13 Ced-be-ced mihr-i ziyâ-baḥş-ı sipihr-i şevket
Matla'-ı zât-ı hümâyûnu kerîm ibn-i kerîm
- 14 O Süleymân-ı cihândır ki mü'eyyed yedine
Kıldı Feyyâz-ı ezel ḥâtem-i mülkü teslîm
- 15 'İtr-ı şâhiye döner nekhet-i ezhâr-ı çemen
Büy-ı ḥulḫuyla vezân olsa gülistâna nesîm
- 16 Eşer-i 'âṭıfeti kılsa şabâya te'sîr
Gül gibi gönçe-i taşvîri de eylerdi besîm
- 17 Teşne-i şefḫati ol menba'-ı cûd u keremiñ
Cüy-ı luṭfunda bulur lezzet-i âb-ı tesnîm
- 18 Şu'le-i ḥışmı fûrûzân olıcaḫ ammâ kim
Âteş-i ḳahrı olur düşmenine nâr-ı caḥîm
- 19 Ḳasem eylerse sezâ ehl-i ğazâ tîĝine kim
Hîlye-i âyet-i seyf ile olunmuş tevsîm

- 20 K̇abzaya alsa kemānın hedef-i mihri felek
 K̇avs burcunda nişāngāhına eyler taḫdīm
- 21 Dāne-i ḍarb-ı tūfengi yer eder noḫṭa gibi
 K̇ulle-i K̇āf'a nişān ḳonsa eger ḫalka-i cīm
- 22 Nīze-i şavletini dikdigi demde ḫāke
 Ola fevvāre-i ḫūn anda niçe ‘azm-i remīm
- 23 Ḍarbe-i ḫarbesini mülk-i ‘ademde işidip
 Rüstemiñ girdi reg-i cānına ser-neşter-i bīm
- 24 Berḳ-i rahşende olur dest-i şükūhunda cerīd
 ‘Azm-i meydān edicek rahş ile ol nūr-ı cesīm
- 25 K̇ılmış envā‘-ı füyūzāta muvaffaḳ anı Ḥaḳ
 Nedir ol ḳalb-i selīm ü nedir ol ṭab‘-ı fehīm
- 26 K̇uvvet-i fikri verir resm-i ḫayāle şūret
 Ḥiddet-i zihni eder cevher-i ferdi taḳşīm
- 27 Şöhret-i bezmine şerminden olurdu nādīm
 Bayḳara meclis-i ‘irfānına olsaydı nedīm
- 28 Dāverā dādgerā şāh-ı mu‘āllā-ḳadrā
 Ey eden ma‘deletin ḫāş u ‘avāma ta‘mīm
- 29 K̇almadı nāle-kūnān şekve eden devriñde
 Eyleye girye meger dāyesine ṭıfl-ı faṭīm
- 30 Şīr-māde bulup āhū bereyi şīr verir
 Oldu ‘adliñle sitem sāḫa-i ‘ālemde ‘adīm
- 31 Güher-i vaşfıñı Vehbī ḳuluñ ey şāh-ı cihān
 Böyle mi eyler idi silk-i ḫayāle tanzīm

- 32 Kalemim çāh-ı devātında edip meşķ-i füsūn
Sihr-i Hārūt ile Mārūt'a ederdim ta'lim
- 33 Şu'arā-yı 'Acem olmuşdu yanımda 'acemī
Şāh-ı Īrān'a mezāyālar edince tefhīm
- 34 Zehresin hūkm-i nezāretle ederdı dāye
Ser-i nevwāde-i ũab'ımda dōnūp çarķ-i 'aķīm
- 35 Kuvvet-i nāũka-i 'ālem iken her sūhanım
Çāre ne eyledi ebkem sitem-i dehr-i le'īm
- 36 Hayf şad hayf şu'ūrum daķi meslūb oldu
Şi're bu derd ile revnaķ veremez ũab'-ı saķīm
- 37 Eşķiyā başdı gelip maķkememi hākim iken
Buña rāzī mi olur Kāđī-i Hācāt-i Hākim
- 38 Sitte kāđīlerine şeş cihet-i 'ālemde
Bu kāzā gibi 'aceb oldu mu bir hūkm-i vaķīm
- 39 Şoydu dilki gibi Eskizaĝara halkı beni
Çıkarıp postum edince yaķamı böyle dū-nīm
- 40 Mūlk-i sāmānıma Tātār verip çāpūlu
Gitdi yaĝmāya bütūn raķt u bisāt-ı zer ü sīm
- 41 Kīne-i kavm-i Hūlāĝū dūşürūp mehlekeye
Etdiler şuret-i tesmīm ü helākim taşmīm
- 42 Şayd-ı Şāhīngirāy'a nice kıydıñ diyerek
O çağır pençeliler gördü baña kayd-ı 'azīm
- 43 Fursatım buldular ulaşdırıp ol hūnīler
Kafes-i ĝamda ũutuldu ne şeķīķ ü ne ĝamīm

- 44 K̄anadım yoḡ ki uḡup cān atayım bir ʔarafa
Böyle bir dāma düşürdü beni bu baḡt-ı zemīm
- 45 Uḡmaḡa lāne-i tenden per ü bāl açmış iken
K̄uşca cānım hele k̄urtardı o Ḥallāk-ı Raḡīm
- 46 Bāḡ-ı cennet gibi İstānbul'a ḡasret k̄odular
Eyledi Ādem'e ancak bunu şeytān-ı racīm
- 47 Bu kadar āteş-i derd ü ḡama düş olmuş mu
Nār-ı Nemrūd'a düşünce ‘acabā İbrāḡīm
- 48 Çekmedi vaḡ‘a-i K̄ıbtī‘de bu rütbe ḡavfı
K̄avm-i Fir‘avn’ın elinden daḡı Mūsā-yı K̄elīm
- 49 Baña etdiklerini etmedi ‘İsā‘ya Yehūd
Çıḡdı eflāke fiḡānım bilir ol Rabb-i ‘Alīm
- 50 Peder-i pīri Tatar k̄urdu helāk etdi deyü
K̄anlar aḡlatdılar eḡfālime mānend-i yetīm
- 51 Ka‘be-i ḡalbimi ḡuccāc-ı sitem yıḡdı meded
K̄ıl o vīrāneyi luḡf ile efendim tersīm
- 52 Ḥazret-i vālid-i maḡfūr ile ‘ammim merhūm
K̄uluñu ḡılmış iken mazḡar-ı elḡāf-ı ‘amīm
- 53 Ne revādır ki zamānında amān ḡünkārım
Ola pā-māl-i erāzil bu emekdār-ı ḡadīm
- 54 İntikāmım ḡoma ḡaşre meded ey ḡāh-ı cihān
Cümle düşmenleriñi ḡahr ide K̄ahḡār-ı ‘azīm

‘ARZ-I HĀLĪST KĪ BE-HĀK-Ī ‘ATEBE-Ī SULṬĀN SELĪM HĀN BE-
İSTİD‘Ā-YI MANŞIB ‘ARZ KERDEEST

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Nedir ey ṭab‘-ı sūḥan-gūy-ı pesendide kelām
Bu ḥamūşīye sebep yok mu midād u aqlām
- 2 Etmez olduñ niçün āyā dehen-i yārānı
Eşer-i ney-şeker-i ḥāme ile şīrīn-kām
- 3 Ne revā olmaya müşgīn raqamıñ noqṭaları
Sāde-rūy-ı varaqa ḥāl ü ḥaṭ u ‘anber-fām
- 4 Kudretiñ kalmadı mı ḥüsn-i edā-yı sūḥane
Yoḥsa bilmez misin envā‘-ı cinās u ihām
- 5 ‘Arabī nazmıña *aḥsente* deyip rūḥ-ı Lebīd
Fārisī şī‘riñe *ḥūbest* demişdi A‘cām
- 6 Ebkem olmaḫ ne demek böyle dem-i ḥürremde
Ki ola ehl-i sūḥan cümle sezā-yı en‘ām
- 7 Bu sükūtuñ sitem-i çarḥ-i cefā-cūdan ise
Ya‘nī olduñsa eger lāl-i melāl-i ālām
- 8 ‘Arz-ı ḥālīñle niçün ḥāl-i dil-i nālānı
Eylemezsın der-i sulṭān-ı cihāna i‘lām
- 9 O şehenşāh-ı felek-cāh-ı Şüreyyā-şerefiñ
Pertev-i şefkatidir nūr-ı cemāl-i eyyām

[17] M.IV/33, FB.23b

MU‘AMMĀ-YI LAFZ-I SULTĀN SELĪM EDĀMA‘LLĀHU

- 10 Zātı hırşīd-i cihān luḡfuna yoḡdur pāyān
Feyz-i ihsānı ser-ā-pā eder āfākı be-kām

MU‘AMMĀ-YI BE-NĀM-I SELĪM SELLEMEHÜ’S-SELĀM

- 11 Niçe hırşīd-i cihāndır ki verir māha ziyā
Kilk-i Bircīs yazar vaşfını ber-vech-i merām
- 12 Şūret-i ḡāl-i berāyāyı kerāmetle bilir
Ḳalbi āyīne-i feyz-āver-i nūr-ı ilhām
- 13 Māye-i re’fetidir rātibe-baḡş-ı ‘ālem
Dergeh-i devletidir maḡsim-i erzāk-ı enām
- 14 Pādişāhim der-i luḡf u keremiñde Vehbī
Yüz sürüp ḡāke niyāz ile eder istirḡām
- 15 Hedef-i tīr-i sitem eyledi Tātār beni
İntikām almaḡa ‘azm eyleyip ol ḡavm-i li’ām
- 16 Yeñi gör kim daḡı Eskizaḡara şehrinde
Oldu pūşīde-i dūş-ı süfehā-yı bed-nām
- 17 Kimden ümmīd-i ‘ināyet edeyim ḡünkārım
Var iken dergeh-i luḡfuñ gibi cāy-ı in‘ām
- 18 Mañşım oldu heder māḡaşalım renc ü keder
Ġayrı kim şefḡat eder bendeñe ey şāh-ı enām
- 19 Ya’ni Eskizaḡara maḡv u telef oldu ise
Yeñi mañşıbla efendim beni ḡıl şād u be-kām
- 20 ‘Arz-ı ḡālīm oḡuyup ḡālīme raḡm eylersin
Edeyim ben de du‘ā eyleyerek ḡatm-i kelām

- 21 Emr ü fermâniñi tenfîz edip aḥkâm-ı kazâ
Ḥükmün âfâḳda câri ola tâ rûz-ı kıyâm

[18]

NAZİRE BE-NEF'Î DER-ZİMN-I TEŞEKKÜR-İ 'İNÂYET-İ ḤAZRET-İ
SULTÂN SELİM BE-İḤSÂN-I MANŞIB

[fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün]

- 1 Ḥâksârân gâh feyz-i pertev-i iḥsân bulur
Zerre tâb-ı âfitâb ile 'uluvv-i şân bulur
- 2 Hızr-ı şefkat reh-nümün olduḳda bir dil-teşneye
Sâḫa-i zulmet-serâda çeşme-i ḫayvân bulur
- 3 'Âlem-i bâlâya kim olsa dehen-bâz-ı niyâz
Telḫ-kâm iken şâdef-veş reşḫa-i nîsân bulur
- 4 Ehl-i himmet bir nefes eylerse mânend-i şabâ
Gülşen-i ümmîd birden güllerin ḫandân bulur
- 5 Dest-i mi'mâr-ı mürüvvetden ḫarîr-i luḫf olan
Ḥâḫır-ı vîrânını bir demde âbâdân bulur
- 6 Böyle cüş etdikçe cüy-ı raḫm u şefkat sũ-be-sũ
Teşne-leb ḫalmaz şuyun elbet kerem-cüyân bulur
- 7 Gerçi zâyi' eylemişdi ḫadrini ammâ felek
Vaḫtidir şimdi revâcın kâle-i 'irfân bulur
- 8 Bu ne hengâm-ı meserretür ki erbâb-ı hüner
Yoḫlasa künc-i derünun ḫürrem ü ḫandân bulur
- 9 Ḥamdü lillâh öyle bir vaḫt-i 'inâyettir bu kim
Ehl-i dâniş raḫbet-i şâhenşeh-i devrân bulur

[18] M.IV/34, FB.24a

- 10 H azret-i Sult an Sel m H n kim sipihr-i ser-b lend
Mihr   m hin dergehinde r z u Şeb derb n bulur
- 11 H srev-i Ő hib-kır n kim her seher Behr m-ı  arh
B m-i tiĝinden gir b n-ı Őafaĝda  an bulur
- 12 M lk ne nisbetle t r h- Őin y n-ı cih n
Devlet-i S m niy nı b -ser   s m n bulur
- 13 Şer'    n n  zre emr   nehyini idr k eden
H km-i menŐurun  ar n-i ma'ni-i  ur'an bulur
- 14 B d-p y-ı ber -i rahŐı ol S leym n-Őevketi n
Teng-n y-ı  eŐm-i m ru 'arşa-i cevlan bulur
- 15 Ger i z r-i p yına ferş etmek ister  sum n
A lasın amm  ki vicd nında n - eŐp n bulur
- 16 Emri ile ' lemi geÇ eylese bir  akeri
C mle Ő h nı o Ő ha bende-i ferm n bulur
- 17 Ő t-i  ahr u Şavleti erdik e g Ő-ı c nına
 ahram n m lk-i 'ademde kend sin lertz n bulur
- 18 T r-i dil-d zun hay l etdik e her dem d Őmeni
S ne-i p r-k nesin menzilgeh-i peyk n bulur
- 19 S ha-i rezminde a'd  kelle-i b -devletin
G y-ı h k- ft de-veş peyveste-i  evg n bulur
- 20 VaŐ-ı ŐeŐ rin iŐitdik e g r h-ı ser-keŐ n
B m-i tert b-i cez dan cismini b -c n bulur
- 21 H Őmı yek-ser teng   t r eyler cih nı başına
G nbed-i gerd nu h Őmı g Őe-i rind n bulur

- 22 Kudreti ref'-i münâfât eyleyip azdâddan
 Himmeti emr-i muhâle şûret-i imkân bulur
- 23 Rüşenâyî-bahş-ı şeb-tâb olsa necm-i şefkati
 Evc-i isti'lâda kâdr u rif'at-i Keyvân bulur
- 24 Hâke te'sîr etse feyz-i kuvvet-i derrâkesi
 Kendisin mihr-i giyâ hem-ñinet-i insân bulur
- 25 Sâye-i 'adlinde 'âlem ol kadar âsûde kim
 Sîne-i şîri gâzâlân cây-ı i'tmînân bulur
- 26 Hikmet-i kânûnudur dehre şifâ-yı şadr olan
 Dergeh-i luţfunda her der-mânde biñ dermân bulur
- 27 Nâ-ümîd olmaz 'aţâ-cüyân-ı bâb-ı re'feti
 Dest-i cüduñda güher-pâşî-i baħr u kân bulur
- 28 Ehl-i istiħkâk arar bezl-i keremde himmeti
 Kuvvet-i ilhâm ile in'âmına çespân bulur
- 29 Hüsrevâ envâr-ı luţfuñdan olursa behre-yâb
 Zerre-i nâçiz şân-ı neyyir-i raħşân bulur
- 30 Dergehiñden ğayrıya dest-i niyâzı bâz eden
 Ceyb-i âmâlinde ancak mâye-i hüsran bulur
- 31 Pâdişâhım devletiñde çarħa etmem ser-fürü
 Âsitâniñda kuluñ her müşkilin âsân eder
- 32 Çarħa istiġnâ ederse tavr-ı nâ-ber-câ mıdır
 Bir gedâ kim iltifât-ı hüsrev-i zî-şân bulur
- 33 Necm-i baħtım Zühre-i çengîye döndü şevk ile
 Devr-i iħsâniñda herkes bendeñi raħşân bulur

- 34 T̄arz-ı eř'arım olursa lāyık-ı ħüsn-i ħabūl
Bu kemīne 'abd-i ednā ūhret-i Ĥassān bulur
- 35 Eyledikçe vādī-i evřāfiña 'atf-ı 'inān
Zabı olunmaz esb-i řab'im vūs'at-i meydān bulur
- 36 Rūĥ-ı Hallāķ-ı Ma'ānī ğıbta eyler kim baña
Nuřķum ile řālīb-ı elfāz tāze cān bulur
- 37 'Ālem-i 'uķbāda seyr etse sevād-ı nazmımı
Dīde-i řā'ib cilā-yı kuĥl-i Isfāhān bulur
- 38 Cümleñiñ ma'lūmudur Nef'ī'ye ğālib olduĝum
Nüktedānlar her şaşıdemde aña rüçĥān bulur
- 39 Čāĥ-ı Bābil'dir devātım ĥāme-i čālāk-dest
Sıĥr-i Hārūt'u derūnunda anıñ pinĥān bulur
- 40 Bir 'ařā-yı Müsevī'dir kim o kilc-i pür-füsūn
Dīde-i ĥussāda şarşı hey'et-i şu'bān bulur
- 41 Baĥr-ı řab'ımdan ğazel-cūy olsa ğavvāř-ı ĥayāl
Gevher-i nā-yāb-veş řāyān-ı istiĥsān bulur
- 42 Dil temāřā-yı cemālinden řafā-yı cān bulur
Čeřmini āyīne-veř ruĥsāriña ĥayrān bulur
- 43 Pençe-i 'uřřāķdan cānā ğürizān olma kim
Māĥ-ı Ken'an mübtelāsın dest-der-dāmān bulur
- 44 Sebze-i ĥatıñ gören rü'yāda řebbūlar gibi
řubĥ-dem bālīni üzre cā-be-cā reyĥān bulur
- 45 Sāĝar-ı rindiñ ĥabāb-ı bādesin taķlīd için
Zāhid-i zevķ-āřınā bir sübĥa-i mercān bulur

- 46 Hāle-veş gerçi ham olmuş kām̄eti Vehbī-i pīr
Sīnede ammā ki her şeb bir meh-i tābān bulur
- 47 Yüz sürüp hāke du‘ā-yı hayra āgāz et hemān
Vaşf-ı bī-ta‘dād-ı şāhı şanma kim pāyān bulur
- 48 Āfitāb-ı şevketi olsun ziyā-bahş-ı cihān
Māh-ı ğarrā tā fūrūğ-ı mihr-i nūr-efşān bulur
- 49 Gülşen-i ‘ömr ü riyāz-ı devleti şād-āb ola
Bāğ-ı ‘ālem tā ki feyż-i reşha-i bārān bulur

[19]

KİT‘A DER-ZEYL İN KAŞİDE NÜVİŞTE BUD
[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Ederdim gerçi ğıbta Vehbī-i evvel añıldıkça
Resīde olduğuyçün devr-i Aḫmed Ḥān-ı zī-şāna
- 2 Bi-ḫamdi’llāh yetişdim kuvvet-i bahtım ile ben de
Zamān-ı kām-bahş-ı Ḥāzret-i Sulṭān Selīm Ḥān’a
- 3 Baña şimden geri reşk eylesin rūḫu o merḫūmuñ
Ki oldum ben de Vaşşāf öyle bir şāh-ı sūḫan-dāna
- 4 Kerīm-i kām-rān u ḫadr-dān-ı ehl-perverdir
Medār-ı iftiḫār oldu mülūk-i āl-i ‘Oşmān’a
- 5 Cihanda ḫanğı şā’irdir olan eslāfda bilmem
Benim gibi bu rütbe mazḫar olmuş luṭf u iḫsāna
- 6 Hemān Vehbī-i evvel mi baña reşk eyleyen ancak
Beni maḫsūd kıldı pādīşāhım cümle akrāna

[19] M.IV/36, FB.25a

- 7 Serîr-i salţanatda dâ'im olsun 'ömr ü şevketle
Bu ednâ bende yazsın vaşfını evrâķ-ı ekvâna

[20]

TÂRİH-İ MUSAMMAṬ DER-TEBRİK-İ SÂL-İ CEDİD-İ
SULTÂN

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Sehm-i sa'âdet rû-nümâ cünbişde ebrû-yı hilâl
Sâl-i meserret-intimâ etdi gelip 'arz-ı cemâl
- 2 Kıldı mübârek maķdemi dilşâd u hürrem 'âlemi
Sa'd u şerefdir tev'emi halk-ı cihân âsüde-hâl
- 3 Her dilde bir şevķ-i cedîd oldu bu demlerde bedîd
Güyâ sürûr-ı Kâdr u 'îd ârâyiş-i rûz u leyâl
- 4 Sultân Selîm eyyâmıdır cüş-ı kerem hengâmıdır
Ehl-i hüner bayramıdır bu vaķt-i behcet-iştimâl
- 5 Faħr-i salâṭın-i selef ecdâdına ḥayru'l-ḥalef
Mîhr ü mehe burc-ı şeref zıll-i Hudâ-yı lâ-yezâl
- 6 Şâhenşeh-i gerdün-ḥaşem İskender-i Dârâ-himem
Sermâye-i emn-i ümem pîrâye-i câh u celâl
- 7 Oldu be-vech-i iķtizâ maḥkûmu fermânı kżâ
Emrine bir vefķ-i rızâ etmekde gerdün-imtişâl
- 8 Envâr-ı ferr ü şevketi versin cihâna zîneti
Eyyâm-ı 'ömr ü devleti olsun hezârân mâh u sâl
- 9 Evvelce bā-ḥayr-ı du'â tebrîkini etdim edâ
Târîhi oldu Vehbiyâ *bu sâl-i nev ferḥunde-fâl^{xi}*

[20] M.IV/37, FB.25b

[21]

KAŞİDE-İ 'İDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ HAẒRET-İ SULṬĀN
SELĪM

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Hilāl-i 'īd kıldı cebhe-i āfāķı nūrānī
Yine yād etdi 'āşıklar ḥam-ı ebrū-yı cānānı
- 2 Nice yād etmesinler kim nezāketle eder ĩmā
Hilālīn güşe-i ebrūsu zevķ-i vaşl-ı ḥübānı
- 3 Ṭutup cām-ı hilāli elde döndü sākī-i bezme
Felek rindāna gösterdi yine meşrebce devrānı
- 4 Benim güyā lisānımdan demişdi Vehbī-i evvel
Bu ra'nā beyti kim yazdım görüp tazmīne erzānī
- 5 Kaçırdı Yūsuf-ı şavmı Zelīḥā-yı felek şimdi
Hilāl-i 'īd şanma elde ķaldı taraf-ı dāmānı
- 6 Bahār u 'īd tev'em geldi bu devr-i gül ü müldür
Dönüp peymāneler gül gibi açsın ṭab'-ı rindānı
- 7 Zemīninde olur her naķş-ı pā bir lāle-i gül-gün
Bahār ol rütbe rengīn eyledi şaḥn-ı gülistānı
- 8 Bu demde ķan yutar vā'iz baķıp şahbā-yı gül-fāma
İçer belki ğazabla bulsa ḥūn-ı mey-perestānı
- 9 Ederdi rüzede mīnā-şikenlik zāhid-i bed-ḥū
Gelip seyr eylesin şimdi şikest-i 'ahd ü peymānı

^{lx} İtalik dizilen harflerin ebced değerleri topları H.1205/M.1790 tarihini vermektedir.

^[21] M.IV/37

- 10 Kıabā-yı sebz-i 'ıdiyye giyip şüh-ı sehî-kadler
Şikeste-ķadr eder gűlzārda serv-i hűrāmānı
- 11 Tağılmaz mı başından 'aklı inřāf eyle 'uřřāķıñ
Görünce řađlı sűnbűl gibi her kākűl-periřānı
- 12 Degil mi 'ayř-ı ađzar rűz-ı Hızır'a karřı gűlřende
Mey-i gűl-gűn iĉmek sebz-ħađđān ile pinhānı
- 13 'Aceb ferħunde bir demdir cihān dilřād u hűrremdir
Zamān-ı řāh-ı a'zamdır bu vađt-i zevķ ű řādānı
- 14 Ne řāh-ı māh-đal'at kim hilāl-i 'ıdini gerdűn
Eger ĉift olsa eylerdi rikāb-ı zeyn-i yek-rānı
- 15 Sipih-r-i salđanatda āfitāb-ı 'ālem-ārādır
Ki encűm gibi pinhān etdi sā'ir tādārānı
- 16 Firāz-ı Kıāf'dan dehşetle pervāz eyledi 'Anķā
Verelden velvele āfāķa kűs-ı řevket ű řānı
- 17 řehenřāh-ı cihān sultān Selīm-i kām-bađřā kim
Odur revnaķ-đırāz-ı ģānedān-ı āl-i 'Ořmānı
- 18 Hűmāyűn-zāt-ı kerrűbı-řıfātıdır ķavı burhān
Melā'ik űzre terciĥ eylemekde nev'-i insānı
- 19 Műcessem nűrdur kim her gűren bu ģűsn-i đal'atla
şanar inmiş zemıne āsumāndan mihr-i raĥřānı
- 20 Eder baĥr-ı muĥıđı bı-telāđum olsa mevc-engış
řűkűh-ı ķulzűm-i pűr-cűř-ı đűfān-ģıř-i 'ırfānı
- 21 Kıalem-revdir sűĥān iķlĳmi zıř-i dest-i ģűkműnde
O ģāķān-ı cihān hem műlket-i ma'nāda Ĥāķānı

- 22 Zāmir-i enverin mir'āt-ı mihr-i mūncelī derdim
Kūsūf ālūde-i jeng etmeseydi gāhice anı
- 23 Aristo'ya edeydi dest-yārī rehber-i re'yi
Sikender zīr-i pāyında bulurdu āb-ı hayvānı
- 24 Nesīm ile giderse sūy-ı baħra ŧemme-i ħulķu
Eder hem-ŧinet-i 'anber kef-i deryā-yı 'ummānı
- 25 Olur her tār-ı mevci bir mūselsel silk-i gevher-bār
Serābı eylese sīr-āb feyz-i ebr-i iħşānı
- 26 Ne mihr-i ŧubħ-ı devlet ŧeħsūvār-ı ħarħ-ı cevlandı
Ki raħşında daħı raħşān ŧabāħu'l-ħayr-ı pīŧşānı
- 27 'Īnān-ı āteŧin olsaydı berķ ol raħş-ı ħālāke
Bulurdu belki hem-seyr olmağ iħūn rāh-ı imkānı
- 28 Görenler sür'at-i seyrin o esb-i bād-pāy ūzre
ŧanar almıŧ gider bād-ı ŧabā bir verd-i ħandānı
- 29 Kebāb eyler geħip gāv-ı zemīne nevk-i cān-sūzu
Dikerse nīzesin ħāke ederken germ-i cevlanı
- 30 Eder naķş-ı pelengi rīħte berg-i ħazān-āsā
Cibāli lerzenāk etdikħe bīm-i tıħ-i berrānı
- 31 Ser-i kūh ūzre etse imtiħān ol tıħ-i ħūn-rīzi
Olur reng-i miyāh-ı cūybārı aħmer-i ħānı
- 32 ŧeb-i tārīkde farzā niŧānı ħeŧm-i mūr olsa
Ĥaħā etmez yine tīr-i iŧābetkār-ı berrānı
- 33 ŧeħenŧāhā cihāna sāye-baħş-ı emn ū rāħatsın
Ĥümāyūn-zāt-ı re'fet-güsteriñdir zıll-i Yezdānı

- 34 Ğazālān deşt-i ‘adliñ ħ̄ābgāh-ı rāĥat etdikçe
Ğerāĝ eyler ser-i bālīni űzre çeřm-i řīrāni
- 35 řarılsa řu‘le-i cevvalē naĥl-i ĥūřke devriñde
Gezend etmez belī zerrīn kemer-veş zeyn eder anı
- 36 Bahār-ı luĥfuñ ol rűtbe nemā-baĥř-ı cihāndır kim
Ĥazān pejműrde etmez ba‘d-ez-īn evrāk-ı bostāni
- 37 Seĥāsından degildir riziş-i bārāni pey-der-pey
‘Araĥ-riz-i ĥacālet etdi cűduñ ebr-i nīsāni
- 38 Eyā řāh-ı cihān ĥaddim degil vařf-ı ĥűmāyűnuñ
Ne műmkin zerre ta‘rif eylemek mihr-i dirāĥřāni
- 39 Ğıdā-yı rűĥ edindim lezzet-i evřāfiñi ammā
Ĥayāt-efzā olur her dem baña ol zevĥ-ı rűĥāni
- 40 Mu‘aven ĥűsrev-i nařm olmasaydım műlk-i ma‘nāda
Cesāret eylemezdim olmaĝa Vařřāf-ı sultāni
- 41 Benim ol fārisű’l-ĥayl-i belāĝat kim bu vādide
Kűmeyt-i kilik ile pesmānde etdim oĥ kűĥeylāni
- 42 ıkış meydāna esb-i tāzi-i şab‘ ile bī-pervā
‘Acem fűrsāni ile oynadım hem gűy u evĝāni
- 43 Dil-i deryā-ĥurűřum baĥr-ı řűfān-ĥiz-i ĥikmetdir
Eder ĝarĥ-āb-ı ĥayret mevc-i fikrim ‘aĥl-ı Yunan’ı
- 44 Ser-i kilik-i terim ma‘nāyı řād-āb etmese bűyle
Ebed bī-āb olurdu gevherr-i kān-ı sűĥan-dāni
- 45 Sevād-ı noĥta-i sehvim olur ebkār-ı maźműnuñ
Ruĥ-ı rengini űzre műřĝ-i ĥāl-i ‘anber-efřāni

- 46 Yeter lâf-ı hüner Vehbî yüzün sür hâk-i dergâha
Edâ eyle du'â-yı devlet-i şâh-ı cihânbânı
- 47 Şafâlarla gelip gitdikçe mâh-ı rûze âfâka
Bahâr u 'îd hürrem eyledikçe tab'-ı ekvânı
- 48 Gül-i iqbâlini gülzâr-ı 'ömr- câvidânîde
Küşâde eylesin her dem bahâr-ı feyz-i Rabbânî
- 49 Hüdâ her bir şeb-i ferhundesin hem-ğadr-ı Qadr etsin
Ola her rûz-ı fîrûzu cihânda 'îd-i şâdânî

[22]

KAŞİDE-İ BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ SULTÂN
SELİM

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Bâd-ı bahâr-ı dil-küşâ feyz-âver-i büy-ı İrem
'Anber gibi sünbül hevâ müşg-i Hoten'den urdu dem
- 2 Gülşen 'aceb revnağ-nümâ her nahli pür-neşv ü nemâ
Şebnem degildir câ-be-câ güller hevâdan kapdı nem
- 3 Serv-i bülend-i sebz-i ser ref'-i livâ etmiş meger
Sultân-ı nevrûzuñ çeker pîşinde Hızr-âsâ 'alem
- 4 Sûsen dizilmiş her taraf tîğ ü teberle şaf-be-şaf
Zerrîn-kemer hancer-be-kef mânend-i peyk-i Muhteşem
- 5 Reyhân u şebbû sū-be-sū 'anber-şemīm ü müşg-bū
Her bir şükûfe tâze-rū büy-ı bahârı etdi şem
- 6 Seyr eyle kim şâh-ı gülü elde tutar cām-ı mülū
Mest etmek için bülbülü bâğa kurulmuş bezm-i Cem

[22] M.IV/40

- 7 Lāle çerāġ-ı ū'ledir yaġmıŝ ŝeb-ārālġ eder
Bezm-i çerāġāndır meġer bu revnaġ-ı nūr u zūlem
- 8 Ezhār-ı ŝāh-ı erġavān zerrīn-ġadeh̄le gūl-feŝān
Cām-ı ŝabūh̄īdir hemān def'-i ħumāra ŝubh̄-dem
- 9 Bir tāzedir şankim ħemen ġad serv sīne yāsemen
Gūl-ġonġedir gūyā dehen sūnbūl de zūlf-i ħam-be-ħam
- 10 'Aksin alıp dil-cūlarıñ seyre gelen gūl-rūlarıñ
Ķoymaz ŝafāsı cūlarıñ mir'āt-ı dilde ġerd-i ġam
- 11 Ol 'āŝıġa şad-āferīn kim rām edip bir nāzenīn
Gūlŝende olmuŝ hem-niŝīn sīne-be-sīne fem-be-fem
- 12 Geh gūl gibi mey nūŝ eder geh ŝavt-ı būlbūl gūŝ eder
Mevc-i ŝafāsı cūŝ eder icrā-yı zevġi mūltezem
- 13 Ŝimdi ġonūller ŝāddır hengām-ı 'adl ü dāddır
'Ālem neŝāt-ābāddır maħv oldu ġitdi ħūzn ü hem
- 14 Ŝanma ġelip feryād eder zıkr-i gūlü evrād eder
Evŝāf-ı ŝāhı yād eder her 'andelīb-i ħoŝ-naġam
- 15 Ol pādīŝeh kim re'feti gūlzār-ı dehrīn behceti
Ķıldı cihānı ġimmeti gūl gibi sīr-āb-ı ni'am
- 16 Ŝāh-ı ma'ālī-menġabet māh-ı Ŝüreyyā-menzilet
Ķurŝīd-i nūrānī-ŝıfat leŝker-keŝ-i encüm-ħadem
- 17 Hem-ħaŝlet-i Peyġamberī Ķayder-nihād-ı serverī
'Oŝmāniyānīñ mefħari Ŝiddīġ-i Fārūġī-ŝiyem
- 18 Zıll-i Ķudāvend-i 'alīm ŝāh-ı cihān Sulţān Selīm
Farz oldu bir naŝ-ı kerīm emrine rām olmaġ ümem

- 19 Dergāhıdır bī-ıstibāh cümle mülûke kıblegāh
Çün mülkünü kılmış İläh Beytü'l-haram'la muhterem
- 20 Eflâke hem-ser pâyesi fark-ı Hümâ'ya sâyesi
Olmuş sa'âdet vâyesi bu rütbedir 'âlî-himem
- 21 Şehlerde yok bu mertebe ferr ü şükûh u debdebe
Gerdün gibi pür kevkebe hurşîd-veş zerrîn 'alem
- 22 Şîr-i Hudâ dersem sezâ kim olalı hey'et-nümâ
Havfindan oldu mübtelâ teb-lerzeye şîr-i ücem
- 23 Çekdikçe tîgin hışmnâk Behrâm'ı eyler sîne-çâk
A'dâsına zahm-ı helâk urmaz mı bîm-i cân o dem
- 24 Tâkat gelir mi tîrine dil-dûzî-i te'sîrine
Şemşîr-i 'âlem-gîrine ehl-i cihâd eyler kâsem
- 25 Hem şâh-ı taht-ı dâverî hem hüsrev-i nazm-âverî
Mülk-i sühânde çâkeri Hâkânî ile Muhteşem
- 26 Tab'-ı selîminde 'ayân envâr-ı feyz-i müste'ân
İlhâm-ı haqdır bî-gümân bu dâniş ü feh m ü hikem
- 27 'İndinde iksîr-i hüner gencînelerden mu'teber
'Ahdinde oldu ser-be-ser ehl-i ma'ârif muğtenem
- 28 Gâfil bulunmuş Enverî medh etmede Şeh Sencer'i
Derk eylese bu demleri olurdu pür-süz-ı nedem
- 29 'Âlem garîk-i ni'meti şâd-âb-ı cüy-ı şefkati
Cüş-ı 'aâ vü himmeti reşk-âver-i bârân u yem
- 30 Devrinde herkes şâdumân âsûde 'adliyle cihân
Bilmem ederse dilberân 'uşşâkına cev r ü sitem

- 31 Kebg-i derī biñ nāz ile reftārını ibrāz ile
Pervāz eder ŧehbāz ile ŧutmuŧ yanında lāne hem
- 32 Her haŧvede āhū-bere cünbiŧ-nümā ŧīr-i nere
Bī-bāk ü pervā bir yere cem‘ olmada gürg ü ğanem
- 33 Ey hüsrev-i gerdün-cenāb ben zerreyim sen āfitāb
Vaŧfında pā-māl-i hiçāb bu zerre-i nāġiz ü kem
- 34 Pā-māl isem de māhaŧal kılmıŧ beni feyz-i ezel
Rūm u ‘Arab’da bī-bedel reŧk-i belīġān-ı ‘Acem
- 35 Vaŧŧāf-ı hāġān-ı cihān elbet olur mu‘ciz-beyān
İŧte bu üstād-ı zamān ol ekmel-i dānā-dilem
- 36 Hüsni-edā-yı hoŧ-nümā ‘arz-ı cemāl eyler baña
Sīnemdir ol hālvat-serā kim bīkr-i ma’nāya harem
- 37 Efsūnunu icrā eder sihr-i kelām imlā eder
Teshīr-i ŧad-ma’nā eder destimde cādū-yı kalem
- 38 Ehliyyetim dūnyā bilir ġadrim bilen ra’nā bilir
Vaŧŧāf’dan a’lā bilir inŧāmı erbāb-ı kalem
- 39 Gāhī edip ‘atf-ı ‘inān naġma olursam raħŧ-rān
Nef’īye teng olur hemān meydān-ı iġlīm-i ‘adem
- 40 Vehbī nedir bu iddi‘ā lāf u güzāf-ı nābe-cā
Ey hāksār-ı bī-nevā ħaddiñ degil lā vü ne‘am
- 41 Cāy-ı edebdir bu maġām bulsun sühan hüsni-i ħitām
ŧimdi be-vech-i iħtirām ħayr-ı du‘ā emr-i ehem
- 42 Tā devr-i ħarġ ola medīd her māh u her sāl-i sa‘īd
Sulŧān-ı nevrüz-ı cedīd baŧdıġça bu bāġa ħadem

- 43 Kılın o şahın dâ'ima gülzâr-ı iğbalin Hudâ
Pür-behçet ü revnağ-nümâ sîr-âb-ı bārân-ı kerem
- 44 Tab'-ı şeh-i 'âlî-nijâd güller gibi olsun küşâd
Her dem 'adû-yı bed-nihâd âzürde-i hâr-ı elem

[23]

NAZİRE BE-KAŞİDE-İ MEŞHÛRE-İ NEF'Î-İ MU'CİZ-BEYÂN
DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ HAZRET-İ SULTÂN SELİM HÂN
SELLEMA'LLÂHU'L-MELİKÜ'L-MÛSTE'ÂN
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Bâreka'llâh ey sipihriñ mäh-ı hürşîd-efseri
Şarğ u ğarba verdi şâmiñ pertev-i İskender'i
- 2 Kuvvet-i şîr-i Hudâ var sende kim kıldıñ zebün
Pence-i kahrında niçe Qahramân u şafderi
- 3 Şaklanır burc-ı Esed'de düş olup teb-lerzeye
Hısm ile hürşîde gösterseñ hilâl-i hanceri
- 4 Germî-i peykânı Nesr-i Tâ'ir'i eyler kebâb
Çarha pertâb etdirirseñ tîr-i âteş-şehperi
- 5 Başdı farğ-ı Ferkadân'a pâyın esb-i şevketiñ
Oldu nağş-ı na'li çarhıñ mihr ü mäh-ı enveri
- 6 Seyr eden şîr-i süvâr-ı ablağ-ı gerdün şanar
Rağş ile olsañ fûrûğ-ı sâha-i cevlângerî
- 7 Qan yerine nevk-i şemşîriñden ol dem zehr aqar
Sell-i seyf edip sürerseñ esb-i ejder-peykeri

[23] M.IV/42

- 8 Berķ-ı ‘ālem-sūzduŕ ğayı cilāyı neyleŕ ol
Çekme fark-ı āfitāba tīĝ-i āteş-ġüsteri
- 9 Hūn-feşānlıkıla ne māni‘ tutsa da yek-pāre jeng
Hoş-nümā etmez mi vesme ebruvān-ı dilberi
- 10 Çarħa ‘aks etse ziyāsı ġāhī hūn-ālūd iken
Döndürür hep şīşe-i ħaccāma çeşm-i aħteri
- 11 Ra‘d-veş şīt-i tūfenginden kıyāmetler kıpar
Deşet-i ġülbengi ġösterdikçe hevl-i maħşeri
- 12 Dānesi ħarb-ı nişān eyler şeb-i tārīkde
Dīde-i necm-i Sühā olsa sipihr üzre yeri
- 13 Pīçiş-i dūd-ı kebūd-ı topuñu şanar ġören
Ol bulutduŕ kim çeker cev-v-i semāya ejderi
- 14 Sensin ol Döldül-süvār-ı ‘arşa-i iclāl kim
Nuķre-i meh raħşıñā bir sāde raħt-ı Ĥayderī
- 15 Şafħa-i mihre ‘Uġārid böyle taħrīr eylemiş
Vaşfıñı ey āsumān-ı şevketiñ nūr u feri
- 16 Dāver-i gerdün-ħaşem encüm-sipāh-ı Muħteşem
Tāc-baħşā-yı ser-i Cem zīb-i taħt-ı serverī
- 17 Menba‘-ı ‘adl ü ‘ināyet āb-ı rüy-ı salţanat
ġülşen-i şād-āb-ı dīn ü devletiñ verd-i teri
- 18 Ĥazret-i Sulţān Selīm Ĥān-ı mu‘allā-şān kim
Ĥānedān-ı āl-i ‘Oşmān’iñ medār-ı mefħari
- 19 Ol şeħenşehdir ki ednā bendesi mecd ü şeref
Derġeh-i iclāliniñ iķbāl kemter çākeri

- 20 Hüsrev-i şâhib-ķırân kim kıldı devrinde felek
Tâli'-i a'dāya nâzır çeşm-i naḥs-ı ekberi
- 21 Feyz-i Ḥaḫḫ ile dil-i ilhâm-peżîri şübhesiz
El-mülûkü mülhemûn esrârınıñdır mażharı
- 22 Mihr-i mir'ât-ı zamîr-i enverinde cilveger
Şûret-i edvâr-ı çarḫıñ cümle sırr-ı mużmeri
- 23 Nâm u şâniyla Selîm-i şâlis-i ecdâdıdır
'Aḫl-ı Evvel şâne-i zihni-i feţânet-perveri
- 24 Bir cihân-ârâ müşelleş vefķ-i devletdir meger
Rub'-ı meskûnu müsaḫḫar etmege engüşteri
- 25 Kim Süleymân gibi böyle rûzgâra ḥukm edip
Baḫr u berri eylemiş zîr-i nigîn-i dâveri

MU'AMMÂ-YI SULṬÂN

- 26 Luṭf-ı bî-pâyânı ârâm-ı derûn-ı ḫalb-i nâs
Râḫat-efzâ-yı cihândır 'adl ü dâd-ı evferi

MU'AMMÂ-YI İSM-İ SÂMÎ-İ SELÎM

- 27 Ser-firâz-ı salṭanat olsun ebed iclâl ile
'Âlemiñ ancaḫ budur meyl-i dil-i ḥvâşişgeri
- 28 Lafz-ı cûd-ı Ma'nı ma'nî-i 'aṭâsı maḫv edip
Ṭayy olundu zikr-i Ḥâtem kimse añmaz Ca'feri
- 29 Zühd ü taḫvâ ol ḫadar ma'rûfdur 'aşrında kim
Şeyḫler yâd etmez oldu resm-i nehy-i münkeri
- 30 Baḫr u berde feyz-baḫş-ı ṭîb-i eczâ-yı cihân
Nekhet-i ḫulķıyla taḫmîr etdi müşğ ü 'anberi

- 31 Āteş-endāzī-i ahrı bahrı eyler şu'le-ver
Böyle nūr-ı maḥẓ iken zāt-ı hümāyūn-manzarı
- 32 Ma'den-i sīm-āb-veş pūlādı eyler lerzenāk
Yek-nigāh-ı germ-i ḥıṣm-ālūde dehşet-āveri
- 33 Nāra te'şīr etse ammā kīmyā-yı himmeti
Cūş-ı āb u tāb ile yāķūt olur her aḥkeri
- 34 Aḥkeri yāķūt-ı rummānī edip hem der-'aab
Feyż-i luṭf-ı cevher-i iksīr eder ḥākisteri
- 35 'Unşur-ı ḥāk olsa uvvet-yāb-ı ferr ü ḥaşmeti
Sedd eder bir zerre-i nāız rāh-ı şarşarı
- 36 Pādişāhā ıll-i Yezdān'sın ki dād u re'fetiñ
Oldu dehre sāye-endāz-ı 'ināyet-güsterī
- 37 Buldu eyyāmın müsā'id ba'd-ez-īn fülk-i felek
Sāḥil-i deryā-yı luṭfuñda bırasın lengeri
- 38 'Irımı kesdiñ fesād ehlin ciger-ḥūn eylediñ
Nīze-i ahrıñ reg-i cānına oldu neşteri
- 39 Dāmen-i kühsār-ı 'adliñde ḥırāmın gösterip
Ḥande-i nāz etmede şebbāz her kebg-i deri
- 40 İztırāb üzre alırdı erre meyde ılmasa
Kūh-ı temkīniñ muḥīṭ üzre basıṭ-i aḡberi
- 41 Sīnesin bir dāḡ-ı ḥaclet eylemiş encüm degil
aşr-ı adriñle sipihr etdikde lāf-ı hem-seri
- 44 Mīhr ü meh şanma ḥuzūra 'ūd u 'anber yamaḡa
Sīm ü zerden var elinde arḥıñ iki micmeri

- 45 Satḥ-ı deryādan nesīm-i ḥulḳuñ eylerse güzer
Beyza-i māhī bulur āsar-ı müşg-i ezferi
- 46 Lemḥa-i inzār-ı ‘ayn-ı luṭfuña bir iş midir
Gevher ü iksīr kıлмақ seng ü ḥāk-i kemteri
- 47 Kıldı nūr-ı iltifātın hem-ser-i ḥurşīd-i çarḥ
Zerre-i pā-māl iken işte bu ‘abd-i aḥkarı
- 48 Qadr-dān şāh-ı cihānsın pāyına kıldım nişār
Ben de dürc-i dilde pinhān böyle dürr ü gevheri
- 49 *Ḥayr ola sāl-i mübārek*^{lxii} oldı tārīḥ-i zamān
Bu tefe”ülle eder ḥāmem sitāyiş-güsteri
- 50 Tār-ı fikr ü ṭab’-ı tīzi rişte vü süzen edip
Vaşfına oldum ḳabā-düz-ı belāgat-perveri
- 51 Midḥat-i şāhāneñi taḥrīr edersem her ne şeb
Şem’-i kāşānem olur şevḳ ile rūḥ-ı Enverī
- 52 Naḥl-i Ṭübā ser-fürü eyler nihāl-i kiltime
Ġıbṭa-i nev-bāve-i firdevsdir bār u beri
- 53 Līḳası gīsū-yı cādūdur midād-ı ḥāmemiñ
Kim eder diḳḳatle ‘aḳd-i rişte-i efsüngerı
- 54 Vaşf-ı ebkār-ı mezāmīnim yazılmaz kāğıda
Sāye-i müjgān-ı cevri olmazsa tār-ı mıṣṭarı
- 55 Ol semenderdir ki ṭab’ım mürğ-i āteş-zād iken
Reşḥa-pāş-ı āb-ı Kevşer'dir yine bāl ü peri

^{lxii} Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

- 56 Āfitāb-ı kīmyāger reşk eder güftārıma
Bildigimçün nā-şenīde nev-zebān-ı zergeri
- 57 Sīm ü zer ‘arz eyleyen şems ü kamer mi yalıñız
Cevher-i eş‘ārıma yıldız kadar var müşteri
- 58 Minnet etmem böyle rüşen şeb-çerāğım var iken
Yağmasın gerdün-ı dūn isterse şem‘-i hāveri
- 59 Baħr-ı ma‘nādır dilim yoħsa hemān Nef‘ī gibi
Tumturağ-ı lafza boğmam nazm-ı gevher-zīveri
- 60 İşte meydān-ı sūħan gelsin hūner-pīrālariñ
Var ise bir pehlevānlık gösterir zūr-āveri
- 61 Hem-‘inān olmağ ne mümkin şehsüvār-ı tab‘ıma
Yāve-güyān-ı zamāniñ esb-i fikr-i lāğeri
- 62 Kādriñi inkāra ey dil kimsede yoğdur mecāl
Besdir işbāt-ı vücūd u da‘vī-i dānişveri
- 63 Bir ğazel yaz kim müselsel beste-i zencir edip
Rağşa gelsin Zühre-i çengi-i çarħ-ı çenberi
- 64 Āh kim sevdim yine bir şırma saçlı dilberi
Başıma sevdā-yı ‘aşk ile tağındım telleri
- 65 Reşk eder mir‘āt-ı İskender şafā-yı sīneme
Çekdim āğuş-ı vişāle bir meh-i sīmīn-beri
- 66 ‘Aks-i rüy-ı āteşīn-i sākī-i gül-çehreden
Kāse-i ħurşīde döndü bezm-i ‘ayşīñ sāğarı
- 67 Şerħa şerħa eylesin tek sīnemi zālīm amān
Göster ol çifte bıçağ ile mücellā ħanceri

- 68 Vehbiyā ḥalvetde teşhīr eyledim efsūn ile
Da‘vete vefk-i merām üzre gelince ol perī
- 69 Geh temeddūḡ geh teġazzül nābe-cādır ba‘d-ez-īn
Yüz sürüp ḥāke du‘ālar eyle kim geldi yeri
- 70 Tā ola ‘ālemde aḥkām-ı şerī‘at ber-ķarār
Ḥaḡ mü‘eyyed ede dīn-i Ḥazret-i Peyġamber’i
- 71 Ol şeh-i İslāmı mevlā eylesin iclāl ile
Müstedām-ı ‘ömr ü devlet zīb-i taḡt-ı dāveri
- 72 Şevket ü iķbālī dā’im emr ü fermānı mutā‘
‘Avn u şavn-ı müste‘ānī ola yār u yāveri
- 73 Ḥāme-i te’yīd-i ḥaḡ *naşrun min-allāh*^{lxiii} āyetin
Ede şebt-i şuķķa-i āyāt-ı nuşret rehberi

[24]

‘İDİYYE BE-MERḤŪM RĀĠİB PAŞA

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Cebhe-i ‘īd-i sa‘īd üzre edip ‘arż-ı cemāl
Ḥam-ı ebrūsunu gösterdi hilāl-i şevvāl
- 2 Ne hilāl ehl-i diliñ cām-ı hilālī āsā
Sīnesin cūş-ı neşāḡ ile eder māl-ā-māl
- 3 Ne hilāl eyledi şīrīn-dehen-i şīr ü şeker
Ṭıfl-ı bī-dāye-i dil eyler iken istihlāl
- 4 Müjde-i ‘īdi bu şehre getirip bir gecede
Rāh-ı yek-māheyi ḡayy etdi ‘ale’l-isti‘cāl

^{lxiii} Kur‘ân-ı Kerīm, Sâf (61) / 13.

[24] M.IV/45, FB.25b

- 5 Eder āfāka selām-ı meh-i ‘īdi teblīg
İnḥinā şüreti gösterse ‘aceb mi o hilāl
- 6 ‘İd-i destūr-ı felek-rif‘ati tebrīke gelip
Vech-i ta‘zīm ile dāmānına eyler rû-māl
- 7 Dāmen-i lafzına rû-māl ile ya‘nī meh-i ‘īd
Mīhr-i fażlından olur muḳtebes-i nūr-ı kemāl
- 8 Āşaf-ı şaf-şiken ü şafder-i Cem-mertebe kim
Böyle taḥrīr eder evşāfiñi Vaşşāf-ı ḥayāl
- 9 Şadr-ı dīn-perver-i hem-nām-ı Resülü’ş-şakaleyn
Rāğīb-ı ḥayr u rızā-cū-yı Ḥudā-yı müte‘āl
- 10 Feyz-yāb-ı eşer-i mebde’-i feyyāz-ı ḥired
Cümle ef‘āl-i pesendīde-i ‘aql-ı fa‘‘āl
- 11 Diḳḳat-i re’yi olup şānī-i ‘Aql-ı Evvel
Zāt-ı vālā-güheri cevher-i zātīye mişāl
- 12 Müncelī āyine-i ṭab’ına her şüretde
Ḥüsni-tedbīre muvāfiḳ ne ise sûret-i ḥāl
- 13 Pertev-i luṭfu ziyā-baḥş-ı meh ü mihr olsa
Tā ebed ola maşūn-ı eşer-i naḳş u zevāl
- 14 Vüzerādan bu kemālāta kim olmuş maḫzar
Aña nisbet ile nāḳış görünür İbn-i Kemāl
- 15 Şi‘r-i ḥikmet-eşeri rāz-küşā-yı i‘cāz
Ṭavr-ı inşā-yı füsün-perveridir siḫr-i ḥelāl
- 16 Fażl u ‘irfānı egerçi meşel-i sâ’irdir
Darb-ı şemşiri de ‘ālemde ḍurūb-ı emşāl

- 17 Lutfı hāşīyyet-i iksīr verir hāke velī
Bād-ı ahrı eder āteş gibi ābı iş‘āl
- 18 Dāverā dādgerā şadr-ı mu‘āllā-adrā
Faqr eder pāyını tabīl ile ehl-i ibāl
- 19 ‘Add olunsaydı ‘ibād-ı der-i iclālīnden
İbn-i ‘Abbād'a olurdu sebab-i cāh u celāl
- 20 Kāle-i yek-şebe-i nazmımı çespān diyemem
Düş-ı evşāfīna ey āşaf-ı zībende-işāl
- 21 Bārī dāmānını tabīl ü du‘ā zeylinde
Edeyim bir azel-i pāk ile tezyīl-i maāl
- 22 Reng-i ruhsārīna uymuş ne güzel cāme-i al
Ĝonçe-i üsn idin açmış seni bu gülgülü şāl
- 23 Gerden-i sīmiñi seyr etmege pek müştākız
Şālī nāz ile şarıp boynuña gel alma vebāl
- 24 Bize bozdurdu ‘aīdeyle şiyāmı ol şüh
Büse-i nul-i lebi bezme edip nal-i nevāl
- 25 Micmer-i ‘aşka koyup yadı dil-i ‘uşşāı
Āteşin ruları üstündeki ‘anber gibi hāl
- 26 Vehbiyā rüze-i hicrāna taammül müşkil
‘Āıbet olmasa ger vāsıta-i ‘īd-i vişāl
- 27 Yüz sürüp pāyına ol āşafin etdin bayram
urmayıp ayr-du‘ā resmini eyle ikmāl
- 28 Müjde-i ‘īd ile tā böyle gelip āfāa
Neşr-i envār-ı meserret ede māh-ı şevvāl

- 29 Müteyemmin ede Hâk 'îd-i sa'îdin her dem
Rûzu 'îd ü şebi Kâdr ola hezârân meh ü sâl

[25]

DER-SÎTÂYÎŞ-İ ŞADR-I A'ZAM DERVÎŞ MEHMED PAŞA BE-VAQT-İ
'AVDET EZ-SEFÂRET-İ İRÂN

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Bir şâha kim Hudâ vere mülk-i Sikenderi
Hızr-ı hidâyetin eder elbette rehberi
- 2 Mir'ât-ı muncelî gibi keşf-i haķâyıķa
İlhâm-pezîr-i hikmet olur ķalb-i enveri
- 3 Ya'nî o şâha mülk-i Süleymân revâ kılip
Eylerse mührünüñ bu cihânı müsahķarı
- 4 Bir Âşaf-ı zamâna muvaffaķ edip anı
Fermânınıñ muṭî'i eder cümle kişveri
- 5 Gör feyz-i Haķķı Şâh-ı Melikşâh-ı çäkere
Kıldı Nizâm-ı Mülk'ü anıñ böyle şafderi
- 6 Hem-nâm-ı Faķr-i 'Âlem ü pür-luṭf u mekrümet
Cümle mehâmid-i şiyemiñ oldu mazķarı
- 7 Şiddiķ menķabet 'Ömerî ma'delet ki var
Zâtında nûr-ı hilm ü hayâ cüd-ı Hayderî
- 8 Şadr-ı cihân iken yine dervîş ṭavr olup
Etmez gedâya luṭfu müreccaḫ tüvângerî
- 9 Kılmış cenâb-ı Haķ o ḫudavend-i ekremi
Seyf ü ķalemle vâsiṭa-i dâd-güsteri

[25] M.IV/47, FB.26b

- 10 Şemşîr ile imâte-i a'dâ-yı dîn edip
İhyâ eder kalemle niçe bî-nevâları
- 11 Bî-şübhe dest-res aña haqdır ki tutmuş ol
Destinde hâbl-i şer'-i metîn ü muṭahharı
- 12 Beytû's-şerefde ṭâli'-i iḳbâl ü bahtınıñ
Sa'dü's-su'ud-ı 'aḳd-i Şüreyyâ'dır aḫteri
- 13 Kâlâ-yı luṭfuñ aṭlasa tercîḫ edip felek
Naḳd-i nücüm ile çıkarır mâhı müşteri
- 14 Ol mihr-i burc-ı devlete taḳlîd eder deyü
Ḥurşide mâh-ı nev nola gösterse ḫanceri
- 15 Çarḫıñ ṭlâ-yı mihrî ile nuḳre-i mehi
Olmaz semend-i luṭfuna bir raḫt-ı Ḥayderî
- 16 Ḥavfiyla tâ felekde Esed lerzenâk olur
Var niçesinde ḳuvvet ü ferr-i ḡazanferî
- 17 'Âlemde bîm-i şadme-i şemşîri var iken
Baş gösterir mi aşl-ı şaḳâ şimdi serseri
- 18 Görmüş mü Ḳahramân 'acabâ bir anıñ gibi
Yektâ-süvâr-ı sâḫa-i ceng ü dil-âveri
- 19 Pür-dil eder ketîbeyi ḳalb-i esed gibi
Heycâda cây edinse ne dem ḳalb-i 'askeri
- 20 Ey dâver-i zamâne vü yâ nür-ı feyż-i Ḥaḳ
V'ey âsumân-ı ma'deletiñ mihr-i ḫâveri
- 21 Ser-mesned-i süḫâda seni görse şerm ile
Ḥâtem ederdi ṭayy-ı bisâṭ-ı kerem-verî

- 22 İtfâ-yı nâr-ı cevr ü sitem etdiñ öyle kim
Luţfuñ derûn-ı âbda şaqlar semenderi
- 23 Def'-i gezende şadır olan emriñi görüp
Penbe derûn-ı şinede hıfz eyler aḥkeri
- 24 Zâf-ı seferle qalmadı tâb-ı taḥammülü
Ma'zûr tut bu bâbda Vehbî-i çâkeri
- 25 Tab'ın mecâli yoq reh-i yek-sâleden gelir
Pek sürmedim anın içün ol esb-i lâgeri
- 26 'Afva qarın olursa kuşurum bu def'a da
Silk-i digerde nazm ederim dürr ü gevheri
- 27 Şadrında müstedâm edip Allâh seni hemân
Hem luţfuña qarın ede bu 'abd-i aḥkarı

[26]

DER-ZEYL İN KAŞİDE BERÂY-I TALEB-İ YEKİ EZ-MANŞİB
MUḤÂBELE-İ PİYÂDE VE SÜVÂRİ MA'RÛZ ŞUDE
[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Ey dergeh-i 'inâyeti kehfü'l-emân olan
V'ey bâb-ı luţfu melce'-i bî-çâregân olan
- 2 Ey nûr-baḥş-ı bâşıra-i ehl-i 'izz ü câh
V'ey ḥâk-i pâyı sürme-i çeşm-i cihân olan
- 3 Ey himmet-i 'aliyyesi cünd-i semâ gibi
Ġayret deminde dâd-res-i bî-kesân olan
- 4 Ey rûz u şeb du'â-yı beḳâsı ḥulûş ile

[26] M.IV/48

Evkāt-ı hamsede baña vird-i zebân olan

- 5 Zıll-i zalîl-i re'fetiñe etdim ilticâ
Ey sāyesi bu bendesine sāyebân olan
- 6 'İd ertesinde rütbeli manşıb ümîd edip
Hep üstüne nizâm verir hı'âcegân olan
- 7 Esb-i emel süvârı olup hoşmasın mı yâ
Vehbî gibi piyâde kalıp nâ-tüvân olan

[27]

KAŞİDE BE-DÂRENDELİ MEHMET PAŞA ŞİKÂYET BERÂY-
I TEVCİH-İ MANŞİBEŞ MEVĖUFÂT-RÂ BE-KİRPÂSİ NÂDÂN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Eyâ şadr-ı güzîn-i hâtem-ârâ-yı Süleymânî
Cihânda 'adl ü inşâf ile sensin Âşaf-ı şânî
- 2 Gülistân-ı cihân ser-sebz ü şâd-âb oldu luţfuñla
Zülâl-i şefkatiñdir âb-ı rûy-ı mülk-i 'Oşmânî
- 3 Felek işrâk-ı şubh-ı şâdıķıñ pinhân eder nâ-geh
Fürûğ-efşân olunca re'yiñiñ hürşid-i raşşânı
- 4 'İnâyetdir keremdir muķtezâ-yı cevher-i zâtıñ
Efendim gibi 'âlemde bulunmaz merķamet kânı
- 5 Kaşide şüretinde cür'et etdim baş u taķdîme
Bu güne 'arz-ı hâl-i nâbe-sâmân u perişânı
- 6 Hilâl oldum sipihriñ gerdiş-i cev-âzmâsından
Meger tekmiñ ede hürşid-i ihsânıñ bu noķşânı

[27] M.IV/48

- 7 Dirîgâ tıfl-ı ebced-ıñāna döndüm mekteb-i ğamda
Tariķ-i ħāceġānıñ olalı bend-i debistānı
- 8 Niyābetle kitābetle edip sedd-i ramaķ peydā
Halāş eyler idim dest-i żarüretden ġirībānı
- 9 Alırdım kısmetin ķāđı iken evvel taħakkümle
Olup ħüccetle emvāl-i 'ibāda vāriş-i şānı
- 10 Eger ħāhı selāmet mācerāsından olup ġāfil
Ķazā-rā ķār-mevc-i ye'se boġdum şakı-i 'irfānı
- 11 Mişāl-i mürġ-i dām üftāde başım uğradı derde
Ķafes oldu ser-i āzādeme bār-ı Ħorāsānı
- 12 Ümīdim şimdi ħatm-i ħāceġāna oldu vābeste
Budur çün Naķş-bendān-ı ġamıñ āyın ü erkānı
- 13 Ğürüh-ı ehl-i dīvāna baķıp dīvāne-veş ben de
Tedārük eyledim erkān u üst-i raħt-ı dīvānı
- 14 Libās-ı müste'ār-āsā yine tüccāra redd etdim
Żamān-ı naķş-ı kıymetle çekip envā'-ı ħüsrānı
- 15 Ħuķūķ aşķābı 'aķd-i ülfet etdirdi keş-ā-keşle
Gider çāk-i ġirībānım bulur her laħza dāmānı
- 16 Ne çāre böyle oldu ħükm ü imzā-yı ķazā derdim
Eger ednā ma'īşetle rızānıñ olsa imķānı
- 17 Baķıp ķurş-ı meh ü ħurşide rüz u şeb teħassürle
Temāşā eylerim bām-ı felekde şüret-i nānı
- 18 Żarüret ol ķadardır kim ķazāya rāzıyım şimdi
Getirmem 'aķl u fikre ġayret-i emşāl ü aķrānı

- 19 Beni dil-rîş eden dervîşdir devletlü sultânım
Çıkarıdı üstüne halkıñ bir iki tâze oğlanı
- 20 Kıabâ-yı câhımı hem-düş-ı kirbâsiye giydirdi
Hemân farq etmeyip kirbâs ile kâlâ-yı 'ırfânı
- 21 Hıorâsânî belâsıyla gidip mülk-i Hıorâsân'a
Seyâhat eylemişken hıttâ-i İrân u Tūrân'ı
- 22 Mürüvvet mi efendim mansıbımla kâm-yâb etmek
Ma'ârif kıadrini fehm etmeyip bir öyle nâdânı
- 23 Ma'ârifden murâd inşâ ise kâğıd kıalem hâzır
Eger şî'r ise işte resm ü âyîn-i sühân-dânî
- 24 Eger 'ilm ise maqşad her fünûna intisâbım var
Belâğat ise ebkem eylerim nuqkumla Sehbân'ı
- 25 Bu da'vâ-yı mücerreddir denirse imtihânîler
Olur her müdde'ânıñ muncelî işbât u burhânı
- 26 'İnâyet-perverâ şadrâ keremkârâ felek-kıadrâ
Egerçi eylediñ bu bendeye lutf-ı firāvânı
- 27 Verilse şıkk-ı evvel ihtiyârıñ şıkkı yok aslâ
Mutayyib eylemek kıâbil mi şıkk-ı şâliş ü şânî
- 28 Vezâret rütbesi ihsân olunsa istemem hâşâ
Efendim nerde kıaldı ihtiyâr-ı mîr-i mîrânî
- 29 Târîkımler terk edince nâdim oldum denmesin ancak
Çi-râ kârî koned 'âkıllar kı bâz âred peşîmânî
- 30 Helâl olsun sefâretde kıalemde çekdiğim zahmet
Yine eski târîkımdır bâña ikrâm u şâdânî

- 31 Hüdâ şadrında dâ'im eylesin iķbâl ü devletle
Kazâya uğradıp dilşâd kıl Vehbî-i nâlâm

[28]

İN NİZ BE-VEZİR-İ MÜŞÂRUN İLEYH BER-BÂLÂ-YI 'ARZ-I HÂL-İ
İSTİD'Â-YI TEBDİL-İ TÂRİK NÜVİŞTE BUD

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Süleymân-ı zamân mazhar olup feyz-i Hüdâ-dâde
Muvaffak oldu bir Âşaf gibi pür-şefkat ü dâda
- 2 Şeh-i 'âlem Sikender'dir refîki Hızr olup güyâ
Delâlet eyledi âb-ı hayât-ı 'adli irşâda
- 3 Ne âşafdır ki rüşen eyledi 'adl ile âfâkı
Nümâyândır fûrûğ-ı mihr-i luţfu zîr ü bâlâda
- 4 'İbâdu'llâha zâtı mâye-i emn ü emân oldu
Kemâl-i re'y ü tedbîri müreccaḥ İbn-i 'Abbâd'a
- 5 Semiy-i mefḥar-i 'âlem vezîr-i a'zam u efḥam
Nazîrin dîde-i âdem 'aceb görmüş mü dünyâda
- 6 'Adâletle edip dîn-i Muḥammed ğayretin der-pîş
Nümâyân gösterir te'sîr-i esmâyı müsemmâda
- 7 Göreydi cüşiş-i enhâr-ı 'adliñ bağ-ı 'âlemde
Hemân cîsr-i ḥacâletden geçerdî Köprülü-zâde
- 8 Kemâl-i 'ilm ü fazl-ı zühd ü 'iffet cümle cem' olmuş
Te'âla'llâh o zât-ı bî-'adîl ü 'âlem-ârâda
- 9 Hüdâvendâ kemâlîñ ḳadr-dân-ı fazl u dânişdir
Niyâz etmem zamânında sipihr-i kîne-mu'tâda

[28] M.IV/50, FB.27b

- 10 Ma'ârif kânyım ben de bilinsin kıymetim şimdi
Revâ mı gevherim almaq derûn-ı seng-i h r da
- 11 Efendim devlet   icl li ni efz n ede Mevl 
Nazar ıl 'arz-ı h l-i Vehb -i ma z n u n -ada

[29]

DER-RESİDEN-İ EL-ĤĀC YİGEN MEĤMED PAŞA BE-ŐADĀRET-İ
'UZMĀ DER-EŐNĀ-YI ŤARİĖ-İ KEBİR

[mef ' l n / mef ' l n / mef ' l n / mef ' l n]

- 1 Felek bir h sn-i Ő retle ziy -baĥŐ oldu d ny ya
Ki 'aks etdi zem ni n incil sı arĥ-ı m n ya
- 2 K d retten eşer yoğ r -n m dır Ő hid-i maĖŐ d
Őafalarla d n p her Çine mir' t-ı muŐaff ya
- 3 ĤuŐ Ő  ab' -ı erb b-ı s ĥan  y neden r Ően
Şeker-r z-i mez k-ı ŐevĖ olur t t -i g y ya
- 4 Ĥum r- l d-ı k n-ı Ėam bu demde mest   Ő d dir
Ne h cet s k -i h t r-k Ő ya n Ő-ı Ő hb ya
- 5 Ser-i m  almadı dillerde  Ő r-ı per Ő n 
Meger kim uğraya b d-ı Ő b  z lf-i semen-Ő ya
- 6 M k f t etdi devr n r zed r n-ı Ėam-ı dehre
Zam ne d nd  r z-ı h rrem-i ' d-i d -b l ya
- 7 Ťar vet bulmasın mı ab' -ı ' lem g l gibi Şimdi
Ki revnağ verdi b r n-ı kerem b Ğ-ı temenn ya
- 8 NiÇe b -v yeler oldu sez -yı n 'met-i iĥs n
Cih n Ő kr etmesin mi bu adar yağm -yı na'm ya

[29] M.IV/51, FB.28a

- 9 Bi-ḥamdi'llāh getirdi bir vezīr-i merḥametkārı
Terahḥum eyleyip şāh-ı cihān ḥāl-i berāyāya
- 10 Ƙudūm-ı mes'adet-melzūmu oldu māye-i rāḥat
Belī muḥtāc idi dūnyā bir öyle kār-fermāya
- 11 O ḥākān-ı kerāmet-piṣe mülhimdir umūrunda
Muvaffaḥ olduḡu bī-şübhedir te'yīd-i Mevlā'ya
- 12 Süleymān-ı zamāndır kim bulup bir āşaf-ı munşif
Anı mührüyle lāyık gördü bu şadr-ı mu'allāya
- 13 Edip teslīm-i ḥātem rüzgārı eyledi maḥkūm
O destūr-ı 'adālet ḥūkm-i şadr-ı 'ālem-ārāya
- 14 Ne şadr-ı ma'deletkār u müşīr-i şīr-şavlet kim
'Alī Şīr-i Nevāyī gelse olmaz aña hem-pāye
- 15 Semiy-i Fahr-i 'Ālem şadr-ı a'zam neyyir-i efḥam
Vekīl-i zıll-i Rabbānī ḥudāvend-i Hümā-sāye
- 16 'İmād-ı dīn ü devlet i'timād-ı mülk ü milletdir
Mu'ādil mi olur İbnü'l-'amīd ol şadr-ı vālāya
- 17 O bir nūr-ı mücessem āfitāb-ı çarḥ-ı a'zamdır
Ki tā evc-i felekden māh açar iḥsānına aya
- 18 Kemāl-i luḫfu eyler lafz-ı cūd-ı Ma'nı bī-ma'nī
Şeḥāda ṭab'ı ḡālibdir 'aṭā-yı Ḥātem-i Ṭāy'a
- 19 Ğubār-ı āsitānı māye-i kibrīt-i aḥmerdir
Kef-i erbāb-ı kāffa girse kāfīdir o sermāye
- 20 Ederler sāyesinde mālīk-i iksīre istiḡnā
Olanlar cebhe-sā ol ḥāk-i pāy-ı kimiyā-sāye

- 21 O 'ālī-kevkebe nāzır ne necm-i pür-şerefdir kim
Füruğ-ı t̄ālī'i pertev verir çeşm-i Şüreyyā'ya
- 22 Aristo'ya eder ta'līm-i fenn-i hikmet-ārāy
Şifā-yı sīnedir Qānūn-ı re'yi İbn-i Sīnā'ya
- 23 Umūr-ı dīn-i devletde işābet üzredir dā'im
Hıred meftūn u hayrāndır o re'y-i 'ālem-ārāya
- 24 Eder seyf ü qalem aḥkāmın icrā eyleyip taḥşīş
Birin tedmīr-i a'daya birin aḥbābı ihyāya
- 25 Siyāset bāğına cūy-ı revāndır āb-ı şemşīri
Qalem gülzār-ı iḥsānında beñzer serv-i ra'nāya
- 26 Ser-āğāz eyledikçe kilki neşre seyr edip Neşre
Semādan reşk eder ol gevher-i menşūr-ı inşāya
- 27 Görünce ḥüsn-i ḥattūn kātib-i Bircīs olup hayrān
Anı taḥşīn ile ta'lik eder bāzū-yı Cevzā'ya
- 28 Dil-i a'dā olur şad-pāre fikr etdikçe şemşīrin
Eger saḥtīde yek-laḥt olsa farzā seng-i ḥārāya
- 29 Degildir kehkeşān çarḥ üzre qalmış sāyesi böyle
Ġazāda tīgini aşdıkdā tāk-ı 'arş-ı a'laya
- 30 Tayanmaz Qahramān olsa cüyüş-ı düşmen-i maḥhūr
Hücüm etdikçe Rüstemler gibi meydān-ı heycāya
- 31 Ġazanferler olurlar zinde cümle bīşezārında
Verince ḥamle-i şīrānesi teb-lerze a'dāya
- 32 Eger tebdīl-i māhiyyet murād etse kılar pertāb
Derūn-ı şu'leye māhī semender ka'r-ı deryāya

- 33 Derûn-ı penbede yâķût-veş maķfûz olur aķker
Te'alluķ etse ĥûkmü ülfet-i azdâd-ı eşyâya
- 34 Ĥıdīvâ dâverâ şadrâ ĥudâvendâ felek-ķadrâ
Eyâ mesned-ıırâz-ı Āşafî-destûr-ı Cem-pâye
- 35 Cihân memnûn-ı iĥsânın ĥazâ maķkûm-ı fermânın
'Ulüvv-i rûtbe vü şânın bu şadra verdi pîrâye
- 36 Zamânında zemîn ferĥunde çeşm-i âsumân rüşen
Resîde feyz-i mihr-i 'adl ü dâdın zîr ü bâlâya
- 37 Ederdi zûlmeti tâbende mâlik olsa İskender
Dil-i rüşen-nihâdın gibi mir'ât-ı mücellâya
- 38 Yetişdin Ĥızr-veş ehl-i Sitanbul el-'ataş derken
Nişâr-ı âb-ı iĥsânınla tâb-ı dehri itfâya
- 39 Zülâl-i luţfuñ itfâ etdi ammâ sûziş-i dehri
Şerer-pâş oldu nâr-ı ĥahrın eşrâr-ı eşirräya
- 40 Nigebân-ı cihânsın sâye-i 'adlînde bî-pervâ
Olur âhû-yı vahşî şîr ile bir yerde hem-sâye
- 41 Bu demde gürg-i ĥünî oldu râ'î gûsfendâna
Te'addî eylemek ĥâbil midir kimse re'âyâya
- 42 Ķonarsa kûhsâr-ı himmetin dâmânına bir dem
Piristû-beççe isti'lâ eder Ķâf üzre 'Anķâ'ya
- 43 Zamân-ı devletinde çarĥa istiĥnâ edip ben de
Tenezzül eylemem cevri felekde baş-ı şekvâya
- 44 Belî pâ-mâl-ı ĥam etdi ĥazâ cevri taĥakkümle
Tarîķ-i ĥâceĥide ĥat' ederken rûtbe vü pâye

- 45 Ḥorāsānī cihānı başıma teng eyleyip ya'nī
Ḥorāsān u 'Irāk u Çīn'e dek gitdim temāşāya
- 46 Anıñ rīş-i dil-i ğam-ḥordesi mestürdur bārī
Kıyās olmaz benim zaḥm-ı derūnum çāk-i ḥurmāya
- 47 Bi-ḥamdi'llāh der-i iḳbāl ile kesb-i te'alluḳdur
Sıpihr-i dūna aşlā irtikāb etmem müdārāya
- 48 Baña ehl-i süḥan reşk eylesin şimden geri zīrā
Muvaffaḳ oldum evşāfīñ bu ğüne nazm u imlāya
- 49 Bilip rüçḥānını eslāfa 'ālem feyz-i medḥiñle
Beni terciḥ eder evvel geçen Vehbī-i dānāya
- 50 Güher kānı benim çoḳdan tutardım sīnede meknūz
Nişār-ı ḥāk-i pāyınçün niçe dürr-i girān-māye
- 51 Benim ebkār-ı maẓmūn-ı dil-āvīzim ebu'l-'azrā
Göreydi nazmımı baḳmazdı Vāmıḳ rüy-ı 'Azrā'ya
- 52 Taḥaddī rütbesinde lehce-i Tāzī'de eş'arım
Olur i'cāz ile ḥayret-fezā i'rāb-ı 'arbāya
- 53 Qalır Seḥbān-ı Vā'il şerm ile a'yā mine'l-Bāḳıl
Belāğatle ser-āğāz eylesem ta'bīr-i ma'nāya
- 54 Beyānım siḥr-ender-siḥr ü şī'rim 'ayn-ı ḥikmetdir
Bu rütbe intisābım var fūnūn-ı şī'r ü inşāya
- 55 Bahā olmazdı māl-i Hind ü Sind'e tuḥfe-i Īrān
Dizilse dürr-i nazmım tāc-ı Keykāvūs u Dārā'ya
- 56 İşitmiş cānib-i Şīrāz'a 'azmim şerm edip 'Örfī
Hemān Sa'dī vü Ḥāfız ile girmiş zīr-i ğabrāya

- 57 Görünce kuvvet-i tab'im 'Acem şîr-i ücem şandı
Bu şavletle 'Alî Şîr'i kaçırđım başka şahrâya
- 58 Eder sihr-âferînan-ı zamânîñ sînesin şad-çäk
Elimde hâme beñzer ejder-i çäläk-i Mûsâ'ya / mû-sâya
- 59 Hudâvendâ bilirsin ma'rifet kıadrin huzûruñda
Ne hâcet hod-fürüşâne edâya 'arz-ı kâlâya
- 60 Temeddüh etse de şâ'ir yine memdüha râci'dir
Ümîd-i 'afv ile etdim cesâret böyle ıtrâya
- 61 Murâdım zerre-i nâçiz-veş kesb-i te'alluğdur
Fürûğ-ı luţfuña ey âfitâb-ı merhamet-sâye
- 62 Be-hakk-ı ism-i a'zam eyledim da'vâtını munzam
Müdâvim olduğum ezkârdan esmâ'-i hüsnâya
- 63 Cihânı rûz u şeb tâ eyleye envâr ile memlû
Felek hürşîd ü mâhın zeyn edip bu tāk-ı mînâya
- 64 Şadâret mesnedinde dâ'im olsun zât-ı mes'ûduñ
Fürûğ-ı 'adl ü ihsânîñ ziyâ-bahş ola dünyâya

[30]

BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ ŞADR-I MERHÛM HALİL PAŞA
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Dem-i 'İsâ mîdır bād-ı bahârîñ feyz-âşârı
Ki bādî oldu ihyâ etmege bir demde ezhârı
- 2 Dem-â-dem müşg-büy olmağda çîn-i turre-i sünbül
Şabâ geşt eyleyip gelmiş meger kim Çîn ü Ferhârı

[30] M.IV/54, FB.29b

- 3 Yine ürd-i behişt erdi gelip seyr eylese Rıdvan
Behişt-ender-behişt olmuş şanar şahın-ı çemenzârı
- 4 Meger âzîn-i şehri-âyîni vardır şâh-ı nevrûzuñ
Tonatmış kâle-i sebz ile böyle deşt ü kühsârı
- 5 Hezârîñ her seher renc-i humârın def için böyle
Tutar destinde şâh-ı gül hezârân câm-ı ser-şârı
- 6 Fiğâmı ‘andelîbiñ girye-i şâdî imiş zîrâ
Dehân-ı gönçeden almış peyâm-ı ‘arz-ı didârı
- 7 Ter ü tâze haţ-ı nev-ħîz dilber gibi ‘anber-bû
Bu revnaqla benefşe oldu reşk-i müşğ-i Tâtârî
- 8 Nola mürğ-i dil-i ‘uşşâk uçarsa bülbülân-âsâ
Temâşâ etmege her güşede bir verd-i bî-ħârı
- 9 Giderdi bîd-i mecnûn belki süy-ı küh u hâmunâ
Çemen bend etmeseydi pâyına zencîr-i enhârı
- 10 Küşâde oldu bu tâze ğazel gül gibi taḅ‘imdan
Oķurken pey-rev-i bülbül olup güleşende eş‘ârı
- 11 Perişân eyleme her halkasında biñ giriftârı
Tağıtma ey şabâ ol ṭurra-i müşğîn-i ṭarrârı
- 12 Degildir jâle berg-i gülde ol şüh-ı gül-endâmîñ
‘Araķ-rîz-i ħacâlet kıldı âb u reng-i ruşârı
- 13 Çemende halka-i nazzâre bir serv-i ser-efrâziñ
Mişâl-i taḅķ-ı kumrî oldu bend-i nâz u reftârı
- 14 Nişân-ı büse gördüm gerdeninde rüy-ı alinde
‘Aceb mi lâle-veş pür-dâğ edersen sine-i zarı

- 15 Niçe çāk-i girībān etmeyem gördükçe hār-āsā
O şūh-ı gül-‘izārīn dāmeninde dest-i aġyārı
- 16 Şabā olmaz idi āh ‘āşık-āsā böyle bī-ārām
Eger kim olmasa bir sūnbül-i zūlfūn hevādārı
- 17 Hāsed ol rinde kim bir bāġa tenhāca ayak çekmiş
Tutar bir elde cām-ı mül bir elde dest-i dildārı
- 18 Me’āl-i naġme-i mürġ-i bahāra eyledim diġkat
Gülistānda oġur evşāf-ı destūr-ı keremkārı
- 19 Ne destūr-ı Hümā-himmet ne şadr-ı āsumān-rif‘at
Ne mihr-i Müşterī-ṭal‘at ne feyz-i raġmet-i Bārī
- 20 ‘Aceb Şiddīķ-sīret dāver-i Fārūķ-ḡaşletdir
Ki oldur mażhar-ı Nūreyn-i ‘ilm ü cūd-ı Kerrārī
- 21 Hālī Paşa-yı efḡam şadr-ı a‘zam āşaf-ı ekrem
Vekīl-i muṭlaķ-ı evreng-pīrā-yı cihān-dārī
- 22 Hıdīv-i ma‘delet-güster ḡudāvend-i himem-perver
Nizām-ārā-yı kişver devlet ü dīnīn nigeħ-dārı
- 23 Aristo-yı ḡikem-senc-i ḡired tedbīrine ḡayrān
Olurdu İbn-i Sīnā görse ger meftūn-ı eṭvārı
- 24 İşābet tābī‘-i re‘y-i cihān-ārāsıdır her dem
Sūhület-yāb eder bir laḡzada biñ kār-ı duşvārı
- 25 Girān-cāndır şabā nisbetle ol ṭab‘-ı sebūk-rūḡa
Sebūk-ser añladım meydān-ı temkīninde kühsārı
- 26 Eger ḡulķ-ı ḡamīdi terbiyet-baḡşā-yı luṭf olsa
Eder āb-ı ḡayāt-ı rūḡ-perver ‘unşur-ı nārı

- 27 Nemā-yı himmeti nisyān-nümā-yı ebr-i nīsāndır
Seḫāb-ı feyz-i Ḥaḳ'dır 'āleme dest-i güher-bārı
- 28 Degildir āb-yārī-i kef-i iḫsānına müşkil
Mübeddel eylemek yāḳūt-ı rummāniye gül-nārı
- 29 'Aḫāsı şafḫa-i 'ālemde def'-i iḫtiyāc etdi
Bu demde kimse görmez ḫarḳ-ı cerden ğayrı cerrārı
- 30 Eder ḫubb-i zehēble zerd-rüyān-ı ğama tedbīr
'Aceb nabz-āşinādır dest-i cūd-ı ḫikmet-āşārı
- 31 Gül-i naḫl-i siriştinden olursa māye-i şehdi
Ola naḫliñ lü'āb-ı nūş-perver niş-i āzārı
- 32 Zemīn-i telḫ-şüre ney-şeker naḫliyle māl-ā-māl
Olaldan cüy-i şīrīn-i 'aḫāsı 'āleme carī
- 33 Eger telḫ olmasa şāf olsa tūfān etmese ğāhī
Dil-i pür-feyzine teşbīḫ ederdim baḫr-ı zehḫārı
- 34 Felek-cāhā himemkārā Müşteri-ḫadrā
Eyā bālā-nişīn-i dest-i destūrī vü dādārī
- 35 Meger ḫāşiyet-i ism-i Celīl-i bi-'adīliñdir
Cihān pür-süz iken bulmaḳ bu ğüne reng-i gülzārı
- 36 Hezāran ḫāḫır vīrānī ābād eyledi luḫfūñ
Mişāl-i nāmdaşīñ himmetiñdir Ka'be mi'mārı
- 37 Sarāy-ı ḫadriñe her şeb sezādır pāsban olsa
Ser-ā-pā cümle encümle sipihriñ çeşm-i bīdārı
- 38 Şabā gerd-i reh-i iḫsānıñı neşr etse gülzāra
Olurdu 'ayn-ı şihḫat dīde-i nergisde bīmārı

- 39 Gülistān-ı cihānı öyle sīr-āb etdi luṭfuñ kim
O deñli feyż-baḥş olmaz nemā-yı ebr-i āzārī
- 40 ‘Ayāndır rütbe-i rüçḥān-ı ḳadriñ İbn-i ‘Abbād'a
‘İbād-ı dergeh-i iḥsāniñ etdiñ cümle aḥrārı
- 41 Derūn-ı seng ü āhende nihāndır var ise şimdi
Cihānda eylediñ iṭfā şirār-ı nār-ı eşrārı
- 42 Ser-i mü yoḳdur āşār-ı perişānī zāmānında
Şabā ancak ṭaḡıtmışdır işitdim kākül-i yārı
- 43 İḥāṭa eylemek mümkin degil evşāfiñi ḥāşā
Hezārān sāl eger devr eylese endīşe pergārı
- 44 Güher ḳadriñ bilir kān-ı hünersin nükte-perversin
Ki nazmım devletiñde buldu ḳadr-i dürr-i şehvārı
- 45 Dükān-ı sīnede gerd-i kesād-ālūde ḳalmışdı
Bulunmazdı ḳumāş-ı şı'r ü inşāniñ ḥarīdārı
- 46 Bi-ḥamdi'llāh girān-ḳadr oldu meyl ü i'tibārıñla
Zamān-ı devletiñdir ol metā'ıñ rüz-ı bāzārı
- 47 Efendim ba'd-ez-īn evşāf-ı ḡayra şarf-ı zihñ etmem
Muḳaddem gerçi itlāf eyledim çoḳ naḳd-i efkārı
- 48 Mü'esses olduḡuyçün nazmımıñ her beyt-i ma'mūru
Felekden behrem olmuşdu mecāzāt-ı Siniimmārı
- 49 Belī müy-ı miyān-ı yārdan diḳḳatlidir fikrim
Ki cāy-ı pīç ü tāb-ı mü-şikāfān oldu her tārı
- 50 Çep-endāzī-i zengī-tīnetān-ı ma'rifet-düşmen
Şikest etmiş idi āyīne-i ṭab'-ı cilā-dārı

- 51 Serim olmuşdu çoğdan perde-i ye'se fürü-bürde
Çekilmiş idi zîr-i dāmene pāy-ı talebkārī
- 52 Reh-i ğamda hemān feryād-res şevkiyle bîhüde
Derā-yı kār-vān-āsā ederdim nāle vü zārī
- 53 Sen ey mihr-i sipihr-i kām-rānī eylediñ hem-ser
Ser-i ħurşîd ile bu zerre-i nāçîz ü nāçarı
- 54 Hücüm-ı ğam telef eylerdi bu nevmîd-i nā-kāmı
Telākî etmese luţfuñ cefā-yı çarĥ-ı ğaddārı
- 55 Degildim ħāre-veş şāyeste-i ħüsn-i nazār ammā
Nigāh-ı şefkatiñ hem-ķadr-i gevher eyler aĥcārı
- 56 Şikāyet eylemem şimden geri baĥt-ı zebūnumdan
Getirmem ħāţıra cev-r-i sipihr-i nābe-hencārı
- 57 Mişāl-i sebze-i bîġāne pā-māl-i ğam olmuşken
Nemā-yāb eylediñ bu sūnbül-i pejmürde-ţūmārı
- 58 Hezār-ı ħoş-nevā-yı gülşen-āsā Vehbî-i zārīñ
Du'ā-yı devletiñdir şubĥ u şām evrād u ezķārı

[31]

NAZĪRE BE-NEF'Ī DER-SĪTĀYĪŞ-Ī MERĤŪM MÜŞĀRUN
İLEYH

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Bu neşāţıñ bilmem ey dil neş'e-i şahbā mıdır
Yoĥsa cūş-ā-cūş-ı keyf-i nazm-ı şevķ-efzā mıdır
- 2 Bir şafa var sende āyā ħāţırın āyīne-veş
Cilvegāh-ı şüret-i zībende-i ma'nā mıdır

[31] M.IV/56, FB.31a, K.7b

- 3 Mutrib-i fikriñ elinde def midir hırşīd ü mäh
Çengī-i bezm-i hayālīñ Zühre-i zehrā mıdır
- 4 Naẓm-ı gevher-zīveriñ ‘ağd-i Şüreyyā mı ‘aceb
Dür gibi mengüş-ı güş-ı duhter-i Cevzā mıdır
- 5 Neşre neşr-i dür-nişārīñdan eder kesb-i zīya
Pertev-i şī’riñ felekde kevkeb-i Şi’rā mıdır
- 6 Bıkr-i maẓmūn dāmenin tutmuş Zelīhālar gibi
Tāze fikr-i dil-pesendiñ Yūsuf-ı ra’nā mıdır
- 7 Tāzelenmiş şevķ ile tab’-ı kühen-sālīñ yine
Başķa ‘ālemdir cihān bilmem yeñi dūnyā mıdır
- 8 Eyleyen bu demde nāy-ı hāmeñi āteş-nevā
Sūziş-i enfās-ı seyr-āheng-i Mevlānā mıdır
- 9 Ser-fürü etmiş saña nev-bāve-i maẓmūn verir
Dest-i Firdevsi-i tab’ında ķalem Tūbā mıdır
- 10 Bağlayan sihr-āferīnānīñ zebānīñ āferīñ
Kilk-i efsūn-perveriñ mi ejder-i Mūsā mıdır
- 11 Kālīb-ı elfāza nefh-i rüh-ı ma’nā eyleyen
Nuķķ-ı cān-baħşīñ mıdır feyz-i dem-i ‘İsā mıdır
- 12 Pertev-endāz-ı tecellīgāh-ı naẓm-ı tābdār
Enveri-i dest-i fikriñ mi yed-i beyzā mıdır
- 13 Gül gibi etmiş küşāde hātır-ı dem-besteñi
Feyz-i enfāsīñ nesīm-i gülsitān-pīrā mıdır
- 14 ‘Andelīb-āsā hamüş etmişken aħzān-ı hāzān
Söyleden şimdi seni bir ğonçe-i zībā mıdır

- 15 Būseler va'd eyleyüp yārīñ şeker mi çeynedi
Bu ħalāvetle dehānīñ tūṭī-i gūyā mıdır
- 16 Vādī-i nā-reftede böyle tekāpūlar nedir
Esb-i ṭab'īñ pey-rev-i Nef'ī-i bī-pervā mıdır
- 17 Yoḥsa maḳşūduñ dehen-şüy-ı gül-āb-ı nazm olup
Ter-zebānī-i medīḥ-i şadr-ı bī-hemtā mıdır
- 18 Hem-dem-i şāh-ı Süleymān-cāh-ı İskender-sipāh
Āşaf-ı devrān mıdır Hızr-ı himem-peymā mıdır
- 19 Şadr-ı a'zam dāver-i efḥam vezīr-i muḥterem
İ'timādü'd-devle-i ḥāḳān-ı mülk-ārā mıdır
- 20 Kıble-i ḥācet Halīl Paşa-yı 'ālī-cāh kim
Dergehi ehl-i münāya Ka'be-i 'ulyā mıdır
- 21 Kadrini 'arş-ı mu'allā gibi Ḥaḳḳ etmiş büleñd
Rütbe-i gerdūn-ı dūn ol mertebe a'lā mıdır
- 22 Görmedik gerçi Melikşāh'īñ Nizāmü'lmülk'ünü
Böyle āyā kim anıñ da ṭavrı müsteşnā mıdır
- 23 Gördük ammā şüret-i kārın niçe tārīḥde
Hāşe li'llāh bu ḳadar kār-āzmā dānā mıdır
- 24 'Aḳl-ı Eflāṭūn daḫi ḫayrān-ı fehm ü dānişi
İbn-i Sīnā mı Aristō-yı ḫikem-fermā mıdır
- 25 Ḥaddi yoḳ pāyānı yoḳ ḫüsn-i ḫişāl-i zātınıñ
Midḫat-i ḫulḳ-ı ḫamīdinde sözüñ ıṭrā mıdır
- 26 Ğayreti şābit-ḳademdir va'dini incāzda
Çarḫ-ı gerdān himmetinde öyle pā-ber-cā mıdır

- 27 Bezl-i cüdüñ añlasa şerm eyler ebr-i dür-nişār
Dest-i gevher-pāşı ya'nı ma'nı-i pāşā mıdır
- 28 Ebre teşbīh eylemem cüş-ı 'aţāda destini
Cüdü ol deryā-kefīñ bir iki kaçre mā mıdır
- 29 Nābe-cādır zātına ta'bīr-i deryā-kef dañı
Ṭab'ı pür-şüriş midir şafvetde bañr-āsā mıdır
- 30 Āb-ı tığın ħānumān-ı düşmene seylāb eder
Kaşdı ħükmün Māverā'ü'nnehr'e dek icrā mıdır
- 31 Kaħramānlar bīm-i kaħrından eder terk-i diyār
Rüstem ü İsfendiyār-ı 'arşa-i heycā mıdır
- 32 Luţfu ref' etmiş gezend-āşārını azdāddan
Der tenūr içinde māñi meskenim deryā mıdır
- 33 Evc-i 'adlinde berāber per açıp pervāz eder
Birbirinden farkı yoķ şāhin midir verķā mıdır
- 34 Zāhid-i ħüşk ile hem-meşreb dil-i pür-cüş-ı rind
Bir yere gelse bilinmez seng mi mīñā mıdır
- 35 Dāverā dād-āverā şadr-ı mekārım-perverā
Ni'met-i bī-imtināñıñ kābil-i aħşā mıdır
- 36 Ĥ'ān-ı iħsān-ı Ĥalīlu'llāh'ı tezkīr etdiren
Sofra-i cüdünda yağmā olunan na'mā mıdır
- 37 Böyle pervāz-ı bülend eyler Hümā-yı himmetiñ
Sāye-i şehbāl-i luţfuñ melce'-i 'Anķā mıdır
- 38 Büy-ı ħulķuñ eyledi ħalkıñ muţayyeb ħātırın
Nāfe-i müşg-i Ĥoten mi 'anber-i sārā mıdır

- 39 Bīm-i şemşīrīn emānın kesdi yek-ser düşmeniñ
Hancer-i Behrām'ı bilmem böyle hūn-pālā mıdır
- 40 Çarhda qavs-i kuzah mıdır kemānīn 'aksi mi
Tīr-i dil-dūzuñ nişānı sīne-i a'dā mıdır
- 41 Ğıbta-fermā-yı Ferīdūn'dur bu ferr ü haşmetiñ
Yalıñız reşk eyleyen dārātīña Dārā mıdır
- 42 Nuṭq-ı rūh-efzā-yı luṭfuñ bendeñi yād eylemiş
Niyetiñ bu nīm-cān-ı miñneti ihyā mıdır
- 43 Yoḥsa qaşd-ı devletiñ hūsn-i nazār melhūzunu
Gūşe-i ebrū-yı istifsār ile ĩmā mıdır
- 44 Āh efendim derdimi söyletme etsem 'arz-ı ḥāl
Korqarım ḥışm ile dersin maqşadıñ şekvā mıdır
- 45 Başıma teng eylemişdi 'ālemi cevr-i felek
Bende destārim zemīne vurdūğum bī-cā mıdır
- 46 Yol bulunmazdı müzāḥimden bir ednā manşıba
Ya'nī tebdīl-i ṭarīķ etdimse bī-ma'nā mıdır
- 47 Kimse temyīz eylemezdi 'arz-ı kālā eylesem
Kuṭnī-i bed-reng-i kirpāsī midir dībā mıdır
- 48 Cānımı bir nār-ı ḥılķat ol qadar yaqmışdı kim
Meş'al-i Keyvān-ı menḥūs öyle āteş-zā mıdır
- 49 Bulmadım zātīñ gibi ol demde bir 'ālī-himem
Etdiğim gūstāḥlık mı çarḥa istiğnā mıdır
- 50 Vāşıl-ı ser-menzil-i kām etmek isterseñ beni
Bu ṭarīķimde 'ināyet emr-i nā-ber-cā mıdır

- 51 Vâkıf-ı rāz-ı niyāzımdır zamīr-i mülhemiñ
Himmet-i bī-minnetiñ mevķūf-ı istid'ā mıdır
- 52 Āsumānī vü 'abā'ī 'aybımı setr eylesin
Bilmesinler bendeñi ķāđī midir monlā mıdır
- 53 Levķ-i sīnem tahta-i meşķ-i hünerdir fi'l-meşel
Def'aten ser-levķa olsam rütbe-i vālā mıdır
- 54 Var ise farzā benim de iştiħārım cehl ile
Sitte iħrāz eyleyenler fāzıl u dānā mıdır
- 55 Tafralansın ķalmasın dūn-rütbede bu ķākeriñ
Cümleden a'lā degilse cümleden ednā mıdır
- 56 Gerçi 'aybımdır hüner noķşānım olmuşdur kemāl
Töhmet ü cürmüm de bilmem şī'r ile inşā mıdır
- 57 Māħaşal rüçħānım işbāt eylerim aķrānıma
Baħr-ı 'irfānem diye lāfım ķuru da'vā mıdır
- 58 Bir ğazel söyle güzel vaşfında besdir ğüft-ğū
Ey dil-i bī-çāre ķaşdıñ çarķ ile ğavğā mıdır
- 59 Ķaşlarıñ menşūr-ı ħüsnüñde celī tuĝrā mıdır
Cebhe-i mihr üzre 'aks-i ğurre-i ğarrā mıdır
- 60 Ben de bilmem dāne-i fülful müdür kāfürda
Gerden-i şāfiñda yā ħod ħāl-i 'anbersā mıdır
- 61 Rengi bir vech ile rüy-ı aliñe beñzerse de
Ĝül bu ğüne 'ıtr-ı şāħīler gibi büyā mıdır
- 62 Nev-hırāmım bāğa gel ķarşıñda boy göstermesin
Serv-i ra'nā ķadd-i dil-cüyuñ ķadar bālā mıdır

- 63 Tıfl-ı nāzım zīver-i mehd-i feleksin rüz u şeb
Mıhr ü meh gird-i seriñde dāye vü lala mıdır
- 64 Birgün inşāf eyleyip incāza meyl etmez misin
Hep mevā'īd-i vişāliñ va'de-i ferdā mıdır
- 65 Geldiñ āgūş-ı hayāle cāme-ḥ'ābımda bu şeb
Bilmem ey meh-rū 'aceb rü'yā mıdır ḥulyā mıdır
- 66 Mıhr-i ruḥsārıñ görünce ğayrıya etmez nigāh
'Āşık-ı rüşen-nażar hem-dīde-i ḥarbā mıdır
- 67 Ḥod-fürüş olma ḥuzūr-ı āşafīde Vehbiyā
Şadr-ı devlet cāy-ı 'arz-ı tuḥfe-i kālā mıdır
- 68 Söz tamām oldu dehān-ı lāfa vur mühr-i sükūt
Kāle-i bī-i'tibārıñ ḳābil-i tamġā mıdır
- 69 Keşti-i iḳbāline bād-ı du'āyı ḳıl vezān
Şimdi baḥr-ı feyz-i Bārī'de ḳabül eyyāmıdır
- 70 Çün 'ināyetle seni maḥsūd-ı aḳrān eyledi
Şükr-i nī'metle edā-yı maḥmidet hengāmıdır
- 71 Şābit olsun kevkeb-i cāhı melekler seyr edip
Birbirine söylesin ḳuṭb-ı felek-pīrā mıdır
- 72 Tā ebed farḳ etmesinler zīb-i farḳ-ı Ferḳadān
Ṭālī'-i mes'ūdumu mihr-i ziyā-baḥşā mıdır

TAHMİS-İ KAŞİDE-İ MÜNİF DER-ZİMN-I SİTÂYİŞKÂRİ MÜŞÂRUN
İLEYH

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

I

- 1 Hâk bu kim sensin o mümtâz-ı enâm-ı devlet
- 2 Ki nigîniñle şeref bulmada nâm-ı devlet
- 3 Zât-ı vâlâ-güheriñ fahr-i kirâm-ı devlet
- 4 "Ey nigezbân-ı maķâlîd-i niżâm-ı devlet
- 5 V'ey nesaķ-sâz-ı e'âzîm-i mehâm-ı devlet"

II

- 1 Re'y-i hikmet-eşeriñ reşk-i Felâṭun-ı hikem
- 2 Rif'atiñ kevkebe-âmüz-ı sipihr-i a'zam
- 3 Şābitāt-ı feleke kevkeb-i bahtıñ tev'em
- 4 "Şadr-ı Pervîn-âlem ü şafder-i seyyāre-ḥaşem
- 5 Dāver-i âlem Aristō-yı be-nām-ı devlet"

III

- 1 Ṭālî'îñ necm-i Şüreyyâ-yı sa'âdet-manzar
- 2 Ferķadān pertev-i ķadriñle bulur zînet ü fer
- 3 Sensin ol maṭla'-ı fahr-i kerem ey nūr-ı seḥer
- 4 "Neyyir-i şubḥ-ı zafer ğurre-i sa'd-ı ekber
- 5 Māh mihr aḥter ü ḥurşîd ğulām-ı devlet"

IV

- 1 Hüsni tedbiriñ olup dārū-yı def'-i şer ü şür
- 2 Verdi ma'cün-ı cevāhir gibi her ķalbe sürür
- 3 Şadrı teşrîfiñi Hâķķ kıldı şifā-baḥş-ı şudür
- 4 "Sensin ol nabz-şinās-ı îlel-i ṭab'-ı umür
- 5 Dürc-i re'yiñdedir eczâ-yı kıvām-ı devlet"

V

- 1 Olalı şāh-ı cihānbāna vekîl-i muṭlaķ
- 2 Şāhid-i salṭanatıñ rüyuna geldi revnaķ
- 3 Da'vî-i şāhsüvārî-i himem saña eḥaķ
- 4 "Seni şāyeste ğörüp eyledi te'yîd ile Hâķ
- 5 Yed-i iķbālîñe teslîm zimām-ı devlet"

[32] M.IV/60, FB.33a

VI

- 1 Niçe şehnāme vü tārīh-i dil-ārā gördük
- 2 Niçe Vaşşāf gibi mu‘teber-inşā gördük
- 3 Seniñ evşāfıñı eslāfdan a‘lā gördük
- 4 "Görmedik haq bu ki aqrānıñı ammā gördük
- 5 Niçe Dārā-yı zamān u niçe Sām-ı devlet"

VII

- 1 Reg-i düşmen kesilip şadme-i şemşirīñ ile
- 2 Hün-çekāndır eşer-i neşter-i tedmīriñ ile
- 3 Bu hakīmāne mūrā‘āt-ı mekādīriñ ile
- 4 "Nüş-dārū-yı şifāhane-i tedbīriñ ile
- 5 Berţaraf olmada eşkām-ı mesām-ı devlet"

VIII

- 1 Qadriñi öyle refi‘ etdi cenāb-ı Mevlā
- 2 Ki sarāy-ı himemiñ qaşr-ı felekden a‘lā
- 3 Faqr eder şān-ı bülendiñ ile şadr-ı vālā
- 4 "Rif‘at-i ğurfe-i iclālīne nisbet hālā
- 5 Evvelīn-pāyedir a‘lā-yı senām-ı devlet"

IX

- 1 Vefq-i dil-ıhāñna tevfiq-i İlāhī evfaq
- 2 Hıfz eder rif‘atiñi bīm-i tezelzüldeñ Haq
- 3 İtilā-yı rüteb-i devlete zātıñ elyaq
- 4 "Saña maşşuş bu tevfiq-i teraqqī el-haq
- 5 Līk nā-ehle haţardır leb-i bām-ı devlet"

X

- 1 Midhat-i zāt-ı hamīdü’ş-şifañıñla tutdu
- 2 Şit-i nām-āveri-i maḥmidetiñle tutdu
- 3 Kūs-ı pür-debdebe-i menziletiñle tutdu
- 4 "Şeref-i kevkebe-i menkabetiñle tutdu
- 5 ‘Ālemi velvele-i şöhret-i nām-ı devlet"

XI

- 1 Ol ki güftarı ile da‘vī-i i‘cāz eyler
- 2 Vaşfıña geldigi dem ‘acziñi ibrāz eyler
- 3 Anda itnāb-ı sühen etse de icāz eyler
- 4 "Midhat-i zātıña bu gūne ser-āġāz eyler
- 5 Nükte-sencān-ı pesendide kelām-ı devlet"

XII

- 1 Āşaf-ı munşif-ı Cem-mertebe reşk-i Dārā
- 2 Şaf-der-i şaf-şiken ü şadr-ı 'adālet-fermā
- 3 Pīşvā-yı vüzerā mazhar-ı tevfiķ-i Hüdā
- 4 "Rāyet-efrāz-ı hüdā zehre-şikāf-ı a'dā
- 5 Seyf-i meslül-i veġā şīr-i künām-ı devlet"

XIII

- 1 Nice āşaf ki ki gelip ehl-i me'ālī şaf şaf
- 2 Āsitānında turur ruķ'a-i emniyye be-kef
- 3 Dūdmān-ı himem ü ma'delete hayr-ı hālef
- 4 "Gül-i destār-ı şeref dürre-i pākīze-şādef
- 5 Resm-pīrā-yı selef faħr-i kirām-ı devlet"

XIV

- 1 Eylemiş zāt-ı meħāmid-eşerin Rabb-i Şamed
- 2 Bā'ış-i taķvīyet-i şer'-i ķadīm-i Aħmed
- 3 Tā ebed müddet-i cāhı ola peyveste-i med
- 4 "Kūh-ı temķīn-i hıred kām-revā-yı sermed
- 5 Serv-i zībende-ķad-i Sidre-ħırām-ı devlet"

XV

- 1 Eyledi bāriķa-i şefķati ħurşīd-şıfat
- 2 Niçe zerrātı ser-āzāde-i ķayd-ı külfet
- 3 Şeb-çerāġ-ı keremi lāmi'a-pāş-ı re'fet
- 4 "Kār-bend-i naşafet nūr-ı çerāġ-ı 'ıffet
- 5 Efser-i farķ-ı mübāhāt-ı hümām-ı devlet"

XVI

- 1 Teşnegān-ı emele reşha-i luţfu Zemzem
- 2 Āsitān-ı himemi oldu meţāf-ı 'ālem
- 3 Feyz-i ħulletle serā-perde-i rāza maħrem
- 4 "Ya'nī hem-nām-ı esās-efgen-i miħrāb-ı Harem
- 5 K'itdi dergāhını Hāķ beyt-i ħarām-ı devlet"

XVII

- 1 Sa'y eder Ka'be-i luţfunda niçe zāt-ı kirām
- 2 Olmaġa ķābil-i taķbīl-i kenār-ı iħrām
- 3 'Adli nār-ı sitem ü cevri edip berd ü selām
- 4 "Südde-i bārgēhi ķible-i iķbāl-i enām
- 5 Der-i cūd u keremi bāb-ı selām-ı devlet"

XVIII

- 1 'Adl ü ihsân ile ol şadr-ı sa'âdet-pîrâ
- 2 Oldu mülk ü milele feyz-res-i luṭf u 'aṭâ
- 3 Hükümünü şer' ile kânûn ile eyler icrâ
- 4 "Zâtı sermâye-i âsâyiş-i dîn ü dünyâ
- 5 Maḳdemi meymenet-efzâ-yı maḳâm-ı devlet"

XIX

- 1 Rû'yet-efrâz-ı zafer râtibe-bahşâ-yı enâm
- 2 Hâmî-i havme-i dîn melce'-i âşâr-ı zalâm
- 3 Nazar-ı hışmı ciger-süz-ı 'adû-yı hod-gâm
- 4 "Dîde-i luṭfu nigezbân-ı livâ-yı İslâm
- 5 Şadme-i ḳahrı nigûn-sâz-ı hışâm-ı devlet"

XX

- 1 Fikriniñ her eşer-i hayrda te'şîri olur
- 2 Kâr-ı saḫt-ı ümemiñ mâye-i teysîri olur
- 3 Hall-i eşkâle sebep re'y-i cihângiri olur
- 4 "Ol ki ednâ 'amel-i nâhun-ı tedbîri olur
- 5 İnḫilâl-âver-i ta'ḳîd-i mehâm-ı devlet"

XXI

- 1 Pertev-i merḫameti maṭla'-ı ümmîd oldu
- 2 Luṭfu rüşenger-i jeng-i dil-i nevmîd oldu
- 3 'Aks-i naḳş-ı ḳademi efser-i Nâhîd oldu
- 4 "Ol ki reşk-âver-i âyîne-i ḫurşîd oldu
- 5 Yümn-i pâ-bûsu ile ferş-i ruḫâm-ı devlet"

XXII

- 1 Ma'nî-i muşhaf-ı ahlâḳıdır ol vech-i münîr
- 2 Yoḫsa nûr âyeti ḫarfîyle olunmaz tefsîr
- 3 Fehm eder anı ma'ânî gören üstâd-ı ḫabîr
- 4 "Ebrû-yı şâhid-i baḫtı niçe ma'nâyı müşîr
- 5 Dîdesi 'ayn-ı 'aṭâ ṭurrası lâm-ı devlet"

XXIII

- 1 Devr eden elsinede maḫmidetidir cümle
- 2 Hüsni nazm-ı şu'arâ menḳabetidir cümle
- 3 Bu meḫâmid aña Hâḳ mevhibetidir cümle
- 4 "Âsitân-ı kerem ü 'âṭîfetidir cümle
- 5 İttikâgâh-ı esâṭîn-i 'izâm-ı devlet"

XXIV

- 1 Niçe bir dā'īye-i maşraf u fikr-i ĩrād
- 2 Kĩmyā-yı nazarından edelim istimdād
- 3 Ma'den-i cūd u kerem etmiş anı Rabb-i 'ibād
- 4 "Gerd-i rāh-ı qademi māye-i iksĩr-i murād
- 5 Rĩze-i seng-i deri nuqre-i hām-ı devlet"

XXV

- 1 Reşha-i luţfu nemā-baḡş-ı riyāz-ı āmāl
- 2 Ğonçe-i kām açılır şimdi gül-i tāze mişāl
- 3 Dehri sĩr-āb-ı 'atā eyledi mānend-i zülāl
- 4 "Cũy-ı 'adl ü himemi āb-ı beqā-yı iqbāl
- 5 Bũy-ı ḡulq-ı ḡaseni 'ıtr-ı meşām-ı devlet"

XXVI

- 1 Kāse-i çarḡı pür etmekde mey-i şevq-i cedĩd
- 2 Bu şafādan nola raqş etse felekde Nāhĩd
- 3 Devr eder dā'ire-veş dā'iresinde ḡurşĩd
- 4 "Oldu revnaq-şiken-i cām-ı şafā-yı Cemşĩd
- 5 Devr-i luţfuında hele gerdiş-i cām-ı devlet"

XXVII

- 1 Cümleden mertebeni eyledi vālā Mevlā
- 2 Himmetiñ olduġuñun taq-ı felekden a'lā
- 3 Mültecā-yı zu'afā sensin efendim ḡālā
- 4 "Aşafā dādgerā şadr-ı bülend-iqbālā
- 5 Ey melāz-ı ümem ü kehf-i enām-ı devlet"

XXVIII

- 1 ḡavf ile ḡāne-ḡarāb oldu 'adũ-yı maḡhũr
- 2 Himmetiñ eyleyeli ġayret-i te'siş-i şũġũr
- 3 Saḡ-ı işkeste-i gerdũnu kılırsın ma'mũr
- 4 "Sensin ol hendese-perdāz-ı mebānĩ-i umũr
- 5 K'oldu re'yiñ nesaq-ārā-yı kıyām-ı devlet"

XXIX

- 1 Düşmen-i dĩni gören lerziş ile meşġalede
- 2 Mũlk-i ārāmı ḡarāb oldu şanar zelzelede
- 3 Bĩm ü dehşetle qalır memleketi velvelede
- 4 "Eşer-i şaḡvetiñ ol rũtbe ki şad-merḡalede
- 5 Ger zũhũr eylese a'dā-yı li'ām-ı devlet"

XXX

- 1 'Azm-i rezm eylediğın demde dil-i haşm-ı le'ım
- 2 Nīm-đarbiñdan olur cezm-i helāk ile dü-nīm
- 3 Edip evvelce mefātīh-i kıla'ın tađdīm
- 4 "İ'tizār ile eder 'arz-ı metā'-ı teslīm
- 5 Dağı sen eylemeden şedd-i ĥırām-ı devlet"

XXXI

- 1 Fāriğü'l-bāl-i ġam-ı pençe-i ġirā olalı
- 2 Şehper-i luţfuñ ile hem-ser-i 'Anķā olalı
- 3 Evc-i rif'atde uçar rütbesi a'lā olalı
- 4 "Āşiyān-sāz-ı penāh-āver-i süknā olalı
- 5 Ğuşe-i Ķāf-ı celālīñde ĥamām-ı devlet"

XXXII

- 1 Sensin ol ĳadr-ı bülend ile mu'allā-meslek
- 2 Re'fetiñ sāyesi peyveste-i semmāk ü semek
- 3 Zīr-i şebbāl-i Hümā-yı himemiñde bī-şek
- 4 "Buldu rif'at o ĳadar kim eremez Nesr-i felek
- 5 Etse pervāz ile ĳaşd-ı ser-i bām-ı devlet"

XXXIII

- 1 Pertev-i kevkeb-i dürrī-i yegāne baĥtıñ
- 2 Nūr-baĥşende meh-i nūr-feşāna baĥtıñ
- 3 Necm-i āsāyiş-i mes'ūd-ı zamāne baĥtıñ
- 4 "Re'fetiñ ĥāb-ı şafā verdi cihāna baĥtıñ
- 5 Oldu bīdār iken çeşm-i menām-ı devlet"

XXXIV

- 1 Feylesōfān-ı ĥıred ġıbtāger-i etvārīñ
- 2 Fenn-i mīzān ile sencīde ġörüp āşārīñ
- 3 Ĥüsn-i tedbīriñi vezn etmededir efkārīñ
- 4 "Ĥāşılı re'y-i ĥikem-senc-i işābetkārīñ
- 5 Oldu her kārda ber-vefķ-i merām-ı devlet"

XXXV

- 1 Zātıñı feyz-i Ĥudā māye-i ni'met kıldı
- 2 Böyle pīrāye-i ser-mesned-i devlet kıldı
- 3 Dergehiñ maĳsim-i erzāķ-ı 'ināyet kıldı
- 4 "Ĥā'iz-i ĳadĥ-ı mu'allā-yı şadāret kıldı
- 5 Seni Ĥaķ tā dem-i taķşım-i siĥām-ı devlet"

XXXVI

1 Menba‘-ı ‘ayn-ı ‘atâ lücce-i ihsânındır
2 Baħr-veş cüş-ı himem lâzıme-i şânındır
3 Ebr-i midrâr-ı kerem dest-i dūr-efşânındır
4 "Cümle müstağrağ-ı ihsân-ı firāvânındır
5 Ser-te-ser şımf-ı havâş ile ‘avâm-ı devlet"

XXXVII

1 Sürme-i çeşmimi hâk-i kademiñden eyle
2 Bu kerem-dıdeyi ednâ hademiñden eyle
3 Bende-i hâk-i sarây-ı himemiñden eyle
4 "H‘ân-ı yağmâ-yı nevâl-i keremiñden eyle
5 Beni de behrever-i ni‘met-i ‘âm-ı devlet"

XXXVIII

1 Tutdu şit-i keremiñ reh-güzer-i sâmi‘amı
2 Sedd edersem nola râh-ı diger-i sâmi‘amı
3 Kıl hıttâbıñla müşennef haber-i sâmi‘amı
4 "Hayli demdir ki pür etmişdi dūr-i sâmi‘amı
5 Farç-ı âvâze-i luţfuyla peyâm-ı devlet"

XXXIX

1 Cezbe-i pertev-i târ-ı nigehiñle çekdi
2 Ārzü-yı kerem-i kâmgehiñle çekdi
3 Meyl-i ruĥ-südegî-i bârgehiñle çekdi
4 "Kaşd-ı mâlişgerî-i hâk-i rehiñle çekdi
5 Bendeñi câzibe-i şevķ ü ğarâm-ı devlet"

XL

1 Kıldı Haķ dest-res-i bende-i efgendesini
2 Bend eder halka-be-güşanı o himmet reseni
3 Şekveden mihr-i sükût ile ğoparsam deheni
4 "Sînede dâğ-ı ‘ubüdiyyetim etmez mi seni
5 Müste‘idd-i şeref-i naķş-ı hıtâm-ı devlet"

XLI

1 Dâne-i sühte-veş ğaldı meded hâk-âmiz
2 Teşnedir kaţre-i ihsâna bu ‘abd-i nâçiz
3 Yetiş ey ebr-i güher-riz-i tarâvet-engiz
4 "Eylesin sâha-i hüşk-i emelim nâmiye-ĥiz
5 Eşer-i terbiyet-i reşh-i ğamâm-ı devlet"

XLII

- 1 Vehbiyā vācibe-i zımmetimizdir tavşif
- 2 Böyle incāz ile mümkin olur ammā ta'rif
- 3 Tengdir kâfiye şâyed bozulur hüsni-redif
- 4 "Etme itnâb-ı sühen şimdi bu demlerde Münif
- 5 Farzdır ed'îye-i hayr-ı devâm-ı devlet"

XLIII

- 1 Eylesin bargeh-i rif'atini Rabb-i Vedüd
- 2 Sâyebân-ı felek-âsâ şeref-ârâ-yı su'üd
- 3 Sâyesin her dem ede ferş-i zemîne memdüd
- 4 "Haşre dek tâ ki ola beste-i evtâd-ı hulüd
- 5 Sâye-i dehrde itnâb-ı hıyâm-ı devlet"

XLIV

- 1 Kâdr-i 'îdiñ şerefi leyl ü nehârında ola
- 2 Yümn-i iqbâl ise piş ü pes-i kârında ola
- 3 Munfaşıl olmayıp iclâli kararında ola
- 4 "İttişâl üzre yemininde yesârında ola
- 5 Fetğ u retğ-i kalem ü tığ-i niyâm-ı devlet"

XLV

- 1 Pây-ı şeb-dîzi başa çarğ-ı sebük-reftâre
- 2 Na'l-i zer-mihine hayrân kala her seyyâre
- 3 Râm olup tevsen-i gerdün o himem-kirdâre
- 4 "Zîr-rânında ola şihhat ile hemvâre
- 5 Rağş-ı meh ğurre-i Pervîn-i senâm-ı devlet"

ķāle'n-nebiyyü şalla'llāhu 'aleyhi ve selleme bi-rivāyeti 'an Ebī Hüreyre rađiya'llāhu 'anhu "bekete's-semāvātü's-seb'u ve men fīhinne ve men 'aleyhinne ve'l-arzūne's-seb'u ve men fīhinne ve men 'aleyhinne li-'azīzin zelle ve ğanā ifteķara ve 'ālimin yel'abü'c-cühhālü bihi" şadaķa rasūlu'llāh el-melikü'l-müte'āl fī külli mā-ķāl

DER-MAZMÜN İN HADİŞ-İ ŞERİF BERĀY-I MAŞLAĖATĪ BE-
HAMİD HALİL PAŞA NÜVİŞTE BÜD

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Şanma ancak baña bu dīde-i giryān ağlar
Derdimi yazdığı demde ķalemim ķan ağlar
- 2 Tıfl-ı bī-dāye-i dil giryessin artırmadadır
'Āleme geldigine oldu peşimān ağlar
- 3 Bī-kesem öyle ki bu hāl-i ğarībim görse
Kendi derdin unudup baña yetimān ağlar
- 4 Pençe-i hār-ı sitemde görelī dāmenimi
Çeşm-i şebnemle benimçün gül-i handān ağlar
- 5 Zulmet-i rāh-ı talebde bu tekāpūlar ile
Teşne-leb ķaldığıma çeşme-i hayvān ağlar
- 6 Kıştār-ı emelim şüre-zemīn olduğuna
Girye-i şefķat ile ebr-i bahārān ağlar
- 7 Tamlā yāķūta döner ķatre-i hūn-ı eşki
Sahtī-i bahtıma ķanlar dökerek kān ağlar

[33] M.IV/66, FB.36a, K.7a

- 8 Böyle 'uryân-ten-i esbâb-ı emel kaldığıma
Çağlayıp lüle-i germâbe-i süzân ağlar
- 9 Hüşkî-i bâğ-ı ümîd-i dil-i bî-bergim için
Nâle vü zâr ile dölâb-ı gülistân ağlar
- 10 Cüşiş-i eşkimi seylâb gibi gördükçe
'Ayn-ı pür-şefkat ile cüy-ı firâvân ağlar
- 11 Pür-humâr olduğumu çeşm-i habâb ile görüp
Cür'a-efşân olarak sâğar-ı rindân ağlar
- 12 Berķ-i kühsârı daħi nâle-i germim eridip
Yüregi taşdan iken küh-ı girân-cân ağlar
- 13 Hün-çekân olduğuna şanma sebab âteşdir
Sîh-i ğamda dönerek hâlîme biryân ağlar
- 14 Revġanın tâb-ı güdâzişle edip eşk-i revân
Sûziş-i sînem için şem'-i şebistân ağlar
- 15 Böyle üftâde-i girdâb-ı melâl olduğuma
Eşk-i telhîn şaçarak mevce-i 'ummân ağlar
- 16 Ğam-ı hicrân beni hem-hâlet-i Ya'ķüb edeli
Girye vü nâlişime külbe-i aħzân ağlar
- 17 Âşafâ güldür o ğam-dîde-i maħzûnu meded
Der-i luţfuında gelip Vehbî-i nâlân ağlar

DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYHÜ'L-İSLÂM ÇELEBÎ-ZÂDE 'ÂŞİM
İSMÂ'İL EFENDİ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Bilir taḥkîk edenler ḥikmet-i ta'lîm-i esmâyı
Benî Âdem içinde imtiyâz-ı merd-i dâneyı
- 2 Eder hem nükte-i *hel yestevî*^{lxiv} den fehm ü istidlâl
Fezâ'il ehlihe maḥşûş olan ḳadr-i mu'allâyı
- 3 Me'âl-i nûr-pâş-ı *innemâ yaḥşâ*^{lxv} da rûşendir
Dil-i dânáda eyler ḥaşyet-i Bârî tecellâyı
- 4 Vücûd-ı vâcibi zâtında vaşf-ı 'ilm ile mevşûf
Anıñcün verdi Ḥaḳḳ 'ilm-i şerîfe şân-ı vâlâyı
- 5 Ülü'l-emr olduğundan emr-i ma'rûfa olup me'mûr
'Ulûm ehli tutar baş üzre 'örf-i şer'-i ğarrâyı
- 6 Şebîh-i enbiyâdır her biri vech-i şebeh ma'lûm
Ma'ânî-âşinâyî şübhe añlar bu mezâyâyı
- 7 Verâşet kesbi ile ol ḳadar âbâ-yı 'ulvîye
Bulur 'âlim olanlar devlet-i dünyâ vü 'uḳbâyı
- 8 Vücûd-ı ehl-i dâniş maḥv eder zehr-i cehil ammâ
Ne ḥâşiyet ki eyler şemmesi tesmîm a'dâyı
- 9 Ğubâr-ı pây-ı 'âlim tütüyâ-yı 'ayn-ı 'âlemdir
Odur kuḥlü'l-cevâhir gibi pertev-baḥş-ı bînâyî

[34] M.IV/66, FB.36b

^{lxiv} "(Bilenlerle bilmeyenler) bir olur mu?", Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39)/9.

^{lxv} "(Kulları içinde ancak bilginler Allah'tan gereğince) korkarlar.", Kur'ân-ı Kerîm, Fâtır (35)/28.

- 10 Gelir mi şadr-ı 'ilme böyle bir fâzıl diye çokdan
Ederdi inşirâh-ı şadr ile 'âlem bu hulyâyı
- 11 Bi-ḥamdi'llâh felek erbâb-ı isti'dâda gösterdi
Bu evşâf üzre bir 'allâme-i bî-mişl ü hemtâyı
- 12 Nice 'allâme kim maḥcüb olur Keşşâf-ı fazlından
Hemân Râzî gibi tefsîr edince râz-ı ma'nâyı
- 13 Ne fâzıl kim mülâzımdır derinde İbn-i Hâcib hem
Fuḥûle mültecâ etmiş Hudâ ol bâb-ı 'ulyâyı
- 14 Rüsûm-ı şer'î mer'î etdigiyçün eyledi teşrîf
Gelip şadrü's-şerî'a mevķi'inde şadr-ı iftâyı
- 15 Cenâb-ı 'Âşım İsmâ'îl Efendi kim ḳudûmunda
Felek Cedy'in fedâ etdi kılp 'îd-i dü-bâlâyı
- 16 Odur 'allâme-i niḥrîr odur fehḥâme-i taḥrîr
Dil-i pür-feyzi olmuş mehbiḥ-i ilhâm-ı Mevlâyı
- 17 Mu'în-i millet-i beyzâ vü Beyzâvî-i 'âlemdir
Bu esbâb ile giymiş ḥil'at-i zîbâ-yı beyzâyı
- 18 Be-ḥaḳḳ-ı şüre-i Nûn 'iffeti Zü'nnûn'a ğâlibdir
Odur hem-ḥâl-i Nîl-i Mışr eden deryâ-yı taḳvâyı
- 19 Şerefle kevkeb-i sa'd-iḳtirânı burc-ı rif'atde
Fürûğ-efşân-ı es'âd eylemiş çeşm-i Şüreyyâyı
- 20 Sipihriñ inḥinâ gösterdiği ta'zîm ile böyle
Der-i iclâline rû-mâl içün eyler temennâyı
- 21 Tenezzül eylemezdi mehden istirdâd-ı envâra
Fürûğ-ı ḫab'ı tenvîr etse mihr-i 'âlem-ârâyı

- 22 Faḫaṭ gencīne-i mevrūs-ı ‘ilmi iddiḫār etmiş
Vücūh-ı birre şarf etdikde sā’ir irş-i ābāyı
- 23 Zülāl-i dānişi tā Māverā-yı Nehr’e cārīdir
Ḥudā ser-çeşme-i fażl-ı ‘amīm etmiş o mecrāyı
- 24 Felāṭun ḥum-nişīn-i şermsārı ḳaldı fażlından
Getirmez meclis-i baḫşe Aristō-veş heyūlāyı
- 25 Muḫīṭ-i fażlınıñ her ḳaṭresi bir baḫr-ı rā’iḳdir
‘Aceb mi Dürr-i Muḫtār olsa her nuṭḳ-ı güher-zāyı
- 26 Mehābetle alırsa pençe-i baḫşe Ebū’lleyṣi
Ġazālī bīm ü dehşetden bulur bir deşt-i tenhāyı
- 27 Bedāhetle müselleḡ ‘ilm ü fażlı cümle ‘ālemde
Netīce istemez bu müdde‘ā şuġrā vü kübrāyı
- 28 Televvün rif‘ati Ġcāb edelden ḥükm-i iftāsı
Ser-ā-ser cāme-i ehl-i mezālīm oldu fetvāyī
- 29 Gürūh-ı ehl-i kāffe māḫaşal iksīr-i kāfīdir
Ġubār-ı āsitān u ḫāk-pāy-ı kīmyā-sāyı
- 30 Felekden kāse-līs-i ḫyān-ı luṭfu çekmeyip minnet
Eder bir seng-i naḫvetle şikeste ṭāḳ-ı mīnāyı
- 31 ‘Ulüvv-i Ka‘be-i zāt-ı refī‘i āsumān-pāye
Bu taḳrīb ile olmuş āsumānī zīver-i pāyı
- 32 Müsāvī olduğuyçün günbed-i ḫaḫrā-yı gerdūna
Olur pūşīde-i gerdūnesi bu gūne ḫaḫrāyī
- 33 Veliyyü’n-ni‘metā şadrā himemkār-ı felek-ḳadrā
Ve yā bālā-nişīn-i mesned-i dīnī vü dünyāyī

- 34 Kerāmetle mü'eyyed dest-i luṭfuñ bir işāretle
Müşārun bi'l-benān eyler hezārān bī-ser ü pāyı
- 35 'Ulüv-i himmetiñ küh-ı bülend-i Ḳāf ile hem-ser
Felek dergāhiña cārüb eder şehbāl-i 'Anḳā'yı
- 36 Hemān bir ḳaṭresiyle ebr-i şefḳat-bār-ı elṭāfiñ
Eder 'azb ü furāta münḳalib telḫī-i deryāyı
- 37 Diliñ āyīne-i ilhām-ı Ḥaḳ'dır kim bu şüretle
Saña keşf-i İlähī müncele etmiş ḥafāyāyı
- 38 Bu rütbe vāridāt-ı fazl-ı nā-maḥşürdan fazla
Ser-i ḥameñde cem' etdiñ fünün-ı şī'r ü inşāyı
- 39 Ḥaṭāsın fehm edip Şā'ib olurdu ṭālib-i Feyzī
Göreydi bu Nizāmī ṭavrıñ üzre nazm-ı ma'nāyı
- 40 Dil-i Cāmī olup leb-riz-i şevḳ-i fikr-i rengiñiñ
Nikāt-ı şī'riñe zeyl eylemiş fenn-i mu'ammāyı
- 41 Zāhīr eyler belāgat mebhāşinde senden istizḫār
Nedir bu maḫhariyyet bu rüsüm-ı nükte-pirāyī
- 42 Ḥariri ferş-i beyt-i 'ankebüt eylerdi kālāsın
Eger bilseydi böyle nesc edersin naḳş-ı dībāyı
- 43 Eyā neḳḳād-ı 'ilm ü ma'rifet her dem ḥuzūruñda
Eder ehl-i ma'ārif gūne gūne 'arż-ı kālāyı
- 44 'Aceb mi sāḫa-i vaşfiñda etsem ben de pāy-endāz
Ḳumāş-ı nazm-ı rengiñim gibi dībā-yı zībāyı
- 45 Benim ol şā'ir-i māhir benim ol münşī-i sāḫir
Ki ṭab'-ı pür-füsūnum lāl ü ḥayrān etdi dūnyāyı

- 46 Benim ol Hüsrev-i Şevket-nümâ-yı mülk-i ma'nâ kim
Deger bir nazm-ı şeh-beytim niçe taht-ı Buḥārâ'yı
- 47 Ḥayât-efzâ olur ma'nâ-yı rûḥānîye her lafzım
Ḥudâ nuḡkumda pinhân etmiş i'câz-ı Mesîḥâ'yı
- 48 Olurdu şerm ile fermân-ber-i Hâḳānî-i ṭab'ım
Nişân-ārâyî-i menşûr-ı nazmım görse Ṭuḡrâyî
- 49 Eder biñ Ḳays-ı bî-sāmānı her târında der-zencîr
Ḥayâl-i mü-şikâfım vaşf ederse zülf-i Leylâ'yı
- 50 Beyân-ı 'özl erderdi ibtilâ-yı nâbe-câsından
Göreydi çeşm-i Vâmıḳ bikr-i fikrim gibi 'Azrâ'yı
- 51 Egerçi dâmen-i kûh-ı hünerde Sünbül'üm ammâ
Ne çâre ebr-i baht-ı tîre vermez ḳaṭre-i mâyı
- 52 Eşer etmez dil-i saht-ı zamâne rîziş-i eşkim
Muḳaṭṭar âb-ı şûre nerm eder mi seng-i ḥârâyı
- 53 Naşîbim ardına devr eylesem de âsiyâb-âsâ
Dehânımda yine bir ḥabbe ḳalmaz gör temâşâyı
- 54 Benim zaḥmım da bârî öyle mestûr olsa a'dâdan
Derûnunda nihândır kimse görmez çâk-i ḥurmâyı
- 55 Ḥam oldu cevr-i gerdûn-ı denîden ḳâmetim ammâ
Uzatmam vâdî-i ṭul-i emelde ḳadd-i şekvâyı
- 56 Bi-ḥamdi'llâh penâh etdim o dergâh-ı felek-câhı
Sipîhr-i dûna şimden şoñra etmem hiç müdârâyı
- 57 Bu şevḳ ile yine Bircîs-i çarḫa bir ḡazel yazdım
'Aceb raḳşa getirdim Zühre ile şûḫ Cevzâ'yı

- 58 Şalındırmaz çemende nev-hırāmım serv-i ra'nāyı
Görenler çoğrusu tırmaz mı böyle kıadd-i bālāyı
- 59 Bu düzdīde nigehe ğamzesi ol şūh-ı Ken'an'ın
Çeker lemḥū'l-başarda sürme-i çeşm-i Zelīḥā'yı
- 60 O mest-i 'işveniñ billür şandım gerden-i şāfın
Görünce būs ederken taşra vurmuş reng-i şahbāyı
- 61 Ḥayāl-i ḥāl-i 'anber-bārı dilde cāy-gır olmuş
Çıkarmağ ḥayli müşkildir süveydādan o sevdāyı
- 62 Yeri düşdükçe ben bir ğonçe-i ne'sküfteyim dersin
Nedir bu cāy-ı buse gül yañağında be hercāyı
- 63 Leb-i la'līn dehāna almağa pek teşnedir 'uşşāk
Bilir bī-çāreler ḥāşiyet-i yākūt-ı ḥamrāyı
- 64 Şekerle besledim mürğ-i dil-i āvāremi Vehbī
Ġıdā-yı rūḥ edip fikr-i leb-i la'l-i şeker-ḥāyı
- 65 Yeter lāf u güzāf-ı ḥod-pesendī vü hünermendī
Yeter ḥaddiñ degil böyle ḥod-ārāyı ü ḥod-rāyı
- 66 Teveccüh eyleyip dergāh-ı 'allām-ı hafāyāya
Du'ā zeylinde tertil et niçe evrād-ı esmāyı
- 67 'Ulūmuñ pertevi tenvīr-i ebşār eyleye tā kim
Ede şems-i ma'ārif tā cihāna nūr-baḥşāyı
- 68 Olup zāt-ı kerīmi mesned-i 'ilmiyyede maḥfūz
Ḥudā ḥışn-ı ḥāşīn etsin aña esmā'-i ḥüsnāyı

KAŞİDE-İ ŞEMSIYYE DER-SİTÂYİŞKARĪ-İ ŞEYHÜ'L-İSLÂM PİRĪ-
ZÂDE SÂHĪB 'OŞMÂN EFENDĪ

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Zerre-i nâçiz-veş pertev-gedâ-yı âfitâb
Birgün olmaz mı qarîn-i incilâ-yı âfitâb
- 2 Şebnem-i üftâde-veş pâ-mâl-i bâğ-ı hüsünü
Cezb eder bâlâya mihr-i dil-rübâ-yı âfitâb
- 3 Zerreden şebnemden etmez nûr-ı ihsânın dirîğ
Olsa eflâke sezâdır i'tilâ-yı âfitâb
- 4 Zühre-veş olmaz nazar-bâz-ı cemâl-i dîgerân
Dîde-i hîrbâ gibi çeşm-âşinâ-yı âfitâb
- 5 Giryeye ebr-i siyâhı def' eder âfâkdan
Handeler etdikçe rûy-ı dil-küşâ-yı âfitâb
- 6 Ben de bir mihr-i sipihr-i fazlın oldum bendesi
Kim fûrûğ-ı luţfudur nûr-ı liķâ-yı âfitâb
- 7 Hâzret-i hem-nâm-ı Zi'nnüreyne kim var bâbına
İntisâb-ı mâhtâb u intimâ-yı âfitâb
- 8 Şeyhü'l-islâm-ı felek-câh u keremver kim gelip
İktibâs-ı nûr eder andan gedâ-yı âfitâb
- 9 Cebhesinde muncelî envâr-ı tevfiķ-i Hudâ
Şubh-ı şâdıķdır ki olmuş pişvâ-yı âfitâb
- 10 Kuţb-ı âlemdir sipihr-i a'zam-ı iclâlde
Merkez-i dergâh-ı luţfu mültecâ-yı âfitâb

[35] M.IV/70, FB.38b

- 11 Pertev-i zāt-ı şerîfinden eder kesb-i şeref
Ahter-i mes'ûd-ı nûrânî-nümâ-yı âfitâb
- 12 Nesr-i Tâ'ir evc-i iclâlinde mürğ-i hânegî
Lâne-sâz-ı t̄âğ-ı ikbâli Hümâ-yı âfitâb
- 13 Nüşa-i Şemsü'l-ma'ârifdir vücûd-ı devleti
Cedvel-i zerrînidir anîñ t̄lâ-yı âfitâb
- 14 Fazl ile şemsü'l-e'imme olduğuyçün zâtınıñ
Câmî'ü'l-fetvâda vaşfi muhtedâ-yı âfitâb
- 15 Görse envâr-ı kemâlin dîde-i İbn-i Nuceym
Derdi 'aşrında budur nûr-ı duhâ-yı âfitâb
- 16 Her biri nevbetle rûz u şeb gelip derbân olur
Âsitâni müsteķarr-ı mâh u cây-ı âfitâb
- 17 Tâb-ı fazlından olurdu çeşm-i gerdün hîrever
Gerd-i râhın etmeseydi tütüyâ-yı âfitâb
- 18 Çarh-ı minâ kalb-i pür-envârınıñ mir'âtıdır
İn'ikâs-ı pertevindendir cilâ-yı âfitâb
- 19 Baħr-ı eltâfında açsın bâdbân fülk-i felek
Buldu çün eyyâmın anda nâhudâ-yı âfitâb
- 20 'İlm ile zâtı 'alemdir halka-i bâbıñ tutup
Şemse-i zerrîn eder serde livâ-yı âfitâb
- 21 Baħye-dûzu olmak ister süzen-i 'İsâ ile
Şevbiniñ haytu's-su'a'-ı nâr-sâ-yı âfitâb
- 22 Belki mihr-i enveri teşbîh ederdim tab'ına
Olmasaydı 'âriyet mâha 'aṭâ-yı âfitâb

- 23 Zātını zātü'l-burūc^{lxvi}-i 'āṭifet kılmış Hudā
Maşrık-ı elṭāfidır ṭal'at-küşā-yı āfitāb
- 24 Hep odur erbāb-ı ḥacātīñ işin altun eden
Şems-i ta'bīr ile ḳalmış kīmyā-yı āfitāb
- 25 Hem-terāzū olamaz iḥsān-ı bī-pāyānına
Olsa mīzān ile sencīde saḥā-yı āfitāb
- 26 Hāveristāndan gelip her gün eder vaz'-ı cebīn
Āsitānından nedir bilmem recā-yı āfitāb
- 27 Kevkeb-i dürrī-i zāt-ı pākine olmaz delīl
Nüh-şadefde gevher-i 'ālem-bahā-yı āfitāb
- 28 Nürdur çeşm-i şevābitde şu'a'-ı şefḳati
Mīhr-i ṭab'ı şa'sa'a-baḥş-ı verā-yı āfitāb
- 29 Eyler işrinde te'ākub birbirin seyyāreler
Māh ederse devr-i dā'im iḳtiżā-yı āfitāb
- 30 Var ise bir mişlini teftīş içündür dā'imā
Şarḳ u ḡarba verziş-i bī-intihā-yı āfitāb
- 31 Tā ebed ni'me'l-bedel olmaz mı ḳalb-i enveri
Farz olunsa āsumāndan intifā-yı āfitāb
- 32 Himmeti iklīliniñ ser-geştesi eflākde
Olsa lāyıkdır leked-küb-ı ḳafā-yı āfitāb
- 33 Zīr-i pāyında ḥazīz-i ḥāk ile yeksān olur
İrtifā'-ı şānına nisbet semā-yı āfitāb

^{lxvi} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

- 34 Kāle-i luṭfu serāser çarḥı isti‘āb edip
Atlas-ı iḥsānıdır zerrīn-ķabā-yı āfitāb
- 35 Gerdiş-i gerdūn ile görmezdi taḥvīl ü zevāl
Hāmesi çekseydi ḥaṭṭ-ı istivā-yı āfitāb
- 36 Neyyir-i vech-i münīrinden ḥayā vü şermidir
Gūşe-i mağrībde vech-i ihtifā-yı āfitāb
- 37 Korkarım bu şerm ile birgün meh-i Nahşeb gibi
Çāh-ı Nahşeb ola cāy-ı inzivā-yı āfitāb
- 38 Sīr-çeşme ḥūān-ı luṭfu sofrā-i āfākdan
Olmasın bir ķurş için germ-iştihā-yı āfitāb
- 39 Menba‘-ı ‘ayn-ı ‘ināyetdir ki her vaķt-i seḥer
Feyz-i nūrundan olur memlū du‘ā-yı āfitāb
- 40 Kehkeşān-ı ḥırmen-i iḥsānı olmaķ şevķine
Gösterir zerdī-i rüyun kehrübā-yı āfitāb
- 41 Çeşmini her zerreniñ bir mihr-i ‘ālem-tāb eder
Hāk-i pāyı olsa kuḥl-i rūşenā-yı āfitāb
- 42 Vehbiyā birgün seniñ de rūşen eyler çeşmiñi
Gāhī burc-ı Sünbüle başmaz mı pāy-ı āfitāb
- 43 Himmetin senden dirīğ eyler mi ey bī-çāre kim
Hāke düşmekle ḥaķīr olmaz ziyā-yı āfitāb
- 44 Maṭla‘-ı fecr-i sa‘ādetde fūrūğ-ı ṭālī‘i
Ola mādārü’l-felek pertev-fezā-yı āfitāb

DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ MÜŞÂRUN İLEYH BE-TELMÎHÂT-I ESÂMÎ-İ
KÜTÜB

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Zihî ol câmi'ü'l-kelm-i kemâlât-ı nigükârî
Mişâl-i muşhaf-ı 'Osmân'dır zât-ı pür-envârî
- 2 Mu'allâ nüşha-i kübrâ-yı dâniş kim mecâlisde
Eder tefsîr her muhkem hadîşi niçe esrârî
- 3 Mübârek hil'at-i beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ
Me'âlimde nola sebķ etse Beyzâvî'ye âşârî
- 4 Meşâbîh-i Hidâye zav'-i mişbâh-ı teķâsıdır
Tariķatde eder irşâd râh-ı Hâķķa ahÿârî
- 5 Cenâb-ı şeyhü'l-islâm-ı me'âlî-menķabetdir kim
Muţahhar nuħbe-i cürsümedir zât-ı keremkârî
- 6 Semiy-i câmi'-i Kur'an Pîri-zâde-i niħrîr
Bulunmaz fazl ile Eşbâh'ı dersem şübheden 'ârî
- 7 O rüşen-dil 'aceb şemsü'l-ma'arifdir Meţâlî'de
Hemân Mişkât-ı Nür-âsâ eder tenvir ebşârî
- 8 Muşaffâ meşrebidir Mülteķâ-yı Ebhür-i efdâl
Ĝurer'den müncelî ŧab'ı Dürer'dir cümle güftârî
- 9 Maķâşid ehline ol bî-nihâye luţfu kâfidir
Şifâdir ħaste-i ye'se işârât-ı 'aţākârî
- 10 Mücellâ sînesi mir'ât-ı taşdîķât-ı dîniyye
Ki oldu mesned-i şadrü's-şeri'a şuffe-i dârî

[36] M.IV/72, FB.39b

- 11 Fütühât-ı kerem Miftâh-ı bâb-ı luţfuna maşşûr
Olur hısn-ı haşîn ehl-i Minâ'ya zıll-i dîvârı
- 12 Hayâli imtiyhân-ı ezkiyâya nâkıd-ı ekmel
Nümâyândır gürüh-ı ehl-i fazlîñ anda mi'yârı
- 13 Erişmiş Müntehâ'ya hilye-i tehzîb-i ahlâkı
Rüsüm-ı Hikmetü'l-'ayna muvâfık cümle etvârı
- 14 Dekâyık kenzine şâyeste Tuhfе dürre-i nuţku
Haķâyık gencine gevher-feşândır baħr-ı efkârı
- 15 Keremkârâ sen ol kâmüs-ı 'irfânsın ki nâ-çespân
Muħîţ-i şab'îñâ teşbîh etmek baħr-ı zeħħârı
- 16 Cihânda ravza-i behcet-fezâ Bostân-ı iķbâliñ
Hadâyıkdan anı mümtâz kılmış fazlîñ eşmârı
- 17 Nuşûş-ı hall ü 'aқdıñdır Füşüş-ı şakk-i âsâyiş
'Uyûn-ı fetķ u retķiñ devlet ü dîniñ nigeħdârı
- 18 Menâr-ı himmetiñ 'âlî-maķâmât-ı taşavvurdan
Kemâl-i rif'atiñ pes-pâye etmiş çarķ-ı devvârı
- 19 Bu 'izz ü şân ile dîbâce-i Maķşûd-ı 'âlemsin
Keremle bende-i dergâhıñ etdiñ cümle aħrârı
- 20 Ne rütbe etse Ta'rifâtiñı tevzîh Vaşşâf'ıñ
Yine evşâfiñiñ îzâh olunmaz 'öşr-i mi'sârı
- 21 Bu nazmın berg-i sebz etmiş Bahâristân-ı iclâlе
Gülistân-ı ğamıñ bir sünbül-i pejmürde tûmârı
- 22 Muţavvel etme baħşi Muħtaşar'dır Vehbiyâ maķbûl
Du'â-yı hayr ile Telhîş hoşdur şarz-ı eş'ârı

- 23 Esāmī-i kütüb tā kim ola efvāhda carī
Viḳāye eylesin zāt-ı kerīmin Ḥazret-i Bārī

[37]

KAŞİDE-İ VERDİYYE DER-SİTAYİŞKÂRİ-İ MÜŞÂRUN İLEYH
[mef'ülü / fā'ilâtü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 Evreng-i bâğa çıkdı gelip tãc-dâr gül
Şevket-nümâlık etmede şâhib-vaḳâr gül
- 2 Şebnem degil nümûde mülükâna zeyn eder
Tãc-ı muraşşa' üzre dür-i şâhvâr gül
- 3 Şâhâne çâr-bâğa murabba'-nişin olup
Faşl-ı rebî'î ḥükmüne kılmış medâr gül
- 4 Çarḥ-ı felekle qar topunu zeyn edip çeker
Gülpäyegân'a leşker-i encüm-şümâr gül
- 5 Sevḳ etdi bâğa 'asker-i nevrüzu baḡteten
Cünd-i şitâbı kıлмаḡ için târumâr gül
- 6 Bâḡi eder zemîn-i Nişâbûr u Çin'e dek
Nevşâd'dan edip sefer-i nevbahâr gül
- 7 Zerrin ḳadehle nüş-ı mey-i ergavân eder
Nüşinrevân-ḥükümet ü Cem-iḳtidâr gül
- 8 Gül-güne-i ruḡu mey-i gül-gûna 'aks edip
Gösterdi şışede yine rüy-ı nigâr gül
- 9 Pür-ḡande vü küşâde-dil ü mest ü sine-çâk
Çekmiş piyâlelerle mül-i bî-ḡumâr gül

[37] M.IV/73, FB.40a

- 10 Gül-geşt-i nevbahāra ıan tāzeler gibi
Sebz ile gūlgūlī giyinir ‘iřvekār gūl
- 11 Taħrīk-i řevķ-i būlbūl eder dem-be-dem řabā
řehnāzda uřūl ile etse arār gūl
- 12 Aldırmasaydı pek açılıp ğone naķşını
Kār-ı nūhūftū etmez idi āřikār gūl
- 13 ıtmazdı bōyle perde-birūn evc nālesin
Ol bī-nevāya olsa eger sāzkār gūl
- 14 Pervānesin kūl eyler ise řem‘-i gūl-feřān
Bī-çāre ‘andelībi yaar bī-řerār gūl
- 15 Ūftāde-perver olduğun ibrāz iūn eder
Dūřdūke řebnemi yine zīb-i kenār gūl
- 16 Olmuř nemā-yı himmet ile tāze-rū meger
Bu āb u tāb ile gōrūnūr kāmkar gūl
- 17 Feyz-i nesīm-i řefķati bir bende-perveriñ
Gūlzār-ı rūzgārda açmıř hezār gūl
- 18 Bāğ-ı kerem velī-ni‘am-ı gūlbūn-i himem
Kim būy-ı re‘fetinden olur vāye-dār gūl
- 19 Mūfti‘l-enām Hāzret-i ‘Ořmān Efendi kim
Nūrundan oldu nūr gibi tāb-dār gūl
- 20 Hūlķ-ı kerīm-i faħr-i risāletle ‘ıtr-nāk
Buldu řemīm-i hūyu ile iřtihār gūl
- 21 Nu‘mān-ı sīretinde gōrūp tāb-ı reřķ ile
Mānende-i řaāyık olur dāğ-dār gūl

- 22 Dergāhı gül-zemīn-i himemdir zamānede
Ol bāba intisāba eder ibtidār gül
- 23 Külhāna da‘vetinde düşüp zīr-i pāyına
Tebcīl ile yolunda olur hāksār gül
- 24 Tebşīr edince maḳdemini gülşene şabā
Evrākın etdi zīb-i ser-i reh-güzār gül
- 25 Ol hāk-pāya reşha-feşān-ı gül-āb olur
Bī-cā degildir olduĝu şebnem-nişār gül
- 26 Şevḳ-i şükūfedāmı ile deste bağlanır
Bāğından iftirākı edip ihtiyār gül
- 27 Olsa nihāde şīşe ile pīşgāhına
Mīnā-sarāy-ı çarḫa eder iftiḫār gül
- 28 Gül-naḫl-i himmetiñ gibi ey ravza-i ümīd
Olmaz bu gülsitānda bir sāye-vār gül
- 29 Geldikçe bāĝa şemme-i luḫfuñla dem-be-dem
Bu nekhete şabādan alır müste‘ār gül
- 30 Sīr-āb ederse ‘ālemi bārān-ı re‘fetiñ
Ḥārāda gül bitip ola hāşāk ü hār gül
- 31 Rif‘atle hem-ser-i gül-i ḫurşīd-i çarḫ olur
Bulsa deriñde zerre ḳadar i‘tibār gül
- 32 Nīsān-ı ṭab‘iñ olsa çemenzāra ḳatre-pāş
Eyler mişāl-i jāle dūr-i gūşvār gül
- 33 Bülbül benimle neşr edeli bŷy-ı vaşfıñı
Oldu nişār-ı ‘ıtr ile şöhret-şī‘ār gül

- 34 Rengīnī-i ma‘ānī-i nazmım görüp eder
Hüs-n-i edā-yı bülbül ile i‘tizār gül
- 35 Açmaz nihāl-i tab‘-ı sühan-perverim gibi
Gülşende her nümüde olan şāhsār gül
- 36 Pejmürde-berg-i Sünbül'üm ammā eder yine
Gül-deste-i hayālimi gördükçe ‘ār gül
- 37 Şad-mışra‘ ile bir gül-i şad-berg-i tazedir
Ebyāt-ı nazmım ile olunsun şümār gül
- 38 Tarḥ-ı sitāyişinde eyā gülşen-i himem
Bu nev-zemīn ğazel ne güzel ābdār gül
- 39 Beñzer mi rüy-ı aliñe ey gül-‘izār gül
Bülbül fedā eder seni görse hezār gül
- 40 Etmiş gül-āb-ı ter-‘araḫ-ı rüy-ı hacletin
Hoy-kerde ‘arızından olup şermsār gül
- 41 Bū hāl-i ‘anberīn ü ḫaṭ-ı müşg-bū ile
Kim gördü gül-ruḫuñ gibi bir müşg-bār gül
- 42 Bir gül-şeker arar leb-i şirīniñe bedel
Olmuş bu güne şevḫ ile Gülgün-süvār gül
- 43 Būs eyleriz gülüm diyerek rüy-ı dilberi
Rengīn görünse çeşmimize vechi var gül
- 44 Bezm-i çemende oldu bu çār-ebruvān ile
Ol mest-i işveniñ ḫadeḫ-i la‘li çār gül
- 45 Pejmürde-ṭab‘ eder çemen-i ma‘rifetde kim
Vehbī yetişdirirse de bu rüzgār gül

- 46 Bülbul gibi bu bende-i bî-berg ü bî-nevâ
İster bahâra karşı gelip ber-güzâr gül
- 47 Serdî-i mihr-cân-ı ğam-ı rûzgâr ile
Bir nahl-i hüşke dönmüş o bî-berg ü bâr gül
- 48 Mânend-i ‘andelîb o sitem-h‘âre ‘an-çarîb
Luţfuñ demez mi sende gel ey dil-figâr gül
- 49 Da‘vât-ı hayrîñ olmuş aña vird şubḥ u şâm
Evrâd-ı bülbulân ise leyl ü nehâr gül
- 50 Her dem bahâr ola çemen-i ‘ömr ü devletiñ
Olduğça zîb ü revnağ-ı bâğ u bahâr gül

[38]

VERDİYYE-İ DİĞER BE-ḤARF-ENDÂZÎ-İ ‘ÖRFÎ DER-
SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYḤÜ’L-İSLÂM İRÂNÎ-ZÂDE MEḤEMMED
ES‘AD EFENDÎ

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Feyz-i nevrüz ile bulmuş reng ü büy-ı yâr gül
Vaqtidir ‘arz eylesin bülbüllere dîdâr gül
- 2 Âb u tâbı ol kadar ser-şârdır kim ‘âlemiñ
Gösterir her güşeden hâr-ı ser-i dîvâr gül
- 3 Mevsim-i ürd-i behiştîñ bilse Rıdvân revnağın
Bâğbânlardan gelip isterdi bir miqdâr gül
- 4 Dîdeler rüşen deyü bülbul nevâ-sâz-ı tarab
Çeşmin açdığça görür her nergis-i bîmâr gül

[38] M.IV/75, FB.41a

- 5 'Ărız-ı hoy-kerde-i dilber gibi pür-âb u tâb
Cüşiş-i şebnemle olmuş maţmağ-ı inzâr gül
- 6 Bir müsellemler tâzedir hüsn-i bahâr ile çemen
Turre sünbül haţ benefşe gonçe leb ruhsâr gül
- 7 Dîde nergis ten semen kaç serv sîne yâsemem
Nâle-i 'aşık hezâr u hande-i dildâr gül
- 8 Tâzelense vechi var şimdi Zeliĥâ-yı zamân
Oldu hüsn-i Yûsuf-âsâ revnağ-ı bâzâr gül
- 9 Jâlelerden gûş-ı bîkr-i gonçeye mengûş için
Dâne dâne intihâb eyler dür-i şeh-vâr gül
- 10 Lâle sürĥ olmuş kızarmış hacletinden ergavân
Tâb-ı reng-i rûy-ı alin eylemiş izhâr gül
- 11 Mest olup gül-bisterinde nâz ile ĥ'âbîdedir
Nâle-i bülbülden olmaz şubĥa dek bîdâr gül
- 12 Çîn-i zülf-i dil-rübâdan mı Ĥaţâ'dan mı gelir
Almış enfâs-ı şabâdan nâfe-i Tâtâr gül
- 13 Kaţre kaţre jâleler mi eşk-i bülbül mü 'aceb
Mağdem-i ĥurşîde eyler dür gibi işâr gül
- 14 Yâ gülâb-efşân mıdır ĥâk-i reh-i iĥbâline
Bir 'inâyetkâra ta'zîm eyleyip her bâr gül
- 15 Şeyĥü'l-islâm-ı felek-sâye Süreyyâ-pâye kim
Bâğ-ı kadrinde gül-i ĥurşîd bî-miğdâr gül
- 16 Nâmdaş-ı Fahr-i 'Ălem Es'ad-ı şâhib-kerem
Tab'ı gülzâr-ı himem hem zâtıdır muĥtâr gül

- 17 Cevher-i gül müstefîz-i şeb-çerâğ-ı luţfudur
Nür-ı fażlından olur gencine-i esrâr gül
- 18 Bir Hümâ-yı evc-i rif'atdır ki bulmaz sâyesin
Olsa da dest-i şabâda Ca'fer-i Tayyâr gül
- 19 Servi pâ-der-gil edip hayretle feyz-i hâmesi
Reşk-i imzâsıyla eyler dağ-ı dil izhâr gül
- 20 Bir gül-i hüşk olsa âğişte gül-âb-ı luţfuna
Açılır her bergi üzre şad tarâvetdâr gül
- 21 Tab'ı etdikçe gülistân-ı ma'anîden güzer
Dest-i gül-çîn-i hayâlin bûs eder şad-bâr gül
- 22 Gülşenî şeyhi gibi devrinde şafvet-yâb olup
Dâne-i şebnemden etmiş sübha-i ezkar gül
- 23 Serverâ hem revnağ-ı zât-ı kerîmiñ olmasa
Böyle olmazdı cihânda ziver-i destâr gül
- 24 Pertev-i mihr-i zamîriñ düşse gülzâr üstüne
Zeyn eder rûy-ı zemîne sâye-i ezhar gül
- 25 Bâga Nîşâbûr-ı hulkuñdan gelir peyk-i şabâ
Bu cihetden etdi kesb-i mâye-i 'Aţţâr gül
- 26 'Aql-ı Evvel cevher-i idrâkiñe şânî degil
'Unşur-ı pâkiñ gülistân-ı kemâle çâr gül
- 27 Nevbahâr-ı himmetiñdir revnağ-efzâ-yı cihân
Ba'd-ez-în her berg-i hüşkün eylesin eşcâr gül
- 28 Gülşen-i eflâke eylesenñ tebessümle nazar
'Arz eder sa'd-ahterân-ı şâbit ü seyyâr gül

- 29 Terbiyet-baḥş olsa telṭīfīñ nihād-ı āzere
Ser-fetīl-i şem‘adan eyler küşāde nār gül
- 30 Nāmiye-tāb-ı ‘itābīñ görse ammā kim olur
Aḥker-i ṭāḫat-güdāz-ı mürġ-i āteş-ḥ‘ār gül
- 31 Gülsitān-ı ‘ālemiñ gördük hezārān güllerin
Ṭīnet-i pākiñdir ancak var ise bī-ḥār gül
- 32 Himmetiñden feyz alırsa sāḫa-i ṭab‘ım gibi
Güne-gün eyler şüküfte şaḫn-ı sünbülzār gül
- 33 Ben o Vaşşāf‘ım Bahāristān-ı evşāfīñda kim
Gülşen-i zihnimde olmuş şüret-i efkār gül
- 34 Bir nezāketle ḫaber aldım dehān-ı ġonçeden
Eylemiş rengīñi-i ġüftārımı iḫrār gül
- 35 Buldu gül-geşt-i muşallāsında Şīrāz‘ıñ beni
Naḫl-i ṭab‘ımdan ḫopardı ‘Örfī-i fehḫār gül
- 36 Ben de telmīḫ eyledim ta‘rīz ile bu mışra‘ın
Bülbülī ez-bāġ-ı mā bī’grifte der-minḫār gül
- 37 Ṭab‘-ı pür-nīrengimiñ reng-i füsünun meşḫ edip
Çüb-ı ḫüşk üzre bitirmiş ḫāme-i seḫḫār gül
- 38 Naẓm-ı rengīnim yazılsa cā-be-cā evrāḫına
Dest-i raġbetde olur mecmū‘a-i eş‘ār gül
- 39 Şāhid-i zībā-yı maẓmūn istemem bu bāġda
ġonçelerden ‘arz eder efkārıma ebkār gül
- 40 Gülsitān-ı ‘aşḫa bir rengīñ ġazel yazdım yine
‘Andelīb ezberleyip ġüş eylesin tekrār gül

- 41 Böyle āb u tāb ile la‘l-i ruḥuñ gül-nār gül
Gülbün-i ḥüsnüñ açar sīr-āb-ı āteş-bār gül
- 42 Güllü dībālar giyip geldikçe şahn-ı gülşene
Pāyīna rīzān olur ey serv-i hoş-reftār gül
- 43 Halka halka rüyuña pīçide gīsü-yı siyeh
Bu ne gülşendir ki olmuş āşiyān-ı mār gül
- 44 La‘l-i nābiñ ‘aşkına nüş etmek için dem-be-dem
Eylemiş her gonçesin bir sāğar-ı ser-şār gül
- 45 Tāb-ı hacletden kızarmazdı bu güne çehresi
Nāzenīnim gül yüzünden etmeseydi ‘ār gül
- 46 Rüy-ı aliñ üzre cāy-yı büse gördüm cā-be-cā
Gülsitānından koparmış korçarım ağıyār gül
- 47 Nevbahār-ı kāmranīdir gelip bu bāğdan
Sen de almazsın niçün ey Vehbī-i nāçār gül
- 48 ‘Ārifem bir gül yeter bāğ-ı temennādan baña
Hem-çü gül-çinān ne-ḥāhem z’īn çemen bisyār gül
- 49 Ba‘d-ez-īn vird-i du‘ā-yı devletiñ ezberleyip
Bülbül-i şūrīde-āsā eylemem tezkār gül
- 50 Her şebi fīrüz ruzu ola nevrüz-ı şeref
Nüh-çimende mihr ü māh olduğca pür-envār gül

İN NİZ BĀ-ĤVĀHİŞKĀRĪ-İ TEBDİL-İ ṬARĪĶ-İ ĤVĀCEGĀNĪ ŐEYĤŪ'L-
İSLĀM-I MŪŐĀRUN İLEYH MA'RŪZ-GEŐTE BŪD

[mef'ŪlŪ / fā'ilātŪ / mefā'ilŪ / fā'ilŪn]

- 1 Ol kŭṭb-ı pŭr-Şeref gibi tĀbende aḥteri
GŏrmŭŐ mŭ nŭh-felekte 'aceb çeşm-i MŭŐteri
- 2 ĀfĀka ol sitĀre-i es'ad verir hemĀn
Devr-i kĀmerde kevkebe-i zĪb ũ zĪveri
- 3 Rŭyunda āfitĀb u kĀmer gibi mŭncelĪ
EnvĀr-ı mihr ũ ŐefkĀt ũ elĤĀf-gŭŐteri
- 4 TeŐrĪf edince maḥdem-i Şadr-ı meŐŐĤati
TebcĪl iŭn Őipihir edip izhĀr Ākeri
- 5 Kendi kŭmāŐ-ı aṭlasını kŏhnedir deyŭ
Ferş etdi zĪr-i pĀyına kĀlĀ-yı 'abkĀrĪ
- 6 'AnkĀ-yı maġrib-i himemi zĪr-i bĀline
ŐefkĀtle aldı beyza-i arḥ-ı mŭdevveri
- 7 'ĀlĪ-himem veliyy-i ni'am mŭŐfiĤ-i ũmem
BĀlĀ-nĪŐĪn-i mesned-i iftĀ vŭ serveri
- 8 MuḥyĪ-i dĪn ḤĀzret-i Es'ad Efendi kim
Rŭḥ-ı cihĀn semiyy-i cenĀb-ı PeyemberĪ
- 9 BeyzĀvĪ-i zamĀne ki ol ḥil'at-i beyĀz
Bu millet-i ŐefĪdĪn olur revnaḥ u feri
- 10 Oldur 'imĀd-ı dĪn-i kĀviyyŭ'l-esĀs olan
Te'yĪd edip mebĀnĪ-i Şer'-i muṭahharı

[39] M.IV/78, FB.42b

- 11 Hāl ehli cümle mâzî vü müstaqbeli bilir
Ancağ zamānîñ işte budur hayra maşdarı
- 12 Mâlik o rütbe fazla hemân Bū Hānîfe'den
Fehm ü şu'uru bâ'îş-i taḥsîn-i Eş'erî
- 13 Keşşâf-ı müşkilât-ı 'ulûm u funûn kim
Maḥcûb olurdu bezmine gelse Zemaḥşerî
- 14 Fahr etse İbn-i Hâcib'e cây-ı 'aceb degil
Ednâ mülâzımân-ı pes-i perde-i deri
- 15 Olsa şemîm-i fazlı Ğazâlî'ye 'ıtr-sâ
Şemm eylemek ḥaṭâ der idi müşg-i ezferi
- 16 Eyler nikât-ı ḥikmet-i İşrâkı münceî
İşrâkiyâna lem'a-i ḳalb-i münevverî
- 17 Mevrûş-ı ḥânedânı imiş dâye-i 'ulûm
Esrâr-ı fazl-ı vâlidiniñ oldu mazḥarı
- 18 Her nüktesinde niçe ma'ânî beyân eder
Ṭarz-ı bedî'ci nuṭṭ ile ḥüsn-i edâları
- 19 Şâyestedir kelâm-ı dürer-bârını hemân
Derc etse silk-i dürre Şihâḥ'ında Cevherî
- 20 Vehc-i münîr ü cebhe-i mihr iltimâ'ını
Şems ü ḳamer mebâḥişine yazmış Aḥterî
- 21 Gevher-şinâs-ı çarḥ eder iḳrâr görmemiş
Bu nüh-şadefde zâtı gibi pâk-gevheri
- 22 Zü'nnûn-ı Mısrî Nîl-i 'afâfında nûn desem
Ḳavlim be-ḥaḳḳ-ı şûre-i Nûn şübhedden berî

- 23 Fetvāyī oldu cāmesi ehl-i mezālimiñ
Fetvāsı ile emr edeli nehy-i münkeri
- 24 Levh üzre her işāretini şebt eder qalem
Tedbīridir muvāfiq-ı hūkm-i muqadderī
- 25 Cārüb-ı āsitānı olur şevq-i bāl ile
Mürğ-i Hümā-yı devlet ü iqbāl-i şehperi
- 26 Āzāde-i niyāz olup eflāke nāz eder
İhsānıñ esiri olan ‘abd-i aḥqarı
- 27 Sīr-āb-ı reşḥa-i himemi olsa Hızr eger
Eylerdi bāğ-ı ‘ömrünü nev-‘ays-ı aḥḍarı
- 28 Bir zerd-rū faḳīre nigāh etse luḫf ile
Yād eylemez vücūh ile kibrīt-i aḥmeri
- 29 İksīr-i ḥāk-pāyımı erbāb-ı kāf alıp
Etmekde tevbe-i heves-i kīmyāgerī
- 30 Ey ḳuṭb-ı çarḥ-ı a‘zam-ı fazl ü keremverī
V’ey burc-ı luḫf u merḥametiñ mihr-i enveri
- 31 Va’llāh bir nazīriñi ‘ālemde görmedim
Geşṫ ü güzār edip niçe iqlīm-i āḥarı
- 32 Bir sürme bulmadım yine ḥāk-i deriñ gibi
Devr etdim İşfahān’daki ḥāk-i siyehleri
- 33 Kim gördü senden özge bu ‘ālī maḳāmda
Bir ḳadr-dān-ı ma‘rifet ü ehl-perveri
- 34 Vaşşāf-ı zāt-ı pākiñ olan iftiḥār eder
Çün vaşfiñ oldu māye-i faḥr-ı sūḥanverī

- 35 'Afva qarīn olursa biraz ben de fahr edip
Maḥsūd-ı şā'irān edeyim nazm-ı kemteri
- 36 Ol Hüsrev'im ki ṭab'ımn̄ iqlīm-i nazmda
'Örfī vü Muḥteşem gibi var niçe çâkeri
- 37 Tutdu serinde Şevket ü Hākānī-i zamān
Dīvānım oldu cümlesiniñ zīb-i efseri
- 38 Nezd-i 'Arab'da oldu müselleḡ 'Acem'de hem
Nehc-i belāgat-i süḡanım Tāzī vü Derī
- 39 İḳād-ı şem'-i fikri murād eylesem ne şeb
Rüşen-çerāġ-ı bezmim olur rûḡ-ı Enverī
- 40 Tār-ı kalem elimde 'aşā-yı Kelīm-veş
Çeşm-i ḡasūda gösterir üslûb-ı ejderi
- 41 Ḥassān-ı 'aşr u İbn-i Züheyr-i zamāneyim
Taḡsīn eder kelāmımı Şehbān u Baḡterī
- 42 Tekrār oḡursa ş'i rimi erbāb-ı zā'ıḡa
Teşḡiş eder ḡalāvet-i ḡand-i mükerreri
- 43 Taḡsīm olunsa ḡişse-i 'irfāna cāh eger
Düşmez mi sehmime ebedī şaḡḡ-ı defterī
- 44 Bu cümle ile sıfr-ı yed olmaḡ revā mıdır
Etdi ḡazā muḡāsibe de 'öZR-i evferi
- 45 Ben nā-tüvāna kim baḡar olsam da pür-hüner
Dervīş-i iltizām ederken tüvāngerī
- 46 Naḡd-i hünerle kām alınır mı 'avāmdan
Şarrāf-ı ḡaşı çekmese mizānına zeri

- 47 Şāgird-i nā-pesendim olan niçe h̄vācegān
Üstād çıkdı cāh iledir baña mef̄hari
- 48 Bir sikke-şüret ile külāh etdigim baña
Dervīşīñ oldum āh efendim K̄alenderī
- 49 Teng eyleyip cihānı H̄orāsān'ı başıma
Gezdim 'Irāk u Çīn ü H̄orāsān'ı serserī
- 50 Luṭfuñ cilāgerī-i 'ināyet ile meded
Şāf etsin āyine gibi k̄alb-i mükedderi
- 51 Bu zerre-i kemīneyi ref' eyle h̄ākden
Ey mihr-i şefkāt ile ziyā-baḥş-ı h̄āverī
- 52 K̄ılsın giyāh-ı h̄üşküñü bārān-ı himmetiñ
Mānend-i berg-i sünbül-i ter tāze vü ṭarī
- 53 Buldum yine güher gibi bir bī-bedel gazel
Deryā-yı midḥatiñde ederken şināverī
- 54 Dāmen-feşān-ı nāz olıcaḳ çengi dilberi
Birden ṭutuşdu 'āşık-ı zārīñ etekleri
- 55 O çifte perçem ile görünce püserleri
Ṭaḳdım 'Acem'de başıma 'aşḳ ile telleri
- 56 Āyīne içre 'aksini seyr eyleyen şanar
Girmiş derūn-ı şīşeye siḥr ile bir perī
- 57 Feyz-i ḥayāt u māye-i 'ömr-i ebed bulur
Āgūşa kim çekerse o rūḥ-ı muşavveri
- 58 Bint-i 'ineble muḡ-beçeyi bezme çeksem āh
Ġāfil bulunsa pīr-i muḡān ile māderi

- 59 Tab'ında yok mecāl-i tekāpū bu 'arşada
Pek sürme Vehbiyā yeter ol esb-i lāğeri
- 60 Besdir şikāyet-i felek ü 'arz-ı ma'rifet
Hāḡḡa tazarru' eyle ki geldi du'ā yeri
- 61 Olduḡça mihr ü mäh-ı sipihr üzre ber-ḡarār
Şadrında dā'im eylesin Allāh o serveri
- 62 Olsun hemīşe şavn-ı İlāhīde müstedām
Tevfīḡ-i Hāḡ refīḡi vü iḡbāl rehberi

[40]

ŞİHḡAT-NĀME BERĀY-I MÜŞĀRUN İLEYH
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Dergeh-i Hāḡḡa olup nāşiye-fersā-yı sücūd
Ṭurmayıp şükr ü sipāsi ḡılalım nā-ma'dūd
- 2 Nice şükr etmeyelim kim o ḡudāvend-i kerīm
Nī'am-ı luḡfu ile ḡıldı cihāni ḡoşnūd
- 3 Hāmdü lillāh ki mizācında veliyyü'n-ni'amīn
İ'tidāl oldu bedīdār u taḡayyur nā-būd
- 4 ḡülşen-i 'āfiyet ü şihḡate verdi revnaḡ
ḡül gibi tāb u ḡarāvetle o pākīze vücūd
- 5 Niçe dil-ḡaste-i endūha olur ḡāre-resān
Anı da ḡıfz eder elḡāfi ile ḡayy u Vedūd
- 6 Mazḡar-ı ḡayr-dū'ā-yı zu'afādır zātı
Eşer-i za'f-ı vücūd anda olur nā-mevcūd

[40] M.IV/81, FB.44a

- 7 Şıdķ u ihlāş ile enfās-ı du‘ā-yı ‘ālem
Şübhesiz eyledi tā dergeh-i Raḥmān'a su‘ūd
- 8 Naḥl-i ümmīd-i cihāndır ola ser-sebz-i devām
Sāye-i re’feti bu bāğda olsun memdūd
- 9 Evc-i iķbāl-i sa‘ādetde o necm-i es‘ad
Ola mānend-i Şüreyyā şeref-ārā-yı sü‘ūd
- 10 Devlet-i ‘ömrünü müzdād ede her dem Bārī
Müteżāyid ola dā’im maraž-ı ḳalb-i ḫaşud
- 11 ‘Abd-i dā’ī-i nażar-kerdesi Vehbī’ye daḫi
Devlet-i ‘ömrü temādīsidir ancaḳ maḳşūd

[41]

NAZİRE BE-NEFİ DER-SİTAYİŞKĀRİ-İ ŞEYḤÜ’L-İSLĀM
ES‘AD-ZĀDE MEḤEMMED ŞERİF EFENDİ
[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 Felek erbāb-ı isti‘dāda şimdi yār u yāverdir
Ser-i ehl-i ma‘ārif tāt-ı ḫurşīde berāberdir
- 2 Begenmez ser-bürehne bir hünerdir efser-i mihiri
Külāh-ı iftiḫārı belki fark-ı ‘arşa hem-serdir
- 3 Meh-i nev bedr olur şimden geri bī-minnet-i ḫurşīd
Kemāl erbābınıñ āfāḳa rüçḫanı bugünlerdir
- 4 Hünermendān-ı ‘aşrıñ necm-i baḫtı ol ḳadar rüşen
Ki çeşm-i Zühre vü Pervīn o ḫālī‘den münevverdir
- 5 Ḳumāş-ı nazm ile yıldız ḳadardır müşteri şimdi
Sipihriñ aḫlası duşunda ḳalmış ḫāk-ber-serdir

[41] M.IV/81, FB.44b

- 6 Sühan buldu revâcın rûz-ı bâzâr-ı hünerdir bu
Harîdârı anıñ bir qadr-dân-ı nükte-perverdir
- 7 Bu demde câh ile fahr etmesin zerrîn-çabâ câhil
Libâs-ı ma'rifet dūş-ı hünerverde serâserdir
- 8 Şafâ yok sîne-i nâ-şâf u ma'kûsunda nādānıñ
Dil-i dānişverân maḥsūd-ı mir'ât-ı Sikender'dir
- 9 Murâd-ı müste'iddân üzre gerçi gerdiş-i devrân
Hilâf-ı 'âdet-i dirîne-i çarḥ-ı sitemgerdir
- 10 Peşimândır meger evzâ'ına gerdün-ı dün-perver
Ki çeşm-i mihri böyle nâzır-ı baht-ı hünerverdir
- 11 Ne kevkebdir nezâret eyleyen bu vaqt-i mes'ûda
Şeref-vâr tâli'-i 'âlemde bir ferḥunde aḥterdir
- 12 Zamân-ı mes'adet-'unvân-ı Es'ad-zâde'dir şimdi
Sipihri-kâmrânide tûlû'-ı sa'd-ı ekberdir
- 13 Semiy-i Fahr-i 'Âlem şeyḥü'l-islâm-ı himem-tev'em
Şerîfû'n-nesl-i a'lem revnaḳ-ı ırḳ-ı muṭahhardır
- 14 Zamânıñ Bu's-su'ûd'u ḥānumân-ārâ-yı Es'ad kim
Sarâyında su'ad-ı Zühre bir bānû-yı kemterdir
- 15 Ma'ârif ḥâne-zâdı 'ilm ise mevrûş-ı ecdâdı
'İnâyet ṭavr-ı mu'tâdı kerîm-i ehl-perverdir
- 16 Şemîm-i ḥüsn-i ahlâkı muṭayyeb kıldı âfâkı
Anıñ ez-cümle müştâkı gül-âb u 'ûd u 'anberdir
- 17 Dil ü ṭab'ı yem ü kân-ı 'ulûm u ma'rifet ammâ
Yine nezd-i şerîfide hünere hem-qadr-i cevherdir

- 18 Zāmir-i pākidir mir'āt-ı feyz-ā-feyz-i vicdānı
Mezāyā-yı ḥaḳāyık anda her vech ile mużmerdir
- 19 Fürüg-i mihr-i fażlından zemīn ü āsumān rüşen
Ne mihr ammā ziyā-baḥş-ı cihān-ı şer'-i enverdir
- 20 Ederdi iktidā şemsü'l-e'imme gelse 'aşrında
Aña rüçhānı şems-i ḍaḥve-i kübrādan aẓherdir
- 21 Müreccaḥ olduĝu aşḫāb-ı tercīḫe 'ayāndır kim
Fetāvāsı uşul-i ictihād üzre muḥarrerdir
- 22 Sezādır olsa iklīl-i sipihriñ dūrretü't-tāci
Bulunmaz nüh-şadefde mişli bir pākīze gevherdir
- 23 Meşām-ı dīn ü devlet müşg-büy-ı şīme-i pāki
Sirişti-i müsteṭābı rüh-ı 'anberle muḥammerdir
- 24 Baḥūr etmekte bezm-i ḳudsiyāna şemme-i ḥulḳun
Meh ü ḥurşīd-i devrān sim ü zerden iki micmerdir
- 25 Me'al-i ḳuvve-i derrāk zihninden 'ibāretdir
Maḳālāt-ı Aristō'dan bu ḳavlim naḳl-i mişardır
- 26 Kitāb-ı İbn-i Sīnā'da o baḥşe iṭtilā'im var
Anıñ ḳavlınce 'Aḳl-ı Evvel andan çok mu'aḥḫardır
- 27 Ser-i mecrā-yı kilki lü'lü'-i āb-ı ḫayāt ancak
Reg-i ehl-i fesāda nevk-i niş-ālūd-ı neşterdir
- 28 Ḳazā bābında bu ḫükmü celī ḫaṭṭıyla yazmış kim
Ḥilāf-ı şer'e her kim cür'et eylerse müdemmerdir
- 29 'İnāyet-perverā şadrā himemkārā felek-ḳadrā
Vücūd-ı devletiñ envā'-ı feyz-i Ḥaḳḳ'a mazhardır

- 30 Sülükün rāh-ı taqvā kavlı ü fi'līn mesned-i fetvā
Saña tevfiḳ-i Mevlā dā'imā hem-rāh u rehberdir
- 31 Ni'am dil-sīr-i elṭāfiñ himem mesrūr-ı a'tāfiñ
Kerem dergāh-ı inşāfiñda bir dīrīne çākerdir
- 32 Hired meftūn-ı eṭvārīñ zekā ḥayrān-ı efkārīñ
'Aceb zāt-ı nigūkārīñ ne 'unşurdur ne cevherdir
- 33 Gülistān-ı 'ināyet tāze-rüy-ı cüy-ı iḥsānīñ
Gül-i şad-berg-i himmet büy-ı luṭfuñla mu'aṭṭardır
- 34 Degildir ḥayme-i ebr-i bahārī şaḥn-ı gülşende
Şeḥāb-ı şefḳatiñ bāğ-ı cihāna sāye-güsterdir
- 35 'Ayāndır ehl-i ḥāle hey'et-i māzī vü müstakbel
Mücerred zāt-ı memdūḥü'ş-şifātīñ ḥayra maşdardır
- 36 Ne iksīr-i sa'ādet-māyedir ḥāk-i der-i luṭfuñ
Ki her bir zerresi hem-ḳadr-i şems-i kīmyāgerdir
- 37 O iksīre niçe reşḳ etmesin kim zerger-i ḥurşīd
Ġubārı zerd-rüyān-ı ğama kibrīt-i aḥmerdir
- 38 Sen ol gencīne-i mecd ü semāḥatsin ki 'indinde
Cihānīñ ḥāşılı deryā vü kāmı şey'-i aḥḳardır
- 39 Sen ol müstağnī-i 'ālem kerīmü't-tab'-ı ekremsin
Yanıñda cevher ü zer seng ü ḥāk ile berāberdir
- 40 Ğınā erbābı gezsın derbeder ebvāb-ı dīgerde
Der-i 'iffet-me'ābıñda gedālar pek muvaḳḳardır
- 41 Bu rütbe zilletin kim gördü naḳdīn-i 'azīzīñ
Hilāf-ı 'āde dergāhıñda maṭrūd u muḥaḳḳardır

- 42 Faḫaṭ naḫd-i hüner-pīrāye-i genc-i ḫabūlünde
Bu istiḡnā-yı zātī feyz-i Bārī-i keremverdir
- 43 Bulunmaz naẓm-ı silk-i vaşfiña şāyeste bir gevher
Egerçi ḫulzüm-i ma'nide endişem şināverdir
- 44 Tetebbu' eyleyip aḫkām-ı dehri 'aḫıbet buldum
Kitāb-ı cıfr-i 'aḫlīde bu vech üzre muḫarrerdir
- 45 Ne zātın gibi bir memdūḫ-ı bī-hemtā gelir 'aşra
Ne bendeñ gibi bir şā'ir zuḫūr etmek müyesserdir
- 46 Muraşşa' olduğundan gevher-i medḫiñle dīvānım
Ser-i taḫsīn-ı ḫāḫānīde iklīl-i mücevherdir
- 47 Medār-ı faḫr-i Bāḫī Bü'ssu'ūd evşāfıdır ammā
Benim memdūḫum Es'ād-zāde faḫrim andan evferdir
- 48 Benim ol şehsüvār-ı 'arşa-i pehnā-yı kerrārī
Ki bāzū-yı belāḡatde zebānım tīḡ-i Ḥayder'dir
- 49 Bu meydāna çıkar bir pehlevān var ise gelsin kim
Bilinsin Rüstem-i ṭab'ım ne zūr-āver dilāverdir
- 50 Demādem zehresin şad çāk eder siḫr-āferīnānıñ
Kelīm-āsā aşā-yı ḫāme kim destimde ejderdir
- 51 Dil-i şāfī-nihādım 'aynıdır ser-çeşme-i Hızr'ın
Dem-i 'İsā gibi mu'ciz kelāmım rūḫ-perverdir
- 52 Bulur ḫüsn-i edā meşşāta-i fikrimle zīb ü fer
Ḥayāl-i mū-şikāfım şāne-i ḡīsū-yı dilberdir
- 53 Şeker-riz-i mezāḫ-ı şevḫ olur geldikçe güftāra
Ser-i ḫāmem meger minḫār-ı ṭūṭī-i süḫanverdir

- 54 Dilim firdevs-i ma'nî ṭab'-ı şāfım cūybār anda
Nuḳūş-ı saṭr-ı eş'ār-ı terim emvāc-ı Kevşer'dir
- 55 Ne sū-yı cūy-ı dildendir ne yenbū'-ı ṭabī'atden
Bu feyż-ā-feyż-i cārī cūşış-i deryā-yı dīgerdir
- 56 Nola maḥsūd-ı sīm-i ḥām ise her puḥte maẓmūnum
Vücūh-ı ma'rifetle rüy-ı zerdim ğibṭa-i zerdir
- 57 Ma'āza'llāh ğinā-yı zümre-i nādāna reşk etmem
Ma'ārif rızka maḥsūm olması sehmi muḳadderdir
- 58 Bi-ḥamdi'llāh bu kısmetdir baña sermāye-i devlet
Tüvānger olsa da cāhil yine zātında efḳardır
- 59 Kaşide söyledikçe ṭavr-ı Nef'ī'de yazar ammā
Ġazelde ṭab'ımın vādisi böyle ṭarz-ı aḥḳardır
- 60 Dil-i 'uşşāḳı bend etmekde tār-ı zülfü çenberdir
O zenciriñ görüp pā-bestesin şanma muḥayyerdir
- 61 Ruḥuñ taḳsīm-i naḳl-i buseye teşvīḳ için yāri
Nev-ā-nev büselikte naḡme-i muṭrib mükerrerdır
- 62 Hevā-yı vaşl ile kāğıd uçurdum kūy-ı dildāra
Yine āvāre-dil hem-bāl-i pervāz-ı kebüterdir
- 63 Ḥayāl-i ebruvānı sīne-i mecrūḥ-ı 'āşıḳda
Çekilmiş kāğıd-ı al üstüne taşvīr-i ḥancerdir
- 64 O gül-ruḥsāri rüz-ı Hızr'a karşı bāğa celb etsem
Ḥaṭı sebz olsa da mānī' degil kim 'ayş-ı aḥḳardır
- 65 Degilse ḳadd-i dilber rişe-ġir-i ḥāṭır-ı 'ālem
Fezā-yı sīnede diller niçün şekl-i şaneberdir

- 66 O tıfl-ı dāye-perverdiñ hayāl-i la'li-şīrini
Mezāk-ı telh-i Vehbī'de ne a'lā şīr ü şekkerdir
- 67 Efendim hod-pesend oldum zühür-i i'tibārıyla
Kuşūrum olsa da mu'tādīñ üzre 'afva mazhardır
- 68 Ferāmūş eylemişdim çok zamandır şī'r ü inşayı
Sebeb tecdīd-i şevke bu nigāh-ı behcet-āverdir
- 69 Tabī'at sünbül-i pejmürde-i bāğ-ı ğam olmuşken
Nemā-yı iltifātūñ ile şimdi bir gül-i terdir
- 70 Çerāğ etdiñ sitārem rüşen oldu devr-i luḫfunda
Fürüg-ı ḫālī'im pertev-nümā-yı şem'-i hāverdir
- 71 Senā vü midḫatīndir zıkr ü fikrim 'ömrüm olduğça
Yine ḫaḫḫ-ı edā-yı şükr-i nī'met nā-müyesserdir
- 72 Du'ā-yı 'ömr ü iḫbālīñ be-ḫaḫḫ-ı süre-i İhlās
Mişāl-i ḫizb-i a'zam şafḫa-i sinemde ezberdir
- 73 Ola *zātü'l-burūc*^{lxvii}-ı cāh-ı rif'at cāy-ı mes'ūduñ
Cihān mihr ü ḫamerle rüz u şeb tā kim münevverdir
- 74 Hem olsun kevkebiñ sa'dü's-su'ūd u ḫālī'iñ es'ad
Meşābīḫ-i şerefle tā felek pür-zīb ü ziverdir

^{lxvii} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürüc (85)/1.

NAZİRE BE-SÜNBULE-İ BÂKÎ DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARUN
İLEYH

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Dâmen-i gülde alıp destine micmer sünbül
Kor şemâmeyle hem ol micmere ‘anber sünbül
- 2 Eylemiş bü-yı bahârı var ise istişmâm
Cümleden evvel eder bâğı mu‘atâr sünbül
- 3 Dem-i ‘İsâ’ya bedeldir nefes-i bād-ı bahâr
Keyfe yuhyi^{lxviii} deyü andan eşer ister sünbül
- 4 Getirip toplar ile hayli çiçekli-i kebüd
Pây-ı nevrûza olur akmışe-güster sünbül
- 5 Mâ’î atlaşlı güzeller gibi hep fevc-â-fevc
Mevc mevc oldu leb-i cûda ser-â-ser sünbül
- 6 Reng ü bûlarla tefevvuğ ederek ezhâra
Gökden inmiş gibi fahr etmede yer yer sünbül
- 7 Gülşeniñ meyl edecek iki güzel tâzesi var
Bir gül-i sâde-ruḡ u bir de ḡaḡ-âver sünbül
- 8 Nev-resân-ı çemen içinde yine hoş görünür
Ne kadar olsa da bir tâze-i esmer sünbül
- 9 Katre katre saçılır üstüne gülden şebnem
Her seher perçemine gül şuyu serper sünbül

[42] M.IV/85, FB.44a

lxviii "...Nasıl diriltecek?", Kur'ân-ı Kerîm, Rûm (30)/50.

- 10 Ser-be-ser gūşun edip vaķf-ı nevā-yı bŭlbŭl
Geh şabā nağmesi geh sŭnbŭle diñler sŭnbŭl
- 11 Kec-kŭlāhıyla siyeh-pūşu ile ğonçelere
Görŭnŭr ħayli levendāne dil-āver sŭnbŭl
- 12 Başına taķdı ‘amāyim nażar-ı nergisden
Tıfl-ı nev-reste gibi pek ħaz̄er eyler sŭnbŭl
- 13 Baĝlanır zŭlf-i nigār ūzre ħopup bāĝından
Dil-i sevdā-zede-i ‘āşıkā beñzer sŭnbŭl
- 14 Lāle şad gŭne piyāz etse yine bir yerde
Geçinir tarĥ-ı tekellŭfle berāber sŭnbŭl
- 15 Sāk-ı sākī gibi teşmīr edeli ğayret ile
Bir ayaĝıyla sŭrŭr bezme ħadehler sŭnbŭl
- 16 Şubĥ-dem böyle görŭnmezdi siyeh-mest-i ħarāb
Çekmeseydi geceden bir iki sāĝar sŭnbŭl
- 17 Böyle gŭk ħandil iken def-i ħumār etmek için
Lāciverdī ħadeĥin hep tolu şaķlar sŭnbŭl
- 18 Cŭşiş-i sebze ile yemyeşil olduķça çemen
Görŭnŭr mevc-i siyāh-ı yem-i aĥđar sŭnbŭl
- 19 Ķarşısında dikilip tŭrduĝunuñ aşlı nedir
Şāĥ-ı gŭlden bir iki ğonçe mi ister sŭnbŭl
- 20 Bir şŭkŭfeyle bahār olmaz efendim diyerek
Tablalarla getirip dizdi çiçekler sŭnbŭl
- 21 Yŭz sŭrŭp dergeh-i vālā-yı veliyyŭ’n-ni‘ama
Berg-i sebz-i çemenin eyledi zīver sŭnbŭl

- 22 Şeyhü'l-islâm-ı felek-câh-ı refî'ü's-şân kim
Sünbüle ravza-i kıadrinde bir aḥḩar sünbül
- 23 O şerîfü'n-nesebiñ sâḩa-i iclâlinde
ḩâke rû-mâl ile kesb-i şeref eyler sünbül
- 24 Eylese meyl-i şükûfe çemen-i gerdündan
Mîhr ü meh nergis ü gül ola her aḩter sünbül
- 25 Alsa bir kerre tebessümle yed-i şefḩatine
Gül-i ḩurşîd-i felekden ola berter sünbül
- 26 Âsumânîsine hem-reng olalı pâyelenip
Ser-fürü etmese eflâke nola her sünbül
- 27 İḩtibâs eyleyeli lâmi'a-i luḩfundan
Şeb-çerâğ etdi ḩanâdîlini yek-ser sünbül
- 28 Yalınız behrever-i luḩfu degil ḩâk-i çemen
Nefḩa-i ḩulḩu ile oldu hevâlar sünbül
- 29 Heft-berg-i çemen-i 'âḩîfetinden gÿyâ
Âyet-i seb'i senâbil eder ezber sünbül
- 30 Nîl-gün kâse-i gerdüna döner dâneleri
Olsa yek-ḩatre-i iḩsânına mazḩar sünbül
- 31 Görse rÿyâda 'ulÿvv-i himem ü rif'atini
Şeb-kÿlâḩın ede tâ çarḩ ile hem-ser sünbül
- 32 Ey gülistân-ı kerem zîver-i bostân-ı himem
Bÿy-ı luḩfundan olur ğâliye-perver sünbül
- 33 Şöhreti sünbül-i ḩîb oldu ne ḩâşiyet bu
Olalı şemme-i ḩulḩuñla muḩammer sünbül

- 34 Cümleyi berg ü nevāya keremiñ kat katdır
Şöyle tursun gül-i şad-berg ile katmer sünbül
- 35 Selsebîl-i keremiñ cüşişini gördükçe
Lüleler meşrebeler hâzır eder her sünbül
- 36 Ba'd-ez-îñ minnet-i bîhûde-i birri çekmez
Cüy-ı luţfuñ var iken ger gül-i ter ger sünbül
- 37 Sāye-i hāme-i müşgîñ-raçamiñ düşse olur
Şafha-i bâğda her sebze-i kemter sünbül
- 38 Olsa âğişte-i āb-ı himemiñ Hızır-āsā
Zinde vü tâze vü ter ola muşavver sünbül
- 39 Nevbahār-ı keremiñ vaşfın ederken taħrîr
Çüb-ı hüşk-i kalemim üzre biter ter sünbül
- 40 Revnaç-ı köhne-zemîndir ğazel-i nev-ţarhım
Anı zîb-i ser edenler nedir añlar sünbül
- 41 Diyemem tırra-i şebbüyuña beñzer sünbül
Ne çiçekdir bilirim ey gül-i aħmer sünbül
- 42 Müşg-i Rûmî'ye eğip başımı ey kec-külehim
Zülf-i ham-der-hamiñ evşāfını söyler sünbül
- 43 Kākül ü haţtını ta'îre gül-ābıñ bedeli
Olsa reyhān u benefşeyle mu'aţtar sünbül
- 44 O civān perçemini gūşe-i destārından
Gösterince taķınır başına teller sünbül
- 45 Tağıdıp tırraların rağmına top feslegeniñ
Fesi eţrafına dizmiş yine dilber sünbül

- 46 Göz göre nergise kapdırdı ğubār-ı pâyın
Reşk edip olsa şabāya nola muğber sünbül
- 47 Hıaı-ı sebziyle görenler o ruı-ı gül-günü
Gül-i sürh üzre yetişmiş şanar aııdar sünbül
- 48 Oldu sevdā-yı hıaı u zülf-i siyehkārı ile
Şeb-i fürkatde baıa bāliş ü bister sünbül
- 49 Şimdi hıadrā-yı dimen zīb-i ser-i rağbetdir
Kaldı Vehbī gibi pā-māl u muıakıar sünbül
- 50 Gördü pejmürde-nümā bildi ki Sünbül-zāde
O siyeh-baıta hemān çııdı birāder sünbül
- 51 Dūd-ı āha boyanır böyle anııçün yanaraıı
Sīnede etmiş ocaıı ğayreti muzmer sünbül
- 52 Her seher jāle-feşān şanma toıundukıa nesīm
Hep anıı hāl-i perişānına aıılar sünbül
- 53 Sünbülisān-ı ğamiı ancaıı odur bī-bergi
Gerıi bir neşy ü nemādır görünen her sünbül
- 54 Ayak altında yatar sebze-i bīğāne gibi
Zīver-i ğüşe-i destār iken ekşer sünbül
- 55 Dāmen-i kūh-ı ma‘ārifde bitip yetmiş iken
Oldu germā-zede-i ğam o mükedder sünbül
- 56 Dūd-ı āhıyla dilin etmez idi sünbülzār
Bu çemenden aııa olsaydı müyesser sünbül
- 57 Bāğbānlar şoıanın sökmüş o bī-çāre yine
Kıuruyup kıalmış iken sīnede besler sünbül

- 58 Tab'ınıñ köhne bahârında o bâğ-ı hüneriñ
Bulunur böyle niçe tâze mu'aṭṭar sünbül
- 59 Hep anıñ gibi perîşân mı peşimân mı 'aceb
Hârzâr-ı emel-i dehre dikenler sünbül
- 60 Böyle pejmürde iken reşha-i bârân-ı himem
Eyledi ol giyeh-i hüşki ne hoşter sünbül
- 61 Kuvvet-i nâmiye-i luṭf-ı veliyyü'n-ni'amı
Vaḫt-i sermâda yetiştirdi yine ter sünbül
- 62 Edelim kâfiye-i hayr-du'âyı tekrâr
Yetişir lafz-ı redîf oldu mükerrer sünbül
- 63 Bâğ-ı iḳbâlini şâd-âb ede luṭf-ı Bârî
Vere bu gülşene tâ revnaḫ u ziver sünbül

[43]

NAZİRE BE-RAMAẒÂNİYYE-İ ŞÂBİT DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ
MÜŞÂRUN İLEYH

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Hâm-ı ebrû-yı nigârı gözedirken yârân
Cünbişe başladı ebrû-yı hilâl-i ramazân
- 2 Dil nazar-bâz-ı hilâl oldu geçip ebrüdan
Nerde bir mâh-liḳâ görse olurken şa'bân
- 3 Var ise câm-ı hilâlîye bedeldir o hilâl
Şimdi tehlîl ederek sübha çeker bâde-keşân
- 4 Kadeh-i bâde ḳanâdîl-i fûrûzân olmuş
Âteş-i ter yerine revḡan olur şu'le-feşân

[43] M.IV/88, FB.47b

- 5 Çüb-ı tākı nola misvāk edinirse zāhid
Rind-i mey-ḥ̄āreye çoḡdan bilemişdi dendān
- 6 Ehl-i keyfiñ hele keyfiyyetini h̄iç şorma
Ḥasret-i berş ile afyōn ile pek ḥālī yaman
- 7 Bir şeker-ḥ̄āba ḡalıp yatdı ki ta'bir edemem
Açamaz çeşmini gūş etmeyicek şavt-ı ezān
- 8 Kimisi Şām'a kimi Mağrib'e eylerdi sefer
Bir iki ḥaḡveye olsaydı eger tāb u tüvān
- 9 Tāb-ı germā ile germiyyet-i cū' ile döner
Mürğ-i dil sīnede mānend-i kebāb-ı mürğān
- 10 Ḳurş-ı ḥurşīdi felek mağribe şaḡlar yoḡsa
Yerdi çoḡdan nazār-ı gürsine-çeşmān-ı cihān
- 11 Etse bir teb-zede şimdi feleke germ-i nigāh
Görünür çeşme-i ḥurşīd aña 'ayn-ı Sereḡān
- 12 Ża'f-ı ten cism-i laḡife mütebeddil edeli
Cümleten nev'-i melek oldu şanarsın insān
- 13 Leyle-i rüze görünmezdi müreccaḡ rüza
Olmasa nūr-ı siyeh perde-i zülmetde nihān
- 14 Kışver-i Mağrib'i aldı sipeh-i encüm ile
Şāh-ı Maşriḡ eline girdi diyār-ı Sūdān
- 15 Çıḡdı māhiyye temāşāsına bām-ı feleke
Gördü māhiyyetini dün gece māh-ı tābān
- 16 Bizi imsāk ile tazıyīḡ eder ammā rüze
Bezl eder kendisi dehre ni'am-ı bī-pāyān

- 17 Nola zāyende-i 'īd olsa Sa'īd ismi ile
Şebi ābisten-i Kādr olduğu gün gibi 'ayān
- 18 Sāl-i tārīhi de encüm gibi pür-nūr-ı su'ūd
Müncelī Kādr ile āfāka bu mäh-ı ramazān
- 19 Reh-i yek-sāleyi tayy etdi hemān bir gecede
Peyk-i rūze kerem-i Hākk'a olup müjde-resān
- 20 Geldi tebrīke meger şavm-ı veliyyü'n-ni'amı
Ferhadan pertevi rüyunda celiyyü'l-leme'an
- 21 O veliyyü'n-ni'amıñ mā'ide-i şefkatidir
Eyleyen 'ālemi dil-sīr-i nevāl-i ihsān
- 22 Şeyhü'l-islām-ı şerīfü'n-neseb-i vālā kim
Faḥr eder zātı ile Devlet-i Āl-i 'Osmān
- 23 Murtażā-ṭīnet ü hem-nām-ı Resül-i Şaḫaleyn
'Ömeri-ḫaşlet ü Şiddīk-i kerāmet-'unvān
- 24 Aḫmedi-ḫilkat ü dānā-yı Muḫammed-sīret
Bu Ḥanīfe-şiyem ü mālīk-i mülk-i 'irfān
- 25 Bāb-ı 'ulyası me'āb-ı 'ulemā-yı a'lām
İbn-i Hācib daḫi ṭālibdir ederse derbān
- 26 Behce-i ravza-i taḫvā vu 'aleyhi'l-fetvā
Yazılır vaşfi Şaḫāyık'da mişāl-i Nu'mān
- 27 Nuḫbetü'n-nuḫbe-i süded o kerīm ibn kerīm
Ced-be-ced eşref ü emced o nesīl-i zī-şān
- 28 Seyyidü'l-ḫavm-i fūḫül-i 'ulemādır ki anıñ
Der-i luḫfunda mülāzım fużalā-yı devrān

- 29 Nisbet-i zātı ile kesb-i şerāfet edeli
Reşk eder hāk-i Sitanbul'a diyār-ı Cürcān
- 30 Dāmen-i devletidir müzdehim-i rüy u cibāh
Sofra-i ni‘meti de cāy-ı ziḥām-ı mihmān
- 31 Pertev-i mihr-i kemālinden edip şerm ü hicāb
Māh-ı nev etse felekden nola ‘arz-ı noḳşān
- 32 Tāc-ı ḥurşīd ile ser-ḥalḳa-ı bābı hem-ser
Ser-nihāde o der-i devlete māh-ı tābān
- 33 Var mı bir mişli cihānda deyü böyle şeb ü rüz
Mihr ü meh olmada āfākda püyān u devān
- 34 İbn-i Sīnā vu Felāṭūn bilemez ḥikmetini
Re’y-i tedbīrine dem-beste ‘uḳūl ü ezhān
- 35 Güher-i zātına hem-ḳadr olamaz cevher-i kül
‘Aḳl-ı Evvel daḫi bu fehm ü zekāya ḫayrān
- 36 Revḡan-ı maḡz-ı Hümā şem‘-i şeb-i iḳbālī
Çarḫ fānūs-ı ḫayāl olmaḡ içün ser-gerdān
- 37 Ṭabaḳ-ı mihre ḳoyup ‘aḳd-i Şüreyyā’yı felek
Dest-ḫoş eyler idi ḳılsa eger zīver-i ḫūān
- 38 Bilir ammā ki ḳabūlünden eder isti‘lā
Zerre olmaz nazarında tuḫaf-ı kevn ü mekān
- 39 Zāt-ı vālāsı gibi kevkeb-i es‘ad mı olur
Evc-i rif‘atde odur kevkebe-baḫş-ı ekvān
- 40 Hep ḳanādīl-i Şüreyyā vü meh ü mihrini çarḫ
Ṭāḳ-ı iclālīne āvīze ederse şayān

- 41 Fi'lidir nehc-i taķī kavlı-i Őerīfi fetvā
Kavlı ü fi'liyle odur mâye-i emn-i dü-cihān
- 42 MünkeŐif olsa beķāda Ḥasan-ı BaŐrī'ye
Vera' u zühdünü elbette eder istiḥsān
- 43 Şer'i te'yīd-i mebānī ile te'sīs edeli
Hem-ser-i 'arş-ı berīn oldu o 'ālī-bünyān
- 44 Baḥr-ı zehḥār-ı dil-i pāki muḥīṭ-i 'ālem
Kāṭredir kuzüm-i efdāline nisbet 'ummān
- 45 Nola fahr eylese 'allāme-i Rāzī'ye daḥi
Keş-i taḥrīr-i mezāyāda o taḥrīr-i zamān
- 46 Māye-i 'ömr-i ebed katre-i nevk-i kalemī
Var ise maḥberesi menba'-ı āb-ı ḥayvān
- 47 Feyz-yāb olsa eger reŐa-i iḥsānından
Ĝonçe-i gülşen-i taŐvīr ola verd-i ḥandān
- 48 EŐer-i ḥulku verir ḥāke sebük-rūḥī-i bād
ĀteŐi terbiyet-i luṭfu eder āb-ı revān
- 49 Dürr-i Şeh-vār ola her dānesi kişt-i emeliñ
Olsa Őīr-āb-ı yem-i Şefkati ebr-i nīsān
- 50 Büy-ı aḥlākını Şemm eyleyeli bezminde
'Anber ü 'üdu eder āteŐ-i ğayret süzān
- 51 Ne tecellī ne kerāmet bu ne teshīl-i Ḥudā
Nuṭku bir ḥarf ile biñ müŐkülü eyler āsān
- 52 Cāmi'ü'l-kelm-i belāğatdır olur nāṭıķası
İrticāliyle zebān-bend-i Lebīd ü Saḥbān

- 53 Eylese meşq-i sühan âyine-i tab'ından
Ola tûfide daği hüsn-i edâ-yı Hâssân
- 54 Bulunur her sühaninde yine şad-remz-i bedîc
Hâmesi etse de telhîş-i ma'ânî-i beyân
- 55 Serverâ kâdr-şinâsâ vu mekârimkârâ
Ey eden merhâmeti cümle kulûbu şadân
- 56 Hüsni niyyetledir a'mâl-i kerâmet-eşeriñ
Her umûruñda muvaffağ eder elbet Yezdân
- 57 Hâk-pâyıñ gibi bir sürme Şifâhân'da daği
Hele ben görmedim ey merdüm-i çeşm-i dü-cihân
- 58 Ne zamân midhâtiñi yazsam eyâ mihr-i ümîd
Ser-i hâmem meh-i nev gibi olur nûr-efşân
- 59 Güher-i medhîñ imâme olalı nazmımda
Buldu mânend-i le'âlî sühanım şöhret ü şân
- 60 Zikr-i evşâfîñ ile sübha-i şad-dâne gibi
Dest-i erbâb-ı kemâlâtta eyler devrân
- 61 Gerçi şâyeste-i îşâr degil vaşfıñda
Lü'lü'-i nüh-şadef ü gevher-i kân-ı imkân
- 62 Kâle-i şî'rim eger nesc-i harîrî olsa
Düş-ı evşâfîña hâşâ yine olmaz çeşpân
- 63 Ğaraż-ı 'arz-ı ma'ârif degil aşl-ı mağşûd
Nazm ile hayr-du'âyı ederim vird-i zebân
- 64 Ğayra kâlâ-yı hüner 'arz edemem sultânım
Var iken sen gibi nekkâd-ı meţâ'-ı 'irfân

- 65 Luṭfuñ olmazsa ḥarīdār-ı kumāş-ı nazmım
Görünür bender-i ma'nāda benimçün ḥüsrān
- 66 Vaşf-ı zātın sebab-i faḥr-i süḥan-dānıdır
Bu cesāretle mübāhāt ederim ben de hemān
- 67 Bilirim ḥaddimi terk-i edeb etmem ammā
'Afva maḥrūn olur elbette bu lāf u hezeyān
- 68 Senden ey müftī-i a'lem ederim istiftā
Şer'-i insāf ile bu mes'eleyi eyle beyān
- 69 Zeyd ü 'Amr'ın süḥanında bu leṭāfet mi olur
Yohsa olmaz mı benim gibi süḥan-dān-ı cihān
- 70 Eyledim bādiye-peymā füşehā-yı 'Arab'ı
'Acemī oldu yanımda şu'arā-yı İrān
- 71 Fārisü'l-ḥayli benim 'arşa-i isti'dādın
Şeh-levend-i süḥanim şimdi benimdir meydān
- 72 Esb-i Tāzī-i ṭabī'atle çıkıp merdāne
Oynadım mülk-i 'Acem'de daḥi güy u çevgān
- 73 Güher-i nazmımı bu silk-i belāgatde görüp
Dediler dürr-i 'Aden'dir büleḡā-yı 'Adnān
- 74 Şöhretim zātıma ḡālib degil inşāf budur
Fehm eder anı meşāhīr-i ma'ānī-fehmān
- 75 Degilim sīne-tehī şīṭ ü şadā-yı sāde
Pāsbān ṭablı gibi gūş-zed-i 'ālemiyān
- 76 Ney-şekerdir kalemim zā'ika-i ḥullāna
Şaçsa zehri görünür çeşm-i ḥasūda şu'bān

- 77 Sihr ü efsûsunu küttâb-ı kalem gördükde
Oldular cümlesi engüşt-i taḥayyür be-dehân
- 78 Hünerim şî'r ile inşaya degildir maqşûr
Da'vî-i dânişe ancaḡ sūḡanımdır bürhân
- 79 'Âr u haclet çekerim Vehbî-i şâ'ir deseler
Kesk ü taḡşîl-i fûnûn etmiş iken niçe zamân
- 80 Lâf-ı şâ'ir deyü taşdıḡe qarîn olmaz ise
İşte envâ'-ı kütüb işte fûḡûl-i devrân
- 81 İmtihân eyle ḡuzûruñda bilinsin ḡadrim
Mükrem olmazsam efendim olayım bārî mehân
- 82 Oldu bu ni'met-i dâniş sebeb-i ḡirmânım
Beni haẓm etmedi bir dürlü ḡürûḡ-ı iḡvân
- 83 Ya'nî Yûsuf gibi evzâ'-ı sipihr-i nâ-sâz
Çâḡ-ı ḡamdan çıkarıp eyledi vaẓ'-ı zindân
- 84 Var mıdır şer'-i mürüvvetde mesâḡı bilmem
Yoḡsa ḡâḡî-i ḡader böyle mi ḡükm etdi hemân
- 85 Ben çekip rûzî-i yek-rûze için çille-i ḡam
ḡayrılar ḡâḡî-i Siroz olalar ḡafra-künân
- 86 Ḥased etmem bilirim câḡ ile / câḡile rif'at gelmez
Ḥalb olunsa yine nâdân olur ammâ nâdân
- 87 Böyle efrûḡte gördükçe çerâḡ-ı cehli
ḡayret eyler beni pervâne-i şem'-i ḡirmân
- 88 Bu güdâzişdir eden teşne-i cûy-ı himemiñ
El-'aḡaş el-'aḡaş ey menba'-ı cûd u iḡsân

- 89 Āb-ı rüyum dökeyim nābe-maḥal yerlerde
Beni eylerse yine şefḳatiñ eyler reyyān
- 90 Oldu burc-ı şeref-i Sünbüle cāy-ı ḥurşīd
Şimdi bu Sünbül'e de nūr-ı 'ināyet şāyān
- 91 Şekveniñ vaḳdi degil faḥr-i temeddüḥ daḥi 'ayb
Olsun imsāk-i süḥan mihr-i ḥamūşī-i dehān
- 92 Nuḳl-i iftāra bedel bir ḡazel inşād edegör
Ola mānend-i şeker ḳuvvet ü ḳuvvet dil ü cān
- 93 Şevḳ ile tābe-seḥer oldum o māha nigerān
Geldiḡi demde ṭulū' eyledi mihr-i raḥşān
- 94 Gelmedi külbe-i aḫzānıma aḫşama ḳarīb
Bir gece bedr-i felek gibi o māh-ı Ken'an
- 95 Şāhid-i ḡırra gibi zāhid-i sālūs daḥi
Gözlerin açmış o ebrūlara eyler im'an
- 96 Eylemiş büse mevā'idini vābeste-i 'īd
Şevḳ-i incāzına olsa nola cānım ḳurbān
- 97 Bozulur belki 'aḳīde nerede ḳaldı şıyām
Gelse bezme bu şeker lebler ile ḥande-künān
- 98 Sā'atim geldi deyü nāz ile İhām etse
Bir daḳıḳa edemez şabr u taḥammül yārān
- 99 Vehbiyā büse-i 'īd olmasa nuḳl-i ümmīd
Telḥī-i rüzeyi bir gün çekemezdi rindān
- 100 Vaḳt-i iftārda 'arż-ı hüner etmek ne demek
Şimdilik mā'ide-i ḥayr-du'adır çeşbān

- 101 K̄adr ile 'īd-i sa'īd ile gelip āfāḳa
 Neşr-i envār ede tā her sene mäh-ı ramazān
- 102 Mesned-i k̄adr ü sa'âdetde hezārān meh ü sāl
 K̄adr ü 'īd eyleye her leyl ü nehārın Sübhān

[44]

TAHMĪS-İ QAŞĪDE-İ NEF'Ī VE 'ARZ-I TĀRĪH BERĀY-I TA'MĪR-İ
 SA'ÂDET-HĀNE-İ ŞEYHÜ'L-İSLĀM-I MÜŐĀRUN İLEYH

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

I

- 1 H̄abbezā ferhunde devlet-h̄âne-i çarḫ-āsītān
 2 Kim anı tebrīk için tā 'arşa dek kerrübiyān
 3 'Ālem-i bālāda bu beyti eder vird-i zebān
 4 "Bāreka'llāh ey behişt-ābād v'ey reşk-i cinān
 5 Őāneka'llāh ey sarāy-ı dil-küşā vü dil-sitān"

II

- 1 Öyle 'ulvī kim o devlet-h̄âne-i gerdün-simāt
 2 T̄āqınıñ zer mīḫidir evc-i felekde şābitān
 3 Çār erkānıyla zībende binā-yı şeş-cihāt
 4 "Südde-i bābiyla pāyende esās-ı kā'ināt
 5 T̄arḫ-ı maṭbū'uyla nāzende zemīn ü āsumān"

III

- 1 Baḳsa 'İsā-veş bir ādem revzen-i ḫurşīdden
 2 Olmaya meşhūdu şaḫn-ı bāğına beñzer çemen
 3 Derdi vaşfın yazsa ger Firdevsī-i rengīn-süḫan
 4 "Görmemişdir çarḫ-ı çārümle behiştī seyr eden
 5 Böyle bir rüşen maḳām u böyle bir ḫürrem mekān"

IV

- 1 Rif'at-i bānīsini te'yīd edip Rabbü'l-enām
 2 Bu sarāyı eylemiş böyle sezā-yı ihtirām
 3 Sāḫası olmuş anıñ mālīşgeh-i rüy-ı kirām
 4 "Dergeh-i devlet-penāhı mültecā-yı ḫāş u 'ām
 5 Ḥāk-i pāk-i āsitānı buse-cāy-ı ins ü cān"

[44] M.IV/93, FB.50a

V

- 1 Tab'-ı bānisi zihī sa'd-aḥter-i *zātü'l-burûc*^{lxix}
- 2 Şemse-i dergâhı mihr-i ḥāver-i *zātü'l-burûc*^{lxx}
- 3 Kubbesi zībende zerrin-efser-i *zātü'l-burûc*^{lxxi}
- 4 "Tırta-ı tāk u revākı hem-ser-i *zātü'l-burûc*^{lxxii}
- 5 Sāye-i saḳf-ı bülendi ḥ'ābgāh-ı aḥterān"

VI

- 1 Ka'be-i 'ulyā denirse kimse etmez reyb ü şek
- 2 Beyt-i ma'mūr ile āşār-ı şerefde müşterek
- 3 Şadr-ı vālā-ḳadriniñ mesned-tırāzıdır melek
- 4 "Pîş-i dergâhında ber-pā şaf-nişinān-ı felek
- 5 Zîr-i eyvânında pervāz etmede kerrübiyān"

VII

- 1 Ƙaşr-ı bāğ-ı dil-küşāsı cennet-i a'lā mıdır
- 2 Müşg-bîd-i süy-ı ḥavzı hem-ser-i tûbā mıdır
- 3 Vaşf-ı derd-i bülbülāniñ vird-i şubḥ u şāmıdır
- 4 "Resm-i gül-mîḥ-i deri gül-bang-i mürğ-i bāmıdır
- 5 Gülşen-i dehre veren berg ü nevā-yı cavidān"

VIII

- 1 Eylemiş ol ḥāne-i mes'ūdu feyz-i Mevlevî
- 2 Sîne-i 'ārif gibi leb-rîz-i sırr-ı ma'nevî
- 3 Mihr-veş rüşen derünunda fezā'il pertevi
- 4 "Künc-i ḥalvet-ḥānesinde 'ilm ü 'irfān münzevî
- 5 Güşe-i bābında iḳbāl ü sa'adet pāsban"

IX

- 1 Sînesin gerd-i ḥasedden etse şāf-āyine çarḥ
- 2 Baḳsa çeşm-i mihr ile āgāz eder taḥşine çarḥ
- 3 Reşk ile olmuş ḥamīde rif'at-i ḳadrine çarḥ
- 4 "Rāst ḳılsa ḳaddini ermez yine ḳaşrına çarḥ
- 5 Ede terkîb-i 'anāşırdan meger kim nerdübān"

^{lxix} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

^{lxx} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

^{lxxi} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

^{lxxii} "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

X

- 1 Müşg-sâdır gerd-i rāh-ı pāsbānı nāfeye
- 2 Etme teşbīh ol ğubār-ı āsitānı nāfeye
- 3 Vermek için nekhet-i 'anber-feşānı nāfeye
- 4 "Müşg-i ezfer yerine qorlardı anı nāfeye
- 5 Ger şabā hāk-i derin irgürse ÇİN'e armağan"

XI

- 1 Resm-i maṭbū'un kılıp mi'mārı böyle hoş-nümā
- 2 Aḥsen-i eşkāl-i te'sīs üzre vaz' etmiş binā
- 3 Hem-ser-i 'arş-ı mu'allā olduğuyçün ğālibā
- 4 "İrtifā'ın almağa olmuş mühendis çarḥ aña
- 5 Mihri uşurlāb edip kılmış şu'a'ın rīsmān"

XII

- 1 Merkez-i kuṭb-ı cihāndır çarḥ aña pergār-ı şevk
- 2 Devr eder eṭrāfını neşr eyleyip envār-ı şevk
- 3 Cebhe-i mihrinde rüşen pertev-i āşār-ı şevk
- 4 "Çüb-ı zerrīn ile eyler her seher izhār-ı şevk
- 5 Olmağa derbān-ı dergāhı şeh-i hāver-sitān"

XIII

- 1 Matla'-ı envār-ı re'fetdir ki anıñ her seher
- 2 Ṭal'at-ı hürşīd olur revzenlerinden cilveger
- 3 Rüz u şeb rahşende dīvān-hānesinde nūr u fer
- 4 "Muntazır her gece çarḥ-ı pür-kevākible kamer
- 5 Yağmağa sahnında bir şem'-i muraşsa' şem'dan"

XIV

- 1 Āsumān hem-revnaq-ı bünyān-ı ma'mūrī degil
- 2 Mihr-i rüşen-dil 'adil-i cām-ı billūrī degil
- 3 'Aqd-ı Pervīn hem-ser-i qandīl-i pür-nūrī degil
- 4 "Zīr-i ṭāqında fūrūzān şem'-i kāfūrī degil
- 5 Oldu zer peykān ile sehm-i sa'adet der-kemān"

XV

- 1 Sa'd-i ekber kılmış ol beyt-i şerīfi müsteqar
- 2 Burc-ı es'addır Şüreyyā ṭāqını eyler maqar
- 3 Farq-ı gerdün üzre vermiş Ferqadāna zīb ü fer
- 4 "Qubbesinde levḥa-i sīmīn ile gül-mīḥ-i zer
- 5 Müşterīdir kim felekde māh ile etmiş qırān"

XVI

- 1 Tab'-ı Hızır-āsā derūn-ı rüşeni pür-incilā
- 2 Hāvz-ı şāfı menba'-ı āb-ı hayāt-ı cān fezā
- 3 'Aks edip baqdıqça andan sīneye mevc-i şafā
- 4 "Her ruḥām-ı ferşi bir āyīne-i 'ālem-nümā
- 5 Her güzīn ferrāşı İskender gibi gītī-sitān"

XVII

- 1 Gevher-i maşşūdun anda bulduğuyçün ehl-i cāh
- 2 Āsitān-ı āsumān-bünyānını eyler penāh
- 3 Var mıdır gerdūnda bilmem böyle rüşen cāygāh
- 4 "Zerre-i nūr-şemsesi pīrāye-i ḥurşid ü māh
- 5 Rīze-seng-i mermeri sermāye-i deryā vü kān"

XVIII

- 1 Cennet-āsā cāy-ı dil-cūdur o nev-ṭarḥ-ı cemīl
- 2 Sīr-çeşm olmağ anıñ seyrinden emr-i müsteḥl
- 3 Çeşmeler Tesnīm ü Kevşer gibi şāf u bī-'adīl
- 4 "Kaṭre-āb-ı havzı reşk-i cūybār-ı Selsebīl
- 5 Muşt-ı ḥāk-i reh-güzārı sürme-i ḥūr-ı cinān"

XIX

- 1 Mevc urur ol havz içinde cūşış-i rūḥānī kim
- 2 Meşrebī şāfī-i ehl-i ḥāl-veş nūrānī kim
- 3 Şafvet-i kalb ile gel seyr eyle bu devrānı kim
- 4 "Mevlevīdir şan o şādırvān-ı ser-gerdānı kim
- 5 Hem döner hem eşkini eyler şafāsından revān"

XX

- 1 Dür gibi her kaṭresi zīb-i kef-i ḡavvāşdır
- 2 Bu leṭāfet reşḥa-i fevvāresine ḥāşdır
- 3 Sīne-i 'aşıqda 'ayn-ı cūşış-i ihlāşdır
- 4 "Zer külāhıyla yaḥud bir dilber-i rakḫāşdır
- 5 Bir ayağ üzre semā' etmekde dāmen-der-miyān"

XXI

- 1 Kılmış ol cāy-ı feraḥ-fersā-yı luṭf-ı Kirdigār
- 2 Melce'-i erbāb-ı ḥācāt u melāz-ı rüzgār
- 3 Rūḥ-perverdir nesīmi çeşmesār-ı ḥoş-güvār
- 4 "Ḥaste-i derd ü ḡama āb u hevāsı sāzkār
- 5 Mübtelā-yı ḫahr-ı dehre dergehi kehfü'l-emān"

XXII

1 Tütüyadır gerd-i şahını mäh-i enver çeşmine
2 Zerresi nür-ı başardır şem'-i hâver çeşmine
3 Fer verir gerdünda her ferhunde ahter çeşmine
4 "Çekmege mîl-i şihâb ile felekler çeşmine
5 Dûdu kuhl-i rûşenâdır düdgâhı sürmedân"

XXIII

1 Câm-ı billûrun şanar âyîne sîm-endâmlar
2 Pertevinden şerm eder eflâk-i mînâ-fâmlar
3 Anda rûz-ı rûşen-âsâ pür-ziyâdır şâmlar
4 "Berķ urur revzenlerinde âbgîne câmlar
5 Gösterir dünyâda cennet olduğun Ėünden 'ayân"

XXIV

1 Tâbnâk-i şeb-çerâĖ-ı feyźdir gencîne-veş
2 Şuffesi şafvet-nünâ şahın-ı dil-i bigâne-veş
3 Belki bir sîmîn beden dilberde şâfî-sîne-veş
4 "Bir şafâ var câm-ı billûrunda kim âyîne-veş
5 Kim baķarsa Ėörünür Ėönlündeki râz-ı nihân"

XXV

1 Sünbül-i bâğı perîşân kıldı zülf-i yârı kim
2 Ėonçesi dem-beste etmişdir leb-i dildârı kim
3 Ėâmet-i Belķîs'e beñzer serv-i hoş-reftârı kim
4 "Bir mülükî Ėülsitândır nüşha-i Ėülgârı kim
5 Câ-be-câ mühr-i Süleymân resmidir aña nişân"

XXVI

1 Hürrem eyler tavf-ı dergâhı 'inâyet tâlibin
2 Bulmuş aşķâb-ı seniy câm-ı şafâ her cânibin
3 Nâvdân-ı zer şanar dil-teşne kilk-i sâhibin
4 "Ka'be-i İslâm'dır dersem sezâdır şâhibin
5 Şeyhü'l-islâm eylemiş luţf-ı Hudâ-yı müste'ân"

XXVII

1 Mażhar-ı sırr-ı 'avârif 'ârif-i bi'llâh kim
2 Vâķıf-ı 'ilm-i ledün şâhib-dil-i âğâh kim
3 Rûy-ı ehl-i dânişe dergâhı mâlişĖâh kim
4 "Ol hudâvend-i hudâvendân-ı fażl u câh kim
5 'İlm ü 'irfâniyla olmuş 'izz ü devlet tev'emân"

XXVIII

- 1 Ya'nî Es'ad-zāde-i mesned-tırāz-ı mes'adet
 - 2 Müncelî zāt-ı şerîfnde rüsüm-ı maḥmidet
 - 3 Nâmdaş-ı mefḥar-i kevneyn-i 'ālî-menḳabet
 - 4 "Avn-i millet faḥr-i ümmet müsteşār-ı salṭanat
 - 5 'Ālem-i himmet cihān-ı mekrümet cān-ı cihān"
- ## XXIX

- 1 Ƙulzüm-i ṭab'ı muḥîṭ ü nuṭḳu hem-ḳadr-i dürer
 - 2 Dürr-i Muḥtâr-ı fetāvâsı güherden mu'teber
 - 3 Noḳṭadır mecmû'a-i faẓlında 'unvân-ı 'iber
 - 4 "Merkez-i pergâr-ı dâniş ḳuṭb-ı gerdün-ı hüner
 - 5 Mâlik-i mülk-i feẓâ'il müftî-i devr-i zamân"
- ## XXX

- 1 Ḥikmet-âmüz-ı Felâṭun İbn-i Sînâ-iştihâr
 - 2 Ḥall-i 'aḳd-i re'yine vâbeste hep tedbîrkâr
 - 3 Böyle lâzımdır umûr-ı salṭanatda müsteşār
 - 4 "Fitne-bend-i dehr-i dün müşkil-küşâ-yı rûzgâr
 - 5 Çäre-sâz-ı dîn ü devlet Feylesöf-ı kâr-dân"
- ## XXXI

- 1 Eylemiş zāt-ı felek-câhın Ḥudâ-yı lâ-yezâl
 - 2 Zîr ü bālâya ziyâ-baḥş u nemâ-pâş-ı nevâl
 - 3 Mâhtâb-ı devle andan kesb eder nûr-ı kemâl
 - 4 "Āsumân-ı mülke re'yi âfitâb-ı bî-zevâl
 - 5 Gülsitân-ı dehre luṭfu nevbahâr-ı bî-ḥazân"
- ## XXXII

- 1 Mû-şikâfî-i ḥayâli dil-pesend-i rûzgâr
 - 2 Rîḳḳatiñ taḥsîn eder meşşâṭa-i zülf-i nigâr
 - 3 Nazm-ı rengînde ḥüsn-i bîkr-i ma'nâ âşikâr
 - 4 "Bânû-yı ḥalvet-sarây-ı fikrine şeb perdedâr
 - 5 Nev-'arûs-ı ḥacle-i re'yine şubḥ âyinedân"
- ## XXXIII

- 1 Teşnedir feyyâze-i iḥsânına gerdün-ı dün
- 2 Anı da leb-rîz ederdi olmasaydı ser-nigün
- 3 Böyle rûz u şeb olurlar ḥidmetinde rû-nümün
- 4 "Meh sıṭabl-ı râyiz-i cûdunda satl-ı nuḳre-gün
- 5 Mihr bezm-i sâḳî-i baḥtında cām-ı zer-nişân"

XXXIV

- 1 Zâtıdır revnağ-tırâz-ı mesned-i dünyâ vü dîn
- 2 'İzzet ü rif'at derinde pâsbân-ı kemterîn
- 3 Gûşe-i dâmânıdır mâlişgeh-i rüy u cebîn
- 4 "Câme-i iqbâline devlet tırâz-ı âstîn
- 5 Hâne-i iclâline himmet revâk-ı âsitân"

XXXV

- 1 Etse ger nuṭṭ-ı revân-baḫşıyla âgâz-ı maḳâl
- 2 Nefḫa-i 'İsâ olur her lafzına güyâ me'al
- 3 Hatt-ı şî'rinden bulur rüy-ı süḫan ḫüs-n-i cemâl
- 4 "Noḳta-i kilki 'izâr-ı şâhid-i ma'nâya ḫâl
- 5 Cevher-i rûḫ-ı kelâmı ḳalıb-ı ma'nâya cân"

XXXVI

- 1 Emr ü nehyi bâ'ış-i tanzîmidir baḫr u berîñ
- 2 Âb u tâb-ı luṭfudur pîrâyesi ḫüşk ü terîñ
- 3 Tâb-ı ḫışmı şu'le eyler âbın ammâ gevheriñ
- 4 "Her pulu bir dâğ-ı âteşnâk olur mâhîleriñ
- 5 Ger semûm-ı ḳahrı olsa rüy-ı deryâya revân"

XXXVII

- 1 Rûzgâr etmez mefâd-ı 'afv u ḫışmından nükûl
- 2 Gülşene tâb-ı temûz-ı ḳahrı ger etse şümûl
- 3 Eyleye gerçi şerer ḫâşiyetin sînem ḳabûl
- 4 "Her şerâri ḳatre-i nîsân olup eyler nüzûl
- 5 Ger nesîm-i luṭfu külḫandan yaña olsa vezân"

XXXVIII

- 1 Dâd-ḫ'âhân-ı zamâne dergehiñde serverâ
- 2 Kâm-yâb olmaḳdadır luṭfuñla bî-çün u çirâ
- 3 Eyledim ben de bu gûne 'arz-ı ḫâle ictirâ
- 4 "Dâverâ dânişverâ şadrâ efâzıl-perverâ
- 5 Ey cihân-sâlâr-ı iḳlîm-i ma'ânî vü beyân"

XXXIX

- 1 Nuṭṭuña vermiş Ḥudâ tâ ol ḳadar feyz-i eşer
- 2 Her ne söylerseñ ḳalem levḫ-i ḳabûle şebt eder
- 3 Bir işâretle ḳılarsın biñ faḳîri kâmver
- 4 "Sensin ol dârende-i yarlığ-ı aḫkâm-ı ḳader
- 5 Hâmeñ olmuşdur rumûz-ı âsumâna tercemân"

XL

- 1 Himmetiñ münhall edelden hâl-i müşkil qalması
- 2 'Uğde-i ğam sînelerden oldu zâ'il qalması
- 3 Cûylardan mâ-'adâ cüyende sâ'il qalması
- 4 "Gönçe-veş açılmadı devriñde bir dil qalması
- 5 Nevbahâr-ı devletiñ dünyâyı etdi ğülsitân"

XLI

- 1 Kim işitmiş etdigin bu demde şekvâ kimseniñ
- 2 Tîğ-i cevr etmez dilin âzürde kaç'â kimseniñ
- 3 Havfı yok bir kimseden devriñde aşlâ kimseniñ
- 4 "Şöyle pür emn oldu devrânında dünyâ kim seniñ
- 5 Cây-ı fitne ğüşe-i ebrû-yı dilberdir hemân"

XLII

- 1 Şefkatidir bâğ-ı dehre vâye-bahş-ı hurremî
- 2 Reşha-i luţfuñdür ihyâ eyleyen nâr-ı ğamı
- 3 Yoğsa bir demde şerâra döndürüp her şebnemi
- 4 "Tâb-ı hürşid-i sitem süzân ederdî 'âlemi
- 5 Ger seĥâb-ı 'adl ü dâdîñ olmasaydı sâyebân"

XLIII

- 1 Sensin ol nabz-âşinâ dâna-yı hikmet-imtizâc
- 2 Tab'-ı devlet etdi tebdiriñle taşhîh-i mizâc
- 3 Hoğça-i re'yiñde bür'ü's-sâ'adır her bir 'ilâc
- 4 "Halk-ı 'alem ser-te-ser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
- 5 Dehr bir dârü's-şifâ luţfuñ tabîb-i mihrîbân"

XLIV

- 1 Luţf-ı Hağ'dır kim cihân sîr-âb-ı ihsânîñ ola
- 2 Sû-be-sû havz-ı emel mîz-âb-ı cüduñdan tola
- 3 Hızr-veş olmaz müyesser bu 'inâyet her kıla
- 4 "Çeşme-i âb-ı hayât-ı feyzdir tab'îñ nola
- 5 Kilk-i halkârî olursa aña zerrîn-nâvdân"

XLV

- 1 Gerçi etmezsin 'arüz-ı mâl ü câha iltifât
- 2 Sende cem' olmuşdur ancak nağd-i 'ilm-i kâ'inât
- 3 Müstefîd-i dânişîñdir sâkinân-ı şeş-cihât
- 4 "Şânına nisbet efâzıl müstaĥikĥân-ı zekât
- 5 Devlet-i fażl ile sen şâhib-nişâb-ı kâmrân"

XLVI

- 1 Künc-i ğamda bî-mecâl olmuşdu mekṣ ü 'avķ ile
- 2 Ṭab'ı teşvîķ eyledim semt-i şenāña sevķ ile
- 3 'Aşķın artırdı gelince cünbişe bu zevķ ile
- 4 "Hâṭıra eşnā-yı evşāfında feyz-i şevķ ile
- 5 Lāyih oldu 'aşıkāne bir ğazel de nāgehān"

XLVII

- 1 Zülf-i Leylā mı per-i 'Anķā mıdır bu ğisuvān
- 2 Kim hevāsıyla uçurmuş mürĝ-i 'aķlın 'aşıkān
- 3 Belki zencîrin sürür dîvānesidir kehkeşān
- 4 "Olmasa mecnûn-ı 'aşķı ol mehiñ ger āsumān
- 5 Nesr-i Ṭā'ir eylemezdi bāşı üzre āşiyān"

XLVIII

- 1 Gül nazar-bāz-ı temāşā rüy-ı aliñ seyrine
- 2 Servler şaf-beste kıadd-i nev-nihālîñ seyrine
- 3 Çeşm-i 'aşık sîr olur mu ḥaṭṭ u ḥālîñ seyrine
- 4 "Dîdelerdir zāhir ü bāṭın cemālîñ seyrine
- 5 Dilde zaḥm-ı nevk-i tîriñ tende dāĝ-ı ḥûn-feşān"

XLIX

- 1 Cāna kār etdirdi tîr-i ḥûn-feşān-ı ğamzesin
- 2 Ḥalka göstermem yine zaḥm-ı nihān-ı ğamzesin
- 3 Bulmaĝ için raḥne-i dilde nişān-ı ğamzesin
- 4 "Dikdi na'l-i sîneme çeşmiñ sinān-ı ğamzesin
- 5 Nîzesini ḥalkadan güyā geçirdi Kāhramān"

L

- 1 Çarpılır ḥüsnün gören âdem taḥammül eylemez
- 2 Şayd u teşhîrin 'aceb var mı taḥayyül eylemez
- 3 Da'vetinde gerçi bir kimse tekāsül eylemez
- 4 "Ḥāne-i aĝyār-ı 'uşşāķa tenezzül eylemez
- 5 Bir Hümā'dır ol perî ammā Hümā-yı lâ-mekān"

LI

- 1 'Andelîb-āsā edāsı öyle ḥoş-âyende kim
- 2 Nevbahār-ı kâbiliyyetde gül-i pür-ḥande kim
- 3 Kesb-i kıudret eylemiş Vehbî gibi her fende kim
- 4 "Ṭab'-ı Nef'î bülbül-i güyādır ol gülşende kim
- 5 Ğonçe-veş dem-bestedir anda dehān-ı şā'irān"

LII

- 1 Sāye-i gül-nahl-i luṭfuñda olurken müstażil
- 2 Olmasın mı bülbül-i ṭab‘ım şenāya müşteğil
- 3 Dilde mānend-i şabā ḥabs-i nefes mümkin degil
- 4 "Tāb-ı ğamdan şu‘le-i sūzān olur aĝzımda dil
- 5 Olmasam medḥiñle ger sūsen gibi raṭbū‘l-lisān"

LIII

- 1 Görmedim zātın gibi ‘ālemde memdūhü‘ş-şifāt
- 2 Midḥatiñde dil olur ilhām-pezīr-i sāniḥāt
- 3 Sīnemi leb-rīz eder feyz-i zuhūrāt-ı nikāt
- 4 "Başladıkça vaşfiña başlar hücūma vāridāt
- 5 Şöyle kim ṭākat getirmez anı taḫrīre zebān"

LIV

- 1 Fikr-i vaşfiñ ḳondu şaḥn-ı dil-küşā-yı sīnede
- 2 Ḳalmadı bir menzil-i ḥālī fezā-yı sīnede
- 3 Yerleşip ṭurdukça şadr-ı cān-fezāy-ı sīnede
- 4 "Yer bulunmaz gāh olur mihmān-sarāy-ı sīnede
- 5 Ol ḳadar uğrar ma‘ānī ḳişverinden kārbān"

LV

- 1 Zātıña ta‘bīr-i çeşpāndır melek-ḥaşlet demek
- 2 Şā‘ire vaşfiñla şāyāndır mübāhāt eylemek
- 3 Pür-ṭanīn olup şadā-yı āferīn ile felek
- 4 "Erişirdi gūşuma āvāz-ı taḥsīn-i melek
- 5 Midḥatiñle āsitāniñda varıp açsam dehān"

LVI

- 1 Çıksa meydāna sinān-ı ḥāmesin alıp ele
- 2 Kimde vardır zehre kim ol ḥamleye ḳarşı gele
- 3 Fārisān-ı sāḥa-i nazma verir bir velvele
- 4 "'Arşa-i pehnā-yı ma‘nāyı ḳılar pür-zelzele
- 5 Şehsüvār-ı ṭab‘ım etse raḥş-ı fikri zīr-rān"

LVII

- 1 Sūr‘at ile ‘azm-i meydān etdigiyçün yaraşır
- 2 ‘Arz-ı reftār-ı küḥeylān etdigiyçün yaraşır
- 3 Sāḥa-i ma‘nāda devrān etdigiyçün yaraşır
- 4 "Vādī-i medḥiñde cevlnān etdigiyçün yaraşır
- 5 Aṭlas-ı çarḥ olsa raḥş-ı ṭab‘ıma bergüstvān"

LVIII

- 1 Tab'ın ol vâdide ancak kuvvet-i cevlanı yok
- 2 Gâyetin bulmak ne müşkildir reh-i âsânı yok
- 3 Biñ tekâpü etse kaç'-ı menzilin imkânı yok
- 4 "Arşa-i medh ü şenânın haddi yok pâyânı yok
- 5 Peyk-i endîşe 'aceb mi olsa bî-tâb u tüvân"

LIX

- 1 'Aybdır lâf u güzâf-ı nâbe-câ şimden geri
- 2 Lâzım oldu hayr ile hatm-i şenâ şimden geri
- 3 Eyleyip bâb-ı kabûle ilticâ şimden geri
- 4 "Edelim şıdk u niyâz ile du'â şimden geri
- 5 Tâ ki maqbûl olduğunda kalmaya rey ü gümân"

LX

- 1 Tâ ede hurşîd ü meh tâk-ı sipihri tâbdâr
- 2 Rûşen olsun rûz u şeb ol hâne-i rif'at-medâr
- 3 Eylesin sa'd u şeref her gûşesin cây-ı qarâr
- 4 "Nitekim ola esâs-ı kaşr-ı gerdün pâydar
- 5 Zîver-i evvân ola aña nücüm u kehkeşân"

LXI

- 1 Mevki'-i müstes'adin isterse tarh-ı lânenin
- 2 Bâmina konsun Hümâ ol hâne-i şâhânenin
- 3 Ber-karâr olduğca bünyâdı bu nüh kâşânenin
- 4 "Olsun erkânı müretteb ol sa'âdet-hânenin
- 5 Kıpmasın bir taşu ger kıpsa yerinden Ferkadân"

LXII

- 1 Tâ ebed maḥfûz ede feyyâz-ı muṭlak şâhibin
- 2 Eylesin cümle umûrunda muvaffaq şâhibin
- 3 Hânûmân-ı 'ilme kılsın zîb ü revnaq şâhibin
- 4 "Devlet-i 'ömrüyle berḥurdâr ede Hâk şâhibin
- 5 Ḥaşre dek ma'mûr u âbâdân ola ol ḥânedân"

LXIII

- 1 Yaptığı her beyt-i ma'mûr oldu Nef'i'nin tamâm
- 2 Eyledi te'sîs-i taḥmîsinde Vehbî ihtimâm
- 3 Ol sa'âdet-hânenin de buldu ta'mîri ḥitâm
- 4 'Akd-i cevherden aña âvîze bu târîḥ-i tām
- 5 *Menzilin âbâd kıldı şeyḥü'l-islâm-ı zamân*^{lxxiii}

^{lxxiii} Ebced hesabıyla H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.

KAŞİDE-İ TEBRİK VE ‘ARZ-I TĀRĪH BERĀY-I İHŞĀN-I HĀNE EZ-
CĀNĪB-İ HŪMĀYŪN BE-ŞEYHŪ’L-İSLĀM KĀMİL EFENDĪ

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Bāreka’llāh hāne-i mes‘ūd-ı rif‘at-irtisām
Mehbiṭ-i envār-ı feyż etmiş anı Rabbü’l-enām
- 2 Beyt-i ma‘mūr-ı felek mi Ka‘be-i ‘ulyā mıdır
Kıble-i ins ü melā’ik secdegāh-ı hāş u ‘ām
- 3 Münzevi her gūşesinde ‘izz ü iqbāl ü şeref
Şuffesinde eylemiş iclāl ü devlet izdiḥām
- 4 Tā’ir-i rif‘at ser-i bāmında mürğ-i hānegī
Evc-i ṭāķında Hümā-yı mes‘adet ṭutmuş maķām
- 5 Şemse-i zer-kārı çeşm-i mihri etmiş hırever
Kaşī-i dīvārı reşk-i günbed-i fīrūze-fām
- 6 ‘Aks eder rīz-i zemīninde nücūm-ı āsumān
Sāḥasında ma‘den-i billürdur ferş-i ruḥām
- 7 Şüret-i mülk-i cihān-ābādı rüşen gösterir
Mihr-veş revzenlerinden berķ uran āyīne-cām
- 8 Lā-mekān evcin güzār eylerdi ṭāķ-ı rif‘ati
Kubbe-i ‘arş-ı mu‘allā olmasa üstünde bām
- 9 Çeşm-i encümle görüp her şeb ḳanādīlin felek
‘Aķd-i Pervīne o tertīb üzre versin intizām
- 10 Nevbet ile pāsbān-ı āsitānı olmağa
Hāveristāndan gelir mihr ü ķamer her şubḥ u şām

[45] M.IV/101, FB.54b

- 11 Öyle hoş-büdur hevâ-yı sünbülî-i bâğî kim
Şemmesi eyler dimâğ-ı gönçeden def' -i zükâm
- 12 Görse Rıdvan fehm edip dünyâda cennet olduğun
Güllerin hür-ı cinâna eyleye 'ıtr-ı meşâm
- 13 Faşl-ı gülde nağme-i nevrüz ile eyler qarâr
Hoş-nevâ bülbülleri etdikçe tebdîl-i maşâm
- 14 Büy-ı müsgün şemm edip şebbüyunuñ peyk-i şaba
Sümbül-i hübân-ı Çîn'e her seher versin peyâm
- 15 Öyle kerrübî-nihâdîñ mülküdür kim ol sarây
Güşe-i ihrâmını eyler melâ'ik iltişâm
- 16 Nâmdaş-ı fahr-i ümmet zât-ı Şiddîkî-şifat
Hâzret-i Kâmil Efendi şeyhü'l-islâm-ı be-nâm
- 17 İftihâr-ı dîn ü devlet müsteşâr-ı saltanat
Re'y ü istihsânına vâbeste tedbîr-i mehâm
- 18 Hânumân-zâd-ı şeref maşsûd-ı emcâd-ı selef
Nesline hayrû'l-halef ol fahr-i ecdâd-ı 'izâm
- 19 Görse ger şemsü'l-e'imme iktidâ eylerdi kim
Enfûs ü âfâkdan 'aşrında def' oldu zâlâm
- 20 İbn-i Hâcib tâlib-i derbânî-i dergâhıdır
Etse şâyândır 'Uşâmü'ddîn o bâba i'tişâm
- 21 Tuhf-e-i cins-i kemâl etmiş işâbet sehmine
İrş-i âbâ-yı kirâmın eyleyince iktisâm
- 22 Nuḡḡ-ı hikmet-remzidir mevzû'-ı baḡş-i mantıḡı
Câmî'ü'l-kelm olduğun ikrâr eder ehl-i kelâm

- 23 avl ü fi'l-i ictihād-ārāsına vā-bestedir
all-i ikālīyle kef-i übhe-i ill ü arām
- 24 Öyle tebcīl etdi kim hem-sāye-i 'ar eyledi
ānumān-ı rif'atīn āheneh-i gerdün-ulām
- 25 Ya'nī ol 'ālī sarāyı zātına temlīk ile
adr-i vālāsın dü-bālā eyledi 'ulvī-maām
- 26 adr-dānlı cünbiinde 'özü-i leng izhār edip
Etmedi Tīmūr Sa'de'ddīn'e böyle itirām
- 27 Kām-baā serverā bezl-i keremdir 'ādetiñ
Ni'met-i bī-minnetiñle sīr olur em-i kirām
- 28 Mīhr-i lufundan ederse itibās-ı nūr-ı feyz
sumānda devr-i dā'im māh ola bedr-i tamām
- 29 Cümleyi memnūn-ı isān etmek ister himmetiñ
Bezl-i elāfiñ degil vābeste-i 'arz-ı merām
- 30 Cānımı yamıdı geri adr edip tevcīhde
Eylediñ nār-ı asūdu bendeñe berd ü selām
- 31 Ha-keide manib-ı dīgerle dilād eyleyip
Himmetiñ ıldı beni devriñde mesrūr u be-kām
- 32 Ābyārī-i keremle eylediñ bu bāda
Sünbül-i pejmürdeyi müstanī-i re-i amām
- 33 Esb-i ab'im ayli meydān aldı bu reftār ile
Etmek ister vādī-i fariyyede 'at-ı zimām
- 34 Vāıl-ı ser-menzil-i ilhām olur bir atvede
Ol semend-i ber-i raa etmeden edd-i ırām

- 35 Maħlaşın tebdīl ederdi Muħteşem görseydi ger
Şevket-i şab'ım edince böyle 'arz-ı ihtişām
- 36 Rūh-ı Cāmī pür-neşâ-ı neş'e-i ser-şār olur
Cem gibi bezm-i süħande destime aldıkça cām
- 37 Fikr-i Hıyyām'ı tınāb etmem otağ-ı nazmıma
Eylesem şahn-ı rubā'ide gehi đarb-ı hıyyām
- 38 Baña bildirmiş ma'ārif mülkünü ikrār edip
Dehre Kāsām-ı Kader etdikde tađdīr-i sihām
- 39 Hıttā-i ma'nā zebānım tığınıñ mađtū'udur
Kilk-i serbestimle buldu baş kalem kaydı nizām
- 40 Mālikānemdir süħan mülkü aña ilhāk ile
Mültezim mażmūn-ı hāşū'l-hāşı etdim iltizām
- 41 Bir ğazel yazdım hağ-ı müşğīn-i yāri yād edip
Zeyl-i imzā-yı hayālim oldu miskiyyū'l-hitām
- 42 Var iken sende bu 'anber gibi hağ-ı müşğ-fām
'Āşık-ı zārīñ dimāğından çıkar mı fikr-i hām
- 43 Silsileñ peyveste-i nesl-i Benī Lām olduğun
Gösterir ser-hālka-i zülfüñdeki imlā-yı lām
- 44 Mest-i nāzım çeşm-i fettānīñ niçün maħmūrdur
Sāğar-ı leb-rīz-i bezm-i 'ayş iken la'liñ müdām
- 45 Zülf-i şebbūyuñ hevāsıyla eden 'azm-i sefer
Tā şabāh-ı hāşre dek olsun muķīm-i mülk-i Şām
- 46 Hüsünüñ yā hulķuñuñ elbette bir noķşānı var
Bir güzel yoķdur saña şāyeste-i teşbīh-i tām

- 47 Āh ey vahşī ğazālim geşt-i kūh u deşt ile
Ardīna çok düşdüm ammā olmadın ibrāma rām
- 48 Geh temeddūh geh teġazzül besdir ey Vehbī hemān
Kıl du‘ā-yı ħayr memdūħuñ da bezl-i ihtimām
- 49 Bu cihān turduqça tursun ħānedān-ı devleti
Ola pā-ber-cā esās-ı cāhı tā rüz-ı kıyām
- 50 Bāb-ı luţfu ehl-i ħācāta küşād olsun ebed
Reşk ile baqsın ħapansın çeşm-i ħussād-ı li‘ām
- 51 Ol sa‘ādetġāh-ı gerdūn-ħadri feyyāz-ı ezel
Eylesin vāreste-i āşār-ı ħarħ u iltiyām
- 52 Muntazam silk-i du‘āda gevher-i tārīħidir
Cāy-ı mes‘ūd ola her dem ħāne-i müfti‘l-enām^{lxxiv}

[46]

‘İDİYYE BE-MÜŞĀRUN İLEYH DER-ZİMN-I TEŞEKKÜR-İ ĤAṬṬ-I
HÜMĀYÜN BERĀY-I İĤSĀN-I MANŞIB-I ZAĞRA-İ ‘ATİK
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Cünbiş-i ebrū-yı cānān mı meh-i ġarrā mıdır
Çarħdan bu şiveler āfāħa istiġnā mıdır
- 2 Böyle bir ħaşı hilāli gösterip biñ nāz ile
Ėurre-i şevvāli ehl-i rüzeye ĩma mıdır
- 3 Yoħsa māh-ı nev ħamīde-ħad gelip tefħīm ile
Meyli pā-būs-ı cenāb-ı müfti‘-i dānā mıdır

^{lxxiv} Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre, noktalı harflerinin ebced değerleri toplandığında H.1184/M.1770 tarihini vermektedir.

^[46] M.IV/103, FB.56a

- 4 Şeyhü'l-islâm-ı felek-câh-ı Süreyyâ-rif'atîñ
İdini tebrîke gelmiş âsumân-peymâ mıdır
- 5 Hâzret-i Kâmil Efendi kim 'aceb İbn-i Kemâl
Fazl u dânişle mükemmel zâtına hemtâ mıdır
- 6 Ceddidir hayru'l-beşer eslâfı da anıñ gibi
Hâşlet-i Şiddîk ü Fârûk ile müsteşnâ mıdır
- 7 Derdi Beyzâvî göreydi bûs edip dâmânını
Hil'at-ı beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ mıdır
- 8 Zâtını pîrâye-i dârü'l-'ulûm etmiş Hudâ
Nüşha-i ekmel mi yâhud nüşha-i kübrâ mıdır
- 9 Her kelâm-ı dil-pesendi ğıbta-i dürr ü güher
Sînesi gencine midir kân mıdır deryâ mıdır
- 10 Şadr-ı 'izz ü câha teşrîfi şeref-pîrâ iken
Mefhâr-i zât-ı bülendi mesned-i fetvâ mıdır
- 11 Rif'ati âbâ-yı 'ulvîye medâr-ı fahr olur
İrtifâ'-ı şâni ancak nisbet-i âbâ mıdır
- 12 Zühdünü görseydi Bisâmî te'accüb eyleyip
Şerm ile derdi benim de ʔâ'atim taqvâ mıdır
- 13 Öyle müstağnî-i 'âlem kim yanında farķı yok
Sîm ü zer erzîz mi âhen mi güher hârâ mıdır
- 14 Zîb-i ser meşķ-i każâyâ-yı debîrân-ı felek
Zeyl-i fetvâ-yı şerîfiñ zeyn eden imzâ mıdır
- 15 Gün gibi rüşen kemâlâtıñ nice inkâr eder
Yoħsa görmez mi ğasûduñ gözleri a'mâ mıdır

- 16 Hİrelenmiş çeşm-i şūmu pertev-i hūrşīdden
Bed-nazar hāsīd ‘aceb hūffāş-ı nā-bīnā mıdır
- 17 Kām-kārā kıble-i hācāt kılmış Hāq seni
Hānedān-ı ‘izz ü cāhīn Ka‘be-i ‘ulyā mıdır
- 18 Bir işāretle müşārūn bi’l-benān etdiñ beni
Kaşdıñ āyā nev‘-i isti‘dādımı ĩmā mıdır
- 19 Vālid-i merhūmuñ etmişdi efendim imtiḥān
Dānişim muḥtāc-ı istifsār u istikṣā mıdır
- 20 Sūnbūlistān-ı ğamīñ bir sebze-i pā-mālini
Hākden ref‘ eylemek iḥsān-ı nā-ber-cā mıdır
- 21 Kādrimi manşıbla terfī‘ eyleyip gūyā dediñ
Hayf Vehbī bu hūnerle cūmleden ednā mıdır
- 22 Yetmiş yetmiş bu sinn ü sāl ile bu ḥāl ile
Üstüne etfāl çıkmak lāyık u aḥrā mıdır
- 23 Bu emekdarı senā zeylinde şāh-ı ‘āleme
Söyledik kim devletiñ şāyeste-i ikrāmıdır
- 24 Şafḥa-i āmālime ḥatt-ı hūmāyūn çekdirip
Destime şunduñ dediñ al pādīşāh in‘āmıdır
- 25 Yalñız bendeñ mi etdim ‘īd-ber-bālā-yı ‘īd
Bu ‘ināyet cūmle ehl-i dānişīñ bayramıdır
- 26 Tā ebed rūz u şeb-i iclālīñ olsun Kādr u ‘īd
Kā’inātiñ bu du‘ā evrād-ı şubḥ u şāmıdır

DER-ṬALEB-İ İBḲĀ-YI MANŞIB-I EMĀNET-İ KĀĞID-I BİRÜN BE-
ḲĀ'İM-MAḲĀM MELEK MEḤMED PAŞA 'ARZ KERDEEST

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Olmasa levḥ ü ḳalem sırrına mazḥar kâğıd
'Ālemi ḥaṭṭ ile etmezdi müsaḥḥar kâğıd
- 2 Sāde-rūlar gibi berrāk u sefīd idi velī
Ḳalmadı revnaḳı kim oldu ḥaṭ-āver kâğıd
- 3 Bir yüzü mührelenince ne çeker 'ālemde
Vechi var ḳalsa eger mühre be-şeş-der kâğıd
- 4 Pür-ḡubār eylemese ḥaṭṭ-ı 'izārın rīkdān
Belki olmazdı ḳalem ehline muḡber kâğıd
- 5 Görmesin münşī-i kāmīl deyü ḳat ḳat bükülüp
Kātib-i nev-hevesiñ 'aybını örter kâğıd
- 6 Rū-siyāhī-i emel ile ḳalır şıfru'l-yed
Cümle emvāle daḫi olsa da defter kâğıd
- 7 Ḥātemiñ naḳşın alıp 'arz-ı niyāz eyleyerek
Ḥālin i'lāma eder dāḡını maḥzār kâğıd
- 8 Şanma bīhūde şarīr-i ḳalem-i küttābı
Ser-nüviştin oḳuyup şekveler eyler kâğıd
- 9 Açılırsa yine bir rāz-şināsa açılır
Yoḥsa esrārını hep sīnede şaḳlar kâğıd
- 10 Gāhī baḥt-ı siyehinden ḥaṭ-ı buṭlān çekilir
Rüy-ı müsvedde-i ḥāl-i dile beñzer kâğıd

[47] M.IV/105, FB.56b

- 11 Rūzgār eyleyeli böyle perīṣān evrāk
Köhne mecmū‘amızıñ üstüne ditrer kâğıd
- 12 Çile-keşdir deyü gūyā gözüne kesdirmiş
Şimdi miḳrāz-ı sitem sīnede ırırkar kâğıd
- 13 Dil-i ğam-ḥorde gibi naḳş-ı emel ḥakkinden
Dâĝ-ber-dâĝ eder cismini yer yer kâğıd
- 14 Oḳunur şafḥa-i rüyumda nuḳūş-ı hevesim
Bī-zebān olsa da ḥālin yine söyler kâğıd
- 15 Serde ḥıfz eyler idim nüṣḥa-veş ey şadr-ı gūzīn
Olsa bir başka rü’ūs ile muḳarrer kâğıd
- 16 Dem-be-dem kâğıd-ı bīrūn için ağlar Vehbī
Mevc-i eşkinden olur āb-zede her kâğıd
- 17 Müjde-i manşib ile kâğıd uçursa çarḥa
Mürĝ-i āvāre gibi bağlasa şehper kâğıd
- 18 Ya‘nī ceffe’l-ḳalem aṣlā geçemez zū’l-yedden
Varaḳ-ı dīĝer edip istemez āḥir kâğıd
- 19 Ne ḳadar cehl-i mürekkep ise de destinde
Bulunur bir iki üç deste müzevver kâğıd

[48]

DER-ZAMĀN-I TEVḲĪ’Ī ŞUDEN-Ī YENİŞEHR DEFTERDĀRI
‘OŞMĀN PAŞA BERĀY-I MAŞLAḤATĪ NÜVİŞTE
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Çok zamandır ki bilinmez idi ma‘nā-yı himem
Lafz-ı bīĝāneye dönmüşdü müsem mā-yı himem

[48] M.IV/106, FB.57a

- 2 Hāmdü li'llāh ki o nām-āver-i ihşān etdi
Feyz-i teshīli ile hāl-i mu'ammā-yı himem
- 3 Ya'nî kim hāmesi tevķî'i-i 'ālî-şānîñ
Çekdi menşür-ı emel üstüne tuğrā-yı himem
- 4 Ne tecellî-i Hūdā'dır kef-i elţāfına kim
Görüne Tūr-ı keremde yed-i beyzā-yı himem
- 5 Zeyl-i pür-ışmet-i Yūsuf gibi muhkem şarılır
Dāmen-i ğayretine dest-i Zeliĥā-yı himem
- 6 Niçe bî-çāreyi bir nuţķ ile eyler ihyā
Nuţķ-ı cān-baĥşıdır enfās-ı Mesîĥā-yı himem
- 7 Ehl-i ĥācāta Mesîĥā-yı himemdir ammā
Bü'l-'acebdır ki eder hem daĥi ihyā-yı himem
- 8 Bilirim himmetini eylemez elbette dirîĝ
Vehbiyā eyle meded sen de temennā-yı himem

[49]

RAMAZĀNĪYYE DER-ĤAĤĤ-I RĀ'İF İSMĀ'İL PAŞA BERĀY-I
TĀLEB-İ MANŞİB KĪTĀBET-İ ŞEHRİYĀRĪ

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

- 1 Hilāl-i rüze kim cünbiş-nümâdır tāk-ı mîñāde
Münevver cebhede şankim ĥam-ı ebrü-yı dil-dāde
- 2 Eder men'ci vişāle ĝāh ĩmā vü işāretler
Anıñcün olmuş ebrûlar keşide şüret-i lâda
- 3 Hilālîñ de müselleme men'ci vardır rüze-dārāna
Zuhûru şüret-i lâda degil illā bu ma'nāda

[49] M.IV/106, FB.57b

- 4 Hilâl-ebrû ederse gâh vuşlat vaqtin istişnâ
Anıñ da remz-i istihlâli vardır zevk-i a'yâda
- 5 Ehille mebhaşın nûr âyetiñ tefsîre gelmişdir
Müşârun bi'l-benân olmuş hele keşf-i mezâyâda
- 6 Rumûz-ı süre-i Necm ü Kamer'den va'z eder güyâ
Mahâretle oturmuş Kürsî-i çarh-ı mu'allâda
- 7 Hilâl ammâ olup câm-ı hilâlîye bedel kılmış
Mübeddel na're-i mestânevi tehlîl ü evrâda
- 8 Anı âfâka Bedre' ddîn-i Şâmî semt-i maşriqdan
Süvâr-ı ablağ-ı çarh eyleyip kılmış ferestâde
- 9 Şitâb ile bu şehre ferhatâni etmege tebşîr
Reh-i yek-mâheden bir günde geldi hâriq-i 'âde
- 10 Re'îs-i ehl-i 'irfânîñ resîdin eyleyip taqlîd
Resîde oldu taşsîn-i sipihre evc-i a'lâda
- 11 Semiy-i necl-i İbrâhîm kim 'îd-i sa'îdinde
Felek biñ cân ile ceddin fedâya olmuş âmâde
- 12 Nüvâzişkârî-i re'fetle luţfu kâm-cüyâna
Mu'ayyen gösterir te'sşîr-i esmâyi müsemmâda
- 13 Mezâyâ-yı 'umûr-ı dîn ü devlet şab'ına rüşen
Bu şafvet var mıdır seyr eyle mir'ât-ı mücellâda
- 14 Olur mu irtifâ'-ı şânına hiç müstevî hürşîd
Fürûğ-ı şab'ı 'ayn-ı nûr iken çeşm-i Şüreyyâ'da
- 15 Ziyâsı müste'âr olmazdı böyle mâh-ı garrânîñ
O rûtbe incilâ olsaydı mihr-i 'âlem-ârâda

- 16 Bedî'-i neşrine bîhûde taqlîd etmesin Neşre
Ki reşk-i şî'ri dâğ olmuş derûn-ı necm-i Şî'râ'da
- 17 Eder ol mertebe tezyî'n-i ebkâr-ı ma'ânî kim
Olur dür gibi nazmı güşvâre güş-ı Cevzâ'da
- 18 Gelip Hâkânî vü 'Örfî vü Hüsrev Muhteşem Şevket
Olurlar çâlib-i feyzi Nizâm-ı Mülk'e ma'nâda
- 19 Kelâmından 'Alî Şîr ü Zahîr etmekde istizhâr
Nedir bu mazhariyyet ol sühan-dân-ı tûvânâda
- 20 Kitâb-ı Cevherî'de gördüm elfâz-ı dürer-bârın
Dizilmiş silk-i satra mebhas-i lü'lü'-i lâlâda
- 21 Hârîrî şerm ederci tarh-ı beyt-i 'ankebütundan
Göreydi nesc-i zer-kârisini kâlâ-yı inşâda
- 22 Mekârim-perverâ re'fet-medârâ zât-ı memdühuñ
Muvaffak olmuş envâ'-ı füyûzât-ı Hudâ-dâde
- 23 Muvâfık olmasaydı şüret-i endîşeñe hikmet
Felâṭunlar Aristölar kalırlardı heyülâda
- 24 Me'al-i cevher-i kül mâye-i terkîb-i zâtındır
Aña küllî vuḳufum var kitâb-ı İbn-i Sînâ'da
- 25 Cihânîñ çeşmi rüşendir fûrûğ-ı ḫüsn-i ḫulḳuñdan
'Ayandır nûr-ı luṭfuñ gün gibi a'yân-ı eşyâda
- 26 Alıp âgûşa ḫıfz eylerdi aḫker pâreyi penbe
Sirişt-i müstetâbîñ ḫüsn-i ülfet verse azdâda
- 27 Zebân-ı ḫâme-i Vaşşâf olurdu lâl ü dem-beste
Ser-âğâz eylese evşâfîñi taḫrîr ü ta'dâda

- 28 Ederdim ben anı ĩrāda Şarf-ı nağd-i vağt ammā
Ne çāre fikr-i maşraf Şimdi ğālib oldu ĩrāda
- 29 Derūnum zađm-ber-zađm oldu tĩr-i cevri gerdūndan
Hedef etdi każā ben nā-tūvānı ta'n-ı ĩussāda
- 30 Hūner kađrin bilir kān-ı 'ināyet ehl-perversin
Revā mı cevherim kađmađ derūn-ı seng-i ĩārāda
- 31 MiŐāl-i zerre oldum dĩde-dūz-ı mihr-i iŐsānĩn
Fūrūğ-ı āfitāb olsa ne māni' ĩāke ũftāde
- 32 Olursa kevkev-i dūrri-i luđfuñ bađtuma nāzir
Göz ağdırmaz idim Behrām-ı çarĩ-ı kĩne-mu'tāda
- 33 BeŐaŐetle 'aceb mi bir neŐađ-āver ğazel yazsam
Őafā-baĩŐ oldu yār re'fetiñ çūn tađ'-ı nā-Őāda
- 34 Ne keyfiyyet ki ğamdan olmadım bir laĩza āzāde
Cihānda olmayınca tā esĩr-i neş'e-i bāde
- 35 Nice ĩālĩ kaçır kim Őafĩa-i dil naĩŐ-ı sevdādan
Sevād-ı ĩālĩ ol Őūĩuñ hūveydādır sūveydāda
- 36 Ne çāre ğūŐe-i ebrū ile bir iltifāt etmez
ĩamĩde kağdı gitdi kağmetim bōyle temennāda
- 37 Mekūl etmezdi ibrām-ı viŐāli der-miyān etsem
O Őūĩ-ı mū-miyāna pek Őarılsam belki tenhāda
- 38 Yine bir sāde-rū dilber edāsın ğoŐterir Vehbĩ
Bu vech ũzre kelāmım olsa da mażmūndan sāde
- 39 Ēidā-yı rūĩ-ı erbāb-ı sūĩandır nażm-ı Őĩrinim
Bu lezzet var mıdır ğūftār-ı tūtĩ-i Őeker-ĩāda

- 40 Mezâyâ-yı hayâlim muhtefî fehm-i fehîmâdan
Sükût eylerdi Nefî şimdi Bâkî olsa dünyâda
- 41 Olurdu başka neş'e nazm-ı rengîninde Nâbî'niñ
Mey-i nâb-ı mezâmînimden olsa câmî pür-bâde
- 42 Cihânda gerçi Hâllâku'l-ma'ânî eylemiş sebkat
Haķîkat üzre ancak ben zühür etdim o ma'nâda
- 43 Ederdim ben de Hâllâk-ı Ma'ânî lafzını maħlaş
Muħâlîf olmasaydı nükte-i tekvîn ü îcâda
- 44 Felekde mihr ü meh taħvîl ile ser-geşte olmazdı
Eger taķvîm-i çarħa yazsa hâmem tezkire-dâde
- 45 Ne hâcet hod-fürüşâne güzâfa ictisâr etmek
Maķâdir-i hüner ma'lûm iken ol şab'-ı neķķâda
- 46 Bülend eyle du'â âvâzesin eflâke çıksın kim
Sürüşân-ı İlâhî oldular âmîne âmâde
- 47 Hilâl-i rûze tâ kim Kâdr u 'îd iħbârını her sâl
Ham-ı ebrû ile telmiħ eder bu řaķ-ı 'ulyâya
- 48 Hemîşe maşla'u'l-fecr-i şebi hem-ķadr-i Kâdr olsun
Ola her rûz-ı fîrûzu müreccaħ Kâdr u a'yâda

[50]

BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ RE'İSÜ'L-KÜTTÂB MERĤÛM
'ÂĤİF-ZÂDE 'ÖMER VAĤİD EFENDİ

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

- 1 Dem-i Mesîħ'e bedeldir bu demde bād-ı bahâr
Ĥayât gülşenine bādı işr eder izhâr

[50] M.IV/108, FB.58b

- 2 Şabā dem urdu meger sırr-ı *keyfe yuhyı*^{lxv} den
Ki oldu rāḥat-ı ervāḥ-ı gülbün ü gülzār
- 3 Zebān-ı nāmiye mecrā-yı *küllī şey'in ḥayy*
Oḡur şu gibi anı sū-be-sū leb-i enhār
- 4 'Aceb ifāzası var rūz-ı Hızr'a nīsānīñ
Ki ḥazravāta eder āb-ı zindegī īşār
- 5 Bu āb u tāb u ṭarāvet ile şeh-i nevrūz
Sarāy-ı şaḥn-ı çemende gelip edince qarār
- 6 Çiçeklilerle döşendi hemān zemīn ü zamān
Ser-ā-ser oldu şüküfte şüküfe-i eşcār
- 7 Siyāh-mest idi bülbül ġam-ı ḥazān çekerek
Piyāle-i gül-i aḡmerden etdi def'-i ḥumār
- 8 Kitāb-ı Mantıḡ-ı Tayr'ı tamām edip ezber
'Aceb mi şimdi Gülistān oḡursa cümle hezār
- 9 *Bi-küllī mā-sece'ū fı-me'ālī mantıḡihim*
Yüsebbihüne 'alā-şun'ī ḥālīķi'l-ezhār
- 10 Açıldı gonçe-i ṭab'-ı cihān bu mevsimde
Gezer çemen-be-çemen dilberān-ı gül-ruḡsār
- 11 Taraf taraf çekilir gülsene sehī-ḡadler
Dikildi ḡaldı bu ḥayretle serv-i ḥoş-reftār
- 12 Nezāret etmek için çeşm-i mest-i ḥübāna
Gözün açıp baḡar eṭrāfa nergis-i bīmār

^{lxv} "...Nasıl diriltecek?", Kur'ān-ı Kerīm, Rūm (30)/50.

- 13 Çemende velvele-engîz-i şûr-ı ‘aşk oldu
Figân-ı bülbül-i şeydâ enîni ‘aşık-ı zâr
- 14 Şikeste-beste varıp semt-i gülşene birgün
Tefahhuş eyler idim ben de bir gül-i bî-hâr
- 15 Nevâ-yı bülbülü güş eyledikde fehm etdim
Riyâz-ı ‘âtfetiñ bir gülün eder tezkâr
- 16 Medîha-güyu olup ya’nî bir himemkârın
Bu vechile olur evşâfını ‘ale’t-tekrâr
- 17 Re’îs-i ehl-i mekârim ki bûs-ı pâyı ile
Tefâhür etmede ser-tâbe-pâ kibâr u şığâr
- 18 Semiyy-i Hâzret-i Fârûk u Murtażâ-şiyeme
Ferîd-i ‘aşr u Vaḥîd-i zamâne fahr-i kibâr
- 19 Olursa nâmiye sîr-âb-ı reşha-i keremi
Verir şükûfe-i bîşe nümâyiş-i cedvâr
- 20 Riyâz-ı luḫfunuñ olsa cihânda şâd-âbı
Nümüne-i gül-i firdevs olur tarâvet-i ḥâr
- 21 Derûnu lâle gibi dâğ dâğ-ı ḥasret olur
‘Ulüvv-i himmet ü temkînin añlasa kühsâr
- 22 Fürûğ-ı merḥameti nûr-ı dîde-i ümmîd
Ġubâr-ı dergehi kuḫlü’l-cevâhir-i eḫşâr
- 23 Nihâd-ı pâki muḫîṭ-i ‘avâlim-i dâniş
Sütüde-zât-ı kerîmi cihân-ı ḫilm ü vaḫâr
- 24 ‘Ulüvv-i şânına nisbetle tâḫ-ı seb’-i şidâd
Ḥarâbezâr-ı cihânda şikeste bir dîvâr

- 25 Şafâ-yı bâl ile 'arşa ederdî isti'lâ
Semâya sâye-i iqbâli olsa cây-ı qarâr
- 26 Verir 'Uṭârid ü Bircîs kâğıd-ı Telhîş
Kalemle Neşre-i neşr-i laṭîfiñ etse nişâr
- 27 Resîdi oldu resîde sipihre rif'at ile
'Aceb mi mâh-ı nev etse o şüreti izhâr
- 28 Yazaydı hâmesi taqvîm-i çarhıñ aḥkâmın
Verirdi gerdiş-i taḥvîl-i mihre istiḳrâr
- 29 İdâre eylese edvâr-ı re'yi devrânı
Nücümü bî-meded-i âsumân eder seyyâr
- 30 Kâmerden etmez idi 'aks-i nûrun istirdâd
Felekde ṭab'ına ḥurşîd olaydı âyinedâr
- 31 Mişâl-i ṭâḳ-ı felek ḥarḳ u iltiyâm olmaz
O dilde kim ola dest-i 'inâyeti mi'mâr
- 32 Kâlırdı Çîn'de çıkmazdı bu diyâra ebed
Şemîm-i ḥulḳunu şemm etse nâfe-i Tâtâr
- 33 Kâbâ-yı 'iffetine baḥye-düz olunca felek
Saḥîl-i sūzen-i 'İsâ'yı eylemiş der-kâr
- 34 Kitâb-ı ḥikmet-i İşrâka baḳdı verdi cevâb
Zekâ-yı ṭab'ın Aristô'dan etdim istifsâr
- 35 Eyâ kerîm-i himemkâr u ḳadr-dân-ı hüner
Veyâ mekârim ü luṭfuyla mefḥar-i ebrâr
- 36 Sen ol şefîḳ-i şikeste-dilân-ı 'âlemsin
Ki cebr-i himmet eder zâtîña 'ulüvv-i tebâr

- 37 Der-i 'uṭūfete bir ruḳ'a eyleyip taḳdīm
Eder ümīd-i 'ināyet bu 'abd-i bī-miḳdār
- 38 Varıp ḥuzūruña ḥālīm ifāde eyler idim
Ne çāre ḳalmadı va'llāhi esb ü ḥidmetkār
- 39 Bu ye's ü ḥayret ile bī-mecāl olup ḳaldım
Derūn-ı ḥānede mānend-i şūret-i dīvār
- 40 Şihāb-ı şābıḳı başırdı şu'le-i āhım
Şerāre-pāş-ı felekdir bu āh-ı āteş-bār
- 41 Eder semenderi ḥākister āteş-i sīnem
Leḥīb-i ḥavşala-süz-ı ne'āmedir o şerār
- 42 Maḳām-ı rāḥat-ı ervāḥa bestedir güyā
Benim fiḡānıma nisbetle nāle-i bīmār
- 43 Siyāh-baḥt u perīşān u ḥāne-ber-düşüm
Bu rüzgārda mānend-i ṭurra-i dildār
- 44 Ne baḥt imiş meded Allāh bu baḥt-ı sengīn-ḥ'āb
Fiḡān u rīziş-i eşkimle olmadı bīdār
- 45 Tefe'ül eyledim āşār-ı nazm-ı 'Örfī'den
Bu ḳıṭ'a ḳıḳdı hemān ḥasb-i ḥāl-i nā-hemvār
- 46 *Cihān biḡeştem ü derdā ki hīç şehṛ ü diyār
Nedīdeem ki fūrūşende baḥt der-bāzār*
- 47 *Zi-mancinīḳ-i felek seng-i fitne mī-bāred
Men eblehāne gürīzem der-ābgīne ḥişār*
- 48 Dıraḥt-ı gülşen-i ye'sim ki berg ü bārım yok
Tehī dü-dest-i ümīdim mişāl-i dest-i çinār

- 49 'Aceb mi devr-i felek derd-i ser verirse baña
Çadîmi 'illetidir çarh-ı sefleniñ devvâr
- 50 Elinde mihr ü mehi iki ser-nigün kâse
Ne âb-ı şefqati ne çatre-i mürüvveti var
- 51 Günâh imiş beli taşşîl-i ma'rifet bildim
Sezâ-yı 'afv olamam eylesem de istiğfâr
- 52 Metâ'-ı kâsid-i 'irfâna şarf-ı 'ömr etdim
Alır bulunmadı üstümde çaldı âhir-i kâr
- 53 Nolaydı ben de cihânda mişâl-i kirpâsî
Tedârük etmiş olaydım bir iki top astâr
- 54 Hezâr ğıbta o vaqtıñ sühanverânına kim
Nedîm'e mâ'il olup derdi bir perî-ruhsâr
- 55 Nedîm nâmına bir şâ'ir-i cihân var imiş
Kemend-i zülfüme düşsün İlahî ol çarrâr
- 56 Ne pîr-i meykede ne tâzeler alır ğazeli
Zamâneniñ hüneri şimdi dirhem ü dînâr
- 57 Ne derde uğradı mürğ-i perîde-baht-ı serim
Giyip hemân kafesi oldu çalib-ı destâr
- 58 Çalensöveyle geçinsin deyip verilmedi hiç
Ne manşib u ne ze'âmet ne bir çürük tîmâr
- 59 Tedârük etdigim eski metâ'-ı sāmânım
Revâ mıdır ki ola şimdi zîver-i bâzâr
- 60 Ricâl-i devlete lâyıç mıdır ki ihvânı
Ola esîr-i mezellet zebûn-ı ğayret ü 'âr

- 61 Maḥall-i ğayret-i aḳrān degil midir ‘acebā
Ki ola üstü Ḥorasānī-kisvet-i cerrār
- 62 Ocaḳlı zümresi yoldaş deyip çeker ğayret
Olursa birisi dil-süz-ı miḥnet ü ekdār
- 63 Bizim de ḳulluğumuz yoḳ mu şāh-ı devrāna
Ṭarīḳimizde bulunmaz mı bir ḥamiyyetkār
- 64 ‘İnāyetiñle olursa cilā-pezīr-i merām
Ḳalır mı āyīne-i ḥāṭırında jeng-i ğubār
- 65 ‘Aceb mi pertev-i şefḳatle mihrībān olsa
Kemīne-zerre-i nāçize mihr-i pür-envār
- 66 Kemāl-i re’fet ile ‘Āṭıf olmasaydı eger
Cenāb-ı vālid-i mācid gibi himem-kirdār
- 67 Kim i’tibār ederdi Münīf’e ‘ālemde
Ḳalırdı ḥāk-i mezelletde ben gibi nāçār
- 68 Nola seniñ gibi ḥayru’l-ḥalef daḫi şimdi
Aşālet ile peder sırrın eylese izḥār
- 69 Benim gibi niçe bī-kesleri çerāğ etdiñ
Nedir bũ lāmi’a-i şem’-i ṭab’-ı re’fetkār
- 70 Cenāb-ı Ḥaḳ seni ‘ālemde bī-bedel ḳılmış
Naṣīriñi arayıp bulmadım diyār-be-diyār
- 71 Görünmedi göze ḥāk-i deriñ gibi sürme
Tefahḫuş etdi Şifāḥān’ı lemḥa-i enzār
- 72 Mişāl-i dā’ire ḥaşr-ı meḥāmidiñde seniñ
Olur bidāyet-i āġāz-ı intihā-yı şumār

- 73 Kemâl-i kuvvet-i ʔab' ile kân-ı imkânı
Çazarsa sa'y-i belîğ üzre tîşe-i efkâr
- 74 Bulunmaz ol güher-i tâbdâr-ı ma'nâ kim
Ola zemîn-i şenâña sezâ-yı bezl ü nişâr
- 75 Ne deñli mu'cize-perdâz isem de sulţânım
Hele bu bâbda ben 'aczim eylerim ikrâr
- 76 O baħr-ı ma'rifetim bâ-ħuşuş cüş etse
Midâd-ı ħâmem olur âb-ı gevher-i eş'âr
- 77 Füsûn-ı ʔab' ile Mârût'u çâha ħabs etdim
Benim o şâ'ir-i mâhir o münşî-i seħħâr
- 78 Kibâr-ı devlete dâmâd-ı muħterem degilim
Baña güzel görünür bîkr-i fikr-i şîrînkâr
- 79 Benim o kuvvet-i zahr-ı süħanverân ki gelip
Eder Zahr-ı zamâne benimle istîzhâr
- 80 Benim lisân-ı 'Arab'da feşâħatiyle meşel
Diyâr-ı Rûm u 'Acem'de müsellemü'l-âşâr
- 81 Süvâr-ı Düldül-i ʔab'ım baña kim at çıkarır
Benim bu 'arşa-i ma'nâda Ĥayder-i kerrâr
- 82 Göreydi tâb-ı mey-i nâb-ı nazmımı Nâbî
Olurdu câmî füyûzât-ı neş'eden ser-şâr
- 83 Süħanverâna şalâ câmî'-i kemâlâtım
O rütbelerde ki ʔab'-ı bülendim oldu menâr
- 84 Görüp deķâyık-ı efkâr-ı zihnimi Şâ'ib
Ĥaťasın etdi Şifâħân'da mû-be-mû ikrâr

- 85 Hicāb edip beni Şīrāz'da görünce hemān
Derūn-ı hāke nihān oldu 'Örfi-i fehḥār
- 86 'Adīl-i ḥamsesidir penc-beyt bir ḡazelim
Bu müdde'āmı Nizāmī de eylemez inkār
- 87 Ne bilsin ol ḥaṭ-ı sebziñ leṭāfetin aḡyār
Ġubār-ı nerm-i zümüröd olur mu sırr-ı müşār
- 88 Şikeste ḥāme ile ser-nüvişt-i 'āşıkdır
Şaḥīfe-i ruḥ-ı cānānede bu ḥaṭṭ-ı ḡubār
- 89 Meger ki māderiniñ āb u tāb-ı ḡāzesidir
Cemāl-i bint-i 'inebde bu reng-i rüy-ı nigār
- 90 Bulursa bāḡda ger baḡteten o āhūyu
Raḡīb-i rübehe olmaz mı bir nüḥüfte şikār
- 91 Gül-i ümīdim olur mu küşāde ey Vehbī
Gelirse ḡülşen-i dehre hezār faşl-ı bahār
- 92 Uçur da ṭab'ı yeter bāl ü per açıp böyle
Ḳuş olamazsın olursañ da Ca'fer-i Ṭayyār
- 93 Mişāl-i mürḡ-i seḥer ol ḥadīḳa-i himemiñ
Du'ā-yı ḥayrını şubḥ u mesāda ḳıl tezkār
- 94 Cihāna tā ki gelip rüz-ı ḥürrem-i nevrüz
Ola ṭarāvet ile tāze-rü ḡül ü ḡülzār
- 95 Nihāl-i baḥtı olup zīb-i ḡülşen-i āmāl
Riyāz-ı devleti olsun hemīşe tāze bahār

KAŞİDE-İ KELÂMİYYE Kİ DER-ŞADÂRET-İ HALİL PAŞA BERÂY-I
 NUŞH U İSTİHZÂ-YI ŞÂİRÂN-I HEZÂYÂN-GÜYÂN-I ‘AŞR BÂ-EMR
 Ü İRÂDE İNŞÂD KERDEEST

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Sühan oldur ki ola âyet-i kübrâ-yı sühan
 Yazıla şafha-i i‘câzda a‘lâ-yı sühan
- 2 Şâ‘ir oldur ki anıñ qalbine Hâssân gibi
 Nefha-i Rûh-ı Emîn eyleye ilqâ-yı sühan
- 3 Hüsrev-i mülk-i sühan aña denir kim qalemi
 Çeke menşür-ı hayâlâtına tuğrâ-yı sühan
- 4 Eyleye şa‘şa‘a-i fikreti mânend-i Kelîm
 Ceyb-i ma‘nâda nümûde yed-i beyzâ-yı sühan
- 5 Dem-i ‘İsâ gibi enfâs-ı hayât-efzâsı
 Ede bir nuṭṭ-ı revân-bahş ile ihyâ-yı sühan
- 6 Hızır u İskender’i sîr-âb ede cüy-ı nazmı
 Eylese âb-ı hayâta bedel icrâ-yı sühan
- 7 Cevher-i nuṭṭ-ı güher-bârı ile ‘âlemde
 Hüsni-i şüret bula efrâd-ı heyülâ-yı sühan
- 8 Ṭab‘ı âyîne-i işrâḫ ola tâ kim andan
 Mantıku’t-ṭayr oḫuya ṭuṭı vü bebgâ-yı sühan
- 9 Nazmına silk-i cevâhir mi denir olmayanıñ
 Dili deryâ-yı hüner ṭab‘ı güher-zây-ı sühan

[51] M.IV/113, FB.61a, K.3b

- 10 Püte-i zerger-i endîşede kâl olmayıcağ
Sîm-i ma'nâ olamaz kâbil-i tamgâ-yı sühan
- 11 Kimse bakmaz yüzüne tâb-ı hayâl-i rengîn
Olmasa gâze-i ruhsâr-ı dil-ârâ-yı sühan
- 12 Sîne mir'ât-ı mücellâ gibi şâf olmaz ise
Hüsn-i şüret mi bulur anda mezâyâ-yı sühan
- 13 Olmayan hâll-i İlähî'ye karîn eyleyemez
Dil-i pür-'uğde ile keşf-i mezâyâ-yı sühan
- 14 Micmer-i dilde olursa eşer-i âteş-i 'aşğ
Neşr eder râyihasın 'anber-i sârâ-yı sühan
- 15 Hüm-ı endîşede şahbâ gibi şâf olmayıcağ
Nazm-ı rengîn olamaz zîver-i mînâ-yı sühan
- 16 Anı Câmî gibi Nâbî gibi rindân añlar
Başkadır neş'e-i keyfiyyet-i şahbâ-yı sühan
- 17 Ceş-i fikr ile alıp memleket-i ma'nâyı
Gösterir şevket ü dârâtını Dârâ-yı sühan
- 18 Rezmgâh-ı sühana tîğ-i zebânın eyler
Tîzî-i tab' ile şemşîr-i mücellâ-yı sühan
- 19 Maḥrem-i bîkr-i mezâmîn olamaz nâ-ehlân
Taḳviyyet vermeyicek tab'a mezâyâ-yı sühan
- 20 Şadef-i sîne-i deryâ-yı ma'ârifde olur
Yoḥsa her dilde bulunmaz dür-i yektâ-yı sühan
- 21 Şapa vâdîleri seyrân ederek çeşm-i hayâl
Reh-i nâ-refteyi geşt etmelidir pây-ı sühan

- 22 Yoḥsa m̄anend-i Hevāyī bir iki ḡufte ile
Herze-ḡuyān olamaz n̄atıka-pīrā-yı s̄uḥan
- 23 Nice şā‘ir deyü ta‘bīr olunur anlara kim
Şeb-i ‘ömründe henüz görmeye rü’yā-yı s̄uḥan
- 24 Şā‘iriyet aña isnād-ı mecāzīye çıkar
Bilmeye ol ki ḥaḳīḳatle mü’eddā-yı s̄uḥan
- 25 Ṭalib-i nazm-ı ğazel ‘ilme çalışsın evvel
Leyte şī‘rī deyü eylerse temennā-yı s̄uḥan
- 26 ‘İlm ü şī‘r ikisi ma‘nāda mürādifler iken
Bir midir şā‘ir-i nādān ile dānā-yı s̄uḥan
- 27 Evvelā ‘ilm-i ma‘ānīde mahāret lāzım
Bilmege nükte-i serbeste-i ma‘nā-yı s̄uḥan
- 28 İsti‘ārāt u kināyāt u ḥaḳīḳatle mecāz
Dā‘imā olmadadır cārī-i mecrā-yı s̄uḥan
- 29 Aḥsen-i şūret-i vech-i şebahi bilmeyicek
Neye teşbīh olunur vech-i dil-ārā-yı s̄uḥan
- 30 Fārisī vü ‘Arabī’den iki şebhāl ister
Tā ki pervāz-ı bülend eyleye ‘Anḳā-yı s̄uḥan
- 31 Ede m̄anend-i Hümā Nesr-i felekle pervāz
Ola cevlangehi tā evc-i mu‘allā-yı s̄uḥan
- 32 Şu‘arānıñ da belī ṭālī‘i mes‘ūd olmaz
Naḥs-ı ekberle ṭulū‘ etdi Şüreyyā-yı s̄uḥan
- 33 Sebeb-i cevr-i felek ḥüsn-i maḳāl oldu deyü
Yoḳdur ancak yüzümüz etmege şekvā-yı s̄uḥan

- 34 Bir de cevri etmese farzâ felek inşâf etse
Var mı ikrâma sezâ nükte-şinâsâ-yı sühân
- 35 Bir alay şâ'ir-i nâ-muntazam-ı bed-maħlaş
Nazm-ı rüsvâyî ile eyledi rüsvâ-yı sühân
- 36 Vezn-i eş'arı terâzûlara vaz' etmişler
Tartılır şimdi dükânlarda muħaffâ-yı sühân
- 37 İktifâ eylediler meslek-i 'Āşık 'Ömer'e
'Aşk u şevk ile niçe kıfiye-cüyâ-yı sühân
- 38 Gevherî güftesine döndü bugünlerde meded
Güher-i nâdire-i lü'lü'-i lâlâ-yı sühân
- 39 Hâne-i şab'-ı harâbî gibidir yaptığı beyt
Yıkdı nazmı temelinden niçe bennâ-yı sühân
- 40 Ekşeri ħalıt-ı kelâmıñ hezeyân-ı maħmûm
'Acebâ tutdu mu şâ'irleri ħummâ-yı sühân
- 41 'İllet-i kıbz-ı 'arûziye düçâr olmuşlar
Yetişip tenkıyeler etsin eţibbâ-yı sühân
- 42 Her biri baħr-ı remel baħr-ı hezecden şavurup
Rih-i enfâsın eder furtuna-fersâ-yı sühân
- 43 Çâr-mevc-i eşer-i şarşar-ı güftârından
Ğarķ olur şarşılaraķ fülk-i feleksâ-yı sühân
- 44 Çalışır hicve daħi ħarf-i hecâ bilmez iken
Şanki merdâne olur dâħil-i heycâ-yı sühân
- 45 Ne müsecca' ne muħaffâ ne kelâm-ı mevzûn
Ne muħammes ne murabba' ne müşennâ-yı sühân

- 46 Kimi m̄nī kimisi vādī-i Türkm̄nīde
K̄ara ođlan k̄aya bařısı yelellā-yı sūhan
- 47 Mey-i meyḥāne ile muğ-beḥeyi yād ederek
Oldular Bekri gibi meykede-pīrā-yı sūhan
- 48 Sūz-ı pervāne vü řem'e tolařırlar gāhī
Tutuřur ğayret ile řem'-i řeb-ārā-yı sūhan
- 49 Nevbahār olsa bahāriyye-i gül bŭlbŭl ile
'Aḫbet kŕhne bahār oldu ser-ā-pāy sūhan
- 50 Zŭlf ańılsa uzadır baḫř-i cŭnŭn silsilesin
Niċe dīvāne-i ma'nī niċe řeydā-yı sūhan
- 51 Mŭltezem menķıbe-i K̄ays ise bilmem ne demek
İzdivāc etdi mi Mecnŭn ile Leylā-yı sūhan
- 52 Telḫ olur řoḫbet-i řīrīn ile Ferhād'a daḫi
Ba'd-ez-īn tāze vŭ ter olsa da ḫelvā-yı sūhan
- 53 Ḥŭsnŭ var mı bu k̄adar Yŭsuf'u telmīḫ ederek
Ĉāk ola perde-i nāmŭs-ı Zelīḫā-yı sūhan
- 54 şarfa şarf eylemeyip medreselerde 'ŕmrŭn
Geċinir ba'zı yobaz suḫte de monlā-yı sūhan
- 55 K̄aş'a-i řeyḫ-i 'imāretten iċip ċorbāyı
Zann eder k̄ābil-i te'vīl ola zırvā-yı sūhan
- 56 Őtdŭrŭr gāhīce boru gibi ċatlaċ k̄alemin
Nefesi yetse ċalardı k̄aba surnāy-ı sūhan
- 57 Tıfl-ı ebced gibi tārīḫ-i rekīkin edemez
Biń ḫisāb etse yine dāḫil-i ma'nā-yı sūhan

- 58 Uydurup kendi hisâbınca hemân ta'miyeye
Zann eder yaptı o bî-çâre mu'ammâ-yı sühân
- 59 Sikkeyi cehl ile mermerde kıazar ol raqamın
Etseler nakşını dağ-ı dil-i hârâ-yı sühân
- 60 Başkadır 'ilm-i mu'ammâda mezâyâ-yı nikât
Görmez ol diqqat-i nâ-dîdeyi a'mâ-yı sühân
- 61 Narhı altmışlığa indi hele târîhleriñ
Pek ucuzlandı bu bâzârda kâlâ-yı sühân
- 62 Niçe nâ-ehl gedâ-ıñnet ü sâ'il-meşreb
Cerrî sermâye eder eylese imlâ-yı sühân
- 63 Kalmadı şâ'ir ile farkı hemân cerrârın
Müntic-i cerr ü sü'al oldu kıazâyâ-yı sühân
- 64 Taldılar bâb-ı kibâra ğazelim var diyerek
Oldu sâ'il kıapısı dergeh-i vâlâ-yı sühân
- 65 Kim vefât etse kıazıp seng-i mezâra târîh
Cönk ü tûmârın eder maşşere mevtâ-yı sühân
- 66 Hâşılı 'âlemi târîh ile telvîş etdi
Niçe murdâr u mülevveş hezeyân-lây-ı sühân
- 67 Câygâh oldu o kâğıdlara baţţâliyye
Her kıonaqda bulunur bir iki torbâ-yı sühân
- 68 'İd-i nev gelse hemân köhne kıasîde götürüp
Yeñi eski bulur esbâb-ı 'atâyâ-yı sühân
- 69 Eyleyip şî'ri varaq-pâre-i imsâkiyye
Ramazânda tağıdır halka hedâyâ-yı sühân

- 70 Bu ʔarĩk ile çöker sofr-a-i ʔulviyyāta
Nuql-i iftāra getirmiş gibi ʔurmā-yı süʔan
- 71 Şā'iriz biz de deyü söylemege 'ār ederiz
Oldu rüsvā bu ʔadar şüret-i zĩbā-yı süʔan
- 72 ʔudemānĩn bulup āşārını gencĩne-mişāl
Etdiler cümle ʔarāmĩ gibi yağmā-yı süʔan
- 73 Selḫ ü ilmām u tevārüd deyü soñra çalışır
'Aybını setre niçe düzd-i tüvānā-yı süʔan
- 74 Sirḫat-i şĩ'r edene at'-ı zebān lāzımdır
Böyledir şer'-i belāgatde fetāvā-yı süʔan
- 75 Öyle ʔar der-vaḫal-i ʔayret olan bĩ-ser ü pā
Bu revişle olamaz bādiye-peymā-yı süʔan
- 76 Ağzına almaz eger and-i mükerrer olsa
Lafz-ı ḫāyĩdeyi tũtĩ-i şeker-ḫā-yı süʔan
- 77 Köhne maźmũn giyip ol cāme-i müsta'mel ile
Şĩvesin gösteremez āmet-i bālā-yı süʔan
- 78 'Acem āḫundu gibi ba'zısı da bes ki deyü
Fārisĩ lehcesi üzre eder inşā-yı süʔan
- 79 Vaz'-ı erkān-ı ma'ānĩde ʔaḫāsın bilmez
'Acemiler geçinir Şā'ib ü Rũknā-yı süʔan
- 80 Buved ü mĩşved ü bāşed ü āmed şud ile
Fārisĩ oldu şanar yapığığı şamā-yı süʔan
- 81 Zann eder bağladığı nazmı şikeste beste
İşfahān'da oḫunur beste-i ra'nā-yı süʔan

- 82 Tutturup ya'nî 'aşîrân-ı 'acem perdelerin
Kerenây-ı kalemin eyledi şehnây-ı sühân
- 83 Her biri fâris-i meydân-ı belâgat geçinir
Leng ü lök olsa nola esb-i sebük-pây-ı sühân
- 84 Kuru laf ile sözün cüy-ı hayâl eyleyemez
İçmeyenler 'Acemistân'a varıp çay-ı sühân
- 85 Görse bu herzeleri tebri'e-i zimmet ile
Yağasın silker idi ehl-i teberrâ-yı sühân
- 86 Ne hacâlet ki henüz bir iyi Türkî bilmez
Tarz-ı Tâzî vü Derî'de ede peydâ-yı sühân
- 87 Bir 'Acem börkü giyip bâri 'Acem şeklinde
Şehr-i Tebrîz'de olsun Koca Mîrzâ-yı sühân
- 88 Güy u çevgân-ı sühân başka oyundur ne demek
'Acem alayı gibi göstere âlâ-yı sühân
- 89 Başka örnekde olur kâle-i zer-beft-i 'Acem
Rûm'da çıkmaz anîñ gibi muṭallâ-yı sühân
- 90 Mâ'il-i duḡter-i maẓmûn-ı 'Acem bü'l-hevesân
Şimdi mâder-be-ḡaṭâ ṭoḡmada ebnâ-yı sühân
- 91 Çağatayca iki söz bilse Nevâ'î geçinip
Deşt-i Kıpçağ'da şanar kendiyi kılğay sühân
- 92 Şi'ri bâzîçe-i tıflâne eden eşḡaşîñ
Kimisi söz ebesidir kimi bâbâ-yı sühân
- 93 Bir zamânda yine bu tarzâ zuhûr eyleyicek
Herze-gerdân-ı ser-i küçe vü şahrâ-yı sühân

- 94 Kaldırım taşları altında birer şâ'ir var
Deyü taş urmuş idi Şābit-i dānā-yı sūhan
- 95 Şimdi görseydi neler çıktdı o menfezlerden
Kaldırımlarda gezer bir sürü pūyā-yı sūhan
- 96 H^vāceye gitsin oğunmağa bu ebced-h^vānlar
Başlasın mektebe varsın da elifbā-yı sūhan
- 97 Nev-sūhanlar baña taqlīd ile yazsın sūhanı
Ki benim her sūhanım nüşha-i kübrā-yı sūhan
- 98 Tab'im āyīne-i ilhām-ı füyūzāt-ı Hūdā
Baña keşf oldu bu şüretle hafāyā-yı sūhan
- 99 Dürr-i şeh-vār-ı mezāmīn ile memlū sīnem
Dil-i pür-cūs u hurūşum ser-i deryā-yı sūhan
- 100 İşidip şöhretimi mülk-i beķāda Bākī
Añlamış kalmadığın aña beķāyā-yı sūhan
- 101 Belki fehm eyler idi sūd u ziyān-ı sūhanı
Gelse 'arz eylese Nef'ī baña kālā-yı sūhan
- 102 Gıtdim işbāt-ı vücūd etmek için Şīrāz'a
Eyledim 'Örfī-i fehhār ile ğavġā-yı sūhan
- 103 Bi't-terāzī varıcaķ maħkemeye olmuş idi
Kıtub-ı Şīrāzī-i 'allāme müvellā-yı sūhan
- 104 Şāhid-i 'adlim olup Hāfız u Sa'dī anda
Hüküm olundu baña ehliyyet-i da'vā-yı sūhan
- 105 Nola Vehbī-i İlāhī deyü meşhūr olsam
Hibedir mevhibedir baña 'aṭāyā-yı sūhan

- 106 Çāre ne böyle k̄afes-bend-i ğam oldum k̄aldım
T̄totalım t̄ab‘ım imiş b̄ülb̄ül-i ḡüyā-yı s̄uĥan
- 107 T̄a‘n-ı ĥussād ile dem-beste v̄ü lāl oldum āĥ
Ebkiem olsun beni ĥāmūř eden a‘dā-yı s̄uĥan
- 108 Yetişir nuřĥ ise de lāf ise ğavgā ise de
Bu k̄adar ğulğule-i h̄üy-ı s̄uĥan h̄āy-ı s̄uĥan
- 109 şimdi bir nazm-ı dil-ārā-yı neřāt-āver ile
‘Āřikāne olalım velvele-ārā-yı s̄uĥan
- 110 Ğayrı feyşal verelim fāriğ olup da‘vādan
Olsun işte bu ğazel ĥüccet-i ibrā-yı s̄uĥan
- 111 S̄üzülüp nāz ile olmazsa da ḡüyā-yı s̄uĥan
Yine ol çeşm-i s̄uĥan-ḡü eder ĩmā-yı s̄uĥan
- 112 Deheni ĥoĥka-i yāĥūt-ı leťāfet ḡüyā
Nuťka gelse řaçılır lü‘lü’-i lālā-yı s̄uĥan
- 113 řīve-i k̄āmet-i bālāsını yād etdikçe
Yaĥıřır her ne k̄adar eylesem ıtrā-yı s̄uĥan
- 114 B̄üse va‘d eylemiş ağyāra lebinden dediler
Aradım ağzını ĥiĥ etmedi ifřā-yı s̄uĥan
- 115 S̄öze yatsın deyü pek üstüne düşdüm bu gece
řubĥa dek olmadı bir dürlü pezīrā-yı s̄uĥan
- 116 O cefā-pīře v̄ü bābī-i s̄uĥan-fehm ammā
Eylemez ‘āřık-ı bī-ĉāreden ıřğā-yı s̄uĥan
- 117 Vehbiyā lāl olurum vaşf-ı leb-i la‘inde
Dehen-i tengi degildir bilirim cāy-ı s̄uĥan

- 118 Âşafâ ‘afvîna mağrûr olup etdim böyle
Vādî-i hezl-i zarîfânedede imlâ-yı sühân
- 119 Ruḥṣatûn olmasa cür’et mi ederdim ḥâşâ
Ṭavr-ı fahriyye ile etmege inşâ-yı sühân
- 120 Müteşâ‘irleri ancak ğarażım terbiyedir
Añlasınlar ne imiş rütbe-i vâlâ-yı sühân
- 121 Karamanlı gibi elbette delîle muhtâc
Ka‘be-i nazma giden bâdiye-peymâ-yı sühân
- 122 Yoḥsa bî-çârelerin yüzlerine ‘aybın urup
Maḳşadım etme degil maşhara sîmâ-yı sühân
- 123 Nîk ü bed bakma efendim yine in‘âm eyle
Mây-e-i şöhret olur bezl-i ‘aṭâyâ-yı sühân
- 124 Bermekîler daḥi bakmaz idi nîk ü bedine
Gelse çölden bir alay laḳlaḳa-fersâ-yı sühân
- 125 Şurresin kapdırıp ihyâ-yı kulüb etdikçe
Bi-ḥayâtik der idi ma‘şer-i ‘urbâ-yı sühân
- 126 Şadr-ı rif‘atde hemân devlet ile sağ olasın
Olsun erbâb-ı sühân maḥmidet-ârâ-yı sühân

[52]

DER-VAḲT-İ İNFİ‘ÂL EZ-NÂ-MERDÎ-İ BA‘Zİ EKÂBİR-İ ‘AŞREŞ BE-
VÂDÎ-İ İSTİĠNÂ VE TA‘RİZ NÜVİŞTE BÛD

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Mest-i ‘aşkız böyle bî-hüşânedir eṭvârimız
Na‘re-i mestânedir gül-bang-i istiġfârimız

[52] M.IV/118, FB.64a

- 2 Bir adehle yaptı sākī bu dil-i vīrāneyi
Böyle ter-dest-i mürüvvedir bizim mī'mārımız
- 3 Öyle cüş etdirdi keyfi sāgar-ı leb-rīz kim
Kāse-i ara şıgışmaz neş'e-i ser-şārımız
- 4 Bang-i nüş-ā-nüş ile āheng edince cünbişe
Rağş eder zevk ü şafādan şüret-i dīvārımız
- 5 Sürhī-i haclet eker mi rind-i istignā-pesend
Reng-i şahbādır bizim gül-güne-i ruhsārımız
- 6 Cān verir bir buse-i mey-gün-ı la'l-i dilbere
ekmeyip nāz-ı Mesīhā'yı dağı bīmārımız
- 7 Tevbeyi başında işkest eyleriz mīnā gibi
Sāgar-ı bezmi kırsa zāhid-i bed-kārımız
- 8 İnhinā-yı addiñi gösterme fikr-i 'özl ile
Ey felek yokdur seniñçün zerre deñli bārımız
- 9 Sāye-i bāl-i Hümā'ya ilticā etmek degil
Nāz eder Sīmurğ-i āf'a Ca'fer-i Tayyār'ımız
- 10 Dürc-i zībā-yı şadefde istirāhatden geçip
Telhī-i deryāyı çekmez gevher-i şeh-vārımız
- 11 Şanma esbāb-ı mübāhātı şabā-yı cāhdır
İstemez zerrīn niyāmi tīg-i cevherdārımız
- 12 Kimse yanmazdı cihānda hāl-i ehl-i dānişe
Her nefesde olmasaydı āh-ı āteş-bārımız
- 13 Güşe-i çeşm-i teraħhumla kim ağlardı bize
Dem-be-dem an dökmeseydi dīde-i hūn-bārımız

- 14 Gerçi Sünbül-zāde'yiz bu bāğda bī̄-reng ü bũ
Gül gibi āzürde etmez hālkı ancağ hārımız
- 15 Gāh serde gāh destinde tatar qādrin bilen
Kūh-ı vālā-yı hūnerdir menbit-i ezhārımız
- 16 Ebr-i tīre-rüy-ı gerdūnuñ degildir teşnesi
Vehbiyā şād-āb olur eşk ile sünbülzārımız

[53]

ŞEHR-ENGİZ BERĀY-I ÇEND CĪVĀNĀN-I MEŞHŪR VE
MŪLAĞĞAB-I İSTANBUL DER-DEFTERDĀRĪ-İ HĪLMĪ PAŞA
BERĀY-I LAŪĪFE NŪVİŞTE BŪD

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Hābbezā şehri-i Sitanbul'da gürüh-ı hūbān
Hūsn ile her birisi velvele-ārā-yı cihān
- 2 Yūsuf'a kul olayım pādişeh-i hūbāndır
Olsun 'İsmā'il'e de cān-ı 'azīzim qurbān
- 3 Rüyumu zerd eden ayva gülünün ḥaşretidir
Dāğ-dār etdi dili lāle-'izārım Nu'mān
- 4 Yeñi toğmuş aya beñzer deyü şehri-i Receb'in
Nereye gitse geçer ardına 'ālem Şa'bān
- 5 Gerçi saçlı toru da ḥayli tarīf ammā
Şimdi bu 'arşada dīvān atınıñdır meydān
- 6 İşlemezse eger ol başma koyun sātiniñ
Her daқиқа gerisin bindire görsün yārān

[53] M.IV/119, FB.64b, K.72a

- 7 Gümüş endâzeye çok ölçüne gördük ammâ
Gelmedi arşuna ol kâle-i zer-düz-ı girân
- 8 Sîb-veş ğabğabiñ oğşatsa da ceyb elması
Tâze şeftâlûsunu almağa yoğdur imkân
- 9 Kıurda kapdırmayalım pek küçücükdür kıuzulu
Kıoyuna girsin emîn olsun o âfetden amân
- 10 Pek cefâkâr degil gerçi vefâlî biliriz
Harcana lîk vefâ etse nuğûd-ı yârân
- 11 Şimdi ğâyetde töleklendi perî çihre Hâlîl
Gerçi bildircin idi bu sene oldu şeytân
- 12 Tûr-ı ‘uşşâk idi Mûsî Çelebi dükkâmı
Lîk Fir‘avn imiş ol ustası çingâne hemân
- 13 Çün Beşiktaşlı henüz dâye kıucağında gezer
Mehd-i âğûşa belenmez çocucağıdır o civân
- 14 Serv-i nâz ise tayağçı efeyi şavsa dağı
Yine her güşede tâlîb bulunur calık-zenân
- 15 Buña kıuyruklu çekerse yakışır defterdâr
Ki bütün kıuyruğa dâ’ir kıaba şaçma hezeyân

[54]

KİT‘A EZ-MUṬĀYEBĀTEŞ MUTAẒAMMIN-I LAṬİFE-İ İMĀMİYYE
[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Geldi gül cāmî‘ine şüh mü‘ezzîn-zâde
Nâz ile serv gibi kıâmete çün etdi kıyâm

[54] M.IV/120, FB.64b

- 2 Hüsni-i şavtın işidip aıladı kim hüsni de var
Bayılayazdı dönüp ardına bağıdııda imâm
- 3 Gördü kim kaşları mihrâb yüzü kıble-i nür
Şaşırıp kıblesin oldu halecân-gır-i kıvâm
- 4 Belki âbdesti bozuldu der idim etmese ger
Düşe kalğa ne ise farz-ı şalâtı itmâm
- 5 İztirâbın göricek sezdi cemâ'at cümle
Ki anıñ hâtırına geldi bu endîşe-i hâm
- 6 Kendisi ardına geçseydi tenaħnuh ederek
Başını secdeye kıoyıadı önünde o ğulâm
- 7 Ğâlibâ bir hadeş etmiş ki telâş ile çıkıp
Yıkılıp gitdi hemân şağa şola verdi selâm

[55]

TERCİ'-İ BEND-İ HAĞİKAT-PEYVEND Kİ DER-TERK-İ TARIĞ-İ
ĖACEĖANİ NÜVİŞTE BÜD

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

I

- 1 Bu sîne-i şâf ile 'aceb ehl-i şafâyız
Âyîne-i rüşen-güher-i 'aşk-ı Ėudâyız
- 2 Edhem gibi terk eylemişiz mülk-i fenâyı
Şâhâne tefâhürle deriz kim ne gedâyız
- 3 Bir hırğa-i peşmîne ile âl-i 'abâ-veş
Pür-zîb ü tecemmül görünen ehl-i kıbâyız

[55] M.IV/120, FB.65a [Başlıkta terci'-i bend yazılmakla beraber bu şiirin nazım şekli terkîb-i benddir.]

- 4 Baht-ı siyehiñ sāyesi t̄ac-ı serimizdir
Āsūde-i minnet-keṣī-i bāl-i Hümā'yız
- 5 Hākisterimiz kül şavurur çeşm-i ḥasūda
Rūšen-nazarān didesine kuḥl-i cilāyız
- 6 Her k̄āmeti mevzūn güzele vālīh ü ḥayrān
Berceste-edā mıṣra'a mā'il şu'arāyız
- 7 Şahbā ile seylāba verip kaşr-ı riyāyı
Kurduḡ yeñiden küy-ı ḥarābāta bināyı
II
- 1 Maḥv etmege ḥāmī eşerin 'anberimizden
'Aşḡ āteşiniñ çıḡdıḡı yoḡ micmerimizden
- 2 Hızr'a şoralım çeşme-i cān-baḡşına āyā
Bir kaṭremi düşmüş dökülen sāḡarımızdan
- 3 Lāyık mı emel sāḡasına yüz şuyu dökmeḡ
Dür eyleyemez ābımızı gevherimizden
- 4 Mūy üzre olur tecrībe-i t̄izī-i şemşīr
T̄iḡ-i sitem-i çarḡ kesilmez serimizden
- 5 Pür-şerḡa iken sīne yine reh-rev-i ḥāme
Semt-i hūnere toḡru gider mıṣtarımızdan
- 6 Āh etmeyelim yoḡsa eyā şem'-i şeb-ārā
Lerzende olursun eşer-i şarşarımızdan
- 7 Kāşāne-i gerdūn yıḡılır āha ṭayanmaz
Cānlar yaḡanıñ şanma ki cān u dili yanmaz
III
- 1 Meyl etme dilā künc-i ḡinā renc ü 'anādır
Yanıñca berāber gidecek zād-ı beḡādır

- 2 Bîhûde niçün şekve edersin ki felekden
Sen gibi o ser-geşte de maḥkûm-ı ƙazâdır
- 3 Feyyâz-ı ezeldir biliriz Mâni' ü Mu'î
Edvâr-ı felek sözleri ƙavl-i ḥükemâdır
- 4 Ḥallâƙ-ı cihân ƙulluĝa şâyestedir ancak
Kendiñ gibi bir şaḥşa tebaşbuş ne belâdır
- 5 Ebvâb-ı esâfilde gezip derbeder olmaz
Ol bendeñe ruḥ-sûde-i dergâh-ı Ḥudâ'dır
- 6 Ebnâ-yı zamân başına çalsın keremin kim
Hep ƙaḥbe-i mâder-be-ḥaṭâdır süfehâdır
- 7 Yükletme taḥammül edemez var ise bâriñ
Ƙanbûr-ı felekdir iki ƙat püştü kibârîñ
IV
- 1 Aşḥâb-ı himem ehl-i kerem ser-be-zemîndir
Pes-pâye fûrû-mâye olan şadr-nişîndir
- 2 Âyâ bu mudur ehline teslîm-i emânet
Ḥâ'in deyi bildiklerimiz cümle emîndir
- 3 Şâdiƙ diyecek yek dü nefes şubḥ idi ancak
Devr-i felek üzre o daḥi kizbe ƙarîndir
- 4 Da'vâ-yı riyâsetle gezer vaḫti ricâliñ
Şanmañ bu ƙadar ĝulĝuleler da'vî-i dîndir
- 5 Sevgend-i dürûĝ ile edip kesb-i menâfi'
Derler ki refâhiyyetimiz kedd-i yemîndir
- 6 Erbâb-ı menâşibda liyâƙat mi ararlar
Taḥşîl-i emel bülĝa-i nâçîze rehîndir

- 7 Allāh apasın oldu küşāde der-i rişvet
Hem rişvete hem mürteşi vü rāşīye la‘net
V
- 1 Bir mūra kifāf olmaz iki hırmen-i ‘ālem
Kışt-i emele dāne-feşāndır yine ādem
- 2 Ser-menzil-i maşūda ‘alāyıkla varılmaz
Bir sūzen olur hār-ı reh-i ‘İsī-i Meryem
- 3 Āhır başılır rüyuna tamgā-yı melāmet
Dīnār u direm kīsesine kim ura hātem
- 4 ārūn gibi emvālī ile yerlere gesin
Ol kim alışır cem‘-i hāzā’in deyü her dem
- 5 Ey dil olagör genc-i anā‘atle tūvānger
Dirhem emeli hātırını etmeye derhem
- 6 Bir nokta oyup mücrim ederler seni sonra
Esrār-ı kibāra aın olma hele marem
- 7 Hem sırrını keşf eyleme ihvāna hāzer ıl
‘Ālemde hāıat eşeri var mı nazār ıl
VI
- 1 Rū-māl-i tezellül ile pāy-ı sūfehāya
Lāyık mı alebkār olalım rütbe vü pāye
- 2 Ol zümreden ümmīd-i ‘ināyet ne demekdir
Kālā-yı cihān degmez iken zūll-i recāya
- 3 Bī-āre sana müftüne manşīb mı verirler
Şarrāf ile avl etmeyicek az ü ‘aāya
- 4 Hep rişvet ile eylediler devleti berbād
Ba şu ‘ulemāya vūkelāya vūzerāya

- 5 Müstağrağ iken ni‘metine şāh-ı cihānīñ
Hırş ile şanarsın yine bī-vāye vü māye
- 6 Hā’in bulur elbette bu dünyāda belāsın
Etdikleri qalmaz biliriz rūz-ı cezāya
- 7 Mümkin degil işlāḥ-ı mefāsıdleri eyvah
Qahr eylesin öyle süfehā zümresin Allāh
VII
- 1 Bir bīve-i şad-şevher iken bu zen-i dünyā
Hem-ser mi olur himmet-i merdāneye ḥāşā
- 2 Çün naqd-i ḥayāt olmuş aña mihr-i mu‘accel
Kābīn-i mü‘eccel nedir ol qaḥbeye āyā
- 3 Aldanma ruḥ-ı aline ol pīre-zeniñ kim
Meşşātası İblīs gibi mel‘anet-ārā
- 4 ‘Aşq ise murādın sevip Allāh ḥabībīñ
Maḥbūb-ı Hudā ol yürü ey merdüm-i dānā
- 5 Lāyık mı güzār etmeyesin cisr-i mecāzı
Ḥam oldu qadīñ qaṅṅara-i pül gibi ḥayfā
- 6 Vehbī ne ekip biçdiğini bilmediñ ey ḥayf
Bu mezra‘a maḥşūlü iken vāye-i ‘uqbā
- 7 Qaldı işimiz mağfıret-i Rabb-i Celīl’e
Şāyān ede ‘işyānımızı ‘afv-ı cemīle

TAHMİS-İ ĞAZEL-İ VEHBİ-İ EVVEL Kİ BE-ṬALEB-İ HÜKÜMET-İ
MAGNİSA BE-ES'AD-ZĀDE 'ARZ KERDEEST

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

I

- 1 Meyl edip ḥüsn-i dil-ārāsına Mağnisa'nıñ
- 2 Oldum üftāde temennāsına Mağnisa'nıñ
- 3 Qays olursam nola sahrāsına Mağnisa'nıñ
- 4 "Dil verip bir şaçı leylāsına Mağnisa'nıñ
- 5 Düşdü göñlüm yine sevdāsına Mağnisa'nıñ"

II

- 1 Ḥāk-i pākinde nihāndır niçe ḥāşiyet-i ḥāş
- 2 Meyvesi zā'ika-i cāna verir lezzet-i ḥāş
- 3 Gündüzün lālesitānında görüp 'işret-i ḥāş
- 4 "Bu ne ni'metdir olur her gece bir şoḥbet-i ḥāş
- 5 Hıç toyulmaz hele burasına Mağnisa'nıñ"

III

- 1 Varıp ol süy-ı dil-ārāya 'ayān et şevķim
- 2 Aķıtıp eşkiñi ey dīde revān et şevķim
- 3 Sen de ey āh-ı 'alev-zād vezān et şevķim
- 4 "Kūh u şahrāsına ey bād beyān et şevķim
- 5 Bildir a'lāsına ednāsına Mağnisa'nıñ"

IV

- 1 Ṭop-ı āh ile bulup ḳal'a-i maḳşūda nazār
- 2 Bend-i zindān-ı elemden ele girseydi maḳār
- 3 Qalmadı tende mecāl ü dil-i ğam-dīdede fer
- 4 "Verelim her ne ise māḥaşal-ı seyr ü sefer
- 5 Müjdegānī-i temāşāsına Mağnisa'nıñ"

V

- 1 Mañsıb erbāb-ı heves ḥ'āhişidir ey Vehbī
- 2 Ma'delet ehl-i mürüvvet işidir ey Vehbī
- 3 Böyle derlerse efendiñ işidir ey Vehbī
- 4 "Halkıñın bā'ış-i āsāyışidir ey Vehbī
- 5 Ḥaḳ şafālar vere mollāsına Mağnisa'nıñ"

[56] M.IV/123, FB.66b

VI

- 1 Ol himem-perver-i 'aşrîñ nazar-ı 'adli ile
- 2 Gitsen ol semte eger reh-güzer-i 'adli ile
- 3 Diyeler haqqıma güş-ı haber-i 'adli ile
- 4 "Dem-i cân-bağş-ı Mesîhâ eşer-i 'adli ile
- 5 Oldu el-ğaq̃ sebeb ihyāsına Mağnisa'nıñ"

VII

- 1 O kerîmiñ himemi 'āleme te'sîr etmiş
- 2 Niçe vîrāne dili şefqati ta'mîr etmiş
- 3 Pertev-i re'feti bu şehri de tenvîr etmiş
- 4 "Böyle 'ālî-himemi kendüye teşhîr etmiş
- 5 Āferîñ himmet-i vālāsına Mağnisa'nıñ"

[57]

DER-ṬALEB-İ ḤUKŪMET-İ BOLU BE-MÜŞĀRUN İLEYH 'ARŶ KERDEEST

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Hayli şapdırdı felek cādde-i āmālimden
Bu ʔarîḳ ile reh-i şekveyi ʔutsam yolu var

Başıma 'ālemi teng etdi belî zîḳ-i ma'āş
Vüs'at-i ḫāle medār olmağa ammā Bolu-vār

[57] M.IV/124, FB.67a, K.15a

[1]

DER-HUKÜMET-İ BOLU NÜVİŞTE BÜD*

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Dār-ı dünyāda olup zīķ-i ma‘āşa rāzī
Etmesin ‘aķlı olan meyl-i temennā-yı Bolu

*
Vüs‘at-i hāl hayāliyle țara düşmüşdüm
Başıma ‘ālemi teng etdi eşirrā-yı Bolu

[58]

DER-HUKÜMET-İ TOPHĀNE NÜVİŞTE

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

Feth eder hışn-ı ümīdi ıop-ı řāhī-i himem
Burc-ı bārūlar ıayanmaz himmet-i merdāneye

Çıkmasın ammā řadāsı falya vermekden řaķın
Gerçi sür‘atle atıldıñ Vehbiyā Tophāne‘ye

[59]

BERĀY-I TEĀADDÜM-İ NĀ-EHLĀN NÜVİŞTE

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

Etmezdi tefevvuk baña taıtımda olanlar
Olsaydı benim de ıayanır püşt ü penāhım

Ger piş-rev-i ehl-i ma‘ārif daıı olsam
Pesmānde eder çāre mi var baıht-ı siyāhım

[1] FB.67b, K.15b

* Başlık: Diğer kıt‘a nüvişte Bolu K.

* 2: țara: kāra K.

[58] M.IV/124, FB.67a, K.15a

[59] M.IV/124, FB.67a, K.15b

[60]

DER-HAĖĖ-I ĖUZĀT-I ZAMĀNE NÜVİŞTE

[fe'ılātün / mefā'ilün / fe'ilün]

Ekşeriyā Ėuzāti 'aşrımızıñ
Cāhil olmazsa da źalüm gibi

Ṭafrātıyla rütbe Ėať edemez
Olmayan Ėāđi-i Sedüm gibi

[61]

İN NİZ DER-HAĖĖ-I ĖUZĀT

[mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün]

Ser-levħa-i eşraf daği Ėille-keşandır
Siroz için kırĖ sene şığlet Ėekilir mi

Bārī Ėekelim minnetini teźkireciniñ
Mağlabcı-ı bed-lehĖeye rişvet Ėekilir mi

[62]

DER-DİVĀN-I ĖAZĪ-'ASKERĪ NÜVİŞTE

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

GeĖmedik tāze iken biz daği Ėalkıñ öñüne
Geride ĖaldıĖ anıñcün şu fenā dünyāda

Böyledir şive-i aĖkām-ı Ėazā ey Vehbī
Eskilik Ėālib olur rütbe-i isti'dāda

[60] M.IV/124, FB.67a, K.15b

[61] M.IV/124, FB.67b, K.15b

[62] M.IV/124, FB.67b, K.15b

TAHMİS-İ ĞAZEL-İ NÂBİ MERḤŪM

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

I

- 1 Ciger hūn oldu fikr-i büse-i fem kıanda ben kıanda
- 2 Dilimde tāze dāğ-ı tābe merhem kıanda ben kıanda
- 3 Leb-i la'liñ için eşk-i dem-ā-dem kıanda ben kıanda
- 4 "Ğamiñla ağlamağdan çeşm-i pür-nem kıanda ben kıanda
- 5 Hırāş-ı sineden ser-pençe-i Ğam kıanda ben kıanda"

II

- 1 Kebāb-ı sine-i hūnīni nuql-i bezmdir gūyā
- 2 Ne kıanlar nüş eder 'āşık olan mānende-i şahbā
- 3 Egerçi zāhirā yek-rengdir destimdeki mīnā
- 4 "Anıñ cāmı tolardı bāde-i gül-gūn ile ammā
- 5 Benim hūn ile pürdür sāğarım Cem kıanda ben kıanda"

III

- 1 Çiçekli kāle uymaz atlas-ı şahbā-yı gül-fāma
- 2 Şarābī reng bir hırka yeter rind-i mey-āşāma
- 3 Televvün kisvesiyle Ğayrı gūne giymedim cāme
- 4 "Çemende güllere şebnem fütāde ben gül-i cāma
- 5 Bakılsa çeşm-i inşāf ile şebnem kıanda ben kıanda"

IV

- 1 O şūha mū-be-mū etdikçe diğğatle nazār çeşmim
- 2 Düşüp şad piç ü tāba dem-be-dem olmağda ter çeşmim
- 3 Müsel sel hālka emvāciyla girdāba döner çeşmim
- 4 "Görüp rüyunda zūlfün reşk ile kıanlar döker çeşmim
- 5 Şafā-yı tūrta-i pür-piç ü pür-ğam kıanda ben kıanda"

V

- 1 Felek mecrūh-ı şemşir-i Ğam etdi cism-i bī-tābı
- 2 Oñulmaz derde düşdüm terk edip āsāyiş ü hū'ābı
- 3 Akıtsam dīdeden Vehbī sezādır böyle hūn-ābı
- 4 "Pür olsa hoşğası eczā ile gerdünüñ ey Nābī
- 5 Hezārān zağm-ı nāsūr ile merhem kıanda ben kıanda"

[63] M.IV/125, FB.67b, K.74a

MUHAMMETS BE-TAẒMİN-İ MIŞRA‘-I MEŞHÜR-I ŞĀBĪT KĪ
EZ-ĤUKŪMET-İ ORDU-YI HŪMĀYŪN DER-ṬALEB-İ İZİN-İ
‘AVDET MA‘RŪẒ ŞUD

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

I

- 1 ‘Ahd ü peymān-ı vefāyı eyüce berkitsem
- 2 Evliyā-yı ni‘amı Ḥaqq’a emānet etsem
- 3 Rehber olsa keremiñ küy-ı merāma gitsem
- 4 Himmet olmazsa bu günlerde ne yapsam n’etsem
- 5 "Dil-i vīrānımı yapsañ da yıķılsam gitsem"

II

- 1 Seni ma‘mūr ede dā’im umarım Bārī’den
- 2 Beni āzād ede luṭfuñ bu giriftārīden
- 3 Kesmem ümmīdimi iḥsān-ı himemkārīden
- 4 Ḳurtarıp fikr-i mecāzāt-ı Sinimmārīden
- 5 "Dil-i vīrānımı yapsañ da yıķılsam gitsem"

III

- 1 Olmayıp defter-i ḳassām-ı ḳazāya rāzı
- 2 Gāh bu ḥāl ile nā’ib oluruz geh ḳāzı
- 3 Nef‘-i müstaḳbel için ‘ömrümüz oldu māzı
- 4 Besdir ammā beni ta‘mīre kerem enḳāzı
- 5 "Dil-i vīrānımı yapsañ da yıķılsam gitsem"

IV

- 1 Bendeñi ḥāne-ḥarāb eyledi mi‘mār-ı ezel
- 2 Ğayrı ābād olamaz külbe-i berbād-ı emel
- 3 Ya’nı te’sīs-i mebānı edemem geldi kesel
- 4 Demesinler ḳuluña bunda bıraḳdıñ mı temel
- 5 "Dil-i vīrānımı yapsañ da yıķılsam gitsem"

V

- 1 Nice bir nāle-i cāngāh ile feryād etsin
- 2 Himmetiñ Vehbī-i nā-şadıñı dılşād etsin
- 3 ‘Ömrü olduğça du‘ā ile seni yād etsin
- 4 Ḥaḳ seniñ ḥāne-i iḳbālını ābād etsin
- 5 "Dil-i vīrānımı yapsañ da yıķılsam gitsem"

[64] M.IV/125, FB.68a, K.73b

TAHMİS-İ ĞAZEL-İ NEDİM MERHŪM

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

I

- 1 'Aql u fikrim ğāret-i reftār-ı hūbān oldu hep
- 2 Bir temāşā kim havāss-ı hamse hayrān oldu hep
- 3 Sīne vü laht-ı ciger sūzişle biryān oldu hep
- 4 "Aşka düşdüm cān u dil müft-i civānān oldu hep
- 5 Şabr u tākāt maşraf-ı çāk-i girībān oldu hep"

II

- 1 Halka-i zencir-i zülfü eyleyip 'arz-ı cünün
- 2 Çeşm-i cādūsu olurken 'aşıka hayret-nümün
- 3 Ol perī gösterdi bir āyīne-veş levh-i füsün
- 4 "Açmış oldu sīnesin bir kerre ārām-ı sükün
- 5 Sīneden bilmem ne hāletdir girizān oldu hep"

III

- 1 Leşker-i harbī gibi fırsat arardı her zamān
- 2 Mülk-i cāna böyle istilā edip şimdi hemān
- 3 Her biri güyā esir etmiş hezārān Müslümān
- 4 "Hāl kāfir zülf kāfir çeşm kāfir el-amān
- 5 Ser-be-ser iklīm-i hüsnüñ kāfiristān oldu hep"

IV

- 1 Bezm-i 'ayşa gelmege ol 'işveger etmişdi va'd
- 2 Nüş-ı meyden soñra hem luţf-ı diger etmişdi va'd
- 3 Leblerinden tatlı tatlı gül-şeker etmişdi va'd
- 4 "Gerdeninden sīnesinden būseler etmişdi va'd
- 5 Cümlesinden neyleyim zālīm peşimān oldu hep"

V

- 1 'İtr-ı fitneyle edip ālūde-revġan perçemin
- 2 Nāz ile püskül gibi bükmüş ucundan perçemin
- 3 Şarķıdır şeklinde güyā tābe-gerden perçemin
- 4 "Bir nezāketle açıp fes gūşesinden perçemin
- 5 Şöyle göstermiş ki kim gördüyse hayrān oldu hep"

[65] M.IV/126, FB.68b, K.74b

VI

- 1 Gerçi māder-zāddır zātında bu hüsn-i liḳā
- 2 Cünbiş ü reftarı ta‘līm etdi dāyeñ ğālibā
- 3 Şīr-ḫāre ṭıfl iken ammā nedir bu hoş edā
- 4 "Şīve-i güftarı hemşīreñ mi öğretti saña
- 5 Her sözüñ şīrīn-zebānım cānıma cān oldu hep"

VII

- 1 Dünki gün bezmiñde ḫālimden açıp baḫş-i ‘azīm
- 2 Naḳl edince saña bir Vehbī gibi yār-ı ḳadīm
- 3 Hem tecāhül eyleyip hem nāz ile olup besīm
- 4 "Sen demişsin kim kimiñ derdiyle giryāndır Nedīm
- 5 Hep mürüvetsiz seniñ derdiñle giryān oldu hep"

[66]

TAḤMİS-İ ĞAZEL-İ SĀMİ MERḤŪM

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

I

- 1 Şafvet-i sīne mürāyāt-ı tecellādandır
- 2 Şuver u ‘aks-i emel naḳş-ı süveydādandır
- 3 Ḥüb u zişte nazar et ḫikmet-i Mevlā'dandır
- 4 "Fark-ı māhiyyet-i dil çeşm-i temāşādandır
- 5 Pertev-i nīk ü bed āyīne-i sīmādandır"

II

- 1 Bī-ḫayālīḳ hele ızḫār-ı ‘inād etmekdir
- 2 Mebḫaş-i ‘ilmi mebādī-i fesād etmekdir
- 3 Cām-ı germiyyeti efsürde-i bād etmekdir
- 4 "Revzen-i ḫāneyi sermāda küşād etmekdir
- 5 Serdī-i bezm-i edeb ḫānde-i bī-cādandır"

III

- 1 Güherim saḫt deyü olma cihānda mağrūr
- 2 Ḥālet-i üsrüb ü elmās degil mi manzūr
- 3 Eyle keyfiyyet-i ḫātır-şikene vaḳf-ı şu‘ūr
- 4 "Ḥāzır ol bezm-i mükāfata eyā mest-i ğurūr
- 5 Raḫne-i seng-i siyeh penbe-i mīnādandır"

[66] M.IV/127, FB.69a

IV

- 1 Baħr-ı pür-māye imiş sīne-i ehl-i 'irfān
- 2 Cevherin bezl ile gelmez aña ašlā noqşān
- 3 Nola ger kesb-i kemāl eylese andan nādān
- 4 "Şāf-dil tīre-nihādāne olur feyz-resān
- 5 Güher-efşānī-i sāhil kef-i deryādandır"

V

- 1 Vehbiyā cūş u ħurūş üzre iken 'ālem-i āb
- 2 Birgün elbette yıkar rindiñ esāsın seylāb
- 3 Māhaşal ehl-i ħarābāt olur ħāne-ħarāb
- 4 "Sāmiyā ħāne-ber-endāzī-i dil hem-çü ħabāb
- 5 Cūşiş-i mevce-i seylābe-i şahbādandır"

[67]

TAĤMĪS-İ ĞAZEL-İ FEHĪM

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün]

I

- 1 Toħm-ı pür-şūr u şererdir ser-nümüde ħırmenimdem
- 2 İhtirāz üzre geçer berķ-i felek pīrāmenimdem
- 3 Sūhte olur ziyā-yı mihr girse revzenimden
- 4 "Ey nefes bīhūde geçme cān-ı āteş-meskenimden
- 5 Ra'şe-riz-i şu'le-i āh ol nesīm-i şivenimden"

II

- 1 Var mı bir āteşkede bu sīne-i pür-tāba beñzer
- 2 Nāgehān gelse semender düşse ħākister eder per
- 3 Sūzişimden cennet-i kūyuñ şaķın ey ħūr-peyker
- 4 "Bir gedā-yı ħāne-sūzum şu'le pīrāhen çü aħker
- 5 Aşl-ı düzaħ bir şererdir şu'le-i pīrāhenimden"

III

- 1 Mihribān olduñ görünce gerçi bu mağdūru müşfik
- 2 Çāre kaydıyla velikin çekme hergiz zūru müşfik
- 3 Baķmayıp eyle berīde gel sen ol nāsūru müşfik
- 4 "Cevşen-i elmās-pūş et merhem-i kāfuru müşfik
- 5 İhtirāz et raħm-ı zaħm-ı cism-i merhem düşmenimden"

[67] M.VI/63, K.72b

IV

- 1 Var derūnumda fetīl-i ‘aşk pek ber-geşte-ḥālim
- 2 Dūd-ı āh ile boyandım ḥasret-i bezm-i vişālim
- 3 Leyle-i tārik-i ğamda devr-i dā’im bī-mecālim
- 4 "Ey çerāğ-ı çeşm-i ‘āşık ben ki fānūs-ı ḥayālim
- 5 Cāme-ḥ’ābım rüşen eyle perde-i pīrāmenimden"

V

- 1 Āsumān-ı ḥüsne sensin ol meh-i ḥurşīd-manzar
- 2 Kim eder tāb-ı ‘izāriñ jāle-i nāçizi gevher
- 3 Şersārāne nigāh-ı germ edip ey sa’d-aḥter
- 4 "Tābiş-i mihr-i cemāliñden ‘arağ-rīzān olam ger
- 5 Kevkev ü aḥter ter olmuş hep mesāmmāt-ı tenimden"

VI

- 1 Dāmen-i deşt-i belāda ser-be-rīz-i ḥāk ü sengim
- 2 Cūşış-i şevk ile baḥr-ı ğamda mevc-i bī-direngim
- 3 ‘Aşıkım kan ağlamakdan yokdur aşlā şerm ü nengim
- 4 "Ol kadar hecriñle dökdüm eşk-i çeşm-i lāle-rengim
- 5 Oldu tūfān dāğ-ber-dil āstīn ü dāmenimden"

VII

- 1 Levḥ-i ilhām olmasaydı ger bisāt-ı ḥaṭṭ-ı nazmım
- 2 Nūr ile olmazdı böyle iḥtilāt-ı ḥaṭṭ-ı nazmım
- 3 Vehbiyā var silk-i feyze irtibāt-ı ḥaṭṭ-ı nazmım
- 4 "Ol Fehīm-i meh-żamīrim kim nuḳāt-ı ḥaṭṭ-ı nazmım
- 5 Şeb-çerāğ etdim şu‘ā’-ı mihr-i ṭab’-ı rüşenimden"

[68]

DER-VAQT-İ RESİDEN BE-ŞAḤRĀ-YI EDİRNE BĀ-MU‘ASKER-İ
SULṬĀNİ BERĀY-I LAṬİFE BE-ḤAYRİ MERḤŪM NŪVİŞTE BŪD
[mef‘ülü / mefā’ilü / mefā’ilü / fe‘ülün]

- 1 Hoş geldi baña şehr-i dil-ārā-yı Edirne
İstanbul'u aındırdı temāşā-yı Edirne

[68] M.IV/128, FB.65a

- 2 Her serv-ķadiñ ‘aksi derünunda nümâyân
Âyinedir enhâr-ı muşaffâ-yı Edirne
- 3 Dilberleriniñ buse-i şîrîn-leb-i la‘li
‘Uşşâķa verir lezzet-i helvâ-yı Edirne
- 4 Beñzer ruķ-ı ħübânına her vech ile güyâ
Şad reng ile büyâ gül-i zîba-yı Edirne
- 5 Erzân şatar şiveyi bî-narķ u terâzû
Dil-dâde-i sük-ı ‘Alî Paşa-yı Edirne
- 6 Oğlanlı'da bir kız gibi dellâke süründük
Çokdur belî germâbe-i ra‘nâ-yı Edirne
- 7 Devr eyleyerek ‘âlemi şimdi beni Vehbî
Çarķ eyledi üftâde-i şahrâ-yı Edirne

[69]

İN HEM DER-ÂN CÂ BERÂY-I DUĞTER GÜZÂRENDE’İ NİZ BE-
ĖAYRİ EFENDİ NÜVİŞTE BÜD

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

ÂĞ cânım kıza düşdü şcağım geçdi meded
Gördüm ol âfeti ‘azm-i reh-i Ėammâm eyler

Ėomaz ol dest-i muğannâyı tehî bişinde
Cây-ı ma‘Ėudunu tezkîr içün ibĖâm eyler

[69] M.IV/128, FB.68a

NAZĪRE BE-ĶAŞĪDE-İ MEŞHŪRE-İ NEF'Ī Kİ BE-ĀSĪTĀN-I SULTĀN
AĦMED-İ EVVEL TAĶDĪM KERDEEST

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 Ol nāzenīn ki bűsesi 'uşşāka cān verir
Āb-ı ĥayātdan leb-i la'li nişān verir
- 2 Bir naĥlzāra sāye-figen olsa kāmety
Her şāĥ-ı bīde hey'et-i serv-i revān verir
- 3 Gűl gibi ĥande-i lebi taşvīr-i ģonçeye
Reng-i neşāt-ı zindeġi-i cāvidān verir
- 4 Raĥm eylemek degil dil-i sengīni 'āşka
Şemsīr-i ebruvānına her dem fesān verir
- 5 Ūftādegān-ı çāĥ-ı zenaĥdānına yine
Şefkatle tār-ı zűlfü ser-i rīsmān verir
- 6 Çin'e gidip şemīmi şabā ile nāfeye
Bu nekheti o tűrra-i 'anber-feşān verir
- 7 Āġűş-ı dīġerāna girip sīne-şāf olur
Ammā o bī-vefā baña geldikde yan verir
- 8 Şol kűhne naĥla vaşl olunan nev-fidān gibi
Bu pīre tāze şevķi o nev-res civān verir
- 9 Ebrűsudur keşīde-i menşűr-ı ĥűsnű kim
Tuġrā-yı pādişāĥ-ı cihāndan nişān verir
- 10 Ol pādişeh ki dergehine rűz u şeb felek
Nebetle mihr ű māĥı iki pāsbān verir

[70] M.IV/128

- 11 Ol pādişeh ki na'l-i şerer-pāşı raḥşımñ
Şaḥrā vü kūha zīb-i reh-i kehkeşān verir
- 12 Yektā-süvār-ı şahn-ı celādet ki destine
Tīġ ü sināmı Rüstem ile ahramān verir
- 13 Zıll-i İlāh Ḥāzret-i Sulṭān Selīm kim
'Adli cihāna sāye-i emn ü emān verir
- 14 Mülke bu gūne revna-ı dād u 'adāleti
Ne Pīşdādiyān u ne Nūşīrevān verir
- 15 Şaḥrā-yı 'adliniñ bere-i āhuvānına
Şīr istedikçe mādē-i şīr-i jiyān verir
- 16 Tedbīr-i müste'ār-ı Melikşāh'a a'n edip
Kendi Nizām-ı Mülk'ün o şāh-ı cihān verir
- 17 Re'y-i şavābı şüret-i ilhām ile hemān
Mir'āt-ı albine nazār-ı udsiyān verir
- 18 Te'yīd-i dīn ü devlet olunca murād-ı Ḥā
Dünyāya böyle bir şeh-i şāḥib-ırān verir
- 19 Şavletle gūy-ı mihri atıp tıtma istese
Gerdūn o şāha māh-ı nevin şavlecān verir
- 20 avs-i uzahla destine sehm-i sa'ādeti
Zāl-i sipihr-i ḥam-şude tīr ü kemān verir
- 21 Hem tīr-i sīne-düzunu etdikçe der-kemān
Evc-i 'alāda abla-i mihrin nişān verir
- 22 Ḥayyām-ı ceyš-i mevkib-i iclālidir ki arḥ
Ecrām-ı heft-ubbesini sāyebān verir

- 23 Ol dem ki dest-i ahrına ŐemŐirini alır
Ervā-ı avm-i cāna dai bīm-i cān verir
- 24 ŐemŐiridir o Őir-i ser-efgen ki tu‘mesin
Hūn-ı reg-i perīde-i gerden-keŐān verir
- 25 ekse o tīi gāhī ser-i kūha hıŐm ile
NaŐ-ı pelenge rīziŐ-i berg-i hazān verir
- 26 Gūl-bang-i top-ı velvele-engīz-i satveti
Hışn-ı sipihre zelzele-i nāgehān verir
- 27 Encūm-miŐāl naŐ-ı sūm-i raŐ-ı devleti
Sa-ı zemīne kevkebe-i āsumān verir
- 28 Kālā-yı sāde-nesc ise de alas-ı felek
BaŐ-ı niyāz ile aa bergūstvān verir
- 29 Ol raŐ-ı ber-raŐı açan zīr-rān edip
Cevlāngesinde cūnbiŐ-i ‘af-ı ‘inān verir
- 30 Sūr‘atde nūr-ı bāŐırayı sebat eyleyip
Bir laza da dōner haber-i lā-mekān verir
- 31 Temkīni sāasında mekīn olsa gird-bād
Zerrātına mekānet-i kūh-ı girān verir
- 32 Tarīk-i Şehper eylese ‘Anā-yı himmeti
Ecrām-ı āf‘a verziş-i bād-ı vezān verir
- 33 Bir zerre-i kemīnesini hāk-pāyınıı
İksir-i āfitāba veren rāygān verir
- 34 Nān-pāre-i ‘ināyetidir dehri seyr eden
Őanma Şu urŐ-ı mihr ü mehi hāla nān verir

- 35 Cüş-ı 'aṭāda dest-i güher-pāşı verdigin
Ne ebr-i nevbahār u ne deryā ne kān verir
- 36 'Ālī-himemdir öyle ki menn-i semā gibi
Dehre nevāl-i ni'meti bī-imtinān verir
- 37 Lemhü'l-başarda bī-ser ü sāmān gedālara
Yek nazrası nümāyiş-i Sāmāniyān verir
- 38 Bir mūr-ı lenge etse Süleymān-veş iltifāt
Tīmūr-ı nāmver gibi tāb u tüvān verir
- 39 Zīr-i cenāḥ-ı mes'adetinde Hümālara
Ṭāq-ı sarāy-ı rif'atini āşiyān verir
- 40 Nūr-ı çerāḡı kaşr-ı sipihr-irtifā'mın
Şeb-tāba ferr ü kevkebe-i Ferḡadān verir
- 41 Luṭf-ı nihādı olsa bevādīye feyz-baḡş
Āb-ı revān şafāsını rīg-i revān verir
- 42 Ammā olursa ḡahrı şerer-pāş-ı rüzḡār
Emvāc-ı baḡra lem'a-i āteş-feşān verir
- 43 Şāhā bilindi ḡadri deyü āsitāniña
Gerçi ḡaşā'idin şu'arā-yı zamān verir
- 44 Ammā bu çākeriñ gibi ey şāh-ı nüktedān
Hīç var mı bir ḡaşıde-i mu'ciz-beyān verir
- 45 Ben ol baḡiyye-i seleftim kim zamānede
Her bir sözüm cihāna birer dāsitān verir
- 46 Hāḡānī'yim ki Muḡteşemāne edālarım
Dīvān-ı Şevket-i şeh-i devrāna şān verir

- 47 Her dem bahār-ı feyz-i Gülistān-ı tab'ıma
Sa'dī-i ter-zebān gibi şad bāgbān verir
- 48 Kilkim sevād-ı nazmı ile çeşm-i Şā'ib'e
Kuḥl-i cilā-yı bī-bedel-i İşfahān verir
- 49 Ol ḥāceyim ki cevher-i nazmımdaki revāc
Nef'ī niñ iştihārına kesr ü ziyān verir
- 50 Rūm u 'Acem'de tuḥfe-i kālā-yı şî'rimi
Ehl-i süḥan biri birine armağān verir
- 51 Rūy-ı cemīl-i şāhid-i ma'nāya fikrimiñ
Rengīn edāsı ğāze gibi ḥüsn ü ān verir
- 52 Her şeb civān-ı tab'ıma bu çarḥ-ı pīre-zen
Şad bıkır-i ma'nī-i süḥan-ı dil-sitān verir
- 53 Firdevsī-i ḥayālīm o dūşīzegāna hem
Bu şīvelerle cünbiş-i ḥūr-ı cinān verir
- 54 Ol bülbülüm ki nüh-çemeniñ bāgbānları
Bir nağmemi iştirmege biñ gülsitān verir
- 55 Tūḫī-i hoş-edā-yı şeker-ḥā-yı tab'imīñ
Her nuṭḫu zevk-i büse-i şīrīn-lebān verir
- 56 Sīnemdir incilā ile āyīne-i raşad
Dehre cefā-yı ḥikmet-i İşrāḳiyān verir
- 57 Bürhān-ı süllemī olup eflāke çıkmāğa
Fikrim 'uḫūl-i felsefeye nerdübān verir
- 58 Böyle ferīd-i 'aşr iken ammā cefā-yı çarḥ
Ne rāḫat-ı derūn ne ārām-ı cān verir

- 59 Kaddim ham oldu kalmadı gerçi taḥammülüm
 Cevr ile bu felek yine bār-ı girān verir
- 60 Ser-naḥl-i bāğ-ı ni'metine zāğ kondurup
 Ancağ Hü mā'ya gāhice bir üstüḥ'ān verir
- 61 Sākī-i devr ider beni sīr-āb-ı ḥün-ı dil
 Nādān-ı tīre-ṭab'a mey-i ergavān verir
- 62 Şad nevbahār gelse de bu rüzgārda
 Berg-i gül-i ümmīdime reng-i ḥazān verir
- 63 Vehbī yeter şikāyet-i baḥl-i zamāne kim
 İste murādını o şeh-i kām rān verir
- 64 Bir nuṭqu ile saña o şāh-ı civān-baḥt
 Bu pīrlıkde kuvvet-i baḥt-ı civān verir
- 65 Siroz'u kilik-i himmeti ḥaṭṭıyla medd edip
 Bu çille-i keş-ā-keş-i ğamdan amān verir
- 66 'Abd-i qadīm-i vālid-i merḥūmdur deyü
 Āzād-nāmeñi yazıp elbet hemān verir
- 67 Bir iş midir qazā ki o şeh çākerānına
 Bāğdād u Mı şır-veş niçe kişver-sitān verir
- 68 Dest-i niyāzı eyle küşāde du'āya sen
 Feyz-i icābetin kerem-i müste'ān verir
- 69 Tā kim niżām-ı 'ālemi te'yīd için Ḥudā
 Şāhāna tāc u taḥt-ı mu'allā-mekān verir
- 70 Taḥtında dā'im eylesin ol tācdārı kim
 Tāc u serīr-i salṭanata 'izz ü şān verir
- 71 Mennān-ı müste'ān ede hemvāre kām rān
 Ol şāhı kim 'aṭāsını bī-imtinān verir

İBTİDÂ'-İ TEVÂRİH

DER-ZİKR-İ BA'Zİ TEVÂRİH EZ-TÂRİHHÂ Kİ EKŞER-İ Ü BE-EMR
Ü TALEB BERÂY-I E'AZİM-I HÂZERÂT-I MÜLÜK VE SÂ'İR
EFÂHİM-İ PESENDİDE- SÜLÜK NÜVİŞTE BÜD EZ-ÂN CÜMLE
TÂRİH-İ CÜLÜS-I HÂZRET-İ SULTÂN MUŞTAFÂ HÂN-I CENNET-
MEKÂN

[1]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Hâmdü lillâh kim zühür-i feyz-i elâf-ı Hudâ
Eyledi dünyâyı böyle hürrem ü behcet-fezâ
- 2 Kalmayıp jeng-i küdüret sîne-i ekvânda
Oldu diller cümle mir'ât-ı muşaffâ-yı şafâ
- 3 Dîdeler rûşen yine bir âfitâb-ı salţanat
Eyledi ref'i zâlâm-ı zulm içün neşr-i ziyâ
- 4 Ya'nî sultân-ı mu'azzam Muştafâ Hân-ı kerîm
Taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye kıldı i'tilâ
- 5 Minber-i 'arş üzre şimdi huţbesin Cibrîl okur
Ol imâmü'l-müslimîne eyleyip baş-ı şena
- 6 Muhtedâ-yı 'âlemîn etdi anı Rabb-i Mu'în
Emrine bâ-naşş-ı Qur'an oldu vâcib iktidâ
- 7 Zıll-i Yezdân'dır ki olmuş sâye-endâz-ı emân
'Âleme şehbâl-i 'adl ü dâdı mânend-i Hümâ

[1] M.V/2, FB.70a

- 8 'Aql-ı Evvel şānı̄-i idrāk-i ṭab'-ı pākidir
Zıhn-i derrākinde vardır ol ḳadar farṭ-ı zekā
- 9 Reşk-i İşkender degil mi şüret-i dārātı kim
Şafvetiyle ṭab'ıdır āyine-i 'ālem-nümā
- 10 Luṭf u ihsānın göreydi Hātem-i Ṭā'ı eger
Şerm ile eylerdi ṭayy-ı şöhret-i cūd u şehā
- 11 Ḳıldı mānend-i Süleymān 'ālemi zīr-i nigīn
Pāy-ı taḫtıdır şehān-ı rüzgāra mültecā
- 12 Ol şehenşāh-ı cihānbānıñ Hudā-yı müste'an
Eylesin eyyām-ı 'ömr ü devletiñ bī-intihā
- 13 Yazdı tārīḫ-i cülusun Vehbiyā kil-k-i beyān
Şāh-ı mülk-ārām-ı İslām oldu Sulṭān Muştafā^{lxvı}

[2]

TĀRİḤ-İ DİĞER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Şükr-i Yezdān kim verā-yı perde-i taḫdīrden
Şāhid-i maḳşūd-ı 'ālem oldu şimdī rū-nümā
- 2 Ya'nı Sulṭān Muştafā Hān eyledi taḫta cülus
Dehri dilşād eyledi ol müjde-i 'ālem-bahā
- 3 Oldu cārī cūybār-ı 'adl ü dādı 'āleme
Gülşen-i mülke ṭarāvet verdi bu neşv ü nemā
- 4 Şevket ü iclāl ü 'ömrü dā'im olsun tā ebed
Ṭursun ol şāh-ı cihān ṭurduḳça bu arz u semā

^{lxvı} Ebcad hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.

[2] M.V/3, FB.70b

- 5 Efser-i Cemşid'e yazdım Vehbiyâ târîhîni
Pâdişâh-ı 'adl-fermâ oldu Şulţân Muştafâ^{lxvii}

[3]

TÂRİH-İ VİLÂDET-İ HİBETU'LLÂH SULTÂN KERİME-İ
MÜKERREME-İ ÂN ŞEHENŞÂH-I CİHÂN
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Muştafâ Hân-ı cihânbán-ı mu'allâ-şân kim
Kâdr ü şevketle odur mefhar-i Âl-i 'Osmân
- 2 Ol şehenşâh-ı felek-câh-ı himem-fermânîñ
Çâker-i dergehidir cümle selâţîn-i cihân
- 3 Zâtıdır mihr-i cihân-tâb-ı sipihr-i şâhî
Nesl-i vâlâsı daħi nûr-ı cemâl-i ekvân
- 4 Hâmdü li'llâh o sipihr-i himem ü şevketden
Kıldı bir kevkeb-i dürri-i mu'allâ leme'an
- 5 Şübhesiz mevhibe-i Hâzret-i Sübhânî'dir
Hibetu'llâh ile mevsûme olursa şâyân
- 6 Müjdecidir niçe şehzâdeleriñ maqdemine
Hele âfâka şafâ geldi o mihr-i rahşân
- 7 Niçe evlâd-ı kirâmî-güheriyle böyle
Müstedâm eylesin ol şâhı Hudâ-yı Mennân
- 8 Vehbiyâ cevher-i târîhîni neşr et yoluna
Maqdem-i hayr ile geldi Hibetu'llâh Sulţân^{lxviii}

^{lxvii} Ebced hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.

[3] M.V/3, FB.70b

^{lxviii} Ebced hesabıyla H.1172/M.1759 tarihine tekabül etmektedir.

[4]

TĀRİH-İ CÜLÜS-I SULTĀN ‘ABDÜ’LĤAMİD ĤĀN
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Ĥazret-i Ĥāqān-ı a‘zam sāye-i Rabb-i Mecīd
Pādişāh-ı heft-kışver ya‘nī Ĥān ‘Abdü’lĤamīd
- 2 Taĥt-ı ‘ālī-baĥt-ı ‘Osmānī’ye revnaĥ-baĥş olup
Dergehinde cümle şāhān-ı cihān oldu ‘abīd
- 3 Zātı memdūhü’ş-şifātında bedīd ü mūncelī
Ĥuvvet-i Sultān Murād u zūhd-i Sultān Bāyezīd
- 4 Cān atar bu demde ĥurbān olmaĥa Cedy-i felek
Oldu hengām-ı cülusu ‘īd-ber-bālā-yı ‘īd
- 5 ‘Urve-i vüşkā^{lxxix}-yı şer‘u’llāha etmiş i’tişām
Ĥıldı ecsād-ı ‘ibāda şefĥatiñ ĥabl-i verīd
- 6 Ĥatre-i iĥsānidır İskender’e ‘ayn-ı ĥayāt
‘Adlidir Ye’cüc-ı zulmūñ men‘ine sedd-i sedīd
- 7 Müste‘ār olmazdı āşār-ı ziyāsi tā ebed
Mīhr-i cūdundan hilāl-i çarĥ olaydı müste‘ād
- 8 Şit-i ĥahr u şavleti a‘dā-yı dīniñ gūşuna
Eyledi ilĥā-yı peygām-ı *ülī be’sin sedīd*^{lxxx}
- 9 Ser-fürü eyler o şāhiñ tiĥ-i ĥūn-efşānına
Çār u nāçār işte bu demlerde küffār-ı ‘anīd

[4] M.V/3, FB.71a

^{lxxix} "Kopmayan sağlam bir kulp", Kur‘ân-ı Kerīm, Bakara (2)/256.

^{lxxx} "kuvvet ve şiddet şahibi", Kur‘ân-ı Kerīm, İsrâ (17)/5.

- 10 Dergeh-i Hakk'a teveccüh eyleyip ehl-i kulüb
Cümle eyler bu du'â-yı hayr ile güft ü şinîd
- 11 Eylesin Mevlâ serîr-i şevket ü iclâlde
Vaqt-i mes'ûdun medîd ü 'ömr ü iqbâlin mezîd
- 12 Vehbiyâ yazdı ser-i âfâka târîhin kalem
Mecd ü iclâl ile sulţân oldu Hân 'Abdü'lhamîd^{lxxxii}

[5]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ RÂBÎ'A SULŦÂN EZ-DUĞTERÂN-I
SA'D-AĞTERÂN-I ŞÂH-I CİHÂNBÂN
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Hâzret-i 'Abdü'lhamîd Hân-ı 'adâlet-pîşe kim
Pâdişâhân-ı cihândır bende-i fermân-beri
- 2 Dâver-i Dârâ-şaşem sulţân-ı İskender-şiyem
Her umûrunda olur Hızr-ı hidâyet rehberi
- 3 Pâdişâh-ı baħr u ber râyet-keş-i fetħ ü zafer
Ėusrev-i Pervîz-veş vardır hezârân çâkeri
- 4 Hâke te'sîr etse bîm-i saşveti lertzân eder
Rüstem ü İsfendiyâr u Ėahramân-ı şafderi
- 5 'Adli âb u tâb-ı rüy-ı dîn ü devletdir anî
Neslidir revnaş-fezâ-yı düdmân-ı dâveri
- 6 Ėamdü l'illâh burc-ı es'adından oldu müncelî
Bedr-i rüşen-veş yine bir âfitâb-ı Ėâveri

^{lxxxii} Ebced hesabıyla H.1187/M.1774 tarihine tekabül etmektedir.

[5] M.V/4, FB.71a

- 7 Dīde-i Cevzā vü Zühre görmemiş gerdūnda
Kevkeb-i dürriden a'lā öyle bir sa'd aḥteri
- 8 İsmidir vefk-i murabba' gibi fāl-i mes'adet
Çār şehzāde te'aḳub eyler ol meh-peykeri
- 9 Zāt-ı pāki revnaḳ-efzā-yı mevālīd-i şelās
Şeş cihāt u çār erkāna verir zīb ü ferī
- 10 Kāle-i ḥüsnüñ görünce aḥlas-ı gerdün gibi
Naḳd-i encümle felek ol māha olmuş müşteri
- 11 Vehbiyā yazdım yegāne zātı-veş tārīḥini
Rub'-ı meskūn Rābi'a Sulṭān'la buldu zīveri^{lxxxii}

[6]

TĀRĪḤ-İ KAŞR-I MU'ALLĀ ḤAZRET-İ SULTĀN SELĪM ḤĀN
Kİ MÜCEVHER-İ HER-MIŞRA' EŞ TĀRĪḤEST^{lxxxiii}
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Mu'allā-bāb-ı luḫ u himmeti Sulṭān Selīm Ḥān'ın
Melāz-ı pādişāhāndır ki şafder oldu derbānı
- 2 Hoşā 'ulvī binā kıldı bu nev-ṭarḥ-ı hümāyūnu
Ḥovernaḳ revnaḳın verdi bülend-eyvān-ı bünyānı
- 3 Bu kaşr-ı rif'at-ārā 'arş ile hem-pāyedir şimdi
O şāhiñ böyle a'lādır felekden rütbe vü şanı
- 4 Kanādīl-i Şüreyyā bām-ı ḳadrinde şeref-perver
Şafā-yı nūr-ı bedr olsa revā şem'-i şebistānı

^{lxxxii} Ebced hesabıyla H.1196/M.1782 tarihine tekabül etmektedir.

[6] M.V/5, FB.71b

^{lxxxiii} Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.

- 5 Gelir her dem bahār-ı bağ-ı hüsñü vaşfına güyā
Hezārı nağme-i nevrüz eder vādī-i elhānı
- 6 Ğubār-ı dergeh-i iğbāline rü-māle ser-gerdān
Dil-i yemde yer etmiş şevk-i būs-ı pāy u dāmānı
- 7 Kalem hayretde vaşfından binā-yı saltanatdır bu
Edeb şermende eyler belki Vaşşāf olsa Hāķānı
- 8 Eder āvīze Vehbī tāķına tāriḥ-i pür-cevher
Mübārek ola nev-ķaşr-ı feraḥ-baḥşā-yı sulṭānı

[7]

DİĞER BERĀY-I ĀN ĶAŞR-I MU‘ALLĀ
[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Zihī rif‘at yine ṭab‘-ı selīmi şāh-ı devrānıñ
Zemīninde ‘aceb şeh-beyt-i ra‘nā eyledi inşād
- 2 Yed-i te‘yīd ile güyā o ‘ulvī kıble-i iğbāl
Felekden beyt-i ma‘muru zemīne etdi istirdād
- 3 Göreydi naķş-ı elvānın ruḥām-ı ferş-i meydānın
Silerdi ḥāmesin Mānı atardı tışesin Ferhād
- 4 Edip bağında güş-ı ğonçeyi bād-ı şabā teşnif
Demiş bunda iķāmet eylerim ben her çi bād ābād
- 5 Temāşāya hezārān çeşm ile müştāķdır deryā
‘Aceb mi pīşgāhında ḥabābın kılsa bī-ta‘dād
- 6 Görelden sākinān-ı ‘ālem-i bālā bu rif‘atle
Dem-ā-dem ‘arş-ı a‘lādan gelir bāng-i mübārek bād

[7] M.V/5, FB.72a

7 O aşr-ı cennet-āsāya sitāyiřkār olan řā'ir
Sezādır etse feyż-i rŭh-ı Firdevsī'den istimdād

8 Bırakdım hāmeyi elden bulup tārīhin ey Vehbī
Bu aşr-ı dil-nişini eyledi Sulţān Selīm ābād^{lxxxiv}

[8]

DĪGER BERĀY-I ĀN AŞR-I VĀLĀ
[mefā'īlŭn / mefā'īlŭn / mefā'īlŭn / mefā'īlŭn]

1 Şeref-bařşāy taht-ı dāveri Sulţān Selīm Hān'ın
Serir-i rif'ati hem-pāye-i 'arş-ı mu'allādır

2 Sarāy-ı adriniñ her şeb o hāān-ı felek-cāhın
Ser-i bāmında andīl-i fŭrŭzānı Őŭreyyā'dır

3 Yine bir aşr-ı 'ālī eyledi inřā sarāyında
'Ulŭv-i himmetin bildirdi kim a'lādan a'lādır

4 Meger bu rŭtbe terfī' etmeden bŭnyād-ı vālāsın
Murādı kesr-i adr ũ iřtiħār-ı tā-ı Kisrā'dır

5 uřŭruñ yo deyŭ anda seni gŭstermege deryā
O aşr-ı dil-kŭşāya arşı mir'āt-ı muřaffādır

6 Hevāsı rŭh-başş u bŭy-ı ezhārı hayāt-efzā
Nesim-i bāğı gŭyā feyż-i enfās-ı Mesihā'dır

7 Cihān tŭrduca tŭrsun hānumān-ı rif'at-ı řāhī
Hudā'dan dā'imā me'mŭl-i 'ālem bu temennādır

^{lxxxiv} Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabŭl etmektedir.

[8] M.V/5, FB.72a

- 8 Ser-engüşt-i edeble kilik-i Vehbî gösterir târih
Bu şâhâne binâ kaçır-ı Selîm-âbâd-ı vâlâdır^{lxxxv}

[9]

DİĞER BERĀY-I ĀN QĂŞR-I BĪ-HEMTĀ
[müfte‘ilün / fā‘ilün / müfte‘ilün / fā‘ilün]

- 1 Zıll-i Hudâ-yı kerîm Hâzret-i Sultân Selîm
Mazhar-ı feyz-i ‘amîm olduğudur âşikâr
- 2 Düşmeni berbâd eder ‘âlemi dilşâd eder
Mülkünü âbâd eder ol şeh-i Cem-iqtidâr
- 3 Şevket ü iclâl ile himmetiñ ikmâl ile
Kıldı bu iqbâl ile kaçırını rif‘at-medâr
- 4 Taht-ı felek-sâ mıdır kaçır-ı dil-ârâ mıdır
‘Arş-ı mu‘allâ mıdır çarha eder iftihâr
- 5 Gülşeni cây-ı şafâ sünbüle beñzer hevâ
Oldu maqâm-ı şabâ anda nevâ-yı hezâr
- 6 Kıldı yem-i bî-kerân cevher-i şevkin ‘ayân
Âyine-veş her zamân ‘aksin eder der-kenâr
- 7 Şâh-ı cihâniñ hemîñ eyleye Rabb-i Mu‘îñ
Bahtı esâsin metîñ salţanatın üstüvâr
- 8 Cevher ile Vehbiyâ ahsen-i târih añâ
Bu eşer-i nev-binâ kaçır-ı sa‘âdet-ķarâr^{lxxxvi}

^{lxxxv} Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[9] M.V/6, FB.72a

^{lxxxvi} Bu misra mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.

[10]

DİĞER BERĀY-I ĀN ĶAŞR-I DİL-KÜŞĀ
[mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ūlün]

- 1 'Ulüvv-i himmeti Sulţān Selīm'īñ
Bu Ķaşr-ı ser-bülendi etdi inşā
- 2 Zemīni dil-nişīñ ü tarhı mevzūn
Müluku Ķıţ'a bir şeh-beyt-i ra'nā
- 3 MuvāfıĶ resmi de ţab'-ı Selīm'e
'Aceb şāhāne nüzhetgāh-ı vālā
- 4 Şanar taĶt-ı Süleymān'dır hevāda
Bu rif'atle kim eylerse temāşā
- 5 Alır āĝūşa 'aks-i dil-pesendin
Gümiş āyīnedir pīşinde deryā
- 6 Vezān olduĶça bāĝında şabādan
Gelir büy-ı mübārek bād güyā
- 7 Ne Ķoş şaf-bestedir her cānibinde
Sehī Ķadler gibi serv-i dil-ārā
- 8 Bu tārīĶi oĶur kim görse Vehbī
Şeh-i devrāna lāyıĶ Ķaşr-ı a'la^{lxxxvii}

[10] M.V/6, FB.72b

lxxxvii Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

TĀRĪḤ-İ ŞADĀRET-İ ‘İZZET MEḤMED PAŞA

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Mazhar-ı feyż-i ebed Ḥazret-i Sulţān Ḥamīd
Ki odur zıll-i zalīl-i kerem ü luţf-ı Ḥudā
- 2 Dāver-i Cem-‘azamet şāh-ı Sikender-ḥaşmet
Görse dārātım şermende olurdu Dārā
- 3 Ne şehensāh-ı felek-pāye ki nūr-ı tevfiķ
Cebhesinde leme‘ān etmededir mihr-āsā
- 4 O Süleymān-ı cihān oldu qarīn-i Āşaf
Eyledi mühr-i hümāyūnunu ‘izzetle edā
- 5 Māḥaşal olmadı eslāf-ı selāṭīn-i ‘izām
Öyle bir āşaf-ı zī-şāna muvaffaķ aşlā
- 6 Nice āşaf kim odur ḥāmī-i dīn ü devlet
Ya‘nī hem-nām-ı Nebī Ḥazret-i ‘İzzet Pāşā
- 7 Mazhar-ı ‘izz ü şeref mefḥar-i emcād-ı selef
Zīver-i heft-şadef gevher-i zī-ķadr u bahā
- 8 Melce’-i cümle ümem şadr-ı güzīn-i a‘zam
Mālik-i mülk-i kerem muḥteri’-i dād u ‘atā
- 9 Cūd u iḥsānı beyānında hemān ṭayy olunur
Ma‘n u Ḥātem'de olan şöhret-i ma‘nī-i şehā
- 10 Pest olur ķadr-i mu‘allāsına nisbet gerdün
Belki derbānı eder nüh feleke istiġnā

[11] M.V/7, FB.72b

- 11 Dest-i iḳbāline dūş olmaḳ ümīdiyle gelip
Şevḳ ile mirvaḫa-cünbān görünür bāl-i Hümā
- 12 Nev-be-nev olmadadır bâġ-ı ‘adālet şād-āb
Āb-ı şemşiri verir nāmiye-veş neşv ü nemā
- 13 Cem‘-i azdādı murād eylese yāḳūt gibi
Aḫkeri faşş-i nigīn ede ḫabāb-ı deryā
- 14 Nehy-āşüb edeli fitne-i çeşm-i ḫübān
Gūşe-i ġamzede ḫābīde-i bālīn-i ḫafā
- 15 Ba‘d-ez-īn muntazamü‘l-ḫāl olur elbette cihān
Oldu vābeste-i tedbīr-i nizām-ı dünyā
- 16 Vehbiyā vaşf-ı şerīfnde ḳuşuruñ zāhir
Eyle iḫlāş-ı derūn ile hemān ḫayr-du‘ā
- 17 Tā kevākible müzeyyen ola çarḫ-ı a‘zam
Mīhr-veş kevkeb-i baḫtı vere āfāḫa ziyā
- 18 Şadri teşrīf edince dediler tāriḫin
De‘b-i ‘izzetle vezīr oldu Meḫammed Pāşā^{lxxxviii}

[12]

TĀRĪḫ-İ SEBİL-İ ḫALİL PĀŞĀ DER-BĀB-I ĀŞAFĪ
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Āb-ı rüy-ı salṫanat ‘Abdü‘lḫamīd ḫān kim anıñ
Cübār-ı menba‘-ı iḫsānidır bī-intihā
- 2 Sāḫa-i ḫayrāta cārī himmet-i şāhānesi
Buldu devrinde riyāz-ı ma‘delet neşv ü nemā

^{lxxxviii} Ebced hesabıyla H.1189/M.1775 tarihine tekabül etmektedir.

[12] M.V/8, FB.73a

- 3 Niyet-i ihlâş ile şadr-ı hamîdü'l-haşleti
Ol imâmü'l-müslimîne kıldığıçün iktidâ
- 4 Âbyârî-i himemle rāh-ı Hâk'da sū-be-sū
Cüst-cüy-yı feyz eder bāb-ı Hüdā'dan dā'imā
- 5 Kıldı ez-cümle sarāy-ı āşafı dergāhına
Selsebîl'in 'aynı bir dil-cü sebîl-i nev-binā
- 6 Eyledi bu bābda gūyā Gümüşsuyu'n sebîl
Māhaşal muhtâc idi āba o bāb-ı dil-küşā
- 7 Fî-sebîli'llāh bu gūne hayr-ı cārîsin gören
Ṭās-ı sîmînden içip ābın eder böyle du'ā
- 8 Sa'yini dergāh-ı elṭāfında meşkūr eyleyip
Āb u tāb-ı 'ömr ü iḳbālin füzün etsin Hüdā
- 9 Vehbiyā 'atşāna işrāb eyledim tārîhini
Āb-ı Zemzem iç gelip bāb-ı Halîl Pāşā'da mā^{lxxxix}

[13]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ ĀN SEBĪL-İ BĪ-'ADĪL
[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Feyz-i cūdundan Hālîl Pāşā-yı himmet-meşrebiñ
Oldu bu nev-çeşme-i zîbende revnaḳ-baḫş-ı bāb
- 2 Menba'-ı 'ayn-ı 'ināyetdir ki cüy-yı şefḳati
Teşnegān-ı dergeh-i iḫsānın eyler kām-yāb

^{lxxxix} Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[13] M.V/8, FB.73b

- 3 Kilk-i Vehbî lüle-veş târihîni kıldı revân
Verdi Bâb-ı Aşaf'a bu çeşme zîb-i âb u tâb^{xc}

[14]

DİĞER BERÂY-I ÇEŞME-İ ŞÂNÎ ÂN SEBİL-İ BÎ-MEŞİL
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Baħr-ı ihşânına nisbetle Halîl Pâşâ'nın
Görünür lücce-i deryâ kapısında çeşme
- 2 Derbeder gezme gel ey teşne-i âb-ı himmet
Var iken şadr-ı mu'allâ kapısında çeşme
- 3 Vehbiyâ şu gibi târihînin oğur teşne-dilân
Cereyân eyledi Pâşâ Kapısında çeşme^{xcii}

[15]

KİT'Â-İ TÂRİH BERÂY-I ŞEYHÜ'L-İSLÂMÎ-İ ŞERİF EFENDİ
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Eyledi 'izz ü şerefle teşrîf
Sa'd ola mesned-i iftâ-yı şerîf
- 2 Dürr ü gevher gibi târih-i laîf
Şer'ile oldu bu fetvâ-yı şerîf^{7xcii}

^{xc} Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[14] M.V/8, FB.73b

^{xcii} Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[15] M.V/9, FB.73b

^{xcii} Bu mısra mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1192/M.1778 tarihini vermektedir.

TĀRĪḤ-İ ŐEYḤÜ'L-İSLĀMĪ-İ ḤAZRET-İ MEKKĪ EFENDİ
DER-DEF'A-İ ŐĀNĪYE

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Kerāmetle mü'eyyed Ḥazret-i Sulṭān Selīm Ḥān'ın
Zamīr-i rüşeni āyinedir ilhām-ı Mevlā'ya
- 2 İŐābet üzredir her hālde re'y-i hümāyūnu
Nice mülhem denilmez ol ḥıdīv-i 'ālem-ārāya
- 3 Ne te'yīd-i İlāhīdir ki teslīm-i emānetde
Bulur ehlin kerāmetle o Őāh-ı ma'delet-vāye
- 4 Yaşıdırdı boyunca ḥil'at-i beyzā-yı fetvāyı
Muḥaddes zāt-ı Mekkī-veş mükerrerem ehl-i taḫvāya
- 5 Ṭarīḳiñ ḳāfile-sālār-ı faẓl u 'ilm ü 'irfānı
Sülükü istiḳāmet üzre rāh-ı Şer'-i ğarrāya
- 6 Sezādır gūŐe-i iḥrāmı cāy-ı iltiŐām olsa
Leb-i ta'zīm-i züvvār-ı maḳām-ı 'arş-ı a'lāya
- 7 Devāt-ı zer-niŐānı nāvdān-ı zer midir āyā
Ki feyẓ-i luṭfu cārī sū-be-sū ehl-i temennāya
- 8 Cihāna ḳible-i ḥacātdır dergāh-ı iḳbālī
Meṭāf-ı ḳudsiyān dersem sezā ol bāb-ı vālāya
- 9 Őeref buldu ḳudūmundan yine bu mesned-i 'ālī
BeŐāretle sezādır müjdeciler gitse dūnyāya
- 10 Őafā-baḫŐ olmada dil-teŐnegāna Zemzem-i luṭfu
Ki sa'y eyler Minā aŐhābına iḥsānın icrāya

[16] M.V/9, FB.73b

- 11 Hārāb etmişdi diller Ka'be'sin huccāc-ı derd ü ğam
Yed-i şefkatle āġāz eyledi ta'mir ü ihyāya
- 12 Hümā-veş 'āleme hıfz-ı cenāh-ı re'fet atmışdır
Nice āsāyiş etmez sāye-i luftunda hem-sāye
- 13 Mişāl-i Beyt-i Ma'mūr-ı felek ābād ola dā'im
'Ulüvv-i şān ile ol hānedān-ı āsumān-pāye
- 14 Gül-i şād-āb-ı zātın bed-nazardan hıfz ede Mevlā
Ola her bir müje hār-ı muġaylān çeşm-i a'dāya
- 15 Beşāret birle āfāka dedim tārīhi ey Vehbī
Yine Mekki-i 'ulvī-ka 'b geldi şadr-ı fetvāya^{xciii}

[17]

TĀRĪH-İ ŞADR-I RŪM ŞUDEN-İ İRĀNĪ-ZĀDE ES'AD EFENDİ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Hāzret-i Es'ad Efendi kim su'ūd-ı baht ile
Kevkeb-i 'izz ü şerefdir t̄ālī'-i müstes'adi
- 2 Gelse Sa'de'ddīn olurdu dānişinden müstefīd
Müntehā-yı fazlına nisbetle Seyyid Mübtedī
- 3 İbn-i Sīnā vü Felātün mekteb-i 'irfānının
Ezkiyādan iki nev-āmüz-ı t̄ıfl-ı ebcedi
- 4 Hānedān-ı devletinde 'izz ü rif'at hānegī
Fī'l-aşıl mevrūşdur cāh-ı bülend ü sūdedi
- 5 Mīhr-i enver gibi şadr-ı Rūm'u teşrīf eyleyip
Reşk-i çarh-ı çārümīn etdi o vālā-mesnedi

^{xciii} Ebced hesabıyla H.1205/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

[17] M.V/9, FB.74a

6 Ben de Vehbî gūşvār etdim sipihriñ gūşuna
Cevher-i ferde bedel târiḥ içün bu müfredi

7 *Ola iclālî medîd ü cāh-ı vālāsı sa'îd*
Şadr-ı Rūm'u eyledi is'ād zāt-ı Es'adl^{xciv}

[18]

TÂRİḤ-İ ŞADR-I RŪM ŞUDEN-İ ḤAZRET-İ 'ABDU'LLĀH MOLLA
EFENDİ 'OŞMĀN EFENDİ-ZĀDE

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Fāzıl-ı niḥrîr 'Abdu'llāh Efendi kim odur
'İzz ü şān ile sezā-yı mesned-i rif'at-rūsüm
- 2 Kādr-i vālāsı şeref-baḥşende-i iclāl olur
Her ne şadra eylese iḳbāl ü devletle kudüm
- 3 Nūr-ı zātı iltimā'-ı dīgerānı maḥv eder
Mīhr-i rūşen var iken pertev-nümā olmaz nücüm
- 4 Māye-i faḥr-i Ğazālî'dir 'ulüvv-i rütbesi
Etmede her nuḥk-ı rûḥ-efzāsı İḫyā-yı 'Ulüm
- 5 'İlm ü fażlı şadr-ı Rūm'u eyledi taḥşîş aña
Ehl-i dāniş iftiḥār etmekde ber-vech-i 'umüm
- 6 Gülşen-i 'ilme vezān oldu şabā-yı i'tibār
Şimdi şahrā-yı cehāletde eser bād-ı semüm
- 7 Seyf-i şer'u'llāha ḥaḳḳ-ı 'adl ile verdi cilā
Meclisinde kaḫ'-ı peyvend-i nizā' eyler ḥuşüm

^{xciv} Bu beyit mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.

[18] M.V/10, FB.74a

- 8 Bīm-i hükümüyle şerīḥ-āsā ‘ādāletkār olur
Var ise ehl-i sitem mānend-i kādī-i Sedüm
- 9 Silk-i fikre Vehbiyā tārīḥdir dürr-i nazīm
Oldu ‘Abdu’llāh Efendī şadr-ı revnaḳ-baḫş-ı Rūm^{xcv}

[19]

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ MAḤDŪM-I ĀN ‘ĀLĪ-CĀH DER-ŞADĀRET-İ
ANAṬOLU

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Ḥāzret-i şadr-ı Anaṭoli-i ‘ālī-şānīn
Zātıdır maṭla‘-ı iclālde mihr-i raḫşān
- 2 Pertev-i rif‘at ile ḥāver-i iḳbālinden
Oldu bir kevkeb-i dürr-i cihān-tāb ‘ayān
- 3 Ṭālī‘i sa‘d olur elbette o vālā-güheriñ
Mihr ü māh etmiş idi burc-ı sa‘ādetde ḳırān
- 4 Ede Ḥaḳ cümlesini burc-ı şerefde şābit
Meh ü Ḥurşid ü Şüreyyā ola tā nūr-efşān
- 5 Vehbiyā şa‘şa‘a-pāş et feleke tārīḥin
Ḥamdü li’llāh ṭulū‘ eyledi nūr-ı ‘Oşmān^{xcvi}

^{xcv} Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[19] M.V/10, FB.74b

^{xcvi} Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[20]

TĀRĪḤ-İ ḲĀḌĪ-İ ĞALĀṬA ŞUDEN-İ MAḤDŪM-I ES'AD-ZĀDE Kİ
MŪCEVHER-İ HER-MİŞRA'ES TĀRĪḤEST^{xcvii}

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Ḥabbezā mihr-i himem-perver-i rif'at-pāye
Evc-i iclâlde himmetle şerâfet-māye
- 2 Faḥr-i cürsūme-i emcād-ı girāmī-eṭvār
Mecd-i ecdād ile meşhūr u fezā'il-vāye
- 3 Zātıdır bir şadef-i pür-güher-i 'ilm ü edeb
Yem-i ṭab'ında ma'ānī bulunur bī-ğāye
- 4 Mazhar-ı sırr-ı peder fā'ik-i erbāb-ı 'uḳül
Bā'ış-i faḥr olur ol pāk-güher ābāya
- 5 Zāt-ı pür-luṭf u himem zāde-i Es'ad-zāde
Ḥalef-i mācid ü ced-ḳadr u sa'ādet-sāye
- 6 Mañşıba pāye-i a'ṭāf ile revnaḳ-baḥşā
Cāh-ı evfaḳ Ğalaṭa mecd-i 'aṭā monlāya
- 7 Zāt-ı pākizesidir mesned-i 'ilme zīver
Ḳıldı bu mesned-i merḡūbu mekārım-vāye
- 8 Aña cāh-ı Ğalaṭa luṭf-ı celī-i Ḥaḳ'dır
Belī şāyeste bu gūne rüteb-i a'lāya
- 9 Mecd ü iclāl ile teşrīf-i şeref-vāyesidir
Dem-be-dem mañşıb-ı zī-şāna veren pīrāye

[20] M.V/11, FB.74b

^{xcvii} Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1196/M.1782 tarihini vermektedir.

- 10 Şeref-i maḳdem-i maḳdūmdan i'zāz olunup
Buldu ḫālā Ğalaṭa manşıbı ḳudsī pāye
- 11 Kevkeb-i bahtını Ḥaḳḳ eyleye böyle es'ad
Şöhret-ārā-yı te'azzüz ola bu dünyāya
- 12 Mecd-i ecdād-i 'izāmına muvaffaḳ olsun
Şān u şöhret ile ḳadr ile bulup pīrāye
- 13 Ḳadr-i tāriḫiñi Vehbī bilir aşḫāb-ı hüner
Cevher-i faḫr ile ḫācet ḳomadın ıtrāya

[21]

TĀRĪḤ-İ RİYĀSET-İ MERḤŪM RĀ'İF İSMA'İL PĀŞĀ
[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Cenāb-ı nuḫbe-i cürşüme-i sütüde-neseb
Semiyy-i cedd-i Nebī mīr Rā'if-i dānā
- 2 Kerīm-i pāk-şiyem mültecā-yı ehl-i himem
Ele alınca ḳalem ḫarf-i luḫf eder imlā
- 3 Re'isi oldu ser-ā-pā kirām-ı küttābın
Aşālet ile odur ser-firāz u müsteşnā
- 4 'Ulüvv-i mertebe-i ḳadr ü şānı zātıdır
Eder anıñla teşerrüf o manşıb-ı vālā
- 5 Verir 'Uṭārid ü Bircīs kāğıd-ı telḫiṣ
Debīr-i pīr-i felek vaşfın eylese inşā
- 6 Ṭabaḳçe-i zer-i ḫurşid olur ḳalemdānı
Residine niçe reşk etmesin meh-i ḡarrā

[21] M.V/11, FB.75a

- 7 Devâtı eyledi icrâ-yı resm-i âb-ı hayât
Ki reşha-i kâlemi 'âlemi eder ihyâ
- 8 Hudâ muvâfiķ ede her umûrda anı
Bize farîza-i zîmmet aña du'â vü şenâ
- 9 Beşâret ile dedim dehre Vehbiyâ târîķ
Re'îs-i ehl-i kemâl oldu server-i rû'esâ^{xcviii}

[22]

TÂRÎĤ-İ ĤÂNE-İ 'OŞMÂN PÂŞÂ DER-VAĞT-İ DEFTERDÂRÎ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Zihî devlet-saray-ı bî-'adîl-i bâhirü'l-es'âd
Ki elbette görenler bâreka'llâh lafzın eyler yâd
- 2 Esâsın vaz' eden fikr-i mühendis ĥüsn-i şüretle
Anı eşkâl-i te'sîs üzre etmiş pek güzel bünyâd
- 3 Temâşâ kılsa heft-evreng naķş-ı farĥ-ı hayretten
Ėalırdı şüret-i dîvâr-veş Mânî ile Bihzâd
- 4 Ėuşûr-ı bî-ķuşûru Ėurfe-i ĥuld-i berîn-âsâ
Meger kim intihâb etmiş İrem'den resmini üstâd
- 5 Mu'allâ tâķı Ėüyâ lâne-i SîmurĖ-ı devletdir
Ĥümâ ol âşiyân-ı mes'adetten eyler istis'âd
- 6 Degil ķavs-i ķuzah taĥsîn ile çarĥ etmiş âvîze
Ser-i bâmında bir kâlâ-yı reng-âmîz-i nev-îcâd
- 7 Nesîm-i cân-fezâyı cezb için şan'atle mi'mârı
Bu Ėüne dil-ķuşâ revzenlerin ķılmış mehebb-i bād

^{xcviii} Ebced hesabıyla H.1183/M.1769 tarihine tekabül etmektedir.

[22] M.V/12, FB.75a

- 8 Şarîr-i bâb-ı iqbâli lisân-ı hâl ile söyler
Açıldıķça der ü revzen apansın dîde-i hussâd
- 9 Şeref kesb eyleyip her lahza temkîn-i mekîninden
O devlet-hâneniñ âsar-ı eşrafı olur müzdâd
- 10 Cenâb-ı defteri-i kâmkâra mesken olmuş kim
Odur ‘izz ü şerefle hânumân-ârâ-yı istibdâd
- 11 Nesîl-i Murtażâyî-nisbet ü hem-nâm-ı Zî’n-nüreyn
Celîdir haşlet-i Şiddîķ ü Fârûķ anda mâder-zâd
- 12 ‘Ulüvv-i himmeti tâķ-ı bülend-i ‘arş ile hem-ser
‘Aceb mi olsa devlet-hânesi böyle felek-bünyâd
- 13 Eder re’fete halkıñ hâtır-ı vîrânını ta’mîr
Hudâ etsin hemîşe hânedân-ı ‘izzetin âbâd
- 14 İki mışra‘la yazdım Vehbiyâ târih-i tebrîkin
Ki ben de bir müselleme beyt-i ma’mûr eyledim inşâd
- 15 *Esâs-ı rif‘at ü iqbâlini Mevlâ ede âbâd*
Bu zîbâ bi-bedel devlet-serâ sa‘d ü mübârek-bâd^{xcix}

[23]

TÂRİH-İ DİGER BERÂY-İ ÂN HÂNE-İ VÂLÂ

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Ne hoş resm eylemiş üstâdı bu tarh-ı mu‘allâyı
Ki hüsni-şüreti hayrân eder çeşm-i temâşâyı
- 2 ‘Aceb tarz-ı dil-ârâ kim cihânda görmüş âdem yok
Bu vaz’-ı dil-nişîñ üzre sarây-ı cennet-âsâyı

^{xcix} Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.

[23] M.V/12, FB.75b

- 3 Kemāl-i ḥüsnüne telmīḥ için zer-ḥall ile böyle
Yazar ehl-i ḳalem bālāsına esmā'-i ḥüsnāyı
- 4 O rütbe mürtefi'dir kim görenler ṭāḳ-ı çarḥ üzere
Ser-i bāmında bir ḳandīl ḳann eyler Süreyyāyı
- 5 Ne müstaḥsen sa'ādet-ḥānedir kim eylemiş mesken
Mekārim-pīşe bir 'ālī-himem ol cāy-ı vālāyı
- 6 Semiy-i kātib-i furḳān defterdār-ı 'ālī-şān
Ki Bircis-i sipihre kilki ta'līm eyler inşāyı
- 7 Kemāl-i fiṭnatı ḥayret-fezā-yı 'Aḳl-ı Evveldir
Zekā vü dānişi dem-beste eyler İbn-i Sīnāyı
- 8 Mu'allā-āsītān-ı rif'ati gerdündan a'lādır
'Ulüvv-i şānına hiç nisbet etmem ṭāḳ-ı mīnāyı
- 9 Esās-ı 'izzet ü iḳbālını te'yīd edip yā Rab
Aña yümn ile mes'ūd eyle bu me'vā-yı 'ulyāyı
- 10 Du'ā zımnında bir tāriḥ için i'māl-i fikr etdim
Temāşā eyledikde ol sarāy-ı behcet-efzāyı
- 11 Hemān bu mışra'-ı berceste mülhem oldu ey Vehbī
Mübārek eyleye Mevlā bu zībā beyt-i ra'nāyf

^c Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.

TĀRĪḤ-İ ḤĀNE-İ MUḤAŞŞIL-I AYDIN CĪHĀN-ZĀDE DER-
GÜZELHİŞĀR

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Zihī ma'müre-i vālā ki maẓhar ḥüsn-i icāda
Ḥoşā eyvān-ı müsteşnā bulunmaz mişli dünyāda
- 2 Kūmāş-ı çarḥ-ı atlas eylese āvīze şāyāndır
Edip tebrīk o bālā-ḥāne-i gerdün-bünyāda
- 3 Muşanna' şad mücessemle nuḫūş-ı zīnet-efzāsın
Göreydi mūcib-i ḥayret olurdu çeşm-i Bihzād'a
- 4 Sezādır nağme-perdāz olsa eyvānında bülbüller
Muşavver gonçeler beñzer gül-i sīr-āb-ı nev-şāda
- 5 Cihān-zāde Ḥasan Beg'dir bināsın eyleyen te'sīs
Nice taḥşīn olunmaz ol sarāy-ı behcet-ābāda
- 6 Zihī 'ālī-nesebdir kim aşālet zātına maḥşūş
Bilir vāḳıf olanlar nisbet-i ābā vü ecdāda
- 7 Gözü aydın cihānıñ rüşenī-i mihr-i aḥlāfı
Zālüm-ı zulmü tebdīl etdi nūr-ı şefḳat ü dāda
- 8 Muḥaşşılıḳda maḥşülü rızā taḥşīlidir ancak
Degil emvāle mā'il rağbet etmez cem'-i ĩrāda
- 9 Hemīşe ḥānedān-ı rif'atın ma'mūr edip Mevlā
Sa'ādet-ḥānesin kılsın muḳārin yümn ü es'āda
- 10 Açıldıḳça der ü revzen küşād olsun dil-i aḥbāb
Çekilsin perdeler çeşm-i bed-endīşān u ḥüssāda

[24] M.V/13, FB.76a

- 11 Olup mihmān o devlet-ḥāneye Vehbī dedim tāriḥ
Cihān-ābād kıldı ḥānesin el-ḥaḳ Cihān-zāde^{ci}
[25]

TĀRĪḤ-İ DĪGER

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Semiyy-i sıbt-ı faḥrū'l-enbiyā kılmış anı bünyād
Bu devlet-ḥāne ol mīr-i himemkāra mübārek-bād
- 2 Dedim tāriḥ-i bālāsın o vālā nüzhet-ābādın
*Cihān-zāde mu'allā ḥānesin kıldı cihān-ābād*ⁱⁱ

[26]

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ DUḤTER-İ DĀMĀD-I ŞEYḤÜ'L-İSLĀM KĀMİL EFENDİ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Ḥabbezā maḥdüm-ı vālā-şān ki Ḥaḳḳ etmiş sezā
İḳtirān-ı kevkeb-i müftī-i 'ālī-himmete
- 2 Ya'nī dāmād-ı cenāb-ı şeyḥü'l-islām-ı güzīn
Dāniş ü 'irfān ile şāyān kemāl-i 'izzete
- 3 Māye-i 'izz ü şeref zāt-ı refī'ü'l-ḳadridir
Neslidir revnaḳ-fezā hem ḥānedān-ı devlete
- 4 Oldu çarḫa rū-nümā bir duḫter-i sa'd-aḫteri
Kim sezādır dāye olsa Zühre ol meh-ḫal'ata
- 5 Nüh-şādef güyā ki bir mehd-i şādefkārīsidir
Kevkeb-i dürrī desem lāyık o gevher-ḳıymete

^{ci} Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.

[25] M.V/14, FB.76a

ⁱⁱ Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.

[26] M.V/14, FB.76a

- 6 Vehbiyā olsun o mihr-i meh-liḳā her rûz u şeb
Lem'a-pâş-ı mes'adet zātü'l-burûc-ı 'işmete
- 7 Şubḩa dek encüm şumâr oldum bu şeb târîḩ için
Mâh-ı nev oldu ḩadîce âsumân-ı rif'ate^{ciii}

[27]

TÂRİḩ-İ VİLÂDET-İ DUḩTER-İ SER-BEVVÂBİN AḩMED AĒA
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Meḩḩar-i ehl-i me'âlî Aḩmed AĒa kim odur
Pertev-i iḳbâl ile ḩurşîd-i burc-ı 'izz ü şân
- 2 Ol Şüreyyâ-rif'atîñ ḩadr-i mu'allâsı bülend
Müncelîdir zât-ı mes'ûdunda feyz-i müste'ân
- 3 Kevkeb-i dürrî gibi bir duḩter-i sa'd-aḩteri
Oldu envâr-ı şerefle 'âleme pertev-feşân
- 4 ḩayr-evlâd olduğundan eyleyip evvel şitâb
Müjde-i ta'ḩîb-i maḩdümân ile geldi hemân
- 5 ḩırz-ı ta'vîzât-ı Rabbânî nigeḩbânliḩ edip
Zât-ı vâlâ-ḩadrine olsun melâ'ik ruḩye-lü'ân
- 6 Tâ ebed ḩılsın sa'âdetle anı Rabb-i Kerîm
Vâlideyni ile ma'mûr u mu'ammer kâmrân
- 7 Vehbiyâ târîḩi ol mihr-i münîr-i 'işmetiñ
Nûrdur oldu Ruḩiyye nesl-i Aḩmed'den 'ayân^{civ}

^{ciii} Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.

[27] M.V/14, FB.76b

^{civ} Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[28]

TĀRĪḤ-İ REFTEN-İ ZÜLĀLĪ EZ-ÜSTĀDĀN-I ŞU‘ARĀ-YI EZĀBĪKE
BE-CENĀB-I BUḤĀRĀ

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Zülālī-i süḥan-perver Sitanbul'dan Buḥārā'ya
Vaṭan şevķiyle seyl-āsā aķıp gözden nihān oldu
- 2 Dedim Baḥr-ı Siyeh'den ‘azm edince Vehbiyā tārīḥ
Zülālī Māverā’ü’nnehr’e deryādan revān oldu^{cv}

[29]

TĀRĪḤ-İ TA‘MİR-İ CĀMĪ‘-İ EL-ḤĀC ‘ALĪ AĞA YEŅİŞEHR-İ AYDIN

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Bi-ḥamdi’llāh ki mi‘mār-ı mürüvvet eyledi ābād
Dil-i ‘aşık gibi vīrān iken bu cāmī‘-i pür-nūr
- 2 Anı ma‘mūr edenler nā’il olmaz mı meşübāta
Ki ta‘mīr-i mesācid ecri Ḳur’ān'da ola mezkūr
- 3 Sa‘ādetlerle Sa‘du’llāh Efendi ḥākim-i belde
Edip a‘yān u eşraf ile birgün himmet-i mevfūr
- 4 Yeñiden etdiler eski ‘ibādetgāhı ābādān
Yeñişehr ehliniñ bu sa’y-i bī-hemtāsıdır meşķūr
- 5 Cihānda gerçi dilşād oldu cümle mü’minīn ammā
Olur ‘uķbāda rūḥ-ı bānī-i evvel daḥi mesrūr
- 6 ‘İbādet oluna mādām bu cāmī‘de Allāh'a
Ola iḥyāsına sa’y eyleyenler ḥayr ile me’cūr

[28] M.V/14, FB.76b

^{cv} Ebced hesabıyla H.1195/M.1781 tarihine tekabül etmektedir.

[29] M.V/15

- 7 Cemā'at cem' olup Vehbī oğur cevher gibi tārīḥ
Kılındı Cāmi'-i Hācī 'Alī Ağa yeñi ma'mūr^{cv}

[30]

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I LALA MAḤMŪD BEG KETHUDĀ-YI ḤĀZRET-İ
VĀLĪDE-İ SULTĀN SELĪM ḤĀN

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Mağfired-vāye-i Ḥayy-ı ebedī Maḥmūd Beg
Ki anıñ ḥaşlet-i maḥmūdesidir nā-ma'dūd
- 2 Ḥidmet-i pādişehān ile bulup 'izz ü şeref
Rütbe-i sāmīye-i rif'ate etmişdi şu'ūd
- 3 Öyle bir gevher-i tābendeye lala idi kim
Kevkeb-i dürri-i gerdün gibi mişli nā-būd
- 4 Ḥazret-i vālide-i pādişeh-i devrāna
Kethudālīk şerefi bahtına vermişdi su'ūd
- 5 Sīr olup ḥ'ān-ı firāvān-ı fenādan āḥir
Kıldı meyl-i ni'am-ı bākīye-i dār-ı ḥulūd
- 6 *İrci'*^{cvii} emrine *lebbeyk*^{cviii} deyip oldu hemān
Vāşıl-ı mā'ide-i raḥmet-i Rabb-i ma'būd
- 7 Gül-i tārīḥin eder kaṭre-i eşkim sīr-āb
Sāḥa-i bāğ-ı cinān ola maḥām-ı Maḥmūd^{cix}

^{cv} Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

[30] M.V/15, FB.76b

^{cvii} "Dön!", Kur'ân-ı Kerîm, Fecr (89)/27.

^{cviii} "(Allah'ım emret) emrine hazırım." Haccın sıhhatinin şartlarından olan bu söze telbiye denir. Daha geniş bilgi için bk. M. Yılmaz, a.g.e., s.107-108.

^{cix} Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplamı H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[31]

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I ḤANĪFE ḤĀNİM HEM-SER-İ ḤEKĪMBAŞI-ZĀDE
‘ALĪ PĀŞĀ

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Şadr-ı ‘alī-şān ‘Alī Pāşā-yı cennet-meskeniñ
Eyledi bānū-sarāy-ı ‘işmeti ‘adni mekân
- 2 Lāne-i ‘adne şafā-yı bāl ile pervāz eder
Naḥl-i Ṭübā üzre ṭutdu mürğ-i rūḥu āşiyān
- 3 Bīve-i dünyā-yı dūndan geldi nuşret rūḥuna
Şoḥbet-i dūşīzegān-ı ḥūr-ı ‘īne atdı cān
- 4 Mālikī gösterme yā Rab dīn-i Aḥmed ‘aşkına
Rüz-ı maḥşer Bū Ḥanīfe Şāfi‘i ola hemān
- 5 Bāb-ı firdevsi açıp Rıḍvān dedi tārīḥini
Cāy-ı ‘lāsı Ḥanīfe Ḥanım’ın oldu cinān^{cx}

[32]

DĪGER

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

Rūḥ-ı Firdevsī demiş iḥlāş ile tārīḥini
Cāy-ı ‘ulyāsı Ḥanīfe Ḥanım’ın ola cinān^{cx}

[31] M.V/15, FB.77a

^{cx} Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[32] M.V/16, FB.77a

^{cx} Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[33]

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I ZEVCE-İ ḤV'İŞ
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 O merḥūme belī dārü's-sürūra eyledi rıḥlet
Ne çäre beyt-i ḥüzn oldu mekânı ḳalb-i mağmūmuñ
- 2 Ḳalemdeñ ḳatre-i ḥün aḳdı yazdıḳda bu tāriḥi
Maḳāmin eyle yā Rab cennet-i firdevs Gülsūm'un^{cxii}

[34]

TĀRĪḤ DER-FETH-İ MIŞR-I ḲĀHİRE MUSAMMAṬ BE-SİTĀYİŞ-İ
SULTĀN SELĪM ḤĀN NÜVİŞTE BÜD *
[müstef'īlün / müstef'īlün / müstef'īlün / müstef'īlün]

- 1 Şāhenşeh-i Ḥayder-şiyem İskender-i Dārā-ḥaşem
Bālā-nişīn-i taḥt-ı Cem 'ālī-himem Sulṫān Selīm
- 2 İlhām-ı Ḥaḳḳ'ın maḫarı şāhān-ı dehrin serveri
Zāt-ı 'adālet-perveri feyz-āver-i luṫf-ı 'amīm
- 3 Hem pādīşāh-ı kāmkar hem Ḳahramān-ı rüzgār
'Adl ü keremle nāmdār ṫab'-ı selīmi müstaḳīm
- 4 Eṫvār-ı müsteşnāsına tedbīr-i bī-hemtāsına
Re'y-ı cihān-ārāsına ḫayrān olur 'aḳl-ı Ḥakīm
- 5 Oldur imām-ı müslimīn zıll-i Ḥudāvend-i Mu'īn
Pīrāye-i dünyā vü dīn ḡayret-keş-i şer'-i ḳadīm

[33] M.V/16, FB.77a

cxii Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[34] FB.80a, K.10a¹

* Başlık: Tārīḥ-i feth-i Mısr ve İskenderiyye K.

- 6 Şad şükr kim kıldı Hüdâ ol şâhı manşûru'l-livâ
Ġayretle etdikde ġazâ fetġ etdi iġlîm-i 'azîm
- 7* Ġâzî oġutdu nâminî şevketle aldı kâminî
Şemşîr-i ġûn-âşâmını çekdi 'adûya 'an-şamîm
- 8 Rûġ-ı Resûlu'llâhî şâd etdi bu a'lâ-yı cihâd
Tebşîr ile kıldıġda yâd ol ravzadan peyk-i nesîm
- 9 Olduġda tıġı mûncelî nûr-ı zafer oldu celî
Kıldı Selîm-i evveli ġûlzâr-ı cennetde besîm
- 10 Maġfî ġıyânetle hemân naġz eyleyip 'ahd ü emân
İġlîm-i Mışr'a nâgehân girmişdi küffâr-ı le'îm
- 11 Ĥaġ lutf-ı mevfûr eyledi İslâmı manşûr eyledi
Küffârı maġhûr eyledi cumhûrunu kıldı 'adîm
- 12* Te'sîr-i ism-i Ĥâhire ġûkmün çıġardı zâhire
Mûmkin mi ġalmaġ kâfire böyle bir iġlim-i cesîm
- 13 Ol şehriyâr-ı dâdger çün dîn için etdi sefer
Buldu o küffâra zafer te'yîd edip Rabb-i Kerîm
- 14 Emr-i cihâda ġayreti âfâġa verdi şöhreti
Oldu cihâna şavleti dehşef-fezâ-yı ġavf u bîm
- 15 Tevfîġ-i Bârî yâveri Ĥıẓr-ı hidâyet rehberi
Kıldı dil-âver 'askeri tedmîr-i a'dâ-yı zemîm
- 16* Geġdi kılıcdan ser-te-ser ġalmadı düşmeden eşer
Bulmadılar ġayrı mefer *bi'se'l-maşîr*^{cxiii} oldu caġîm

* 7: ġûn-âşâmını: ġûn-efşânını FB.

* 12: böyle bir: bir öyle K.

* 16: mefer: maġar FB.

^{cxiii} "Ne kötû bir yer.", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara (2)/126.

- 17* Ber-vefķ-i dil-h^vāh-ı merām olundu aħz-i intiķām
A'dā-yı dīni bi't-tamām seyf-i ğuzāt etdi dü-nīm
- 18 Şāh-ı cihāndır ced-be-ced kılsın anı Rabb-i Şamed
Bā-ōmr ü iķbāl-i ebed taħt-ı sa'adetde muķīm
- 19 Ol hüsrev-i ğitī-sitān olsun hemīşe kāmran
Turduķça bu mülk-i cihān iclāl ü şevket müstedīm
- 20 Tārīķ-i fethi Vehbiyā kıldım dü-mışra'la edā
'Afv-ı kuşūr eyler recā bu 'abd-i dā'ī-i ķadīm
- 21* *İskender-āsā Mışr hem evvelce ķahr ile alıp
İskenderiyye Ķal'asın aldı bu demde Şeh Selīm^{cxiv}*

[35]

TĀRĪĶ-İ DİĞER DER-FETH-İ MİŞR BE-SĪTĀYİŞ-İ SULTĀN SELĪM HĀN*

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Fütühātīnla 'ālem şādumān şevketlü hünkāрім
Küşāde-ţab' olup halk-ı cihān şevketlü hünkāрім
- 2 Yeñiden feth edip Mışr'ı ğazā etdiñ mübārek bād
Mu'īniñ oldu Rabb-i müste'an şevketlü hünkāрім
- 3 Yine İskenderiyye Ķal'asın aldıñ desin 'ālem
Saña İskender-i devr-i zamān şevketlü hünkāрім

* 17: olundu aħz-i intiķām: alındı aħz ü intiķām FB.

* 21: -FB.

^{cxiv} Ebced hesabıyla H.1215/M.1801 tarihine tekabül etmektedir.

[35] FB.80b, K.10b

* Başlık: Ķaşīde-i Fethiyye-i Vehbi-i İlahī Der-Menķabet-i Ğazā-yı Ekber Hāzret-i Zıllu'llāhī
K.

- 4 Ğazā-yı Bedr'i yād etdirdi tāb-ı berķ-i ŧemŧĩriñ
Olup 'ayyūķa dek pertev-feŧān ŧevketlü ħũnkārim
- 5 Yazılısın sũre-i *innā fetahna*^{cxv} tũĝiñe ŧimdi
Ki 'avn-i Ħaķ bu nuŧretle 'ayān ŧevketlü ħũnkārim
- 6* Muķaddes ħıttayı taħtĩr kıldıñ ħirk-i mũŧrikden
Pesend etdi felekde ķudsiyān ŧevketlü ħũnkārim
- 7 Selĩmũ'l-ķalb sulţān-ı cihānsın Ħaķ seni kılmıŧ
Mũsellem server-i ŧāhenŧehān ŧevketlü ħũnkārim
- 8 Ğazā tebrĩk eder ecdādıña firdevs-i a'lāda
Gũrũhuyla varıp kerrũbiyān ŧevketlü ħũnkārim
- 9* Selĩm-i evveli ŧād eylediñ nev-fetħ-i Mıŧr ile
Aña tebŧĩr edip ħũr-ı cinān ŧevketlü ħũnkārim
- 10 Hem etdi rũħ-ı pāk-i Muŧtafā Ħān'a daħi mũjde
O demde zũmre-i rũħāniyān ŧevketlü ħũnkārim
- 11 Ħudā ħayru'l-ħalef kılmıŧ seni ābā vũ ecdāda
Seniñle faħr eder bu ħānedān ŧevketlü ħũnkārim
- 12 Yine iķlĩm-i Afrĩķā'yı aldıñ oldu 'unvāniñ
Ħaķĩķatde ŧeh-i ĝĩtĩ-sitān ŧevketlü ħũnkārim
- 13 Muķaddem ķurma ħısnıñ hem alıp ķal'a kũŧād etdiñ
Bu nām u ŧāna reŧķ eyler ŧehān ŧevketlü ħũnkārim
- 14 Kıılıcıñ 'arŧa aŧdıñ sāyesi tāk-ı sipihr ŧzre
Nũmāyāndır miŧāl-i Kehķeŧān ŧevketlü ħũnkārim

^{cxv} "Biz (sana) fetih verdik.", Kur'ān-ı Kerĩm, Fetih (48)/1.

* 6: mũŧrikden: a'dādan FB.

* 9: -FB.

- 15 Cihâda cehdiñ emr-i *câhidû*^{cxvi} ya imtişâl üzre
Rızâ'u'llâh içündür bî-gümân şevketlü hünkârim
- 16 Hücüm etmişdi küffâr-ı Firencih nâgehân Mısr'a
Hıyânetle mişâl-i reh-zenân şevketlü hünkârim
- 17 Çekip şemşiriñi kırdıñ geçirdiñ cümlesin anıñ
Ki sensin hüsrev-i şâhib-ķırân şevketlü hünkârim
- 18 Nişân-ârâyî-i menşûr-ı iclâliñle maħv etdiñ
'Adûda ҡalmadı nâm u nişân şevketlü hünkârim
- 19 Maķâm-ı mâh-ı Ken'an'ı bu nuşret etdi nûrânî
Ki zulmet küfrünü ҡıldıñ nihân şevketlü hünkârim
- 20 Çıķardıñ râh-ı hacdan hâr u hâşâk-i muğaylânı
O mülkü eylediñ nev-gülsitân şevketlü hünkârim
- 21* Cüyüş-ı yem-hurüşu baħr u berden sũ-be-sũ birden
Mişâl-i Nîl edip Mısr'a revân şevketlü hünkârim
- 22 'Adũyu eylediñ Fir'avn-veş ğarķ-ı yem-i hũn-âb
Ne ҡanlar şaçdı tiĝ-i ğâziyân şevketlü hünkârim
- 23 Şadâ-yı ra'd-ı tũpuñ tũtdu âfâķı meħâbetde
Olup lerzân zemîn ü âsumân şevketlü hünkârim
- 24 Mişâl-i şâ'ıķa gökden inip her kelleye gülle
Başın ķurtarmadı ol ser-ķeşân şevketlü hünkârim
- 25 Uçurduñ sũy-ı deryâdan açıp 'Anķâ gibi şehbâl
Sefâ'inler küşâde-bâdbân şevketlü hünkârim

^{cxvi} "Çalışınız.", Kur'an-ı Kerim, Hac (22)/78.

* 21: yem-hurüşu: nev-hurüşu FB.

- 26 Mühimmât ile her alyon anatlı al'adır gūyā
Ĝuzāt-ı Őāhbāza āŐiyān Őevketlū ħūnkārim
- 27 Hezārān cūnd-i mūmtāz eylediñ her oradan me'mūr
Dil-āver tīĝ-i ĝayret der-miyān Őevketlū ħūnkārim
- 28 Neheng-i MıŐr-veŐ bir bir hūcūm etdi 'adū ūzre
O ĝayret-pīŐe-i zūr-āverān Őevketlū ħūnkārim
- 29 Őeyātīn-i 'adū a'r-ı zemīne girdi ħavfından
Olup cūnd-i melek nuŐret-resān Őevketlū ħūnkārim
- 30 Edip te'Őīr ism-i āhire kūffār-ı mahūra
ırıldı aħr ile ol cāniyān Őevketlū ħūnkārim
- 31 Beāyā-ı sūyūf-ı ĝāziyān *eyne'l-mefer*^{cxvii} gūyā
Reh-i nīrāna gitdi nīm-cān Őevketlū ħūnkārim
- 32 Degil ihrām taŐ dikdi mūcevher tīĝ-i ħūn-pāŐīn
azā-yı MıŐr-ı himmetle hemān Őevketlū ħūnkārim
- 33 Bi-amdi'llāh 'adūdan intiām aldıñ meserretle
Pūr oldu sāa-i kevn ū mekān Őevketlū ħūnkārim
- 34 Ne semte 'azm ederse mevkib-i ibāl ū iclālīn
Rikābīnda zaferdir hem-'inān Őevketlū ħūnkārim
- 35 MiŐāl-i genc-i bād-āver getirdi Őura-i tevfi
Yine erzā-ı MıŐr'ı rāyĝān Őevketlū ħūnkārim
- 36 Bulunsa zinde Tātārān ĝibi bu feth-i tebŐire
Olurdu mūjde-ber Cengīz Ĥān Őevketlū ħūnkārim

^{cxvii} "Kaacak yer nereye!", Kur'ān-ı Kerīm, Kiyāmet (75)/10.

- 37 Bu dehşet Çār u Çāsār'ı duçār-ı havf edip nāçār
Alāmān düşmeni der el-amān şevketlü hünkārim
- 38 Gidip Īrān'a Tūrān'a daḥi bu şīt-i hevl-engīz
Eder Efgāniyān belki fiğān şevketlü hünkārim
- 39 Eger re'y almasa havf ile Rāy-ı Hind nīm-ceyşīn
Olur rāyet-keş-i Hindūsitān şevketlü hünkārim
- 40 Sen ol Rüstem-şecā'at Cem-ḥaşem şafder-şiyemsin kim
Ṭayanmaz ḳahrīna şad Ḳahramān şevketlü hünkārim
- 41* Eder biryān erip gāv-ı zemīne nevḳ-i pūr-tābīn
Dikerseñ hısm ile ḥāke sinān şevketlü hünkārim
- 42 Hedef eyler müzerkeş-ṭabla'-i ḥurşīdi fī-gerdūn
Alırsın ḳabzaya tīr ü kemān şevketlü hünkārim
- 43 Geçirdiñ ḥaṭveden nūr-ı başār-veş ablaḳ-ı çarḥı
Edince berḳ-ı raḥşīn zīr-rān şevketlü hünkārim
- 44 Görürse ḥamle-i şīrāneñi naḳşın peleng elbet
Döker mānende-i berg-i ḥazān şevketlü hünkārim
- 45 Vücūduñ sāye-i Ḥaḳ'dır ki feyz-i zıll-i 'adliñle
Cihānda emn ü rāḥat müstebān şevketlü hünkārim
- 46 Nevāl-i ḥ'ān-ı cūduñdan ṭama' hem sīr-çeşm oldu
Nedir bu ni'met-i bī-imtinān şevketlü hünkārim
- 47 Degil yek rūze şarf-ı dest-i gevher-pāşīna kāfī
Firāvān māye-i deryā vü kān şevketlü hünkārim

* 41: -FB.

- 48 Cihāna yağdırınca ebr-i nīsān gibi gevherler
Şadefler hem küşād eyler dehān şevketlü hünkārim
- 49 Hezārān şā'ir-i üstād tertīb etse şad dīvān
Olunmaz biñde bir vaşfıñ beyān şevketlü hünkārim
- 50 Şeker-hālîk edip Vehbî kuluñ ammā hamūş olmaz
Odur bir tūṭî-i şīrīn-zebān şevketlü hünkārim
- 51 Ğubār-ı āsitānıñdan ne çāre dūr düşdüm hayf
Degil 'aynımda kuḥl-i İsfahān şevketlü hünkārim
- 52 Żarūret mess edip nāçār ğurbet ihtiyār etdi
Bu pīr-i bī-mecāl ü nā-tüvān şevketlü hünkārim
- 53 Erer bu zerreye her kıanda olsa medd-i iḥsānıñ
Olursa mazḥar-ı luṭfuñ her ān şevketlü hünkārim
- 54 Cenāb-ı şeyḥü'l-islāmıñ himemle kıılmasa şefkat
Olurdu ḥāl-i zārım pek yaman şevketlü hünkārim
- 55 Devām-ı 'ömr ü iḳbālīñ içün celb-i du'ā eyler
Ḥulūş ile o 'ıffet-rāstān şevketlü hünkārim
- 56 Zamānıñ Bu'ssu'ūd'u olduĝu 'indiñde zāhirdir
Ki sensin pādīşāh-ı kıadr-dān şevketlü hünkārim
- 57* Du'ā-yı devletiñ hengāmıdır ki oldu āmāde
Melā'ik 'arşda āmīn-künān şevketlü hünkārim
- 58* Devām üzre serīr-i salṭanatda Ḥaḳḳ ede iḥsān
Ebed iḳbāl ü 'ömr-i cāvidān şevketlü hünkārim

* 57: oldu āmāde: el-amān oldu FB.

* 58: -FB.

59 Mü'ebbed zātūnı te'yīd Bārī eylesin her dem
Nice fetḥ ü zaferle kāmran şevketlü ḥünkārım

60 Ḥudā 'īd-i meserret eyleyip her rüz-ı fīrūzuñ
Ḳuluñ ḳurbānıñ olsun düşmenān şevketlü ḥünkārım

[fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün]

61* Müstecāb olsun İlahī bu du'ālar āmīn
Ḳıl o ḥākān-ı cihānbānı ḥaḫālardan emīn

[36]

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ilün]

O müşīr-i müşterī-tedbīr-i ḥurşīd-i felek
Sen bir aḫḳar zerre-i nāçīzsin ey ḥāksār

Vehbiyā ḥaddiñ degildir pey-revī-i āşafī
Rüy-māl et sāḫa-i 'afva be-vech-i i'tizār

* 61: Kasidenin dua makamında farklı vezin ve kafiyede bu beyit var.

[36] FB.81b, K.75b

İBTİDÂ'-İ ĞAZELİYYÂT*

(bi'smi'llâhi'rrahmâni'rraḥîm)
[fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

Yâ İllâhî ne söylerim bilmem
Etdim enfâs-ı 'ömrü cümle tebâh

Eyle âḥîr nefesde luṭfuñla
Ḳavlimi *lâ ilâhe illa'llâh*^{cxviii}

ḤARFÜ'L-ELİF
^[1]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 Ol şâh-ı ḥüsne bu dil-i dîvâne ibtidâ
Çıkdı tazallüm etmege dîvâna ibtidâ
- 2 Gülden varaḳ varaḳ sabaḳ aldı hezârımız
Etdi edeble ders-i Gülistâna ibtidâ
- 3 Dem-sâzî-i nevâ-yı cihân-süz-ı 'aşḳ ile
Nây-ı ḳalem de eyledi efgâna ibtidâ
- 4 Evvel edâ-yı şükrü görülsün bu ni'metiñ
Etmek revâ mı besmelesiz ḥ'âna ibtidâ
- 5 Vehbî bu 'arşanıñ niçe çâpük-süvârı var
Çıḳma semend-ı ṭab' ile meydâna ibtidâ

* M.VI/2, FB.82b, K.18b

^{cxviii} "Allah'tan başka ilah yoktur." anlamında kelime-i tevhit.

[1] M.VI/2, FB.82b, K.18b

[2]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 *Ḳad enāru'l-ḥubbi fi'ekbādinā cemrū'l-ğazā*
Var mıdır yanmağdan özge çäre bā-ḥüsn-i rızā
- 2 *Fāte 'ömrī bi'n-nevā yā lehfe min-farḡi'l-hevā*
Yok mu āyā müddet-i eyyām-ı hicre inḳizā
- 3 *Lā telümnī bi'ş-şabā yā men li-'azlī ḳad nevā*
Çünkü tā rüz-ı ezelden böyledir ḥükm-i ḳazā
- 4 *Men etā ḥavle'l-ḥimā min nehci sıdḳin mā-ğavā*
Gerçi kim rāh-ı talebde ḥayli vāsi'dir ḳazā
- 5 *Fe'skübi' yā 'ayne ḥattā tenḡafī nāre'l-cevā*
Vehbiyā sūz-ı maḥabbet böyle etmiş iḳtizā

[3]

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 *Ḥāl-i ruḡa cāy-ı nişest olmuş süveydā cā-be-cā*
İn ḥabbetü's-sevdā besest der-kiştār-ı dil me-rā
- 2 *Bīhüde çekdik çün ta'ab bir reh-nümā yok mu 'aceb*
Māndīm der-rāh-ı taleb ser-menzil-i cānān kücā
- 3 *Ey Yūsuf-ı gül-pīreheh olsun meded zülfüñ resen*
Üftāde der-çāh-ı zeḳan dil-teşneem bi'-dest ü pā
- 4 *Luḡf et çıkar pīrāheni göster o gül gibi teni*
Cān-ı menī cān-ı menī ḥ'āhem şevem yek-ten tu-rā

[2] M.VI/2, FB.82b, K.18b

[3] M.VI/3, FB.82b, K.19a

5 Vehbî ne buldum hem-nefes ne kimse oldu dâd-res
Der-râh-ı ğam hem-çün ceres kerdem besî feryâdhâ

[4]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

1 Vişâliñ ‘îdiniñ cân ile kıan hayrânıyız cânâ
Bıçağdan geçme ol hürrem-demiñ kurbânıyız cânâ

2 Lebiñ ol kıı‘a-i yâķûtdur kim seyr edip haıttın
Debîr-i meşķ-i ta‘lîm-i haı-ı reyhânıyız cânâ

3 Bu tuğrâ gibi kaşlar var iken menşür-i hüsniñde
Şeh-i nâz u ‘itâbiñ bende-i fermânıyız cânâ

4 Ağırlarsañ bizi seng-i melâmetle ağırlarsın
Sarây-ı hüsniñün pek tafralı mihmânıyız cânâ

5 Meded hıfz eyle zîr-i dâmeniñde şarşar-ı ğamdan
Cihâniñ nür-ı şem‘-i meclis-i ‘irfânıyız cânâ

6 Anıñçün çâr-mevc-i ıztırâba düşmüşüz böyle
Güher var şinemizde ma‘rifet ‘ummânıyız cânâ

7 Kılarsa adımız bâķî kılır Vehbî deyü yoğsa
Fenâ dünyâda Bâķî gibi biz de fânıyız cânâ

[5]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 Nefes-i Âl-i ‘Abâ aldı meger bād-ı şabâ
Ki nihâlânı eder sebz-ser ü sebz-ķabâ

[4] M.VI/3, FB.83a

[5] M.VI/3, FB.83a

2 Hüdhd-i şevk ile dildāra uçurdum kâgıd
Bilmem āyā getirir mi nebe'-i mülk-i Sabā

3 Cezbe-i 'aşk u hevā 'āşıkā çok reng eyler
Vechi var zerd ü nizār olsa eger kāhrübā

4 O şehiñ cümle yemīninde yesārında yürür
Bir alāy 'āşık-ı āvāre mişāl-i ğurebā

5 Vehbiyā mevhibe etmezse cenāb-ı Vehhāb
Ola hep naqş-ı mesā'ī-i emel maḥv u hebā

[6]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 Muraşşa'-tāc-ı Cemşīd'e berāberdir ser-i mīnā
Mey-i la'līn ile memlū kadeḥdir efser-i mīnā

2 Şeb-i tār-ı ğamiñ mehtāb u şem'-i meclis-efrūzu
Ziyāsı sīne-i sākī fūrūĝ-ı aḥter-i mīnā

3 Cem'iñ āyīnini icrāya etmiş 'ahd ü peymānı
Eder ḥükmün revān peymānelerle dāver-i mīnā

4 Kāpar çeşmin görünce zāhid-i ef'ī-nigeh ğüyā
Zümüröd ma'denindendir meger kim cevher-i mīnā

5 Yürütmez zevrağ-ı şahbāyı cūş-ı 'ālem-i āba
Sebük-destī ile rıtl-ı girān-ı lenger-i mīnā

6 Eder tābende şubḥ-āsā şeb-i deycūr-ı endūhu
Beyāz-ı gerdeniñ gösterse şem'-i ḥāver-i mīnā

[6] M.VI/3, FB.83a

- 7 Mişāl-i gerden-i dilber ki hūn-ı ‘aşık içmişdir
Açar reng-i şarābı perde-i nāzükter-i mīnā
- 8 Niçe hemşīre-i hem-zād olurdu duhter-i rezle
Hum-ı ābisten-i mey olmasaydı māder-i mīnā
- 9 Tehī kıalmaz dil-i rūşen-şafā-yı ‘aşkıdan Vehbī
Bunu işrāb eder olduqça bāde-zīver-i mīnā

[7]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Her seher rūşen eder çeşm-i dil-i zārı şabā
Getirip bād-ı hevā hāk-i reh-i yārı şabā
- 2 Būy-ı gülden kafes-i bülbulü koymaz hālī
Künc-i hāşretde unutmaz o giriftārı şabā
- 3 Henüz açılmadı bir kimseye ol gönçe-lebim
Daği şemm eylemedi bu gül-i ruhsārı şabā
- 4 Balsa Çīn'e götürür şemme-i zülf-i siyehin
Terbiyet etmek için nāfe-i Tātār'ı şabā
- 5 Tırrası sünbülede beste-i zencīr ister
Vehbiyā kıлма nevā-senci-i eş‘ārı şabā

[8]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 O māh olursa süvār-ı semend-i istiğnā
Ġazāl-i mihrī eder der-kemend-i istiğnā

[7] M.VI/4, FB.83b

[8] M.VI/4, FB.83b

- 2 Hırām-ı nāz ile kūtāh ede ad-i servi
Gelirse bāa o nal-i bülend-i istinā
- 3 Ha-āver olsa da unc u delāl ile eyler
Hezār sāde-ruu ri-and-i istinā
- 4 Kemer gibi arılırdım diri olmasa ger
Miyāna ti-i sitem bend bend-i istinā
- 5 Gūrūh-ı ‘ivegerāndan o nāzenīni hemān
Begendi Vehbī-i mūkil-pesend-i istinā

[9]

[mef‘ūlü / fā‘ilātü / mefā‘īlü / fā‘ilün]

- 1 Ol ‘ivekārīn etdiği hep nāzdır baa
Zātında cevri o ise de azdır baa
- 2 em-āināl eylemiş ayāra amzesi
īmā eden de ora o ammāzdır baa
- 3 Mūkil degil mi aydı raībā o āfetin
Kebg-i derī ise saa ehbāzdır baa
- 4 Pūr-nāle eyleyen dilimi zam-ı sīnedir
Bu namelerde ney dai dem-sāzdır baa
- 5 Feryād edince hār-ı cefā-yı zamāneden
Bī-āre ‘andelīb hem-āvāzdır baa
- 6 Ben ol Hümā-yı himmetim evc-i felekde kim
Bāl-i ikeste ehper-i pervāzdır baa

[9] M.VI/4, FB.83b, K.19a

7 Bezm-i süḥande meşreb-i Ḥâfız'la Vehbiyâ
Bu neş'eyi veren mey-i Şîrâz'dır baña

[10]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Mest-i nâzım şıḳlet-i bûs u kenâr etmem saña
Bezm-i 'ayşî mâye-i renc-i ḥumâr etmem saña

2 Seng-i âzârînla mînâ-yı dilim etdiñ şikest
Bilmiş ol ancaḳ a zâlim inkisâr etmem saña

3 Teşne-leb ḳalsam da bu gülşende ey ebrû-siyeh
Lâle-veş 'arz-ı derûn-ı dâğ-dâr etmem saña

4 Ey felek bîḥûde gösterme ḥamîde ḳaddiñi
Mînnetim yoḳ ḳıl ḳadar teklîf-i bâr etmem saña

5 Feyz-i Ḥaḳ gibi degildir ḥâside dersem nola
Vehbiyim Vehbî nice ben iftiḥâr etmem saña

[11]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 Pek egri baḳdı âh o ḳaşî kemân baña
Tîr-i nigâhı vermedi hergiz emân baña

2 Ḳıldı raḳîbi maḳsim-i ḥüsnünde ḥişsemend
Sehm-i cefâ mıdır düşen ancaḳ hemân baña

3 Şimdi niçün mu'âmele bîgâne tarzdır
Çoḳ âşinâlık eyler idiñ bir zamân baña

[10] M.VI/5, FB.84a, K.19a

[11] M.VI/5, FB.84a

4 Üftâdeyim belî kıad-i mevzûn-ı dilbere
Şâ'ir isem de bunda düşer mi yalan baña

5 Vehbî 'aceb mi eyler isem tâze ihtiyâr
Pîr oldum işte şimdi gerekdir civân baña

[12]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Nice ben olmayayım saña yana yana fedâ
Kendisin eyler iken şem'aya pervâne fedâ

2 Her ser-i müyuña ey şüh-ı perîşân-kâkül
Dil-i şad-çâk-veş olsun niçe biñ şâne fedâ

3 Cânı teslîm ederim gelse hayâlîñ dilime
Hânedân etse nola varını mihmâna fedâ

4 Ol fedâyi-i reh-i 'aşk benim kim etdim
'Ömrümün mâhaşalın bir şeh-i hübâna fedâ

5 Seng-i âzârına ol tıfl-ı cefâ-âmûzuñ
Sırrımı eylemesin mi dil-i divâne fedâ

6 Âsiyâb-ı felekiñ gerdîşi 'aynımda degil
Eyledim kendimi bir âfet-i devrâna fedâ

7 İşte koç başıña kıurbân kıuzucağım diyerek
Dem-i 'îd eyleyeyim cânımı cânâna fedâ

8 Zâhidiñ verdiği peymâne şikest-âver olup
Sâkıyâ eyle bize bir iki peymâne fedâ

[12] M.VI/5, FB.84a

9 Nüh-şadefde bu güher-pāre-i nazma Vehbī
Ola şad-kevkeb-i dürrī gibi dūr-dāne fedā

[13]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

1 Hüs̄n ile felekde benim ol mihr-i dil-ārā
Kim benden eder kesb-i ziyā ğurre-i ğarrā

2 Ben ol gül-i nev-reste-i gülzār-ı cemālim
Şevķimle hezār olmadadır şad-gül-i ra‘nā

3 Bu hüs̄n-i laţif ile benim rüh-ı muşavver
Kim şüretimi görmemiş āyīne-i dünyā

4 Maḥfūz-ı nihān-ḥāne-i gencīne-i hüs̄nüm
Ol cevher-i ferdim ki bulunmaz baña hemtā

5 Güyā dehenim menba‘ıdır āb-ı ḥayātın
‘Uşşāķımı yek-büse-i la‘lim eder ihyā

6 Bir nazra ile ğamze-i Tātār-ı nigāhım
İsterse eder mülk-i dil-i ‘ālemi yağmā

7 Vehbī bu ğazel olsun o şūḥuñ deheninden
‘Uşşāķa hediye yine bir ğonçe-gül-āsā

[14]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 Şanma zevķ-i vuşlatın cānā temennādır baña
Zümre-i ‘uşşāķda olmaķ tesellādır baña

[13] M.VI/6, FB.84b

[14] FB.82a, K.75a

- 2 Ğavṭa-ḥ̄yār-ı lücce-i ğam olsa da ‘aşkıñla dil
Fıkr-i dendānıñ şafā-yı dürr-i yektādır baña
- 3 Ben ḥumār-ālūde-i ‘aşkıñ ne keyfiyyet ki bu
Dürdī-i derd ü maḥabbet keyf-i şahbādır baña
- 4 Sāye-i serve seni tenhā çekip ‘ayş eylemek
Nev-nihālim bāğda zevk-i dü-bālādır baña
- 5 Kim dimāğ eyler gülüñ rengīñi-i ruḥsārına
Rüy-ı alıñ verd-i aḥmerden de büyādır baña
- 6 Dem-be-dem bir lu‘b ile ḥatır-şikestīye sebep
Şīşe-bāzī-i cefā-yı çarḥ-ı mīnādır baña
- 7* Dīde rüşen Vehbiyā kim ḥāk-i pāy-ı āşafī
Ḥamdü l’illāh ‘ayn-ı kuḥl-i rüşenābādır baña
- 8 Mürğ-i ṭab‘ı evcgāh-ı nazm-perver etdiren
İltifāt-ı Ḥazret-i Ṭayyār Pāşā’dır baña
- 9 Ol Hümā-himmet vezīr-i Ḳāf-temkīniñ bu dem
Zıll-i luṭfu sāye-i şehbāl-i ‘Anḳā’dır baña

ḤARFÜ’L-BĀ’

[15]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 Mey iç lebiñde görünsün şarāb içinde şarāb
Bu sūz-ı sīne ile dil kebāb içinde kebāb
- 2 Fünūn-ı şīvede nev-nüşa-i leṭāfetsin
Ḥaṭıñla muşḥaf-ı rüyüñ kitāb içinde kitāb

* 7: K.'da 9.

[15] M.VI/6, FB.84b, K.19b

- 3 Edince girye gül-i rüy-ı hün-feşânın için
Göründü çeşm-i terimde gül-âb içinde gül-âb
- 4 Hevâ-yı zülfün ile âhım ebre peyveste
Semâda oldu hüveydâ şehâb içinde şehâb
- 5 Bizi firâka yakıp olma ğayra germ-ülfet
Revâ mı düzahiyân-vesş ‘azâb içinde ‘azâb
- 6 Şafâ-yı ‘âlem-i âbı çıkar temâşâya
Derûn-ı sâğar-ı meyden habâb içinde habâb
- 7 Kadeh o dest-i muhannâda başka renge girip
Bu güne oldu dü-bâlâ hizâb içinde hizâb
- 8 Sü’âl-i zâhid-i har-ıfnet-i ‘alef-hâra
Verilse kâh revâdır cevâb içinde cevâb
- 9 Nazîre söyle deyü ehl-i nazma ey Vehbî
Kâlemle eyle bu faşl-ı hitâb içinde hitâb

[16]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Gehî ebrü-yı yârı geh ruhun taşvîr eder mehtâb
Hilâlî şekl edip resmin döner tedvîr eder mehtâb
- 2 O tıfl-ı nâzı süd limân deyü zevrağ-süvâr etsem
Yem-i pür-şûru ol şeb reşk-i cüy-ı şîr eder mehtâb
- 3 Ziyâ kesb eyleyip mihr-i ruh-ı dildârdan her dem
Bu mâhiyyetle çeşm-i encümü tenvîr eder mehtâb

[16] M.VI/7, FB.85a

- 4 O meh-rüyuñ görüp dīvānegān-ı zülf-i şeb-günun
Felekde hālesin ser-ḥalka-i zencīr eder mehtāb
- 5 Şeb-i vaşında yārīñ germī-i mey derd-i ser vermez
Tabāşīr ile dūrd-i bādeyi taḥmīr eder mehtāb
- 6 Naḳīşa verdigin ehl-i kemāle devr-i gerdūnuñ
Dirāyetle dehān-ı ğurreden taḫrīr eder mehtāb
- 7 Dil-i Vehbī olur fersūde görse sīne-i yāri
Ketān-ı nā-tūvāna dūrdan te'şīr eder mehtāb

[17]

[fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlün]

- 1 Sevdırir kendiyi 'uşşāka o tıfl-ı mekteb
Gāh *ihlāş*^{cxix} oḳuyup gāhice emr-i *fe'rgāb*^{cxx}
- 2 Cism-i vāḥid olalım dermiş o cān-pāresine
Ḳorḳarım şeyḫi daḫi oldu ḥulūlī-mezheb
- 3 Görse bir kāmēti mevzūn güzeli serv gibi
Begenir toḡrusu üftāde-i şā'ir-meşreb
- 4 Yeter ey ḳanı içine aḳacaḳ pīr-i muḡan
Görelim biz de henüz bākire mi bint-i 'ineb
- 5 Merd iseñ bīkr-i meżāmīne ḳalış ey Vehbī
Şīve-i bīveye meyl etme mişāl-i Zeyneb

[17] M.VI/7, FB.85a, K.19b

cxix Ku'ān-ı Kerīm'in 112. sūresidir.

cxx "(Ancak Rabbine) yönel.", Kur'ān-ı Kerīm, İnşirah (94)/8.

[18]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

- 1 Hün-rîz-i çeşm-i yâra getirdi şarâb h'âb
Tîğ-i nigâhına mey ile verdi âb h'âb
- 2 Düzdîde ğamzesi gibi h'âbîde fitneyi
Rü'yâda görmemiş olalı belki h'âb h'âb
- 3 Hâll eyledim me'âl-i şeker-h'âbı kim bu şeb
Geldi dehende iken o la'l-i müzâba h'âb
- 4 Encüm-şümâr-ı hasret-i rüy-ı münîriñiñ
Âyâ girer mi çeşmine ey mâhtâb h'âb
- 5 Emn ü hużür ümîdini etmem felekde kim
Bî-bâk olur mu zîr-i şikeste-ķıbâb h'âb
- 6 Olsa 'aceb mi ğaflet-i nev-devletân füzün
Sengîn olur dimâğda vaķt-i şebâb h'âb
- 7 Vehbî muţâbıķ olmadı ta'bîri vâķı'a
Çoķ kerre etdi gerçi bizi kâm-yâb h'âb

[19]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Yüz sürdügümü görmedi ol pâyâ münâsib
Üftâde-dile olmadı bu pâyâ münâsib
- 2 Kim biçdi ise bu çemenî sebz-ķabâyı
Boyuncadır ol ķâmet-i bâlâyâ münâsib

[18] M.VI/7, FB.85a

[19] M.VI/8, FB.85b

- 3 Gördükde dedim perçemini taraf-ı ruḥunda
Semmür-ı siyeh-kākülü dībāya münāsib
- 4 Alsın dil-i şad-çâki gehî destine cānān
Bir şānedir ol zülf-i semensāya münāsib
- 5 ‘Uşşāk zihāmından o şeh seyre çıkınca
Bir yer bulamam ben de temāşāya münāsib
- 6 Vaşf etmege bir mışra‘-ı berceste bulunmaz
Ol kām̄et-i mevzūn-ı dil-ārāya münāsib
- 7 Rā kaşları medḥinde olan nazmımı Vehbî
Gördü kalemim yazmağa buraya münāsib

[20]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 Cenāb-ı şeyḥ daḥi nüş ederse köhne şarāb
Şebābı ‘avdet edip tāzeyi öper şab şab
- 2 O şerm-perver-i nāza ziyādedir gāze
Olur ‘izārına gül-güne nāb-reng-i ḥicāb
- 3 Hıaṭ-āver olsa da ebrūsudur perestişgāh
Yıkılsa cāmi‘-i ḥüsnü yerindedir miḥrāb
- 4 Bir iki bñsesin alsam şayar ne çok diyerek
Şayılmaz iken olunsa cefā vñ cevri ḥişāb
- 5 Kim içdi bezm-i cihānda şarāb-ı iḳbāli
Tenñr-ı ğamda dil-i zārı olmadıkça kebāb

[20] M.VI/8, FB.85b

6 Başıret üzredir işte bu baħr-ı miħnetde
Çapar gözün iyice açmadan henüz ħabâb

7 'Înân-gîr-i emel olmadan hemân Vehbî
Eder 'adem seferin âh 'ömr pâ-be-rikâb

[21]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Şarâb-ı dil-küşâdan gördüğüm zevk ü şafâdır hep
Fem-i muṭribde güş etdiklerim ħüsn-i edâdır hep

2 Sevip bir şūħ-ı bâlâ-ķad belâsın buldu dil ammâ
Kimi gördümse bir öyle belâya mübtelâdır hep

3 Ĥaṭ u ħisûya denmek 'anber-i sârâ vü müşg-i Çîñ
Kelâm-ı ħâm u ta'bîr-i ħaṭâ-ender-ħaṭâdır hep

4 İnanma sevdiğim 'arż-ı maħabbet etse de farzâ
Güzeller gibi aħbâb-ı zamâne bî-vefâdır hep

5 Ten-i ħâkî ṭayanmaz rûzgâra gird-bâd-âsâ
Cihânîñ Vehbiyâ âsâyişi maḥv u hebâdır hep

ḤARFÜ'T-TÂ'

[22]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 Ol şūħ mü'ezzinde nedir bu ķad ü ķâmet
Gül câmi'idir semti yürü eyle iķâmet

2 Ĥaṭtı ne güzel noķṭa-i ħâl ise yerinde
Yokdur ser-i mü nüşṭa-i ħüsnünde seķâmet

[21] M.VI/8, FB.85b, K.20a

[22] M.VI/9, FB.86a

3 Ağyārı ser-i cennet-i kūyunda görünce
'Āşıklarınıñ başına kıpmaz mı kıyāmet

4 Açmazdı keremkârlara dest-i ümīdi
Şeyh olsa eger sâlik-i iksīr-i kerāmet

5 Peygüle-i 'uzletdir eger var ise Vehbī
Bu dehr-i pür-āşūbda bir cāy-ı selāmet

[23]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'îlü / fā'ilün]

1 Sākī gelince meclise sāgar-be-dest mest
Sürdüm ayağına yüzümü ben de mest mest

2 Bālā-nişīn-i mesned-i Cem olmağ istemez
Meyhāne gūşesinde yatan rind-i pest mest

3 Cūş u hurūş ile küpe binmez mi bulmasa
Pāy-ı hum-ı şarābda cāy-ı nişest mest

4 Āzürde olma tevbe-şiken olsa zāhidā
Keyf ile belki sāgarı eyler şikest mest

5 Bezm-i ezelde Vehbī-i mestāne-meşrebi
Etmiş bu güne neş'e-i cām-ı elest mest

[24]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

1 Dil olmasa perverde-i Bihzād-ı maḥabbet
Olmazdı bu şūret ile üstād-ı maḥabbet

[23] M.VI/9, FB.86a

[24] M.VI/9, FB.86a

- 2 Bülbül seherî jāleyi tesbîh edip elde
Teshîr-i gül için çeker evrād-ı maḥabbet
- 3 Ey şūh ḡam-ı ḡaddîñ ile şerḡa-i sînem
Bir bir çemen-i ‘aşḡda şimşād-ı maḥabbet
- 4 Seylāb-ı sirişk eylemese sūziş-i itfā
Dünyāyı yaḡar āh-ı ‘alev-zād-ı maḥabbet
- 5 Bir āfet-i şîrîn-dehenîñ şevḡkine Vehbî
Oldum yine kūh-ı ḡama Ferhād-ı maḥabbet

[25]

[mef‘ülü / mefā‘îlü / mefā‘îlü / fe‘ülün]

- 1 Var dāmen-i Yūsuf gibi bir pāk etek tüt
Ammā ki şaşın çıkmasın elden anı pek tüt
- 2 Ben bu gece niyyetliyim ol h̄vān-ı vişāle
Zāhid yürü sen şübhe ile rûze-i şek tüt
- 3 Tuzlu oturur şoñra şaşın kıyma kebāba
Ey rind-i mey-āşām biraz ḡaḡḡ-ı nemek tüt
- 4 Tütḡun gibi bir lu‘b ile aḡyāra tütulma
Bu pendimi ey şūh gerek tütma gerek tüt
- 5 Dizgin gelecek yoḡ saña bu ‘arşada Vehbî
Esb-i ḡalemiñ sen de ‘inānın çekerek tüt

[25] M.VI/9, FB.86b, K.20a

[26]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Bahār eyyāmıdır ey dil figān-ı 'aşkı müzdād et
Mişāl-i 'andelīb ol gül-ruhuñ bāğında feryād et
- 2 Furāt u Dicle-āsā cūşış-i eşk-i revānıñla
O şūhuñ cennet-i kūyun behişt-ābād-ı Bağdād et
- 3 Yeter yıkdıñ dil-i vīrānımı şimden geri yap yap
Gel ey genc-i ümīdim gel meded luţfuñla ābād et
- 4 Ne hācet pādişāhım 'aşıka tīğ-i sitem çelmek
Niçün zahmet verirsin kendiñe ağyārı cellād et
- 5 Hücüm etdi derūnum hışnına ceşş-i ğam-ı devrān
Mey-i pür-zūr ile sākī pey-ā-pey tırma imdād et
- 6 Amān ey şūh-ı tersā kayd-ı zülfünde giriftārim
Esīr oldumsa da kāfir mürüvvet yok mu āzād et
- 7 Unutma gūşe-i hicrānda bu Vehbī-i maḥzūnu
Peyām-ı vuşlatıñla gāhice yād eyleyip şād et

[27]

DER-DEFTERDĀRĪ-İ HĪLMĪ PAŞA EZ-BEHR-İ KOYUN SĀ'ATĪ
EMĪN NĀM BE-PERESTĀREŞ BERĀY-I LAṬĪFE NÜVİŞTE BŪD

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Girse bir daķıka koynuma ol sīm-ber sā'at
Şafāsından döner dil şevķ ile rakķāşa her sā'at

[26] M.VI/10, FB.86b, K.20a

[27] M.VI/10, FB.86b

- 2 Görüp mār-ı munaqqāş gibi zencīr olmuş ağıyarı
Emīn olmaz gönül koynumda ‘aķreb oldu zer sā‘at
- 3 Gerisi ‘ayb olur mu başmadır altundan işlenmiş
Hemān aldıķça dış dış bindirir üstādı der sā‘at
- 4 Yapılmış mı ‘aceb kum sā‘atinden ğayrı devrānda
Bu güne devr-i dā‘imle döner zīr ü zeber sā‘at
- 5 Gelip aħşama karşı sā‘atim geldi demiş birgün
Ĝurübīdir meger ol aylı günlü mu‘teber sā‘at
- 6 Anı bir eski sā‘atciye gösterdim bozup düzdü
Dedi sildir efendi köhnelenmiş bu güher sā‘at
- 7 Şadāsı çıķmadı çoķdan ‘aceb yañlıř mı kurlmuşlar
Bozuldu korķarım öyle muşanna‘ bir çalar sā‘at

ĤARFÜ‘Ş-ŞĀ

[28]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Ne kahr-ı dehr ü ne çarķ-ı sitem-kirdārdır bā‘iş
Bu ye’s ü ğayrete hep baħt-ı nā-hemvārdır bā‘iş
- 2 Belī müy-ı miyāna rişte-bend-i şevķ idim ammā
Ümidim kesmege ol ğancer-i ğün-ğārdır bā‘iş
- 3 Bu cüş-ā-cüş-ı bī-hüşī vü nüş-ā-nüş-ı cām-ı mey
Şafāmızdan degildir cüşiş-i ekdārdır bā‘iş
- 4 Kilīsādan yapılma mescid-āsā ğāne-i dilden
Teşāvīr-i ğünāhı mağva istiğfārdır bā‘iş

[28] M.VI/10, FB.87a, K.20b

5 Kāfes-bendī-i ğamla ‘ayşımız telh olmağa Vehbī
Hemān tūṭī gibi şirīnī-i güftārdır bā‘iş

[29]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘īlü / fā‘ilün]

1 Hūn-ābe-i sirişkle eyler şarāb baḥş
Sūz-ı dilimle eylemesin mi kebāb baḥş

2 Āġāz edip nevāya pes-i perdeden meger
‘Uşşāk nālesiyle edermiş rebāb baḥş

3 Bezminde çok döküldü saçıldı o gül-ruḥuñ
Hoy-kerde ‘arızıyla edince gül-āb baḥş

4 Sengīn-nihād iken ruḥu ḥacl ile sürh olur
La‘l-i lebile etdigiçün la‘l-i nāb baḥş

5* Mümkin midir ki raḥne-i dilden rehā bula
Dür dişleriyle eyledi dürr-i hoş-āb baḥş

6 Ḥaṭṭın görünce muġ-beçe-i āteşīn-ruḥuñ
Şandım Mecūs ile eder Ehl-i Kitāb baḥş

7 Besdir bedīhe-gūluġu ilzāma der-‘aḥab
Etse kimiñle Vehbī-i ḥāzır-cevāb baḥş

[30]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 Derdini söyler o şūḥa dil-i bī-çāre ‘abes
Yoġ iken merhem ümīdi açılır yare ‘abes

[29] M.VI/11, FB.87a

* 5: -M.

[30] M.VI/11, FB.87a, K.20b

- 2 Nev-nihâlim bilirim üstüne hoş konduramaz
Başına dönmede mürğ-i dil-i âvâre ‘abeş
- 3 Müncelî âyine-i hüsnü nazardan şakınır
Perde-i ırrasını çekmez o ruhsâra ‘abeş
- 4 Var mıdır fâ’ide cellâda amân dersēñ de
İltiyâm etme dilâ gamze-i hûn-ĥ’âra ‘abeş
- 5 Bahtımızdır bizi ser-geşte eden ey Vehbî
Serzeniş etmeyelim çarĥ-ı sitekâra ‘abeş

ĤARFÛ’L-CĪM

[31]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

- 1 ‘Âlem-i âbı edince cüş-ı şahbâ mevc mevc
Neş’e-i rindân olur mânend-i deryâ mevc mevc
- 2 Olmasın mı fülk-i dil baĥr-ı siyâh-ı hüzne ġarĥ
Cüş-ı ĥaĥ ĥoy-kerde rüyunda hüveydâ mevc mevc
- 3 Âhım olmuş bâde-i çĭn-i cebĭn-i dil-rübâ
Nür deryâsı şabâdan oldu güyâ mevc mevc
- 4 ‘Aks-i rüy-ı âteşĭniñ hem eritdi cevheriñ
Etdi hem âyĭnede sĭm-âbı cânâ mevc mevc
- 5 Ĥalkâ-i zülfüñ ġamıyla cüş edip baĥr-ı sirişk
Oldu her bir kaĥreden ġirdâb peydâ mevc mevc
- 6 Teşnegân-ı câha şaĥrâ-yı talebde şevĥ ile
Görünür ‘ayn-ı serâb iĥbâl-i dünyâ mevc mevc

[31] M.VI/11, FB.87b

7 Hāme-i müy etdi Vehbī bülbülün müjgānını
Oldu gül-naqş-efgenī dībā-yı mā'nā mevc mevc

[32]

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

1 Maḥmūrī-i ğam etdi bizi sāğara muḥtāc
Olduğ yine sāķī-i neşāt-āvere muḥtāc

2 Vaşf-ı ber-i sīmīni içün yazdığım ebyāt
Tā öyle şafā vermede kim ezbere muḥtāc

3 Dil-ḥasteyim ol rütbe ki müjgānı ğamından
Olmuş reg-i cānım göresin neştere muḥtāc

4 Jeng-i heves ile şakımıp bozma şafāyı
Mır'āt-ı diliñ olmaya rüşengere muḥtāc

5 Vā'iz şadaķāt ile şatar kaçır-ı cinānı
Fehm eyle ki cennet daḥi sīm ü zere muḥtāc

6 Bu lüccede keştī-i girān-māye-i cāhıñ
Āsāyişi temkīn gibi bir lengere muḥtāc

7 Vehbī çalışıp müntesib ol bāb-ı Hudā'ya
Olma kaçısız gibi der-i dīgere muḥtāc

[33]

[mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün]

1 'Araķ-çīnende olmuş tırra-i dildār pīç-ā-pīç
Yatar elbet derün-ı lānesinde mār pīç-ā-pīç

[32] M.VI/12, FB.87b, K.21a

[33] M.VI/12, FB.87b, K.21a

- 2 Miyānı ḥaddeden geçmiş deyü ser-rişte vermekden
O şūḥ-ı sīm-keş destinde oldu tār pīç-ā-pīç
- 3 Düşer ejder gibi gūyā ki genc-i şāygān üzre
Tılsım-ı muḥkem olmuş ūḫde-i şalvār pīç-ā-pīç
- 4 Ne mümkün toḡru çıḫmaḫ zirve-i cāh-ı mu'allāya
Ṭarīḫiñ resmi mānend-i reh-i kühsār pīç-ā-pīç
- 5 Ricālīñ başı baḡlı olduğundan emr-i şāhiye
Ḥorāsānīde olmuş hey'et-i destār pīç-ā-pīç
- 6 Menār-āsā egerçi istiḫāmet gösterir zāhid
Derūnun yoḫladım ammā o nā-hemvār pīç-ā-pīç
- 7 Bu cism-i nā-tüvānım nār-ı hicr-i yār ile Vehbī
Mişāl-i müy-ı āteş-dīdedir her bār pīç-ā-pīç

[34]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 Gördüm o mest-i işveyi ṭarf-ı nigāh kec
Sīne küşāde zülf perişān külāh kec
- 2 Ḳaddin elif hilāl ḫaşın rā ḫayā edip
Geh rāstdır mütāla'amız ya'nī gāh kec
- 3 Taḫlīd etmese ḫam-ı ebrū-yı yāri meh
Göstermez idi ḡurresini böyle māh kec
- 4 Şeh-rāh-ı istiḫāmete var sālīk ol yürü
Güçdür vuşül menzile olduḫda rāh kec

[34] M.VI/12, FB.88a

5 Vehbî nişâne-i emele toğru gitmedi
Çıkdı meger Şu çekdigimiz tîr-i âh kec

[35]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 Nâvek-i ğamzesine sînemi etdim âmâc
Çeşm-i Tâtâr'ı yine şabrımı eyler târâc

2 Müşteri' çıksam aña şimdi bahâ yetmez der
Kâle-i ğüsnüne ben vermiş iken böyle revâc

3 Ey gözüm nûru meded gel görelim inşâf et
Çeşm-i bîmâriñ için ğaste-dilim yok mu ‘ilâc

4 Çâre-sâz olma degil derdine dermân arayor
Yoklayıp nabzını etdimse kimi istinzâc

5 Vehbiyâ büse ümîd eyleme ol muğ-beçeden
Kâfiriñ verdiği yokdur şeh-i İslâm'a ğarâc

ĦARFÛ'L-ĦÂ'

[36]

[mef‘ülü / mefâ‘ilü / mefâ‘ilü / fe‘ülün]

1 Keyfimce yapılmış hele meyhâne müferriğ
Şahbâsı neşâf-âver ü peymâne müferriğ

2 Sâķî yıķılıp câm u sebû oldu şikeste
Geldi baña bu lağziş-i mestâne müferriğ

3 ‘Anberdir eden kırmızı ma‘cûnu ferağ-zâ
Ħaţıyyla degil mi leb-i cânâne müferriğ

[35] M.VI/13, FB.88a, K.21a

[36] M.VI/13, FB.88a, K.21b

4 Ğam-hānemi teşrīf-i şafā-bahşına dā'ir
Bir nev-ḥaber aldım yine ammā ne müferriḥ

5 Vehbī sūḥanında ne bu ḥāşiyet-i te'sīr
Ḥussāda mükedder olur ihvāna müferriḥ

[37]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

1 Rüz-ı 'ayş için felekde mihr-i rahşandır ḳadeḥ
Bezm-i şebde devr-i dā'im māh-ı tābāndır ḳadeḥ

2 Cā'iz-i ḳadḥ-ı mu'allā-yı neşāṭ olmuş yine
Encümende bir ayağıyla şitābāndır ḳadeḥ

3 Şanma kim bīhūdedir cūş-ı ḥabāb-ı bādeyi
'Ārız-ı şāḳīye şad-çeşm ile ḥayrāndır ḳadeḥ

4 Pür-mey-i gül-gün görüp şandım dehān-ı yārda
Ḥoḳḳa-i yāḳūtda la'l-i Bedaḥşān'dır ḳadeḥ

5 Vehbiyā elden bırakmazsa nola rindān kim
Dest-ḥoş-ı Ḥüsrev ü Cemşid-i devrāndır ḳadeḥ

[38]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

1 Bir ramaḳ ḳaldı ḥayātımdan amān 'ömrüm Nūḥ
Yetiş ey cān-ı 'azizim yerine gelsin rūḥ

2 Der-i meyḥāne ḳapanmış düşelim tekyelere
'Acabā bir ḳapı açmaz mı bize ehl-i fütūḥ

[37] M.VI/13, FB.88b, K.21b

[38] M.VI/13, FB.88b

- 3 Nuşh eder zāhid-i bed-lehce ‘abeş rindāna
Bilse bu zevki bozar tevbeyi ‘uqbāda Naşūh
- 4 Mey-i dūşine bizi etdi humār-ālūde
Sākiyā tazelesin keyfimizi cām-ı şabūh
- 5 Nice būs etmeyelim ağızını Nūh'uñ Vehbī
Eyledi nuţku ile bu ğazel-i taze sūnūh

ḤARFŪ'L-ḤĀ'

[39]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Burc-ı ‘aķrebde güneş gibi ‘ayāndır zūlf ü ruḥ
Zehrñāk ammā yine pertev-feşāndır zūlf ü ruḥ
- 2 ‘Ālem-i āḥardadır ‘uşşāk bilmez rüz u şeb
Zulmet ü nūr-ı cihān-ı ḥüsn ü āndır zūlf ü ruḥ
- 3 Sīne vü gerden semenzār-ı bahār-ı ḥüsn ise
Sūnbül ü gülden ‘ibāret gülsitāndır zūlf ü ruḥ
- 4 Āteş üzre bir şemāme ‘anber-i sārā gibi
Nekhet-ārā-yı meşām-ı ‘āşıkāndır zūlf ü ruḥ
- 5 Vehbiyā tāk-ı dilimde şüreti āvīhtedir
Bir siyeh pūşīdeli āyinedāndır zūlf ü ruḥ

[40]

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Mürīd-i tāzesi eyler edā-yı ḥidmet-i şeyḥ
Şurūtu üzre şaḥīḥa degil mi ḥalvet-i şeyḥ

[39] M.VI/14, FB.88b, K.22a

[40] M.VI/14, FB.89a, K.22a

- 2 Henüz tevbe kapısı kapanmadı ammâ
Kapatdı dergeh-i meyhâneyi naşîhat-i şeyh
- 3 Nedir o bār-ı ‘amāme o şekl-i sālūsī
Amān amān çekilir mi efendi şıket-i şeyh
- 4 Bu köhne hırka mıdır yoħsa hārık-ı ‘āde
Görülmedi yeñiden başka bir kerāmet-i şeyh
- 5 Ridāsını çıkarıp raqş ederdi dā’irede
O çengi şūhi olaydı eger hem-ülfet-i şeyh
- 6 Sirişk-i tevbe-i ‘āşī ile söner düzah
Sebīl-i Kevşer ise cüşiş-i ‘ibādet-i şeyh
- 7 O nev-nihāli severse ‘aceb mi Vehbī-i pīr
‘Aşā degil mi soñunda medār-ı kuvvet-i şeyh

[41]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Būs ederken la‘lini gelmez baña düšnām telh
Lezzet-i nuql ile olmaz bāde-i gül-fām telh
- 2 Çāşnī-i manşiba söz var mı elbet tatlıdır
Zehr-i ‘azl ile soñunda olmasaydı kām telh
- 3 Bed-siriştān olduğun gördün mü lezzet-yāb-ı ‘ayş
Dürdur zevk-i şekerden olıcağ bādām telh
- 4 Cān verirken ol leb-i şīrīne zāhid pend eder
‘Āşıka gelmez mi bu āheng-i bī-hengām telh

[41] M.VI/14, FB.89a

- 5 Vehbiyâ her gördüğüm erbâb-ı devlet telh-kâm
Añladım nüş etmeden kim şerbet-i eyyâm telh

ḤARFÜ'D-DÂL

[42]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 Ebrü-yı yâra beñzediginden hilâl-i 'îd
Âfâkı rüşen eyledi nür-ı cemâl-i 'îd
- 2 Zâhid yesin nevâle-i helvâyı 'âşıka
Bir büsedir şeker gibi ancağ nevâl-i 'îd
- 3 Kim şabr ederdî rûze-i hecr ile külfete
Encâmı olmasaydı ümîd-i vişâl-i 'îd
- 4 Güller gibi açılmış o nev-ğonçe-i cemâl
Giymiş amân amân göresin al ü şâl-i 'îd
- 5 'Arz etmege elin öpüp ol şüha Vehbiyâ
Bu nazmı eyle nağş-ı ser-i dest-mâl-i 'îd

[43]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 O h'âb-âlûde çeşmân-ı sitem-mu'tâddan feryâd
Ki bîdâr olmadı şad nâle vü feryâddan feryâd
- 2 Niçün bîzâr olursun âhımızdan şâh-ı hübânım
Ne mâni' zir-destân eylese bî-dâddan feryâd
- 3 Derâ-yı kârvân-ı sürmede şît ü şadâ olmaz
Siyeh-baht ise de çıkmaz dil-i nâ-şâddan feryâd

[42] M.VI/15, FB.89a

[43] M.VI/15, FB.89a, K.22b

4 Ne sengin dil deyü Şirîn'e ta'ne etmese kühsâr
Hemân etmezdi belki tişe-i Ferhâd'dan feryâd

5 Şarîr-i hâme bîhûde degildir añladım Vehbî
Benim gibi edermiş kesb-i isti'dâddan feryâd

[44]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îün / mefâ'îlün]

1 Ümîdim zevrağın çekdim kenâra her çi bād âbâd
Temelluğ eylemem şu rûzgâra her çi bād âbâd

2 Hebâ etdim ten-i hâkî-nihâdı gird-bâd-âsâ
Hevâ-yı 'aşk ile döndüm ğubâra her çi bād âbâd

3 Yine ümmîd-i âbâdî ile düşdüm harâbâta
Eger berbâd olursam da ne çâre her çi bād âbâd

4 Mişâl-i genc-i bād-âver getirsin müjde-i vaşlı
Nesîm-i âhı gönder kûy-ı yâra her çi bād âbâd

5 Humâr-âlûde-i ye's olduğun bir hoşça işrâb et
Mübârek-bâda geldikçe kibâra her çi bād âbâd

6 Bize ey bād bâdî-i perîşânî olursañ da
Toğun gâhî o zülf-i târûmâra her çi bād âbâd

7 Seniñdir şimdi meydân bād-pây-ı hâmeñi Vehbî
Çıkar merdâne şâhn-ı iftihâra her çi bād âbâd

[44] M.VI/15, FB.89b, K.22b

[45]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Kāle-i hüsnünü gösterdi Burūsa'da meded
Naḳd-i ārām-ı dili aldı bu rû-sāde meded
- 2 Tıfl-ı nāzım Bebek'e seyre gidince tenhā
Merdüm-i dīde ḳalır eşk ile deryāda meded
- 3 Ceş-i ğam Dicle gibi etdi aḳın hışn-ı dile
Geldi cüşişle Hülāgū yine Baġdād'a meded
- 4 Dād-res ḳalmadı mı rûy-ı zemīnde 'acabā
Yetişir yoḳ bu ḳadar nāle vü feryāda meded
- 5 Yolumuz aldı gürüh ile şu kāfir aġyār
Yetiş ey şāh-ı cihānım meded imdāda meded
- 6 Va'de-i vuşlat istesem deheniñden bārī
Gitmeden ḳasret ile tā 'adem-ābāda meded
- 7 Ḳayd-ı zülfünden esīr olsun edip Vehbī-i zār
O giriftārı şaḳın eyleme āzāde meded

ḤARFÜ'Z-ZĀL

[46]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Būse-i la'li gelir meclis-i 'işretde lezīz
Nuḳl olur neş'e-i şāhbā ile ğāyetde lezīz
- 2 Lüknet-āmīz edāsında olan ḫāletler
Nuḳḳ-ı tūḫī-i şeker-gū gibi şoḫbetde lezīz

[45] M.VI/15, FB.89b, K.22b

[46] M.VI/16, FB.90a, K.23a

- 3 Vuşlatından dehen-i dilde hālāvet kalmış
Baña ol zevk gelir gūşe-i hasretde lezīz
- 4 Hoş-güvār etmededir cām-ı ğam-ı ‘azlını kim
Nüş eden zehri şanar şevk ile şerbetde lezīz
- 5 Vehbiyā zā’ika-i hāsidi telh etdi yine
Meyve-i nazmın iken böyle haķıķatde lezīz

[47]

[mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün]

- 1 Çıķarsa āh ile dilden olur elbet du’ā nāfiz
Eder zūr-ı kemān tīri nişāna dā’imā nāfiz
- 2 Yine ser-cīve-i rişvetdedir te’sīr elbette
Dil-i saht-ı kibāra cā-be-cā olsa recā nāfiz
- 3 Sūhānde rāstī bādī-i tīzī-i eşerdir kim
Sühütle olur mu nevk-i mīh-i kec-nümā nāfiz
- 4 Kuzātuñ za’f-ı dīni māni’-i tenfīzdir yoħsa
Kāvīdir şer’-i Haķķ elbet olur hūkm-i każā nāfiz
- 5 Şalābet olsa da hārā gibi bir saht mażmūnda
Olur bu nīze-i ser-tīz-i hāmem Vehbiyā nāfiz

ĤARFŪ’R-RĀ’

[48]

[fe’ilātün / fe’ilātün / fe’ilātün / fe’ilün]

- 1 Kilk-i kudret haķ-ı reyhānıñı nā-gāh yazar
Şafha-i sīneme medd-i elif-i āh yazar

[47] M.VI/16, FB.90a, K.23a

[48] M.VI/16, FB.90a, K.23b

- 2 Vaşf-ı rüyuñda ğazeller yazan ehl-i sühanıñ
Maṭla‘ında kimi ħurşīd kimi mäh yazar
- 3 Görse bu şüret ile münşī-i Şehnāme seni
Mülket-i ‘işvede ħübāna şehensāh yazar
- 4 İkinin etse de bir yerde muşavvir taħrīr
Serv-i bālāyı ħadiñden yine kütāh yazar
- 5 Levḫ-i mihr ü ħamere İbn-i Nüceym-i gerdün
Ķalem-i ğirre ile rüyuña Eşbāh yazar
- 6 Hem-ser-i şīr yazıp ‘aşķı Hayātü’l-ḫayvān
‘Aķl-ı pür-ḫīleyi dūnbāle-i rübāh yazar
- 7 Oķudum metn-i uşul-i kütüb-i devletde
Ķayd-ı ḫayşiyet-i cehli sebeb-i cāh yazar
- 8 Sīnedir kāğıd-ı tesvīdi debīr-i çarḫıñ
Anda naķş-ı emeli ğāh bozar ğāh yazar
- 9 Kātib-i maḫkeme-i ḫükm-i ħazā ey Vehbī
Ķısmetim sehmini *er-rızķu ‘ala’llāh*^{cxxi} yazar

[49]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Egerçi ğülşen-i ḫüsnü bahār-ı nev-civānıdır
Yine ol verd-i ra‘nā mā’il-i reng-i ḫazānıdır
- 2 Yazılmaz şüreti diķķat olunsa ķıl ħalemlerle
O şūḫuñ mū-miyānı belki ḫayret-baḫş-ı Mānī’dır

^{cxxi} "Rızık vermek Allah'a aittir." anlamında bir dua.

[49] M.VI/17, FB.90b

- 3 Meh-i Ken‘ān ise ŧeh-beyt-i ħüŧne miŧra‘-ı evvel
O maŧla‘da bu mevzūn-ķāmetim miŧra‘-ı ŧānīdir
- 4 Olur her būsesi senbūbe-i ħŧān-ı neŧāŧ ammā
Leb-i cān-baħŧ-ı sākī mey-keŧe nuķl-i revānīdir
- 5 Melek vaŧf etse Mālik'den aħar ol dūzaħī baħŧi
ŧanarsın hem-zebānı zāhidiñ güyā zebānīdir
- 6 Süħan-sencān-ı deħriñ tāze āŧarı ķālır bākī
Bu ħarħ-ı köhne-sālīñ gerħi her eŧvārı fānīdir
- 7 ‘Aceb mi ħālib olsam ħaŧma bu ķuvvetle ey Vehbī
Mūzerkeŧ cild-i dīvānım direfŧ-i Gāvyanīdir

[50]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 Tāb-ı firāk u germī-i ħicrān gelir geħer
Teb-lerzelerde nevbet-i ħicrān gelir geħer
- 2 Mānend-i ķārvān-ı müselsel-ķaŧār-ı Ćīn
Dilden ħayāl-i kākül-i cānān gelir geħer
- 3 Peykānı ber-güzār ķalır zaħm-ı sīnede
Her laħza tīr-i ħamze-i fettān gelir geħer
- 4 Gördükde seyre geldigin āhū-nigehleriñ
ŧandım ki fevc fevc ħazālān gelir geħer
- 5 Cūŧ u ħurūŧ-ı furŧata olma rübüde kim
Seyl-i bahār gibi ŧitābān gelir geħer

[50] M.VI/17, FB.90b

6 Düşme hevâ-yı rif'ate bu rûzgârda
Etmez karar taht-ı Süleymân gelir geçer

7 Vehbî gibi edâsı hoş-âyende görmedik
Gerçi hezâr rind-i sühan-dân gelir geçer

[51]

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

1 Bu sîne belâ-hâne-i bî-revzenimizdir
Hurşîd-i ziyâ-bahşî dil-i rüşenimizdir

2 Çâh-ı zeķan üftâdesi dil-beste-i zülfüz
Zincirlikuyu anıñ için meskenimizdir

3 Hâliñle kanâ'at ederiz mür-nihâdız
Bir dânesi de girse ele hürmenimizdir

4 Hâkisterimizde gül açar şevķ-i 'izârıñ
Külhan daħi ey gonçe-i ter gülşenimizdir

5 Rüy-ı hasedi perde-i ihlâş ile mestür
Hep dost yüzünden görünen düşmenimizdir

6 Tâ'at yoluna gitmege 'azm eyledik ammâ
Şeytân-ı la'îñ gizli gezer reh-zenimizdir

7 Vehbî giremez leşker-i âşüb-ı zamâne
Peygüle-i 'uzlet ki bizim me'menimizdir

[51] M.VI/18, FB.90b, K.23b

[52]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Kâl ile hâl ile etdikçe niyâz ikide bir
Geh 'itâb etdi o meh-rû gehi nâz ikide bir
- 2 Her kadeh başına olmazsa da ol mest-i gurûr
Lebin öpdürmege verseydi cevâz ikide bir
- 3 Rûz u şeb mihr ü mehin reşk-i 'izâr ile felek
Etmede sînesine dâğ-güdâz ikide bir
- 4 Kâd-i dilber var iken Sidre vü Tübâ diyerek
Etme vâ'iz yetişir baḡsi dırâz ikide bir
- 5 Vehbiyâ bûs u kenâr olmuş iken dil-h'âhîñ
Eyleme lâf-ı ḡaḡîḡî vü mecâz ikide bir

[53]

[mef'ûlü / fâ'îlâtü / mefâ'îlü / fâ'îlün]

- 1 Benlerle gerçi kâle-i rûyu beneklidir
ḡaḡ-ı benefşe-nescile bir ḡop çiçeklidir
- 2 Gözcüsüdür ḡayâli ḡişâr-ı derûnda kim
Merdüm-nişîn-i çeşm-i ümîdim Bebeklidir
- 3 Târ-ı ḡarîr gibi göricek müy-ı perçemin
Bildim o nerm-ḡüyî civânı ipeklidir
- 4 Bir derde düşme yoḡsa müdâvât-ı rûzgâr
Tiryâk-i ekber olsa daḡi engereklidir

[52] M.VI/18, FB.91a, K.24a

[53] M.VI/18, FB.91a

5 Pā-māl-i esb-i 'işve eden Vehbiyā beni
Dilberlerin hıram-ı levendāne şeklidir

[54]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

1 Üftādelerle gerçi o meh senli benlidir
Benlik ederse de yakışır çifte benlidir

2 Berrāk sīnesin görelî yāsemen gibi
Bāğın gül-i sefidine bakmam dikenlidir

3 Vermez şafā-yı la'l-i lebin Hātem olsa da
Aşl-ı 'aķıķi hoş biliriz kim Yemenlidir

4 Hūr-ı cinān hayāli ile alma iki zen
Vā'iz bilir misin zen-i dünyā düzenlidir

5 Vehbī yakışmış ol leb-i cān-baħşa haţt-ı sebz
Güyā kenarı çeşme-i Hızr'ın çemenlidir

[55]

[mefā'ilün / fe'ilätün / mefā'ilün / fe'ilün]

1 Seferber-i reh-i 'aşkın niçe diyāra gider
Güzel adın işidip tā Güzelhişār'a gider

2 Ğubār-ı pāyın için İşfahān'dadır nazarı
Ümīd-i kand-i lebin ile Kāndehār'a gider

3 Niçe fütādeyi fitrāk-i nāza bend etmiş
Niçün o şāh-süvārım yine şikāra gider

[54] M.VI/18, FB.91a, K.24a

[55] M.VI/19, FB.91b, K.24b

4 Çıķarsa ĥasret ile cānı ‘āşıķ-ı zārīñ
Ĥarīm-i cennet-i me’vā-yı kūy-ı yāra gider

5 Der-i caĥīmı küşād etdi ‘unf ile vā’iz
Bu āteş ile o da ķorķarım ki nāra gider

6 Müsā’id olsa da keştī-i baĥtūña eyyām
Bu rūzgārı şaķın şanma bir ķarāra gider

7 Menāzil-i ķamerīden mi ĥāne-i Vehbī
Gehī gelirse de tūrmaz o māh-pāre gider

[56]

[mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün]

1 Ne tīr-i ġamzeden ne dīde-i cādūlarındandır
Benim çekdiklerim ancak kemān ebrūlarındandır

2 Şıfāhān'da görüp bir çār-ebrūyu ĥaĥın şordum
Dedi bu Çār-bāġ'ın sūnbül ü şebbūlarındandır

3 Ğam-ı mūy-ı miyānı nāl eder ammā dil-i zārı
Bu rütbe piç ü tābım ĥalkā-i ġisūlarındandır

4 Girīzāndır ġazāl-i müşġ-veş vaĥşetle ‘āşıķdan
Ĥaĥ-āverler ki şāĥrā-yı Ĥaĥā āhūlarındandır

5 Ķafes-bend-i ġam-ı eyyāmdır ĥayretle lāl olmuş
Bu bāġın gerçi Vehbī bülbül-i ĥoş-ġūlarındandır

[56] M.VI/19, FB.91b, K.24b

[57]

[mefā'ilün / fe'ilätün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Gel ey şabā yine ol gül-'izārdan ne haber
Hazān-dīde hezār-ı bahārdan ne haber
- 2 Gör ey sirişk-i revān kimleriñ kenārında
O serv-i tāze-res-i 'işvekārdan ne haber
- 3 Nesīm geldi ayağı tozuyla ey dīde
'Aceb ğubār-ı ser-i rāh-ı yārdan ne haber
- 4 Diyār-ı hüsñüne gitmiş hayāl cāsüsü
Yine o hüsrev-i mülk-i vaķārdan ne haber
- 5 Berīd-i āh gidip gelmek üzre ey Vehbī
Peyām-ı vuşlata dā'ir nigārdan ne haber

[58]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ülü / fā'ilün]

- 1 La'liñ hayāli dilde şafā-yı müdāmdır
Bezm-i cihānda mey baña sensiz harāmdır
- 2 Taqlīd ederse sā'idiñe sīm külçesi
Çorlar derün-ı pūteye bilsin ki hāmdır
- 3 On dördüne girince gör ol tıfl-ı nev-resi
Mihr-i 'izārı şimdi meh-i nā-tamāmdır
- 4 Hākister ola düşse semender bu āteşe
Tāb-ı dilim ki havşala-süz-ı ni'āmdır

[57] M.VI/19, FB.91b, K.24b

[58] M.VI/20, FB.92a

5 Nağş-ı hayâl-i hâtem-i la'l-i haṭ-âverin
Vehbî derûn-ı sînedede pek şakla nâmdır

[59]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 Söz yok dehân-ı yâra ne dersin sözüñ nedir
Ol dürc-i dür-nişâra ne dersin sözüñ nedir

2 Güyâlığın işâret ile etmede 'ayân
Bağ çeşm-i sürmedâra ne dersin sözüñ nedir

3 'Uşşâkı lâl-i hayret eder nâz u şîvesi
Böyle güzîde yâra ne dersin sözüñ nedir

4 Ol gönçe-leb bize açılır mı sen ey şabâ
Bir kerre ağzın ara ne dersin sözüñ nedir

5 İcâza vâsıl oldu demezseñ de Vehbiyâ
Bu nazm-ı nâmdâra ne dersin sözüñ nedir

[60]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Nâz u fitne çeşm-i şühunda nühüfte hüftedir
Ġamze-i fettânı bir âşübger âşüftedir

2 Vaşf-ı la'linde dü-yek ebyât-ı şîrînim yine
Büselikte beste bağlanmış ne rengîñ güftedir

3 Gül gibi âğüşun açmağ isteyen vardır hezâr
Gerçi kim ol gönçe-i zîbâ henüz ne'şküftedir

[59] M.VI/20, FB.92a, K.25a

[60] M.VI/20, FB.92a, K.25a

- 4 Bū'l-‘acebdir ŧimdi ebnā-yı zamānıñ cünbiŧi
Hep zer ü zıverle mānend-i zenān ālüftedir
- 5 Geçmemiŧ bir ŧā‘iriñ silk-i hayālinden henüz
Vehbiyā bu gevher-i nazmım dūr-i nā-süftedir
- [61]
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]
- 1 Yār hem-bezm olup aġyār ile peymāne çeker
‘Āŧıq-ı zār ‘abeŧ na‘ra-i mestāne çeker
- 2 Dāmenin dest-i temennāya düşürmez yoħsa
Çāk eder her birisi ŧevk ile bir yana çeker
- 3 ‘Aks-i serv-i qadını görmek içün cūlarda
Cezbe-i ŧevk beni sū-yı gūlistāna çeker
- 4 Perde-i ŧermi yaqar ŧu‘le-i ‘aŧq-ı ser-keŧ
ŧem‘i meclisde hemān sīneye pervāne çeker
- 5 Sen hemān qadriñi sencide-i raġbet edegör
Yūsuf olsañ da zamāne seni mīzāna çeker
- 6 ŧayd-ı mürġ-i emele halka-i dām etmiŧler
Zāhirā ehl-i riyā sūbħa-i ŧad-dāne çeker
- 7 Qad-i ħam-geŧte ile hāle gibi Vehbī-i pīr
Her ŧeb ol māh-ruħu sīne-i ‘uryāna çeker

[61] M.VI/20, FB.92a, K.25a

[62]

[müstef'ılün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Beni pā-māl-i esb-i nāz eden ol şeh-levendimdir
Görüp üftādesin der kim ne düşkün derdmendimdir
- 2 Dil-i müşkil-pesendim degme bir maħbūba meyl etmez
Müsellem nāzenīnim sevdiğim ancak efendimdir
- 3 O meh-rū halka-i zer-tār-ı zülfün gösterip dermiş
Felekde Yūsuf-ı zerrīn-resen de der-kemendimdir
- 4 'Ulüvv-i himmet istiğnā eder 'arz-ı temelluğdan
Siphr-i süfleye nāz etdiren şab'-ı bülendimdir
- 5 Bu vādīde geçerci esb-i şab'ım gerçi yārānı
Ne çāre Vehbiyā kayd-ı 'alāyık pāy-bendimdir

[63]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Kāşr-ı kāmı ne vezīr ü ne şehensāh yapar
Anı muħkemce yaparsa yine Allāh yapar
- 2 Gösterir resm-i binā şanki felek mi'mārı
Dil-i vīrānemizi gāh yıkar gāh yapar
- 3 Ser-i kāra geleniñ 'aybı merāmet olunup
Kesr ü nořşānlarını debdebe-i cāh yapar
- 4 Cūşıř-i eşk-i firāvānımı bī-cā şanma
Kūy-ı yāra giderek seyl gibi rāh yapar

[62] M.VI/21, FB.92b, K.26a

[63] M.VI/21, FB.93a, K.26a

5 Vehbiyâ hâne-ğârâb-i sitem olduñsa ne ğam
Kimseniñ yapmadığı işleri bir âh yapar

[64]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 Mürg-i dili şayd etmede şehbâz-ı cerîdir
Reftâra gelince yine bir kebg-i derîdir

2 Mümkün mi o gül-pîrezeni sineye çekmek
Bu hâtırâlardan ber-i sîmîni berîdir

3 Bedr oldu meh-i rüyu hilâl ise de ebrû
On dördüne girmiş ki hisâb-ı kamerîdir

4 Çeşminde bedîhî görünür 'ayn-ı le'âfet
Ammâ yine mazmûn-ı nigâhı nazârîdir

5 Germâbede bu cism-i la'îf ile görünce
Âdem bayılır üstüne güyâ ki perîdir

6 Hâl-i ruhu zîr-i ser-i gîsûda nümûde
Encâm-ı şeb-i târda necm-i şehirîdir

7 Eyyâm-ı şiyâm olsa da ağışama bakar mı
Nuql-i leb-i dilberdeki 'âşık seferîdir

8 Ğayretle eritdi bu gece şem'-i 'arûsu
Pervâne ile kim tutuşur 'aşk eridir

9 Bu tâze zemîni begenip nükte-şinâsân
İnşâd-ı nazîre edelim derse yeridir

[64] M.VI/21, FB.93a, K.26a

10 Vehbî gül-i ter gibi ğazel söylemesin mi
Hoy-kerde ruĥuñ vaşfına kim verd-i tarîdir

[65]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 Çeşm-i merdüm-küşüne her müje bir tîr verir
‘Âşık öldürmege ebrûları şemşîr verir

2 Zülfü âşüftesin eylerse de dîvâne-i ‘aşk
Yine yâbâna bırakmaz ser-i zencîr verir

3 Henüz ol tıfl-ı cefâ-perver ü şîrîn-dehenîñ
Lezzet-i büsesi zevk-i şeker ü şîr verir

4 Cezb eden dâ’ire-i vuşlata zerdir yârı
H^vâce bîhûde bize nüşâ-i teshîr verir

5 Cem‘-i dîvâne nola küşîş ederse Vehbî
O şeh-i hüsne yazar hâlini taqrîr verir

[66]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 Çeşm-i bîmârı süzölmüş ‘acabâ haste midir
Yoĥsa şâhîñ gibi şayd almaĥ için beste midir

2 Alma der istesem ol naĥl-i vefâ şeftâlû
Meyve-i ĥüsünü bilmem daĥi nâ-reste midir

3 Kimi gördümse felekde bulunur bir derdi
Nabz-ı ‘İsâ ‘acabâ şîĥhate peyveste midir

[65] M.VI/22, FB.93b, K.26b

[66] M.VI/22, FB.93b, K.27a

4 Görmedik devrini çoğdan hele ber-vefķ-i merām
Şimdi āyā harekāt-ı felek āheste midir

5 Tūṭī-i ṭab'ı şeker-rīz-i maķāl etmezsın
Vehbiyā āyine-i ḥāṭırın işkeste midir

[67]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

1 Kālā-yı vaşl-ı bī-bedeli naķd-i cān deger
Kıymetli büse-i leb-i yāķūtu ķan deger

2 Baķdım alır göz ile o Yūsuf-melāḥate
İķlīm-i Mışr-veş niķe kişversitān deger

3 Mīl-i şu'ā' ile gözüne ķeksın āfitāb
Bir sürmedir ki ḥāk-i rehi İşfahān deger

4 Bu ḥüsn-i bī-bahāne-i 'ālem-bahā ile
Gördüm ki yüz görümlüğü yüz bīn cihān deger

5 Degmez eli cevābını taḥrīre nāzdan
Ol şūḥa gerçi nāme-i ḥasret-keşān deger

6 'Uşşāķ içinde bendesini pek nişānlamış
Tīr-i nigāhı cāna gelir her zamān deger

7 Vehbī cemāl-i zāde-i ra'nā-yı ṭab'ıma
Korķum budur ki bed-nazar-ı ḥāsīdān deger

[67] M.VI/22, FB.93b

[68]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Sīb-ğabğab taze kim nev-bāve-i Almalı'dır
Diş kirası istemez şeftälusun almalıdır
- 2 Ortaya düşdüm deyü gāhī miyānın kollayıp
Ol kul oğlunuñ gehi boynuna kol şalmalıdır
- 3 Külbe-i tārīkimizde şem'a hācet qalmasıñ
Bizde aḥşamlarsañ ey meh şubḥa dek qalmalıdır
- 4 Saz çalarken meclise gelmiş dikilmiş men' için
Şeyḥ efendiniñ 'aşāsın başına çalmalıdır
- 5 Böyle gevherler çıkarmaq isteyen nazm-āşinā
Vehbiyā baḥr-ı ḥayālīñ qa'rına talmalıdır

[69]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Gerçi zāhid tolu peymāneyi gördükçe döker
Kendisi boş mu tırur gizli sebūlarla döker
- 2 Nāqa tesbīḥ çeker ḥalka-i zıkr olsa velī
Şeyḥ efendi yine ser-maḥfil-i ḥübāna çöker
- 3 Göz deger reşk ile zānūya çekersem yāri
Görür aḡyār ki esbāb-ı şafā dizde söker
- 4 Çekemez erdigini rif'ate ehl-i hüneriñ
Qoca qanbūr-ı sipihriñ belin işte bu bükür

[68] M.VI/22, FB.94a, K.27a

[69] M.VI/23, FB.94a, K.27a

5 Şāh sevenler gibi başına dönüp bir püseriñ
Olmuş Īrān'da Vehbī o şeh-i hūsne nöker

[70]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'īlü / fā'ilün]

1 Ol tırta kim serinde sa'adet nişānıdır
Mürğ-i Hümā-yı hūsni behā āşiyānıdır

2 Geçmem güzeştedir deyü haṭṭ-āver olsa da
Şimdi niyāz-ı vaşlı geçirmek zamānıdır

3 Leb-rīzdir neşāṭ ile kim hāk-i Cem henüz
Meyhāne gūşesinde hum-ı hūsrevānıdır

4 Ol āfet-i Fireng-zebāndan degilse de
Kāfir nigāhı hāl-i diliñ tercemānıdır

5 Vehbī şarıлмақ olmadı mümkün kemer gibi
Böyle büken belimi belī mū-miyānıdır

[71]

DER-ORDU-YI HÜMĀYŪN NŪVİŞTE BŪD

[fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün]

1 Zülfün āşüftesine gerçi perişān derler
Haṭṭña meyl edene hayli sevād-ḥān derler

2 Nev-nihālim bilirim servi şalındırmazsın
Niçün āyā ḳadıñe serv-i hūrāmān derler

3 Yoğiken zerre ḳadar vech-i shebeh ehl-i nazar
Ne sebebden ruḥuña mihr-i dirāşşān derler

[70] M.VI/23, FB.94a

[71] M.VI/23, FB.94b

- 4 Būse va'd etmiş idiñ bir iki peymāne çekip
Seni ey şūh o peymāna peşimān derler
- 5 Niçe yıl geçmeli bir mūy-miyān şarmağ için
Bilmeyenler reh-i 'aşkı belī āsān derler
- 6 Biz hemān meş'ale-i āhı şeb-efrūz ederiz
Yine bu encümene bezm-i Çerāğān derler
- 7 İşte biz şāh-süvārān-ı fezā-yı 'aşkıız
Merd olan var ise gelsin buña meydān derler
- 8 Hāzret-i Hāyri-i dānā-yı sūhan-pirāya
Şu'arā zümresi taḥşin ile Hāssān derler
- 9 Şimdi menşūr-ı belāğatle odur Hākānī
Zāt-ı vālāsına Tuğrāyī-i zī-şān derler
- 10 Bilirim ḥaddimi pey-rev olamam ey Vehbī
İftirā ile baña gerçi sūhan-dān derler

[72]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Dil-i sevdā-zede gīsū-yı siyāhında mıdır
Göremem yoḥsa o da zīr-i külāhında mıdır
- 2 Eşer-i sihr ü füsün-sāzī-i teşhīr-i nazar
Çeşmgāhında mı seḥḥār niğāhında mıdır
- 3 Hāl-i Hindūya mı gīsūya mı kaçd-ı 'azmiñ
Seferiñ Çin'e mi ey bād-ı şabā Hind'e midir

[72] M.VI/24, FB.94b, K.27b

- 4 Çok zamandır gideli gelmedi bilmem dil-i zār
Küy-1 dilberde mi aldı ser-i rāhında mıdır
- 5 Cezbe ‘āşıkda mıdır şīve-i ma‘şūda mı
Kehrübāsında mı bu cāzibe kāhında mıdır
- 6 Biri menküb-1 zevāl ü birisi nāl ü hilāl
Felekiñ revnaı mihrinde mi māhında mıdır
- 7 adr-dān-1 hüner elbette bilir ey Vehbī
Cāhiliñ rif‘ati zātında mı cāhında mıdır

[73]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘īlü / fā‘ilün]

- 1 Gül-nār-1 la‘li cennet-i hüsünñ kirasıdır
Cānım verirse ‘āşık aña diş kirasıdır
- 2 Telh-ābe-i sirişk ile āh-1 ‘alev-feşān
‘Uşşā şehriñ güzel āb u hevāsıdır
- 3 Çeşm-āşinā-yı peyk-i nesīm-i maabbetiñ
Küyüñ ğubarı bād-1 hevā tütüyāsıdır
- 4 Mīnāda cilve gösterişi duter-i reziñ
Şırça sarāy içindeki kızlar edāsıdır
- 5 Bīgāne arzdır bize nāz u mu‘āmele
Bilmem o şūh şimdi kimiñ āşināsıdır
- 6 Zātında itiyācı yok esvāb-1 zīnete
Esbāb-1 nāz u şīve boyunca libāsıdır

[73] M.VI/24, FB.95a, K.27b

7 Muḥkem ‘imādı naḥl-i berūmend-i devletiñ
Ehl-i niyāz-ı sâ‘id-i dest-i du‘āsıdır

8 Biz istinād eylemişiz istikāmete
Şeyḥiñ beli ṭayandığı çüb-ı ‘aşāsıdır

9 Vehbī sebep fütādegī-i pūte-i ğama
Kesb etdiğim fūnūn-ı hūner kīmyāsıdır

[74]

[mef‘ülü / mefā‘ilün / mef‘ülü / mefā‘ilün]

1 ‘Aşkıñla hevālandım bī-lāneligim gel gör
Yanmağda firākıñla pervāneligim gel gör

2 Ben böyle tek ü tenhā sen ğayr ile ülfetde
‘Aql u dil ü cānımla bigāneligim gel gör

3 Yıkdıñsa da cevriñle ma‘mūr edegör yap yap
Ey künc-i diliñ genci vīrāneligim gel gör

4 Peymāne-be-kef sākī bu bezme ayağıñ baş
Cām-ı mey-i ‘aşkıñla mestāneligim gel gör

5 Ben Vehbī-i pā-mālim ḥayret-zede vü lālim
Bāziçe-i eṭfālim dīvāneligim gel gör

[75]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

1 Yek-nīme-i la‘liñ gül ü yek-nīme şekerdir
Güyā deheniñ hoşkası pür gül-be-şekerdir

[74] M.VI/25, FB.95a, K.28a

[75] M.VI/25, FB.95a

- 2 Giryān olaraq Һasret-i la‘liñle revā mı
 Һāke dōkeyim eşkimi kim āb-ı güherdir
- 3 Һall eyler idi müşkilimi belki miyānıñ
 Ammā arada ‘uķde olan bend-i kemerdir
- 4 Eşkim de gül-i rūyuña hayrān u temāşā
 Şebnem gibi her Һatresi bir çeşm-i digerdir
- 5 Dil mürğü şitābān geliyor nāme mi vermiş
 Bilmem o perī-rūy-ı Sabā’dan ne Һaberdir
- 6 Vaşf-ı ruķ-ı Һoy-kerde-i dilberle muţarrā
 Vehbī yine bu tāze ğazel bir gül-i terdir
- 7 Pey-rev ola Һāmid daħi bu zāde-i taḅ‘a
 Yārān diye kim nev-eşer-i pūr u pederdir

[76]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Kākülün dīvānesin zaḅt eylemez zencirler
 Ƙaşlarıñ maķtülüne Һacet degil şemşirler
- 2 Münkesirdir Һātır-ı ‘āşık nüvāzişden ne sūd
 Şişe-i işkesteye biħüdedir ta‘mirler
- 3 Gördü dil rū’yāda çeşmiñden nigāh-ı iltifāt
 Һayr ola hep ‘aynını telmiḅ eder ta‘birler
- 4 Şeyḅ efendi mā’il olmazdı o tıfl-ı nev-rese
 Һasret-i zevķ-i civānī olmasaydı pırlar

[76] M.VI/25, FB.95b, K.28a

5 Vehbîyâ mir'ât-ı re'yiñ olsa da şafvet-nümâ
Şüret-i taqdîrde hayrândır tedbîrler

[77]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 O şūha 'āşık-ı bî-çāre derd ü miñnetin söyler
Duçār olsa tabîbe haste elbet 'illetin söyler

2 Gönül yağmāsını İmâ edermiş gūşe-i çeşmi
Bucağ Tātārıdır remz ile gūyâ gāretin söyler

3 Hağ-āverler gūzeşte hūsn ü ānın yād eder gāhī
Mişāl-i merdüm-i müflis zamān-ı devletin söyler

4 Amān meclisde ol şūh-ı cefā-āyīni söyletme
Sitemkārāne vādîlerle eski 'ādetin söyler

5 Nefes almış meger bir vākıf-ı sırr-ı hağīkatden
Ki ney erbāb-ı hālīñ kāle gelmez niyyetin söyler

6 Zebānīler zebānından mı gūş etmiş 'aceb vā'iz
Ki her gün meclisinde nār-ı düzağ şiddetin söyler

7 Eger vāқи' ise devrānda Vehbī kāmın almışdır
Mey ü mañbūba dā'ir halk çok keyfiyyetin söyler

[78]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefâ'îlü / fā'ilün]

1 La'l-i lebiñ ki cūş-ı şafā çeşmesārıdır
Neşv ü nemāsı bāğ-ı dil-i zāra sārīdir

[77] M.VI/25, FB.95b, K.28b

[78] M.VI/26, FB.95b, K.28b

- 2 Fitrāk-i nāza bağla dil-i pür-şikestemi
Çün şāhbāz-ı dīde-i şūhuñ şikārıdır
- 3 Cān gibi şaqla sīnede dāğ-ı maḥabbeti
Ey dil bilir misin o kimiñ yādigārıdır
- 4 Rindānıñ olsa tāk-ı seri nola sākıyā
Sāgar ki bezm-i işrete Cem ber-güzārıdır
- 5 Vehbī o noḡta üstüne pergārdir gönül
Ḥāl-i siyeh ki merkez-i ḥüsnüñ medārıdır

[79]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Bir gece yāri çekip encümen-i cāma düşür
Cāme-ḥ^vāba gelicek bister-i ibrāma düşür
- 2 Ḥ^vāb-ı ḥargūşuna aldanma o tavşān-beçeniñ
Taş yatardan gelip ulaştırarak dāma düşür
- 3 O perīye saña pek geçdi şıcağım diyerek
Ne yaparsañ yapagör ḥalvet-i ḥammāma düşür
- 4 Olsun olsun diyerek būs-ı lebiñ meyvesiçün
Nev-nihālim beni bārī tama'-ı ḥāma düşür
- 5 Hırmen-i ḥüsnüñü üftādelere bezl edicek
Dāne-i ḥālīni mürğ-i dil-i nā-kāma düşür
- 6 Düşme başdan kara deryā-yı heveskārīye
Seyr-i fülk-i emeli bir güzel eyyāma düşür

[79] M.VI/26, FB.96a, K.28b

7 Vaşl için üstüne düşmek ise kaçdın Vehbî
Gündüz olmaz o mehin fırsatın ahşâma düşür

[80]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Hâbeş iklîminiñ hâl-i siyâhın pâdişâhıdır
Mu'anber kâkülün Fas mülketinde tûğ-ı şâhîdir

2 'Îzârın şafhasında cā-be-cā erķām-ı resm-i haç
Meger 'âşıkların müsvedde-i baht-ı siyâhıdır

3 Keşide kaşların iki kılıç tımârıdır güyâ
O hünî gözlerin zâlim ne merdüm-küş sipâhîdir

4 Hürüş-ı mevc-i hüsnün burc-ı Hüt'u eylemiş garķ-âb
Ki mâh ol baħr-ı nâz u şivede bir fûls-i mâhîdir

5 Bi-hamdi'llâh ki feyz-i ma'rifetle zîver-i 'irfân
Degildir 'âriyet tab'ımda Vehbî-i İlahîdir

[81]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Ol ki hoy-kerde ruħuñ vaşfını taħrîr ister
Şu'lede mevc-i gül-âb-ı teri taşvîr ister

2 Dest-i fikrinde resen-bâz-ı hayâl-i zülfün
Ol dü-ebrü-yı keşide gibi şemşîr ister

3 Leb ü pistânçelerin emmek için girye edip
Tıfl-ı bî-dâye-i tab'ım şeker ü şîr ister

[80] M.VI/26, FB.96a, K.29a

[81] M.VI/27, FB.96a, K.29a

- 4 Künc-i dil genc-i hayālîñle olur ābādān
Şanma vīrānemizi külfet-i ta‘mīr ister
- 5 Naẓm-ı vaşf-ı deheniñ teng-i zemīnden ğayrı
Cevher-i lafzı daħi şīğa-i taşğīr ister
- 6 Çenber-i zülfüne üftāde olan ‘uşşāķıñ
Nağme-i muṭribi de beste-i zencīr ister
- 7 Sīneye dāğ-ı maḥabbetle verir sūz u güdāz
Ney gibi nālede ol kim dem-i te’şīr ister
- 8 Vehbiyā pek ıolaşır şāne gibi çāk olaraķ
Dil-i sevdā-zede bir zülf-i girih-gīr ister

[82]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Mücerred şüret-i zāhirde bir köhne kabāmız var
Bizim bu çarḥ-ı atlasdan ne bīm ü ne recāmız var
- 2 Cefā-yı yārdan cevı-i felekden ağlarız her dem
Dü-çeşm-i hūn-feşān ile dükenmez mācerāmız var
- 3 Göñül meczūbdur dildāra ammā cezb için anı
Bizim de ‘aşķ derler bir kavī āhen-rübāmız var
- 4 Hāṭā-yı müşge teşbīh eyledik evvel ḥaṭ-ı yāri
Gidince revnaķ-ı ruhsāri fehm etdik ḥaṭāmız var
- 5 Bu kilik-i pür-füsündür Vehbiyā ḥaşmı eden ilzām
Hemān ibtāl-i siḥre ābnūsī bir ‘aşāmız var

[82] M.VI/27, FB.96b, K.29b

[83]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Tekye-i ‘aşqda devr eyle Hüdâ'ya dâ'ir
Dönme rakqâş-şifat semt-i hevâya dâ'ir
- 2 Âsiyâ gibi olur müddeharı ğayre naşib
Hârekâtı olanın cem‘-i ğidâya dâ'ir
- 3 İstikâmetde ‘aşâya tayanırdı zâhid
Olmasa gerdiş-i tesbîhi riyyâya dâ'ir
- 4 Gösterir naqş u zevâl-i meh ü hırşid-i felek
Olduğun cünbiş ü edvârı cefâya dâ'ir
- 5 Görmedik bezmgehi-i dehre geleden Vehbî
Sâġar u dâ'ireden ġayrı şafâya dâ'ir

[84]

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

- 1 Nuqûş-ı haqq u hâlin remz ile meknün yazmışlar
Kalem kaşıyla çeşmin ‘aynı ile nün yazmışlar
- 2 Edince şâh-ı ‘aşka şüret-i hâl-i dilim i‘lâm
O şühu baña birkaç büseye medyün yazmışlar
- 3 Yazanlar şüret-i Leylâ'yı eyvân-ı maġabbetde
Beni bir şüret-i divârda Mecnün yazmışlar
- 4 Haq-ı câmı şanardım naqş-ı reng-âmiz bîhüde
Peri-veşler meger ol şîşeye efsün yazmışlar

[83] M.VI/27, FB.96b, K.29b

[84] M.VI/28, FB.96b, K.29b

5 Nuķūş-ı hāme-i ķudret bozulmaz serden ey Vehbī
‘Adūlar gerçi kim haķķımda gūn-ā-gūn yazmışlar

[85]

[fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilūn]

1 Nev-hırāmım şalınıp seyr-i çemenden mi gelir
Şerm-baħşī-i gül ü serv ü semenden mi gelir

2 Çīn-i zūlfünde bulunmaz mı bu āhū nigeħiñ
Nāfe-i müşg hemān Çīn ü Ĥoten'den mi gelir

3 Gösterip Ĥızr'a desem ğabğab-ı hūn-efşānın
Āb-ı hayvān daħi bu çāh-ı zekāndan mı gelir

4 Nedir ol reng-i ‘aķīķi bu SūheyLī ķadeħiñ
Sākiyā cevher-i mey yoħsa Yemen'den mi gelir

5 Lāle-i haşret açar gülşen-i hātırda ‘aceb
Vehbiyā peyk-i şabā semt-i vaţāndan mı gelir

[86]

[mef‘ulū / fā‘ilātū / mefā‘ilū / fā‘ilūn]

1 ‘Uşşāķa gerçi yüz çevirir şimdi nāz eder
Ammā haţ-āver olsa döner de niyāz eder

2 Kaçmazdı gerçi leblerin öpdürmeden o şūħ
Dillenmesin deyü şaķınır ihtirāz eder

3 Büy-ı ‘abīr-i sūnbülün eylerse de dirġ
Tatyīb için fütādelere çok piyāz eder

[85] M.VI/28, FB.97a, K.30a

[86] M.VI/28, FB.97a, K.30a

- 4 Hem-düş-ı kıadd-i yâr olamaz serv-i hoş-ıhırâm
Bîhüde böyle kıâmeti tül u dırâz eder
- 5 Burc-ı ruğunda nîm-kamer şekli gösterip
Ol meh niķâb-ı tırrasını nîm-bâz eder
- 6 Tenhâ açılsa bir gece gül-gonçe bülbüle
Vaķt-i seherde nâlesi ifşâ-yı râz eder
- 7 Yektâ-süvâr-ı ‘arşâ-i nazmım ki Vehbiyâ
Yoķdur semend-i tıab‘ım ile türk-tâz eder

[87]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Ol ki derd-i hicr ile hem-ķâlet-i Ya‘ķüb olur
Şabr ile tenhâ-nişîn-i külbe-i Eyyüb olur
- 2 Gösterir şem‘-i ‘asel envâr-ı ğayret neydiğin
Her gece rüşen-ķerâğ-ı türbe-i ya‘süb olur
- 3 Nerde bir dânâ görürsem rütbe-i ednâdadır
Tıavr-ı ma‘küs-ı zamâne ğâlibâ maķlûb olur
- 4 Bî-kesâna ehl-i câh âzâr eder nekbet deyü
Lîk bilmez ‘azl olunca kendisi menküb olur
- 5 Rû-siyâh-ı cürm isem de işte bu rîş-i sefîd
Sâķa-i ‘afv-ı Hıdâ‘da Vehbiyâ cârüb olur

[87] M.VI/28, FB.97a

[88]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 K̄āmet-i mevzūnu kim bir mışra'-ı bercestedir
Evc yā şehnāz uşūlünde miyān-ı bestedir
- 2 Biz hemān olmayacaķ endīşe-i hām eyleriz
Meyve-i nārenc-i pistānı henüz nā-restedir
- 3 Baş başa vermiş de gūyā hūn-feşānlıķ söyleşir
Tīġ-i ebrūsu anıñcūn ser-behem peyvestedir
- 4 K̄aṭre-i ihsānı nā-ber-cā dökülmüş sū-be-sū
Kāse-i vārūn-ı gerdūn var ise işkestedir
- 5 Bāġ-ı ṭab'ımdan bu rengīn nazmım ey Vehbī yine
Tāze ḳopmuş nev-şüküfte dil-küşā gül-destedir

[89]

[mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ūlün]

- 1 Hem sākī vü hem muṭrib-i rengīn neġamım var
Maḥbūb ile mey içmeden özge ne ġamım var
- 2 Dünyāyı şafā ile temāşā ederim kim
Mīr'āt-ı Sikender gibi bir cām-ı Cem'im var
- 3 Şebnem gibi bir ḳaṭre-i üftādeyim ammā
Hūrşīde te'alluḳla 'ulüvv-i himemim var
- 4 Sākī ayaġın tevbe-şikenlikde başarsa
Va'llāhi denilmez ki şebāt-ı ḳademim var

[88] M.VI/29, FB.97b, K.30b

[89] M.VI/29, FB.97b, K.30b

- 5 Tuğrā-keş-i menşūr-ı emel olmadım ammā
Rā қаşlarını çekmege yāriñ қalemim var
- 6 Mānende-i ney sīne-i pūr-zaḥm ile böyle
Şāhib-nesesin feyzi ile başқа demim var
- 7 Māt etdi gürūh-ı şu‘arāyı deyü Vehbī
Destimde benim şāh-ı ‘Acem'den raқamım var

[90]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 Sen şāh-ı mülk-i ‘işvesin ey nāmver püser
Olsun nöker қalem-rev-i ḥüsünüde her püser
- 2 Gördükde raқşını yüregim oynadı meded
Bu cünbiş ü reviş nedir ey ‘işveger püser
- 3 Böyle beşer beşer toғuraydı melek gibi
Mehd-i zamāna māder-i gerdün beşer-püser
- 4 Ferzend-i dil-pesendsin ey tıfl-ı nāzenin
Yoқdur ‘Acem'de hiç saña beñzer diger püser
- 5 Bābā-yı ‘ālemim bilirim қadriñi seniñ
Meyl eylemem olursa cihān ser-be-ser püser
- 6 Yābāna atma seng-i felāḥan gibi amān
Başına döndü kim şeh-i ferḥunde-ser püser
- 7 Teller taқındı başına Vehbī görüp seni
Bu cifte perçem ile ey āfet nazar püser

[90] M.VI/29, FB.97b

[91]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Âh bir muğ-beçe ğâretger-i sāmānımdır
Çeşm-i kâfir-nigehi düşmen-i îmānımdır
- 2 Âyet-i hüsn okunur resm-i haṭ u hālinden
Ṭarz-ı İncıl ise de ma'nî-i Qur'an'ımdır
- 3 Çeşm-i bîmârı ğamıyla olalı dil-ḥaste
Ṭab'-ı 'İsâ daḥi ḥayret-keş-i dermānımdır
- 4 Semt-i deyrinde döğüp sînemi nâḳūs gibi
Ergānün nağmeleri nāle vü efgānımdır
- 5 Tār-ı zünnār ise de bā'ış-i cem'iyet olup
Rište-i perçemi şîrāze-i divānımdır
- 6 Var mı ol âfet-i Rüm'ün 'acabā mişli deyü
Rümeli pā-zede-i mevkib-i seyrānımdır
- 7 Görüp ol mâhı fetîl aldı Fener'de Vehbî
Mûm olan yanmağa şem'-i dil-i süzānımdır

[92]

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Cebîni şubḥ-ı merām-ı nigāhım olmuşdur
Şikenc-i ṭurrası şām-ı nigāhım olmuşdur
- 2 Hilâl-veş görünür kaşı yārimiñ ammâ
'İzârı bedr-i tamām-ı nigāhım olmuşdur

[91] M.VI/30, FB.98a, K.30b

[92] FB.92b, K.25b

- 3 Hırām-ı kebg-i derī cünbişin gözüm tıtdu
Girift-i halka-i dām-ı nigāhım olmuşdur
- 4 Ğazāl-i vahşī iken Kays-veş görünce beni
Kaẓā-yı ‘işvede rām-ı nigāhım olmuşdur
- 5 Görünmez oldu meh-i rüyu bu siyeh-bahta
Niķāb-ı zülfi ğamām-ı nigāhım olmuşdur
- 6 Nümāyiş-i leb-i mey-günü ol siyeh-mestiñ
Şarāb-ı la‘lī-i cām-ı nigāhım olmuşdur
- 7* Hāyāl-i kıaddi leb-i cūybār-ı eşkimde
Nihāl-i serv-i hırām-ı nigāhım olmuşdur
- 8 Nühüfte seyr ederiz künc-i ğamzesin ğāhī
O ğüşe gizli maķām-ı nigāhım olmuşdur
- 9 Ne şeb-çerāĝ imiş ol nūr-ı dīdemiñ rühu kim
Fürüg-baħş-ı zalām-ı nigāhım olmuşdur
- 10 Görünmedi baña iķbāl ile zen-i dünyā
Cemāli şanki harām-ı nigāhım olmuşdur
- 11 Suvār-ı hāme-i kuḫlü’l-cevāhir-i sākī
Cilā-yı ‘aşķ u ğarām-ı nigāhım olmuşdur
- 12 Sevād-ı nazmı ise kuḫl-i rüşenā Vehbī
O da bu demde be-kām-ı nigāhım olmuşdur

* 7: kıaddi leb-i: kıand-i lebi K.

[93]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Ğam yemez ol kim mey-i cān-baḥşı bī-pervā iġer
'Ömrü artar dem-be-dem āb-ı ḥayāt-efzā iġer
- 2* Bir iġim şudur deyü ol mest-i nāzīn teşnesi
Cüş edince bezm-i meyde 'aşkına deryā iġer
- 3 'Āfiyet olsun o güne aġ şaġallı rinde kim
Sākī-i gül-ruḥ elinden bāde-i ḥamrā iġer
- 4 Şeyḥ efendi kimseye fāş eylemez keyfiyyetin
Dilberi maḥfī sever hem bādeyi tenhā iġer
- 5 Ben mi ĩcād eyledim āyīn-i nüş-ā-nüşda
Vehbiyā derlerse ḥaġķımda eger şahbā iġer

ḤARFÜ'Z-ZĀ'

[94]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Ḥāl ü ḥaṭṭında niġe ḥüsn-i 'ibārāt oġuruz
Ebruvānıñla nigāhından işārāt oġuruz
- 2 Görmedik sine-i şāfīn gibi bir nüşa-i pāk
Dā'imā şüret-i diġķat ile mir'āt oġuruz
- 3 Sāz-ı dehrīn biliriz perde-birün olduġunu
Muṭribā bizde uşül ile maġāmāt oġuruz

[93] FB.93b, K.26b

* 2: teşnesi: 'işvesi FB.

[94] M.VI/30, FB.98a, K.31a

- 4 Müncelî olmadı gitdi şeb-i târîk-i emel
Bunca gündür ki Meşâbiḥ ile Mişkât oğuruz
- 5 Devr-i ebvâb iledir şimdi küşâd-ı âmâl
Biz hemân derbeder olmuş da fütûḥât oğuruz
- 6 Bilmedik ‘illetini zillet-i ehl-i hüneriñ
Gerçi ḳânûn ile esbâb-ı ‘alâmât oğuruz
- 7 Ḳalmadı ğayrı tekâpûya mecâl ey Vehbî
Oturup ğüşe-i ‘uzletde taḥiyyât oğuruz

[95]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Beni ğülşende açmaz seyr-i verd ü yâsemen sensiz
Dikendir her şükûfe çeşmime ey ğül-beden sensiz
- 2 Gel ey rûḥ-ı revânım cismime gelsin yine cânım
Ten-i bî-câna döndüm bister-i ḥasretde ben sensiz
- 3 Şeker gibi lebiñden tatlı tatlı bûse şevḳiyle
Mezâḳ-ı ârzü telḥ oldu ey şîrîn-dehen sensiz
- 4 Nice ârâm eder tenhâ-nişîn-i külbe-i aḥzân
Sen inşâf eyle gel ey Yûsuf-ı ğül-pîrehan sensiz
- 5 Baḳıp serve ḥayâl-i ḳâmetiñle eglenir Vehbî
Ederse nev-ḥırâmım ğâhice seyr-i çemen sensiz

[95] M.VI/30, FB.98a

[96]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Olmuşdu çeşm-i şühuna diller daḥl-i nâz
Cellâd ğamzesi yine etdi atıl-i nâz
- 2 Seyr et nezâketin bir içim şu degil midir
Her atvede güzergehin eyler sebîl-i nâz
- 3 Ol Yûsuf-ı melâḫat ederse şinâveri
Başdan aşar leâfet-i emvâc-ı Nîl-i nâz
- 4 Ebr-i siyâh-ı zülfü niâb olmasa eger
Ḥurşid-i rüyu dîdeyi eyler kelîl-i nâz
- 5 Tâat-güzârım oldu bir ednâ girişmesi
Çodur bu nâ-tüvâna meger kim alîl-i nâz
- 6 Vaşlın niyâz edince ta'allül edip o şüh
Bîmâr-ı çeşmi gibi görünmüş 'alîl-i nâz
- 7 Da'vâ-yı nâbe-cây-ı hırâmı uzatmasın
addiñ mi dikdi servi çemende vekîl-i nâz
- 8 Gördüm raîbi yâra açar zaḫm-ı sînesin
Pek işlemiş derûn-ı ḫabîşe fetîl-i nâz
- 9 Ğunc u delâl-i taḫ'-ı Celâlîye Vehbiyâ
Taqlîd-i şîve etdi bu nazm-ı celîl-i nâz

[96] M.VI/31, FB.98b

[97]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Būs-ı leb-i yâr olmasa peymâne çekilmez
Bî-muṭrib ü ney na'ra-i mestâne çekilmez
- 2 Biryâna bakıp bâde-keşân sofralarında
Zâhid çekerek sübhâyı bir yana çekilmez
- 3 Menşür-ı mülük üstüne tuğrâ-yı keşîde
Ebrû-yı dil-ârâ gibi şâhâne çekilmez
- 4 Hâm etmiş iken hâle gibi kıddimi cevri
Ol mâh yine sîne-i 'uryâna çekilmez
- 5 Tâ olmayıcağ dest-res-i dâmen-i cânân
Pây-ı talebim güşe-i dâmâna çekilmez
- 6 Sencîde-güher eyleyegör kadriñi yoḥsa
Herkes meh-i Ken'an gibi mîzâna çekilmez
- 7 Ebnâ-yı zamân püştüne bâr olma hâzer kıl
Kâm almağ için şîve-i hîzâne çekilmez
- 8 Vehbî niçe çeksın seni erbâb-ı süḥan kim
Bu vâdî-i nev-ṭarz-ı levendâne çekilmez

[98]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefā'îlü / fâ'ilün]

- 1 Ol gül-'izâra etmez eşer âh u zârımız
Çekmekde hâr-ı cevri ü cefâsın hezârımız

[97] M.VI/31, FB.98b, K.31a

[98] M.VI/32, FB.98b

- 2 Cüy-ı derûna ‘aksi düşüp serv-ğadleriñ
Bir nahlzâr-ı tâzeye döndü kenârımız
- 3 Sahtî-i dehri baht-ı siyeh çekdirirse de
Kuhl-i cilâ-yı ehl-i nazardır ğubârımız
- 4 Maşb medâr-ı rif‘at ise câhile bizim
Ma‘zül iken de ‘ilm iledir iftiğârımız
- 5 Nağl-i ümîdimiz gül-i ra‘nâ açar hemân
Yek-rengdir ğazân ile Vehbî bahârımız

[99]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Niğün üftâdegâna sehm-i luğfuñ câ-be-câ düşmez
Düşün ey kaşı ya bir kez saña böyle cefâ düşmez
- 2 Ğayâl-i kâkülün ğadriñ ne bilsin zâhid-i bî-mağz
Ser-i bî-devletâna sâye-i bâl-i Hümâ düşmez
- 3 Yıķılmış zür-ı meyden ben de düşdüm üstüne yâriñ
Bu furşat bir düşüşdür yoğsa böyle dâ‘imâ düşmez
- 4 Düşerdim pâyına celb etmege kâşâneye ammâ
Bizim semte ne çâre gâh râh-ı dil-rübâ düşmez
- 5 Ayaklandırmağa himmet eder düşdükçe sâķîler
O rindiñ kim elinden câm-ı leb-rîz-i şafâ düşmez
- 6 Girer mi ‘aşğ-ı rüşen sîne-i târîk-i tab‘âna
Ki her bir çâh-ı tenge Yüsuf-âsâ meh-liğâ düşmez

[99] M.VI/32, FB.99a, K.31b

- 7 Çekilmiş ‘ankebüt-āsâ egerçi güşeye şüfî
Velîkin dāmına mūr u megesden mā-‘adâ düşmez
- 8 Gürüh-ı ehl-i manşıb vāyedār-ı tafradır yoħsa
Tārîķin beklemekle nevbet-i aħz ü ‘atâ düşmez
- 9 Bilirken şīve-i ebnâ-yı şehri bīve-i dehri
Uşanmaz bü’l-heveslikden niçün Vehbî babâ düşmez

[100]

[mef’ülü / fâ’ilâtü / mefâ’ilü / fâ’ilün]

- 1 Cānâ ümîd-i vaşl idi cürm-i ‘azîmimiz
Nār-ı firāķın oldu ‘azāb-ı elîmimiz
- 2 Kaddi bülend ü ħüsñü müselleme güzel arar
Meyl eylemez esāfile tab’-ı selîmimiz
- 3 Ol çeşm-i şūħdan nigeħ-i şefķat isteriz
Bīmārdan devā taleb eyler seķîmimiz
- 4 Dürr-i ħoş-āb-ı kuzüm-i telħ-i kanā‘atiz
Sîr-āb-ı şîr-i ebr-i hünendir yetîmimiz
- 5 Pejmürde oldu āħ ile gül-gonçe-i ümîd
Bād-ı semūma döndü ne çāre nesîmimiz
- 6 Süzişdeyiz yine ğam-ı āteş-nişār ile
‘Anber gibi cihānı tutarken şemîmimiz
- 7 Vehbî sürür gelse de hercāyîdir gider
Tursun göñülde ğam gibi yār-ı kādîmimiz

[100] M.VI/32, FB.99a

[101]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Muṭrib egerçi pîş-revinde pes istemez
Ammâ ne çâre meclis-i vuşlat ses istemez
- 2 Sâķide ser-keşân-ı açıkbaş edâsı var
Ol ṭabla perçem üstüne kâfir fes istemez
- 3 Āzürdeyim ḥaṭ-ı leb-i gül-gün-ı yârdan
Bülbül ḥarîm-i gönçede ḥâr u ḥas istemez
- 4 Çöz tüğmeñi görünsün ilik gibi gerdeniñ
Cânâ bu bend-i nâbe-maḥal üzkes istemez
- 5 Vehbî gibi felekde tecemmül be-düş olan
Köhne ḳabâya ḳâ'il olur aṭlas istemez

[102]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Kemân-ı ebruvânı çillesin her pehlevân çekmez
Ki tîr-i ğamzesin dilden o şüh-ı bî-amân çekmez
- 2 Siyeh-mest-i şarâb-ı nâzdır ol dîde-i mey-gün
Ġubâr-ı minnet-i kuḥl-i sevâd-ı İşfahân çekmez
- 3 Miyânın sîneye cânım deyü çekmekdedir külfet
Belî 'aşîḳ olanlar ḥancerinden bîm-i cân çekmez
- 4 Nişân-ı ebruvânın ol şehiñ menşür-ı ḥüsnünde
Çekerse ḥâme-i ḳudret çeker tuğrâ-keşân çekmez

[101] M.VI/33, FB.99b, K.31b

[102] M.VI/33, FB.99b, K.32a

- 5 Gülistân-ı bahâr-ı ‘ömrünü bî-âb u reng eyler
O kim bir gül-‘izâr ile şarâb-ı ergâvân çekmez
- 6 Sebük-rûh-ı neşâţ etmekdedir rıtl-ı girân yoĥsa
Ĥumâr-âlûdegânîñ şıķletin pîr-i muĥân çekmez
- 7 Meger erbâb-ı rif‘at cümle hem-düş-ı felekdir kim
Bahâne eyleyip ķadd-i ĥamın bâr-ı girân çekmez
- 8 Eden her kârını mîzân-ı inşâf ile sencîde
Bu bâzâr-ı belâda sûd görmezse ziyân çekmez
- 9 Mişâl-i serv bâr-âver degilsem de bu gülşende
Nihâlim bârî bîm-i dest-bürd-i bâĥbân çekmez
- 10 Olur mu nâ’il-i zevķ-i civânî vaķt-i pîrîde
O kim Vehbî gibi âĥşuna bir nev-civân çekmez
- 11 Ne mümkün pey-rev olmak şehsüvâr-ı tab‘-ı Ĥayrî’ye
O bir çâpük-rev-i meydân-ı ma’nâdır ‘inân çekmez

[103]

[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]

- 1 Âyîne-şıfat şafvet ile sâde-zamîriz
Her şûrete ķâbil güher-i naķş-pezîriz
- 2 Engüş-ti işâretle hilâl olmadayız âĥ
Her şehrde gerçi meh-i nev gibi şehîriz
- 3 Bir muĥ-beçeniñ perçeminiñ kaydına düşdük
Zencîr-be-gerden yed-i kâfirde esîriz

[103] M.VI/33, FB.100a, K.32a

- 4 Ağyār ile mey içdiğin etmezse de izhār
Keyfiyyeti ra'nā biliriz rind-i ḥabīriz
- 5 Çoқdan ayağın altına şevk ile döşendik
Sākī der-i meyḥānede bir eski ḥaṣīriz
- 6 Sen duḥter-i rez zevki ile tāzelenirseñ
Ey pīr-i muğan biz de civān sevmede pīriz
- 7 Eş'arımıza rāğīb olursa nola yārān
Vehbī gibi rağbet ile mergüb-ı vezīriz

[104]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Dehānın ḥarf-i va'd-i vuşlata āhımla yār açmaz
Benim gül-ğonçe-i ümmīdimi bu rüzgār açmaz
- 2 Şarāb-ı dil-küşādan bezm-i meyde ol gül-endāma
Küşāyiş gelmedikçe rāzını 'uşşāk-ı zār açmaz
- 3 Niçe naṭ'-ı emelde māt-ı ḥayret olmasın 'āşık
Ruḥundan perde-i zūlfün o şāh-ı 'işvekār açmaz
- 4 Gül-i ra'nā-yı 'ayşın nevbahārından ḥazān görmez
O kim nergis gibi bu bāğa çeşm-i i'tibār açmaz
- 5 Küşād olmaz dilim seyr-i çemenden lāle vü gülden
Beni gül gibi dilberler açar yoḥsa bahār açmaz
- 6 Tutar rāz-ı derūnun gonçe-veş ehl-i edeb mestūr
Mişāl-i lāle sūz-ı sīnesin her dāğ-dār açmaz

[104] M.VI/34, FB.100a, K.32b

- 7 Kilîd-i dest-i kudret fetḥ-i bâb-ı maṭlab etmezse
Ümîdim kuflünü miftâḥ-ı iḥsân-ı kibâr açmaz
- 8 Olur ancak küşâde Vehbiyâ gül-naḥl-i ṭab'ımdan
Bu güne tâze tâze gülleri her şâhsâr açmaz

[105]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Leb-rîzdir şarâb-ı ğamıñla piyâlemiz
Pür-ḥün biter fezâ-yı mahabbetde lâlemiz
- 2 Meczûb-ı mihr-i 'âlem-i bâlâ-yı 'aşḫdır
Gül bisterinde eylemez ârâm jâlemiz
- 3 Çıkdı 'adem taşavvuruna şoñ neticesi
Baḥş-i dehânîñ idi me'al-i maḫâlemiz
- 4 Çarḥıñ hezâr pîçiş ile geçdi çenberin
Bir mâhtâbı sîneye alınca hâlemiz
- 5 Vehbî hemân sâdece başma ḫalıp degil
Tamğalıdır ḥitâm-ı ḫabûl ile kâlemiz

[106]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Kemâl erbâbı kesr-i ḫadr ile bî-i'tibâr olmaz
Zer-i ḫâliş şikeste olsa da nâḫiş-'ayâr olmaz
- 2 Olur âfâḫa rüşen 'ayb-ı merd-i kâmil elbette
Ki mâh-ı nâ-tamâm üzre kelef pek âşikâr olmaz

[105] M.VI/34, FB.100a

[106] M.VI/34, FB.100b, K.32b

- 3 Ne mümkün zīb-i çeşm-i rağbet olmak kuhl-i nūr-āsā
Siyeh-bahtān kim sahtī-i gerdūndan ğubār olmaz
- 4 Baķıp naķş-ı nigīne şöyle fehm etdim ki ‘ālemde
Derūnun şerħa şerħa etmeyenler nāmdār olmaz
- 5 Felek kıaddīn ħamīde gösterir Vehbī'ye bilmez kim
O rind-i bī-tekellūf kimseniñ dūşunda bār olmaz

[107]

[fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlūn]

- 1 Her zamān bedriñ niçün noķşānıñ itmām istemez
Ĝālibā ehl-i kemāli çarħ-ı ħod-gām istemez
- 2 Sende bu pūskürme benler turralar mevcūd iken
Şayd-ı mürĝ-i cāna ğayrı dāne vü dām istemez
- 3 Ĥaţţ-ı kāfir-kīşi ħüsnüñ ħıţţasından kıl tırāş
Mülketinde ceys-i küfrü şāh-ı İslām istemez
- 4 Ťab'-ı 'ālemde teķāzā-yı fesād ol rütbe kim
Meclisinde muşliħ-i da'vayı ħükkām istemez
- 5 Bezme çek ol mest-i nāzı keyfe başdır Vehbiyā
Bister-i vuşlatda şoñra çoķluk ibrām istemez

[108]

[mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ūlūn]

- 1 Şīrīn-süħan-ı la'l-i şeker-bāra söz olmaz
Ťuţı gibi bu lezzet-i ğuţāra söz olmaz

[107] M.VI/35, FB.100b, K.33a

[108] M.VI/35, FB.100b, K.33a

2 İmā ile söyler ne zamān sürme çekerse
Ol çeşm-i sühan-gū-yı siyehkāra söz olmaz

3 Gül-ğonçe-i gülzār-ı 'adem k̄āle gelir mi
Ra'nā biliriz kim dehen-i yāra söz olmaz

4 Ağzın kapayıp mühr-i sükūt ile 'adūnuñ
Bu vech ile mebhūtī-i eṣrāra söz olmaz

5 Lāl eyledi ḥayret ile erbāb-ı beyānı
Vehbī diyecek var mı bu eṣ'āra söz olmaz

[109]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 Tehī-destāna sākī dāmen-i rıḫl-ı girān vermez
Ağırılık almadıkça duḥterin pīr-i muğān vermez

2 Eder yek-naẓrada tīğ-i nigāhı sīnemi mecrūḥ
Baña ol gözleri ḥünī amān vermez zamān vermez

3 Kemān āgūşuna tīr-i sehī-ḳaddi çekip der kim
Felek bel bükmedikçe ādeme bir nev-civān vermez

4 Sipihr-i sifle-perver dil-nüvāz-ı seg-nihādāndır
Hümā'ya āşiyān vermek degil bir üstülḫān vermez

5 Görüp ḳurş-ı meh ü ḥurşīdini fehm eyledim gerdün
Zevāl ü naḳşı haẓm etdirmedikçe ḥalkā nān vermez

6 Meṭālīb manşıbı ol rütbedir kim bülbül-i zāra
Gül inşāf etse kendin verse farzā bāğbān vermez

[109] M.VI/35, FB.100b, K.33b

7 Zülâl-i nazmı işrâb eyledim Hızr'a dedi Vehbî
Bizim ser-çeşmemiz böyle hayât-ı câvidân vermez

[110]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 K̇and-i leb-i nûş-ı dehenin tatmağa gelmez
Şîr ü şekeri birbirine katmağa gelmez

2 Aḥşamlamaz ol bedr-i felek bir gece bizde
Mehtâb gibi gelse daḥi yatmağa gelmez

3 Başdan aşır emvâc-ı cefâ fûrâte düşdük
Zevrakçe-i vaşlı yanaşır çatmağa gelmez

4 Dil mürği kebüter gibi dönmeğdedir ammâ
Ol tıfl-ı cefâ-perverim aldatmağa gelmez

5 Kâlâ-yı vişâli çıkarıp gizli mezâda
Ey şüh-ı sitem-pîşe bizi şatmağa gelmez

6 Dil seng-i felâḥan gibi başında dönerken
Feryâdına rahm eylemeyip atmağa gelmez

7 Dâmânına yüz sürmek imiş ḥ'âhiş-i Vehbî
Ey hâr-ı müjem sen de şaḥın baḥmağa gelmez

[111]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Çekmiş piyâlelerle pey-â-pey şarâb-ı nâz
Çeşm-i siyâh-mestini süzdürdü ḥ'âb-ı nâz

[110] M.VI/25, FB.101a, K.33b

[111] M.VI/36, FB.101a, K.33b

- 2 Ders-i niyâz oğursa nola t̄alib-i vişâl
Hâl ü hatıyla şafha-i rüyu kitâb-ı nâz
- 3 Maḥcûbdur açılmamış ol nâzenîn henüz
Kılsa ‘aceb mi rüyuna zülfün niķâb-ı nâz
- 4 Va‘d-i vişâli d̄ide-i bîmârı remz edip
Dil-ḥastegâna vermede şâfî cevâb-ı nâz
- 5 Vehbîye merḥabâ mı der ol şüh-ı ‘işvekâr
Düşnâm iken fütâdeye ancak ḥiṭâb-ı nâz

ḤARFÛ’S-SÎN

[112]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 ‘Ulüv-i câh ile pākîze-sîret olamaz herkes
Bülend eylerse de pervâzı pâ-der-lâşedir kerkes
- 2 Süzüp çeşm-i kebûd-ı fitne-engîz-i siyeh-mestin
Aķın şaldı diyâr-ı şabrıma bir âfet-i Çerkes
- 3 O serv-i ser-keşim dâmen-feşân-ı nâz olup gezsin
Kâbâ-yı sebzın ey ḥayyâṭ boyunca berâber kes
- 4 Nigâh-ı ḥışmnâkiñ tîr-i dil-düz ile ey ḥünî
Aķıp bir zaḥm-ı tâze sine-i aġyâra işler kes
- 5 Kûmâş-ı vaşlıma kıymet yetişmez der açılmazsın
O kâlâ-yı girân-ķadriñ bahâsın bârî göster kes
- 6 Ber-i sîmîniñi düzd̄ide bir ḥoş oḥşayım derken
Elim ķoynuñda t̄utduñ ister âzâd eyle ister kes

[112] M.VI/36, FB.101a, K.34a

7 Çekip tığ-i zebânın Vehbiyâ Burhân-ı Kâfî'la
Amân verme lisân-ı zümre-i hussâdı yek-ser kes

[113]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

1 Gözün açmış yine gülzârda şehlâ nergis
Eder ol dîde-i maħmûru temâşâ nergis

2 Göz göre bâğda ağıyar ile mey içdiğini
Güşe-i çeşmi ile eyledi İmâ nergis

3 Bülbüle gâhice tenhâ açılırdı gönçe
Gözedir gizlice bir güşeden ammâ nergis

4 Eyleyip kâse-i deryûze o zerrîn kadehin
Sâğar-ı gülden umar cür'a-i şahbâ nergis

5 Nazarımda yine ol çeşmi siyeh-mestimdir
Vehbiyâ bâğ-ı cihân olsa ser-â-pâ nergis

[114]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

1 Eremez menzile her bâdiye-peymâ-yı heves
Gâhice hâr-ı muğaylâna başâr pây-ı heves

2 Câ-be-câ olsa da leb-rîz-i mey-i şevk ü neşâ
Ekşerî zür-şikendir hele minâ-yı heves

3 Her zamân keştî-i ümmîd havâsın bulmaz
Gâh mevc-âver olur varṭa-i deryâ-yı heves

[113] M.VI/36, FB.101b, K.34a

[114] M.VI/37, FB.101b, K.34b

- 4 Gerçi pervâz-ı bülend etmege bâl açmış idi
Lâne-gîr oldu varıp Kâf'da 'Ankâ-yı heves
- 5 Çekerim şimdi humâr-ı ğam-ı ye's ey Vehbî
Beni mest etmiş idi neş'e-i şahbâ-yı heves

[115]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Cādde-i 'aşkda olsam nola şeb-gird-i heves
Râh-ı h'âbîdedir anda ne gezer bîm-i 'ases
- 2 Nâle etmek ne revâ baht-ı siyehden 'âşık
Yoğiken kâfile-i sürmede feryâd-ı ceres
- 3 Niçe dem hânekah-ı dehrde çeşm ü gûşuz
Görmedik ney gibi te'sîrli bir ehl-i nefes
- 4 Her ne hâl ise kemer-bendiñi çözmek mümkün
Edemem 'uqde-i şalvâra taḥammül özkes
- 5 Vehbiyâ şimdi bu destâr-ı muḳarnes ne belâ
Mürğ-i âzâde iken oldu serim ḥabs-i kafes

ḤARFÜ'Ş-ŞİN

[116]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün]

- 1 Şanma la'l-i nâb-ı meyden câ-be-câ tebhâlelenmiş
Ġonçe-i terdir ṡarâvet-yâb olmuş jālelenmiş
- 2 Sîneye nev dâğlar açdım ğam-ı rüyuyla yer yer
Sâḥa-i 'aşk u maḥabbet tâze tâze lâlelenmiş

[115] M.VI/37, FB.101b, K.34b

[116] M.VI/37, FB.102a

- 3 Ruĥları püskürme benlerle benekli kâle-i nev
Bender-i ĥüsnü bu şüretle hemân Bengâlelenmiş
- 4 Ĥırmen-i şabrım lehîb-i hecriñ olmuş süznâki
Şu'le-i âhım felekde berķ-veş cevvălelenmiş
- 5 Rind ile maĥrem görünmüş her cihetden duĥter-i rez
Gâh hemşîre çıķarmış kendisin geh ĥâlelenmiş
- 6 Köhne naĥl-âsâ yetişdirmiş fidanı şanki Vehbî
Bir civân-ı tâze sevmiş pîr iken nev-sâlelenmiş
- 7 Şâh-râh-ı bender-i ma'nâyı açmış mülhim-i ġayb
Sûķ-ı 'irfân zîb ü zîverle serâser kâlelenmiş

[117]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Ĥayâl-i rüy-ı pür-tâbiñ dil-i ġam-ĥârededen geçmiş
Ne ĥurşîd ol ki böyle burc-ı teng ü târdan geçmiş
- 2 Hemân müy-ı miyâniñ sîmden bir târa beñzer kim
Hezârân dîķķat ile ĥadde-i efkârdan geçmiş
- 3 Ķabâ-yı süzeni-i kâme olmaz baĥye-düz ancak
Emel ser-riştesi gerçi niķe sũfârdan geçmiş
- 4 Şîrât-ı müstaķîmi toġrusu dünyâda bulmuşdur
O kim cüy-ı kenârı cîsr-i istiġfârdan geçmiş
- 5 Degildir iĥtiyârı tâze sevmek i'timâd etmem
Eger derlerse Vehbî pîr olup dildârdan geçmiş

[117] M.VI/38, FB.102a, K.34b

[118]

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılün]

- 1 Sâkıyâ bezme şafâ sâğar-ı Cem'den gelmiş
Ġam gidip sîneye bu şevķ nağamdan gelmiş
- 2 Bilmem ol kâtib-ı nev-ħaţţıma kim ħarf atmış
Ġın-i ebrü ile bî-vaķt ķalemden gelmiş
- 3 Görmedik öyle melek-şüreti bu dünyâda
Belki Rıdvân kaçırıp küy-ı İrem'den gelmiş
- 4 Dehen-i tengine ol ğonçe-lebiñ söz şığmaz
Var ise gülşen-i mevhüm 'ademden gelmiş
- 5 Nazm-ı Vehbî'ye cihân olsa ħarîdâr nola
TuĦfe-i nâdiredir şimdi 'Acem'den gelmiş

[119]

[mefâ'ılün / mefâ'ılün / mefâ'ılün / mefâ'ılün]

- 1 Göñül zülf-i siyehle ħâl-i 'anber-bâra bağlanmış
Mu'aķķad t̄ali'im bu necm-i ğisüdâra bağlanmış
- 2 Dil-i fersüde-i 'uşşâķa bir dül-bend-i al olmuş
O serbest âfetiñ başındaki destâra bağlanmış
- 3 Kesilmez silk-i peyvend-i 'alâķa t̄ıĦ ü ħancerle
Niţâķ-ı ârzü muĦkem miyân-ı yâra bağlanmış
- 4 Küşâde tab' olur 'aşık şeb-i vuşlatda söz etmiş
Görünce bend-i şalvârı yine bî-çâre bağlanmış

[118] M.VI/38, FB.102a, K.35a

[119] M.VI/38, FB.102b, K.35a

5 O tersâ şühunuñ hep zülfüne dil-besteyiz Vehbî
Ne hikmetdir cihân bir rişte-i zünnâra bağlanmış

[120]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 Ebrûsuna vesme ruḥuna ğāze mi çekmiş
Çeşm-i siyehin sürmeleyip tāze mi çekmiş

2 Nev-ḥaṭ görünür şafḥa-i ruḥsāresi ammâ
Mecmû'a-i ḥüsne yeñi şîrāze mi çekmiş

3 Ağyāra niyām eylemiş ammâ ten-i sîmîn
Tîġ-i sitemin 'aşîk-ı ser-bāze mi çekmiş

4 Maḥfīce temāşāya gelip bāde-keşānı
Zāhid gece bir güşede ḥamyāze mi çekmiş

5 Vehbî yine pîrāne edip ḳaddini hāle
Āġûşuna bir māh-liḳā tāze mi çekmiş

[121]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Mey içmiş 'arız-ı ḥoy-kerdesin pür-tāb göstermiş
Ne siḥr etmiş yine āteş içinde āb göstermiş

2 Letāfet mevc urup deryā-yı ḥüsñü başdan aşmışdır
Ki her bir ḥalḳa-i zülfünde bîñ girdāb göstermiş

3 Nîġāh-ı şühunuñ maẓmūnunu teshîl için güyâ
Siyeh müjġānları zîr ü zeber i'rāb göstermiş

[120] M.VI/38, FB.102b, K.35b

[121] M.VI/39, FB.102b, K.35b

- 4 FÜRÜĞ-İ 'ARIZI 'AKS EYLEYİP ÇĀH-ı zenaḥdāna
Derūn-ı çāh-ı Nahşeb'de ne hoş mehtāb göstermiş
- 5 Hezārān fitne-i bīdār var ṭarf-ı nigāhında
O mest-i 'işve gerçi çeşmini der-ḥ'āb göstermiş
- 6 Resīde oldu şebnem dīde-i pür-nemle ḥurşīde
Anıñçün yāra 'āşık çeşm-i pür-ḥün-āb göstermiş
- 7 Giyip sāde-dilāna karşı köhne hırkalar şūfī
Kerāmet şüretinde nev-be-nev esbāb göstermiş
- 8 Bürehne cāme-i 'irfāndan ba'zı ḥod-ārāyān
Tüyün düzmüş de ferv-i ḳāḳum u sincāb göstermiş
- 9 Yine ğavvāş-ı ṭab'ım baḥr-ı ma'nādan çıkıp Vehbī
Sūhan silkinde nazmın gevher-i nā-yāb göstermiş

[122]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 Ğam var gönülde elde şarāb olmuş olmamış
Biryān oldu sīne kebāb olmuş olmamış
- 2 Ḥāl ü ḥaṭīñ 'ibāret-i ma'nā-yı ḥüsn imiş
Ders aldı dil yanında kitāb olmuş olmamış
- 3 Rengīn eder o dest-i nigārını cām-ı mey
Ālüdegī-i reng-i ḥizāb olmuş olmamış
- 4 Meyl-i 'imāret eylemez ol şāh-ı pür-sitem
Mülk-i dilim ḥarāb u yebāb olmuş olmamış

[122] M.VI/39, FB.103a, K.35b

- 5 Vehbî hemîşe tâze-nümâdır veter gibi
Hoy-kerde rûy-ı yâra gül-âb olmuş olmamış
- [123]
[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]
- 1 Tağıtmiş müy-ı zülfün rûy-ı zîbâya yaşıdirmış
Siyeh semmûrunu gül-penbe dîbâya yaşıdirmış
- 2 Nezâketle çıkarmış şırma telli perçemin ol şüh
Ucun bükmüş de destâr-ı muţallâya yaşıdirmış
- 3 O serv-endâmım uydurmuş boyunca hil‘at-i nâzî
Kâbâ-yı sebz-fâmın kâdd-i bâlâya yaşıdirmış
- 4 Hîtâm-ı hüsne haţţ imzâ-yı hüccetdir bilir ammâ
Ne çâre hâtem-i la‘lin o imzâya yaşıdirmış
- 5 Siyeh destâr şarmış aķ ‘abâ giymiş yine zâhid
Bu esbâb-ı riyâyı şekl-i taķvâya yaşıdirmış
- 6* Zemîne şığmayıp kiżb-i münecim çıkmış âfâķa
Dürûğ-ı bî-fürûğ ta Şüreyyâ'ya yaşıdirmış
- 7 Tenâsüb şan‘atıyla hâmesin der-dest edip Vehbî
Yine ma‘nâyı lafza lafzı ma‘nâya yaşıdirmış
- [124]
[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]
- 1 Âşüfte dilim ‘arız-ı cânâna açılmış
Şol gül gibi kim bülbül-i nâlâna açılmış

[123] M.VI/39, FB.103a, K.36a

* 6: -K.

[124] M.VI/40, FB.103a, K.36a

- 2 Maḥcüb eder ammā o büt-i perde-niṣīnim
Nüş eyleyicek bir iki peymāne açılmış
- 3 Ağzın kapamış pīr-i muġān var ise şeyhiñ
Kim mescidi yanındaki meyḥāne açılmış
- 4 Bu ḥāneḫah-ı dehr degil cāy-ı iḫāmet
Bir tekyedir ol zümre-i miḥmāna açılmış
- 5 Düzd-i nigeḫi girdi meger külbe-i cāna
Vehbī yine bu semtde bir ḥāne açılmış

[125]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Bu yār-zādım şarāb-ı la‘line bilmem ne reng etmiş
Cenāb-ı şeyhi de al ile hem-reng-i Fireng etmiş
- 2 Hedef-veş sīnemi açsam ‘aceb mi pīşgāhında
Kemān ebrūsuna müjgān-ı ser-tīzin ḥadeng etmiş
- 3 Şanarsın çarḫ-ı aṭlas kelle-püş-ı ‘āşıḫāndır kim
SiteMLE ol bürehne-serlere eflāki teng etmiş
- 4 Hücüm etmek dilermiş kārḫān-ı şabr u sāmāna
Yine düzd-i niġāh-ı şūḫunu şeng ü meşeng etmiş
- 5 O tīġ-i ġamzeyi kim görse serden geçdi ammā kim
Ḥayāl-i ṭurra-i zer-tārımı Vehbī çeleng etmiş

[125] M.VI/40, FB.103b, K.36b

[126]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Berber-i şūhu haṭ-āver göricek urdum baş
Vaḳtidir vuşlatınıñ etdim uşul ile tırāş
- 2 Çeşm-i āhū-nigehiñ 'aynını taşvīr edemez
Ser-i müjgān-ı gāzāl olsa da kilik-i naḳḳāş
- 3 Çekmeyip minnet-i gerdūnu 'abā-pūş olduḳ
Kāle-i atlas-ı çarhı biliriz kim ne ḳumāş
- 4 Tūrmayıp ta'n ile mīnāmıza taş atmaḳda
Zāhid-i dil-şiken-i seng-diliñ başına taş
- 5 'Aş u nūş eyleyegör bezm-i cihānda Vehbī
Çekme ḡam ehl-i riyā derse ne māni' 'ayyāş

[127]

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

- 1 Gōñül şevkiñ yine bir naḥl-i istiḡnāya ḳondurmuş
Anı bülbül gibi şāh-ı gül-i ra'nāya ḳondurmuş
- 2 Ser-i serve çıkarmış bāḡbān ḳumrīleri gūyā
Nihāl-i ḳadd-i yāri vaşf için bālāya ḳondurmuş
- 3 Hevā-yı Leylī ile ser-bürehne Ḳays-ı sevdāyī
Maḡabbet mürḡünü ol lāne-i vālāya ḳondurmuş
- 4 Ḥayāl-i yāre zeyn etmiş sarāy-ı sīnesin 'āşık
O nūzhetgāha bir şāh-ı mu'allā-pāye ḳondurmuş

[126] M.VI/40, FB.103b, K.36b

[127] FB.82a (Bu nüshada redif "ḳonmuşdur" şeklindedir.), K.75b

- 5 Leb-i şīrīni eṭrāfında mūr-ı haṭ degil ol şūḫ
Megeslerdir ki yer yer sükkerī ḫalvāya ḫondurmuş
- 6 Gezerken ser-bürehne ḫasret-i Leylī ile Mecnūn
Hevā mürġānımı ol lāne-i vālāya ḫondurmuş
- 7* Uçurmuş āşiyān-ı hūşdan şehbāz-ı ārāmı
Ser-i āmāle ol kim mürġ-i devlet-sāye ḫondurmuş
- 8 Mūsāfirdir cihān ḫalkı ne semte ‘azm eder bilmem
Felek bu kārbānı bir ‘aceb şahrāya ḫondurmuş
- 9 Şikeste-bāl ile nezdinde dil ol Kāf-ı temkīne
Pirstū-yı ḫayālīñ lāne-i ‘Anḫā'ya ḫondurmuş
- 10* Olup şehper-küşā Tayyār Paşa evcine Vehbī
Hümā-yı ḫüsn-i ta‘bīri ser-i ma‘nāya ḫondurmuş

ḤARFÜ’Ş-ŞĀD

[128]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 Sākī yetişip meclis-i rindāna ḫadem baş
Cüş-ı mey-i pür-zūruñ ile leşker-i ġam baş
- 2 Dilden mi çıkar naşş-ı ġam-ı ḫātem-i la‘liñ
Sen ister iseñ sīneme biñ dāġ-ı sitem baş
- 3 Çekmiş yine āġūşa o sīmīn teni āġyār
Bī-çāre gönül baġrıña var seng-i elem baş

* 7: -FB.

* 10: K.'da 5.

[128] M.VI/41, FB.103b, K.36b

4 Şayd olmaz o ʔavşān-beçeyi ʔaş yatar eyle
Var gizli yatağında bir āhū-yı ʔarem baş

5 ʔīsā gibi tecrīd ile ol rifʔate nāʔil
Vehbī ser-i eflāke yürü pāy-ı himem baş

[129]

[feʔilātün / feʔilātün / feʔilātün / feʔilün]

1 Zer-i ʔālīşdir aña vāsīʔa-i ʔalvet-i ʔāş
Oḡuma yaʔnī o sīmīn teni teshīre ʔavāş

2 Çille-i cevri çekilmez o kemān-ebrūnuñ
Vere Allāh meger ʔuvvet-i Saʔd-i Vaḡḡāş

3 Zāhidā nāf-ı miyānında olan cünbiş ile
Oynadır belki seni görseñ o şūḡ-ı raḡḡāş

4 Pençe-i ʔārı görüp dāmen-i gülde fehmi et
Nīş-i ḡamdan dil-i pākīzeye mümkün mi ʔalāş

5 İstiʔāze edegör şeyḡanat u şerrinden
Düşmen-i köhne eger etse de arz-ı iḡlāş

6 Terbiyet bütisi bed-ḡīneti kāl eyleyemez
Sīm-i ʔālīş mi olur girse de iksīre raşāş

7 Ḥabʔ-ı Vehbī çıkarır böyle pesendīde güher
Ḡavḡā etdikçe yem-i fikre mişāl-i ḡavvāş

[129] M.VI/41, FB.104a, K.37a

[130]

[fā'ilatün / fā'ilātün / fā'ilatün / fā'ilün]

- 1 Kes raķīb-i kāfiri çengäle ur meydāna aş
Tīģiņi šāh-ı cihānım 'arş-ı istihsāna aş
- 2* Şehsüvārım şayd-ı şāhīn-i nigāhīndır gönül
Lāyık-ı fitrāk görmezseñ daħi bir yana aş
- 3 Etmeyip aģyār ile kaķa'ı nizā'-ı 'aşķ-ı yār
Sen yine ey dil bu da'vāyı der-i cānāna aş
- 4 Ğayret-i mürģ-i şeb-āvīze baķıp da kendiņi
Ķāmet-i dilber gibi bir naħl-i 'ālī-şāna aş
- 5 Boynuma olsun vebāli tār-ı zülfe bend edip
Bu dil-i āvāreyi var gerden-i hūbāna aş
- 6 Naķd-i 'aķlım aldıñ evvel al metā'-ı şabrı da
Ey büt-i kālā-fürüşum gūşe-i dükkāna aş
- 7 Vehbiyā sen de bu nazm-ı heft-beyt-i dil-keşi
İftihār ile cidār-ı Ka'be-i 'irfāna aş

[131]

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

- 1 Bu nāz u reviş ķāmet-i bālāsına maħşüş
Her cünbişi reftār-ı dil-ārāsına maħşüş
- 2 'Uşşāķ işidip 'azmini seyrāna 'umūmā
Çıķdı o şehiñ rāh-ı temāşāsına maħşüş

[130] M.VI/41, FB.104a, K.37a

* 2: -K.

[131] M.VI/42, FB.104a, K.37b

- 3 Taḥṣīṣ edip aġyāra vefā resmini ol şūḥ
Kılımsı sitemin ‘āşık-ı şeydāsına maḥşūş
- 4 Yoġ farkı baḥīl ile o ehl-i keremiñ kim
İn‘āmi ola avm ü eḥibbāsına maḥşūş
- 5 Vehbī bileyim derseñ eger bende-i ḥāşşı
Oldur ki niyāzın ede mevlāsına maḥşūş

ḤARFÜ’D-ḌĀD

[132]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Ḥilat-i insāndan taḥşīl-i ‘irfāndır ġaraż
Şanma ekl ü şurb ile terfīh-i ḥayvāndır ġaraż
- 2 Ḥāne-i tārīk resminde yapılmış sine kim
Anda ĩād-ı erāġ-ı nūr-ı ĩmāndır ġaraż
- 3 Her varadan āyet-i tevḥīd our ehl-i nazār
eşm-i kūtēh-bīn şanar seyr-i ġulistāndır ġaraż
- 4 Şar u ġarba verziş-i ḥurşīdi bu devrānda
Kimse bilmez geri ġün gibi nümāyāndır ġaraż
- 5 Vehbiyā ‘arz-ı hünermendī degildir maşadım
Bu sūḥandan keşf-i remz-i nazm-ı ur‘ān’dır ġaraż

[132] M.VI/42, FB.104b, K.37b

[133]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Dīde-i pür-hūnu kııl ol çeşmesâr-ı cāna 'arz
'Aynı ile mācerā-yı 'aşkı et cānāna 'arz
- 2 'Arza girmiş derler ol şāh-ı cihānımla raķīb
Korķarım esrār-ı hūsnūñ eylemiş nādāna 'arz
- 3 Jāle şanma tāb-ı hacı ile 'araķ-rīz olmada
'Arız-ı hoy-kerdesin kılmış gül-i handāna 'arz
- 4 Maķzar-ı memhūr-veş hāl-i dilim i'lām için
Sīne-i pür-dāğı etdim ol şeh-i hūbāna 'arz
- 5 Sūzişim bir şem'-i bezm-ārā-yı hūsne bu gece
Eyledim pervāne-āsā ben de yana yana 'arz
- 6 Ruķlarında gösterip zūlfün o kāfir muğ-beçe
Rişte-i zūnnār eder leb-beste-i imāna 'arz
- 7 Vehbiyā terfī'-i ķadr u şāniña rāğīb olur
Eyle bu nazm-ı bülendi şadr-ı 'ālī-şāna 'arz

ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ'

[134]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Şanki taķrīz yazar nüşha-i ruhsārına haṭ
Ḥāllerle ķalem ebrūsı eder vaż'-ı nuķaṭ
- 2 Şarılırsam nola ol müy-ı miyāna muķkem
Bellidir hayr-ı umūr olduğı ķünkim evsaṭ

[133] M.VI/42, FB.104b, K.37b

[134] M.VI/42, FB.104b, K.38a

- 3 Feleke der mi gülün cüy-ı sirişki var iken
Götürür 'aşıķı Bağdād-ı vişāle ol Şaṭ
- 4 Menzil-i kāma gidenler geṇeyor pīşimize
Ermedi kūy-ı murāda dil-i āvāre faḫaṭ
- 5 Pek çamurdur bilirim umḫapı meyhāneleri
Vehbiyā gel Ğalaṭa semtine git etme Ğalaṭ

[135]

[fe'ilatün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Sāḫiyā cūş-ı şarāb olsun o rütbe ifrāṭ
Ki esās-ı Ğamı seylāba vere mevc-i neşāṭ
- 2 Bir dikiş ḫaldı meded ḫıḫmaĝa cānım tenden
Şaplasın sūzen-i müĝānın o şūḫ-ı ḫayyāṭ
- 3 Ḥüs-n-i ḫaṭṭ ile yazılmazdı o şāha nāme
Bilse ma'nāsın eger yazdıĝı lafzın ḫaṭṭāṭ
- 4 Naḫar-ı yārdan āĝyārı düşürdüm zāhid
Merd olursa yine senden yañadır bu isḫāṭ
- 5 Zīb ü ziverle midir pāk-nijādın faḫri
Bārdır esb-i küḫeylāna ĝore raḫt u bisāṭ
- 6 ıl yürü diḫḫat ile bār-ı ĝünāhı taḫfīf
ıldan ince bilesin kim geṇecek cisr-i Şırāṭ
- 7 Dār-ı dünyāda müsāfir gibi ṭur ey Vehbī
Şanma kim cāy-ı iḫāmet ola bu köhne ribāṭ

[135] M.VI/43, FB.105a, K.38a

[136]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Bâğ-ı hüsünde ne şebbü u ne reyhândır haṭ
Haṭ-ı reyhânî ile şerḥ-i Gülistân'dır haṭ
- 2 Şafha-i 'arız-ı dildârda tesvîd olunur
Ser-nüvişt-i siyeh-i 'aşîk-ı nâlândır haṭ
- 3 Dil-i dîvâne o sevdâ ile şeb-gird olmuş
Küy-ı cānānede kim şām-ı garîbândır haṭ
- 4 Tâli'-i hüsünü bir fâl-küşādan şordum
Baḳıp ol rüy-ı münîre dedi liḫyândır haṭ
- 5 Oḳu kim derdiñe dermān ola ḫāşiyet ile
Vehbiyā besmele-i sūre-i Loḳmān'dır haṭ

[137]

[mef'ûlü / fā'îlâtü / mefā'îlü / fā'îlün]

- 1 Mir'ât-ı dilde ḳor mu keder sāğar-ı neşâṭ
Şafvet verir derûna o rüşenger-i neşâṭ
- 2 Ğam geldi başdı bozdu tağıtdı şafāmızı
Kāfir elinde ḳaldı meded kişver-i neşâṭ
- 3 Meydān-ı 'ayşa muṭrib ü dilberle ṭurmayıp
Sāḳî ayak ayak yürüsün leşker-i neşâṭ
- 4 Farḳ-ı çerāğa gāz-ı musallaṭ degil midir
Bî-bāk kimse giymedi tâc-ı zer-i neşâṭ

[136] M.VI/43, FB.105a, K.38b

[137] M.VI/43, FB.105a, K.38b

- 5 Keyfiñ mi var yine nedir ey Vehbî-i ħazîñ
Pür neşne' nazmıñ olmada şevķ-âver-i neşât

ĤARFÛ'Z-ZĀ'

[138]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Ne mümkin keştî-i iķbâle olmaķ nâĥudâ ĥâfız
Re'îs olsañ da bu yemde olur ancaķ Ĥudâ ĥâfız
- 2 O tıfl-ı mektebim diñletdi ĥıfzın ĥoş edâlarla
Anı sũ-i nazardan eyle sen maĥfũz yâ Ĥâfız
- 3 Kitâbıñ râz-ı mektûmundan olmaz maĥfâza âgâĥ
Yine ihlâşı bilmez olsa da ehl-i riyâ ĥâfız
- 4 Kelâm-ı Ĥaķķ'ı her kimden işitseñ istimâ' et kim
Bozulmaz ma'ni-i Ĥur'ân olursa bed-şadâ ĥâfız
- 5 Nedir bu neş'e-i nazm-ı 'Acem cām-ı ĥayâliñde
Mey-i Şîrâz içirmiş var ise Vehbî saña Ĥâfız

[139]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

- 1 Esrâr-ı ĥam-ı la'l-i lebiñ sinede maĥfũz
Mânend-i güher kim ola gencîñde maĥfũz
- 2 Ey şâĥ-ı sitem-pîşe berât-ı ĥam-ı 'aşķıñ
Şandũķ-ı dil-i bende-i dirîñde maĥfũz
- 3 Dilden çıķamaz şûret-i zîbâ-yı ĥayâliñ
'Aks olmaz iken ĥâne-i âyîñde maĥfũz

[138] M.VI/44, FB.105a, K.38b

[139] M.VI/44, FB.105b, K.38b

4 Düşmenden emîn olma kim ol zehr-i ‘adâvet
Elbette тұrur sîne-i pür-kînede maḥfûz

5 Esbâb-ı tecemmül hedef-i tîr-i nazardır
Vehbî olagör hırқа-i peşmînede maḥfûz

[140]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

1 Dil-i âşüfemiz eyler ḥaṭ-âver tâzelerden ḥaz
Olunmaz mı benefşeẗâr içinde verd-i terden ḥaz

2 İçer hûn-i dil-i ‘uşşâkı her dem eyleyip giryân
Meger ol tıfl-ı bed-hû eylemez şîr ü şekerden ḥaz

3 Olup bint-i ‘ineble muğ-beçeyle zevke müstağrağ
Eder âlüde-meşreb rind duḥterden püserden ḥaz

4 Hemân tenhâda қor bulduқça zâhid қоynuna yoḥsa
Elinde тұtmağa meclisde etmez sîm ü zerden ḥaz

5 Ne ḥikmet Vehbiyâ maḥzûz iken hem-cinsden herkes
Niçün ehl-i ma‘ârif eylemez şâhib-hünerden ḥaz

ḤARFÛ’L-‘AYN

[141]

[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]

1 Ebrûları şeh-beyt-i cemâle iki mışra‘
Ol maṭla‘ı tazmîn ile ḥaṭ kıldı murabba‘

2 Derd üstüne zevk ile müşelleş çekip ey dil
Sâķî ile muṭrible müşennâ ola mecma‘

[140] M.VI/44, FB.105b, K.39a

[141] M.VI/44, FB.105b, K.39a

- 3 Ol ğonçe-leb içdikde cemende mey-i gül-gün
La'li ile zerrîn-ķadeĥ olmaz mı muraşsa^ç
- 4 Ebr-i siyehi perde çeker çeşmine ĥurşîd
Zülfün gehî ħaldırsa o ruĥsâr-ı müşâşsa^ç
- 5 Mî'mârî-i endîşe ile Vehbî-i üstâd
Yapmaķda nev-icâd niçe beyt-i muşanna^ç

[142]

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

- 1 'Uşşâķ gelip kūyuna zâr olsa ne mâni^ç
Pîrâmen-i ğülşende hezâr olsa ne mâni^ç
- 2 Şahbâ içelim şubĥa dek ey mâĥ seniñle
Ġündüz biraz âşâr-ı ĥumâr olsa ne mâni^ç
- 3 Bu ĥüsn ü leĥâfetle görürken seni cânâ
Dilde heves-i būs u kenâr olsa ne mâni^ç
- 4 Sentiñ buluruz meş'ale-i âĥ ile elbet
Dildâra giderken şeb-i târ olsa ne mâni^ç
- 5 Ey çarĥ-ı kühen-sâl bükülmüş belin işte
Vehbî de gelip üstüne bâr olsa ne mâni^ç

[143]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Gehî derbâni men^ç eyler gehî aġyâr olur mâni^ç
Bize bu bâbda elbette bir bed-kâr olur mâni^ç

[142] M.VI/45, FB.106a, K.39b

[143] M.VI/45, FB.106a, K.39b

- 2 Muğaylân tâze güldür reh-neverd-i Ka‘be-i ‘aşka
Bürehne-pälara şanma bu yolda hâr olur mâni‘
- 3 Kemer-bendin çözüp çeksem o şühu bister-i vaşla
Yine hâll-i merâma ‘uqde-i şalvâr olur mâni‘
- 4 Belâya uğradım zâhid gelip bu semte yerleşdi
‘Aşasıyla çıkıp da zevkime her bâr olur mâni‘
- 5 Kazâyâ-yı emel müntic degildir bildim ey Vehbî
Taşavvur eylesem tertîbini der-kâr olur mâni‘

ḤARFÜ’L-ĠAYN

[144]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Edeli tâb-ı ruḥ-ı aliîni zîb-efgen-i bâğ
Gülşeniñ sînesine lâle vü gül olmuş dâğ
- 2 ‘Anber-i zülf ü ḥaṭîñla olan âlûde meşâm
Çemeniñ sünbül ü şebbûsuna eyler mi dimâğ
- 3 Beni tîğ-i sitemiñ etdi helâk ammâ kim
Olsun ey rûḥ-ı revânım o güzel başiñ sağ
- 4 Nüş-ı şahbâda cevâzı kim arar ey zâhid
Rind-i mey-keş bulamaz lîk yasağ ile mesâğ
- 5 Ser ü sāmâni olup ehl-i rüsümüñ destâr
Her biri başını bir kâlîba etmiş ifrâğ
- 6 Var mıdır gâz-ı belâdan başını kırtarmış
Bu şebistânda kim yaqdı ser-âzâde çerâğ

[144] M.VI/45, FB.106a, K.39b

7 Kūh-ı temkīn olayım derseñ eger ey Vehbī
Edegör pāyını pūşīde-i dāmān-ı ferāğ

[145]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

1 Kendisinden eylemez dil-ḥaste 'āşık cān dirīğ
Etmesin dārū-yı būs-ı la'lini cānān dirīğ

2 Sen de luṭf et şāh-ı ḥübānım meded 'āşıklara
Pādīşehler bendesinden eylemez iḥsān dirīğ

3 Bilmeyip böyle siyeh-kāse ziyāfet olduğun
Mīzbān-ı çarḥ-ı dūna olmuşuz mihmān dirīğ

4 Yūsuf-āsā gāh çāh-ı ğamda geh zindāndayım
Bilmedi şart-ı uḥuvvet neydigin iḥvān dirīğ

5 Geçdi bezm-i Bayḳara Cāmī içip şahbāsını
Vehbiyā boş ḳaldı cām-ı meclis-i 'irfān dirīğ

ḤARFÜ'L-FĀ'

[146]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 Serīr-i Mışr-ı istiğnāda bir sultāndır Yūsuf
Bu ḥüsn ü bu melāḥatle şeh-i ḥübāndır Yūsuf

2 Terāzū-yı naẓarla eyledim sencide-i taḥmīn
Alınsa naḳd-i cān ile yine erzāndır Yūsuf

3 Ḥayālın gūşe-i dilden çıkarmak ḥayli müşkildir
Derūn-ı sīnede gūyā ki der-zindāndır Yūsuf

[145] M.VI/46, FB.106b, K.40a

[146] M.VI/46, FB.106b, K.40a

- 4 Ümîd-i şâhid-i vaşlı kıomaz hasret-keş-i tenhâ
Bu şüretle enîs-i külbe-i aḫzândır Yūsuf
- 5 Ederdi cebhe-sâlık pîşgâhında meh ü ḫurşîd
Bu şeb rü'yâda gördüm öyle 'âlî-şândır Yūsuf
- 6 Raḫîbi gürg-i ḫün-ḫ^vâr olsa da şayd edemez anı
Ġazâl-ı vahşî-i şahrâ-yı ḫüsn ü ândır Yūsuf
- 7 Şabâ büy-yı dil-âvîzin getirdi dîdeler rüşen
Bu gül-pîrâhen ile nûr-ı çeşm-i cândır Yūsuf
- 8 Emânet eyledim Allâh'a ḫıfz etsin ḫaḫâlardan
Benim pek sevdiğim çün ğıbtâ-i iḫvândır Yūsuf
- 9 Bu kerrübî şıfatlarla ḫaḫîḫatde melek ammâ
Baḫılsa zâhirâ hem-şüret-i insândır Yūsuf
- 10 Keser dest-i ümîd-i mübtelâsın ḫancer-i cevri
Ḥutup dâmânını çâk etmege şâyândır Yūsuf
- 11 'Azîz-i Mışr'a cüş-yı Nîl'dir çün mâye-i behcet
Ḥurüş-yı cüy-yı eşk-i 'âşıkın cüyândır Yūsuf
- 12 Görüp çâh-yı zenaḫdânın nice üftâde olmaz dil
Meh-i Naḫşeb degil Vehbî meh-i Ken'an'dır Yūsuf

[147]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 'Âşıkın âyine-âsâ olıcaḫ sînesi şâf
Baḫıp elbette perî-çihreler eyler inşâf

[147] M.VI/47, FB.106b, K.40b

- 2 Nürdur ser-be-ser ol mihr-i sipihr-i hūbī
Mihr-veş ʔal'atı müstağnī-i bast-ı evşāf
- 3 Nīze vü tīr ile müjgānlarıdır şaf-beste
Çeşm-i hūn-h̄ārī eder hışm ile tertīb-i meşāf
- 4 Leb-i cūda derilir başına ol serv-ķadiñ
Ser-fürü kerde civānān gibi şaf şaf şafşāf
- 5 Vehbiyā ğıbtā ederdim eşer-i Vaşşāf'a
Ben de oldum hele Sulṫān Selīm'e vaşşāf

[148]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 Gezdikçe 'ıdgāhda hūbān ʔaraf ʔaraf
'Āşıklar oldu seyrine ķurbān ʔaraf ʔaraf
- 2 Ey dil o şāh-ı 'işve gerek mülk-i hūsnüne
Cāsūs-ı fikri ile şitābān ʔaraf ʔaraf
- 3 'Aqlım ʔağıldı gördüm o müşğīn ʔurralar
Olmuş 'izārī üzre perişān ʔaraf ʔaraf
- 4 Hāyretle bāğda dikilip ķaldı 'āşıkān
Çün serv-ķadler oldu hırāmān ʔaraf ʔaraf
- 5 Nev-tuḫfe-veş bu gūne pesendīde güfteler
Vehbī hediye gitmege şāyān ʔaraf ʔaraf

[148] M.VI/47, FB.107a, K.40b

[149]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Keşti-i kâma dür göründü kenâr hayf
Tundan tuna atar beni bu rûzgâr hayf
- 2 Bir iki kaçre jâleye dil-teşne-i ümîd
Kaldım mişâl-i lâle hemân dâg-dâr hayf
- 3 Gül-çîn-i bî-amân koparıp gitdi gülleri
Şad nâle etdi bülbül-i şeydâ hezâr hayf
- 4 Deşt-i talebde ardına düşmüşdü 'âşıkân
Bir seg-nihâda olmuş o âhû şikâr hayf
- 5 Kân-ı ma'ârif olsa da Vehbî güher gibi
Kaldı derûn-ı sengde bî-i'tibâr hayf

[150]

[fâ'ilätün / fâ'ilätün / fâ'ilätün / fâ'ilün]

- 1 Bir taraf serv-i çemen ol kadd-i bâlâ bir taraf
Bir taraf gül yâsemen ol rüy-ı zîbâ bir taraf
- 2 Tâze tâze bâğ-ı hüsnünde leâfâfet gösterir
Haft-ı şebbü bir taraf zülf-i semen-sâ bir taraf
- 3 Nev-hırâmânı uzağdan seyr eder üftâdeler
Turmuş a'lâ bir taraf gülşende ednâ bir taraf
- 4 Ber-taraf olsun ki zâhid bezmimizde yok yeri
Bir taraf rindân dizilmiş câm-ı mînâ bir taraf

[149] M.VI/47, FB.107a

[150] M.VI/47, FB.107a, K.41a

- 5 Vehbiyâ her nazrası dünyâ vü mâ-fîhâ deger
Geçmem ol şüh-ı cihândan olsa dünyâ bir taraf

[151]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Cismi-veş sînesin etmiş o perî-çihre laîf
Âdemîñ 'aqlını alıp yine eyler talîf
- 2 Tıfl-ı nâzım yürü git mektebe tenhâ yoldan
Harf atar belki saña bir iki bed-lehce harîf
- 3 Revnağ-ı hüsünü ol muğ-beçeniñ bozmuş haç
Şanasın nüshâ-i İncîl olunmuş taħrîf
- 4 Okumuşdur iyice ma'nî-i te'vîlâtı
Rişveti kapdı hedâyâ diyerek şeyh-i 'afîf
- 5 Şıkket-i nazmı çekilmez hezeyân-güylarîñ
Vehbiyâ etmese taħfîf biraz vezn-i hafîf

ĤARFÛ'L-ĶĀF

[152]

[mef'ülü / fâ'îlâtü / mefâ'îlü / fâ'îlün]

- 1 Nev-haçlarıñ hayâlin edip faşl-ı bâb-ı 'aşğ
Kıldım şaħîfe-i dil-i zârı kitâb-ı 'aşğ
- 2 Bir bir sü'al olunsa cevâbıñ nedir şehâ
Etdiklerîñ sitemlere rûz-ı hisâb-ı 'aşğ
- 3 Olsa resîde belki o âyîne sîneye
Sîm-âb-ı dilde qalmaya çok iztirâb-ı 'aşğ

[151] M.VI/48, FB.107b, K.41a

[152] M.VI/48, FB.107b

- 4 Her küncüne eder niçe genc̄ineler nihān
Ol kim sarāy-ı s̄inesin eyler ḥarāb-ı ‘aşk
- 5 Mihr-i sipihri zerre-i nāçiz-veş görür
Bu çeşmi rüşen eyleyicek āfitāb-ı ‘aşk
- 6 Her bī-dimāği sūzişine etmez āşinā
Çıkamaz derūn-ı dildeki b̄y-ı kebāb-ı ‘aşk
- 7 Şāḥ-ı nebātınñ ayağı altına yatar
Vehbī mişāl-i Ḥāfız içenler şarāb-ı ‘aşk

[153]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Siyeh perçemli bir maḥbūb-ı müsteşnā bulur ‘aşık
Arar elbette bir ser-rişte-i sevdā bulur ‘aşık
- 2 Dirīğ etme hemān sen nuql-i būs-ı la‘l-i gül-fāmīñ
Yasağ-ı pādīşāḥ olsa yine şahbā bulur ‘aşık
- 3 Ḥayāl-i ‘arızınla ḥābdan açsa gözün nā-geh
Ser-i bālīni üzre bir gül-i zībā bulur ‘aşık
- 4 Ne çāre kendisin bulmaz o demde farḥ-ı ḥayretten
Egerçi gāhice ol āfeti tenhā bulur ‘aşık
- 5 Sen ey Vehbī cihānda öyle bir ma‘şūḳ bulmazsın
Ne dem isterse yanında o bī-pervā bulur ‘aşık

[153] M.VI/48, FB.107b, K.41a

[154]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Kāle-i vuşlatı biz gizlice aldık şatdık
Bu bazarlıkda raķībā seni pek aldatdık
- 2 Çömlegi sürmüş idik āteşe da‘vet edicek
O perī tuymadı ardında ne iş kaynatdık
- 3 Kıpudān-zāde yem-i fūrķate boğmuşdu bizi
Zevraķ-ı vuşlata bir ħamlede kıçdan çatdık
- 4 Bister-i vuşlata yatmam deyü eylerdi ‘inād
Bu gece yār ile çok ‘arbede etdik yatdık
- 5 Fikr edip sūzen-i elmās gibi müjgānın
Şubħa dek ħ‘ābgeħ-i ħamda ħuzūra batdık
- 6 Dedi bir yıldızı yüksek güzele düşkündür
Tālī‘-i ‘aşķı müneccimbaşıya yoķlatdık
- 7 Şuyu pek sert idi evvel o turunc pistānīñ
Hele şuyunca varıp oħşayarak yumşatdık
- 8 Zīr-i nāfında olan gizli şikāfiñ zevķin
Açmadık kimseye ancak ķaleme çatlatdık
- 9 Gelemez kızdı kedū-yı meyi etdikde şikest
Zāhidiñ biz daħi başında ķabaķ patlatdık
- 10 Der-i meyħāneyi şaħne ķapamaķ ister imiş
Ayağı deng alarak gizli ķapađı atdık

[154] M.VI/48, FB.108a, K.41b

11 Derdi şahbâ çıkarıp pîr-i muġân çâşnî helâl
Boş bulunduġ inanıp kâfire vardık tatdık

12 Şarp iken vâdî-i Şâbit bir iyi dizgin edip
Vehbiyâ anda daġi atımızı oynatdık

[155]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 Nuġl olsa bezm-i meyde leb-â-leb tabaġ tabaġ
Bûs etmege arar yine cânım tudaġ tudaġ

2 Høy-kerde oldu bâde-i terden o mest-i nâz
Sâķî meded yetişdireġörsün 'araġ 'araġ

3 Çeşm-i siyâh-kâsesi hûn-ı dili hemân
Mihmân ġanı gibi içermiş çanaġ çanaġ

4 Pây-ı şebât-ı tevbemi laġzîde eyledi
Sâķî-i mest bezme gelince ayak ayak

5 Vehbî bu dürr-i nazmımı mengüş etmege
Baġr-ı 'Aden olursa 'aceb mi ġulaġ ġulaġ

[156]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Şayda gitdi yanına kelb raķîbi tacaġacaġ
ġaldı üftâdeler ardınca uzaġdan baġacaġ

2 Geçdi pür-âteş ile berġ gibi yanımdan
Hırmen-i şabr u ġarâr-ı dil-i zârı yaġacaġ

[155] M.VI/49, FB.108a, K.41b

[156] M.VI/49, FB.108a, K.42a

- 3 Belki ol serv-i hırāmānı görür gülşende
Pâyına gönderelim cüy-ı sirişki açarak
- 4 Girmesin meclis-i rindāna tayağ baş sākī
Kāpiya şeyh diñeldikçe ‘aşāsın kaçarak
- 5 Vehbiyā bezme çek ol mest-i şarāb-ı nāzı
Geçirirsin sözüñü bir iki sāğar çaçarak

[157]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Ne temāşā-yı gül ü ne çemen ister ‘āşık
Sīnede bir meh-i gül-pīrehen ister ‘āşık
- 2 Var dimāğında şemīm-i hıa-ı ‘anber-būyuñ
Şanma kim nāfe-i müşg-i Hōten ister ‘āşık
- 3 Olmuş üftāde-i çāh-ı zeķanıñ bī-çāre
Uzadıp zülfüñe destin resen ister ‘āşık
- 4 Zerd olup gitmededir çehresi altun gibi
Nağd-i cān vermege bir sīm-ten ister ‘āşık
- 5 Şi‘r-i Vehbī diyerek saña ğazel ‘arz etmiş
O nezāketle lebiñden sühan ister ‘āşık

[158]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 Ol sīne gibi görmedim āyīne-i berrāk
Mir’āt ile gerçi oğudum hikmet-i İşrāk

[157] M.VI/50, FB.108b, K.42a

[158] M.VI/50, FB.108b, K.42b

- 2 Emvâc-ı yem-i luṭf-ı Ḥudâ vaşfa gelir mi
Bir atre degildir ne adar eyleşem iġrâ
- 3 Ezra g z n  gizli dikip Őan-ı emende
Ol nergis-i mam ra baar z hid-i zerr k
- 4 Erb b-ı Őikem sofru başında s ze bamaz
Zevk ile oursa dai Şad K fte-i İŐ k
- 5 Yandım ġam-ı hecrile yetiş ey Şeh-i h b n
H nk r gelir olsa f z n t biŐ-i ir k
- 6 İŐl h olaca h li yo aŐ fte-dil n n
ayd-ı ser-i z lf nden ebed eyleme ıtl k
- 7 Mekt b u sel m n la olur mu m tesell 
D d r n  haşret-keş iken Vehb -i m Őt k

[159]

[f 'il t n / f 'il t n / f 'il t n / f 'il n]

- 1 Ser-niġ ndur k se-i gerd n iinde b de yo
Neş'e-i ser-Ő r anıc n meclis-i d ny da yo
- 2 Silsile aydıyla dem-beste m derrisler daı
Ya'n  d niŐmendlerde bir dil-i  z de yo
- 3  yle bir 'An -yı  f-ı 'uzlete taŐn kim
Lafzı var d ny da amm  kendisi ma'nada yo
- 4 Var ise p r-i muġ na rehn-i Őahb  eylemiş
Z hidi g rd m yanında s bh  v  secc de yo

[159] M.VI/50, FB.108b, K.42b

5 Vehbiyâ tertîb-i zâda baḡ reh-i ‘uḡbâ için
Anda ĩrâd-ı t̄arîḡ ü i‘tibâr-ı zâde yoḡ

[160]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün]

1 Rüyüñ gibi gül-i çemeniñ âb u tâbı yoḡ
Ṭurmaz yine saña açılır kim hiçâbı yoḡ

2 Fehm eylemez deḡâyıḡ-ı ma‘nâ-yı ḡattıñı
Ol sâde-dil ki ḡâşiyelenmiş kitâbı yoḡ

3 Naḡl eylemiş o şüḡ Ḳuruçeşme şuyuna
Cüy-ı şafâmızıñ hele evvelki âbı yoḡ

4 Muḡtâc-ı terbiyet velî çoḡdur zamânede
Her ḡânedede ne çâre bir iki kilâbı yoḡ

5 Vehbî rikâbına düşecek şehsüvâr arar
Her bir dü-esbe himmetine irtikâbı yoḡ

ḤARFÜ’L-KÂF

[161]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Kendiñi ey dil varıp meyḡânedede bir yana çek
Sâḡî-i mestiñ elin ṭut sofrâ-i biryâna çek

2 Teşne-leb ḡaldıñ ciger-ḡün eyledi ḡasret seni
Bâde-i la‘lin bulursañ bârî ḡana ḡana çek

3 Hâle-âsâ ḡaddiñi ḡam etse de cevr-i felek
Her gece bir mâḡ-rüyu şîne-i ‘uryâna çek

[160] M.VI/50, FB.109a, K.42b

[161] M.VI/51, FB.109a, K.43a

- 4 Āh ey zālīm miyānīñ sīneye çeksem de ben
 Hancer-i hūn-rīzi isterseñ o demde cāna çek
- 5 Dest-i ğamdan bu keş-ā-keşler nedir şahbā içip
 Çekme āh ey rind-i mey-keş na're-i mestāne çek
- 6 Bār-ı destār-ı girān ile çekilmez şıķletīñ
 Sen de inşāf eyle zāhid kendiñi mīzāna çek
- 7 Baħş ederse cāh-ı tevfiķe ķalem-keş Vehbiyā
 Ebruvān-ı yār-veş tuĝrāları şāhāne çek

[162]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Alırdım intiķāmin çāk-çākī-i girībānīñ
 Gireydi āh zālīm destime bir kerre dāmānīñ
- 2 Lebiñ dünyāyı teshīr eylemişdir ey perī bilmem
 Haṭ-ı la'liñ midir naķşı 'aceb mühr-i Süleymān'ıñ
- 3 Taĝıtdı rüzgār evrāķını mecmū'a-i şevķiñ
 Meded şīrāze-bend olsun ser-i zülf-i perişānīñ
- 4 Bu düzdīde nigeħle ğamzeler ey āhū-yı vahşī
 Çeker lemħü'l-başarda sürmesin çeşm-i ğazālānīñ
- 5 Kızılelmayı tutdu nāmı sīb-i ğabĝabiñ kāfir
 Yetişdi portakala şöħret-i tārīķ-i pistānīñ
- 6 Elin öpdürse sākī bezm-i meyde nuķle ħācet yok
 Nedir 'unnābdan farkı o engüşt-i muħannānīñ

[162] M.VI/51, FB.109a, K.43a

- 7 Be-nām-ı ‘ālem-i āb olduğundan tevbe-i şahbā
Olur peymāne seylābı esās-ı ‘ahd ü peymānıñ
- 8 Bir iki tāze Sa’dī’niñ Gülistān’ın oğur gördüm
Çıkarđım ma’nī-i zevķin bugün seyr-i gülistānıñ
- 9 Ne dersin Vehbiyā sen cümlesin görmüş geçirmişsin
Mey ü maħbūbdan ğayrı şafāsı var mı dünyānıñ

[163]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 Düşünce çāh-ı ümīde zeķan zeķan diyerek
Kemend-i zülfe şarıldım resen resen diyerek
- 2 O nāzenīn kuzucaķ tıfl-ı şīr-lı̄āre iken
Lebin emerdim a yavrum leben leben diyerek
- 3 Mişāl-i sāye düşüp pāyına o serv-ķadiñ
Kenāra çek yürü ey dil çemen çemen diyerek
- 4 O şūħa cān u dili başķa başķa ‘arz etdim
Efendim istediğini al begen begen diyerek
- 5 Derūn-ı bāğda geh sīne gāh gerdenini
Açıp uşul ile öpsem semen semen diyerek
- 6 Raķībe olmadı nūş-ı zülāl-i la‘li naşīb
Egerçi ķurudu ağızı dehen dehen diyerek
- 7 Ne yapıdı ise hele yapıdı zāhidi Vehbī
Çıkarđı bezm-i şafādan ya sen ya ben diyerek

[163] M.VI/52, FB.109b, K.43b

[164]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Olmuş gönül fütâdesi bir tıfl-ı mektebiñ
Ma'nâsını sabağ edeyor emr-i *fe'rgâb*^{cxxii} iñ
- 2 Zâhid bilir mi kâdrini zülf-i siyâhımñ
Yoğdur sivâda 'ilmi o cehl-i mürekkebiñ
- 3 Ol şâh-ı hüsne vuşlat içün etdim 'arz-ı hâl
Ta'lîk olundu hañ-ı huşulü bu mañlabiñ
- 4 Almalı gâh el şunup ol nañl-i 'işveye
Şeftälusun nezâket ile sîb-ğabğabiñ
- 5 Dilber sevip şarâb içip cünbiş etmede
Yoğdur riyâsı Vehbi-i âlüde-meşrebiñ

[165]

[fâ'ilätün / fâ'ilätün / fâ'ilätün / fâ'ilün]

- 1 Verd-i ter şermende-i reng-i 'izârıñdır seniñ
Lâleler şağn-ı çemende dâğ-dârıñdır seniñ
- 2 Mest-i nâzım mihr ü meh iki kadeğdir bezmiñe
Nuh felek ser-geşte-i renc-i humârıñdır seniñ
- 3 Mû-be-mû âbisten-i âşüb olan gîsü-yı şeb
Sâye-i zülf-i siyâh-ı müşg-bârıñdır seniñ
- 4 Zülmet-i hañ-ı siyeh kılmış ihâta sû-be-sû
Âb-ı hayvân işte la'l-i hoş-güvârıñdır seniñ

[164] M.VI/52, FB.109b, K.43b

cxxii "(Ancak Rabbine) yönel.", Kur'ân-ı Kerîm, İnşirah (94)/8.

[165] M.VI/52, FB.110a, K.44a

- 5 'Aks-i rüyuñ düşmesin mir'âta bilmez adriñi
Dīde-i ayrāniyān āyinedārīñdır seniñ
- 6 Her Şeb ey urŐid-tal'at dīde-i asret-keŐān
Őuba dek encüm-Őumār-ı intizārīñdır seniñ
- 7 anı bülbüldür demişsin böyle feryād eyleyen
Gül-'izārım Vehbī-i nālān u zārīñdır seniñ

[166]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Her sözünde olsa biñ dürlü yalamı Őā'iriñ
Setr eder 'aybın yine üsn-i beyāni Őā'iriñ
- 2 Bārī üstünde sipāhīlik bulunmazsa daı
Bir ılı tīmārdır tīg-i zebāni Őā'iriñ
- 3 Bü'l-'acebdir kim olurken ekşeri mabüb-dost
Bikr-i mazmūnu sever ab'-ı civāni Őā'iriñ
- 4 a'n ederler bāde vü mabūba meyl ü Őevine
alk inŐāf eylemez mi yok mu cāni Őā'iriñ
- 5 ānumān-ı 'ırz u nāmūsu yaar bir hicv ile
El-azer Őiddetli āteŐdir lisāni Őā'iriñ
- 6 Cevher olsa sāde vezn ile çekilmez torusu
Nazm-ı nā-sencīde-i ab'-ı girāni Őā'iriñ
- 7 Vehbī-i zārīñ efendim ayrı dest-āvizi yok
Yā azeldir yā aŐide armaanı Őā'iriñ

[166] M.VI/52, FB.110a, K.44a

[167]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Gelmez iki yaqası bir yere ehl-i raqamın
Sebeb-i çäk-i girîbânı bu olmuş qalemîn
- 2 Mâsivâ naqşını maḥv eyleyegör ḥâtırdan
Olmasın Ka'be-i dil şüreti beytü's-şanemîn
- 3 Cengde pîş-rev-i fevc-i ğuzât olduğudur
Ser-firâz olması 'âlemde hemîşe 'alemîn
- 4 Ükel-i cenneti vaşf etmededir kim vâ'iz
Lezzeti eḫ'imedir meclis-i ehl-i şikemîn
- 5 Dil-i erbâb-ı himem şîşe gibi nâzıkdir
Mînnet-i saḫtı şikeste eder ehl-i keremîn
- 6 Ḥaşmet-i manşıb ile ğulğulede erbâbı
Halk eder zevq-i temâşâsını hây u ḫaşemîn
- 7 Eliñ öpdürmek içün bezmimize başma ayak
Laḫde girsin yürü zâhid o mübârek qademîn
- 8 Kerem erbâbına vermezdi 'atâya nevbet
Zevqini bilse baḫîlân daḫi bezl-i diremîn
- 9 'Arab u Rûm'da üstâd-ı süḫandır Vehbî
'Acemî oldu yanında şu'arâsı 'Acem'în

[167] M.VI/53, FB.110a, K.44b

[168]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Dest-i sitemiñ etdi girîbânımı şad-çâk
Reşk etse nola hırçamıza atlas-ı eflâk
- 2 Tâ kim edesin la'liñi sen böyle mey-âlüd
Zühhâd daħi rişe-i tâki ede misvâk
- 3 Sevdâ-zede dil zülfüñ ile buldu tesellî
Mâr-ı siyeh olsa ne 'aceb mâye-i tiryâk
- 4 Sîr olmadı gül-büse-i senbüse-i vaşla
Dil rûze-i hecriñde nice eylesin imsâk
- 5 Kâşâne-i hüş olmadı Vehbî hele rüşen
Tâ mağz-ı cünün olmayıcağ revğan-ı idrâk

ĤARFÜ'L-LÂM

[169]

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

- 1 Ĥayâl-i zülf ü rüyuñ gülşen-i sînemde sünbül gül
Serimde tâze zaħm-ı seng-i âzârîñ қaranfûl gül
- 2 Temâşâ-yı çemen hengâmıdır ey mest-i nâzım gel
Seni güller gibi açsın nevâ-yı bülbül ü mül gül
- 3 Şabâ gülşende olmuş ĥande-i gül-gönçeye bâdî
Nesîm-i nâle vü âhımla bârî sen de ey gül gül
- 4 Alır gül-büseler rü'yâda rüy-ı âteşîniñden
Uyurken 'âşıkîñ eyleser külhanda taħayyül gül

[168] M.VI/53, FB.110b

[169] M.VI/54, FB.110b, K.44b

- 5 Saña ey āfet-i gül-gün-ķabā hem-reng-i cins olmaz
Giyinse gülgülī gösterse esbāb-ı tecemmül gül
- 6 Riyāz-ı midḥatinde Ḥāzret-i Sulṭān Selīm Ḥān'ın
Şanar her nazm-ı renginim temāşā etse bülbül gül
- 7 Tarāvet-baḥş-ı 'ālemdir nemā-yı luṭfu ey Vehbī
Bu mevsimde açar ṭab'ım gibi pejmürde sünbül gül

[170]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Etdi ma'nā-yı gülistānı te'emmül bülbül
Manıķu'ṭ-ṭayra eder şimdi tevağğul bülbül
- 2 Bāğbān minnetine miḥnet-i ḥāra ṭayanır
Edemez ğāret-i gül-çine taḥammül bülbül
- 3 Cām-ı gül-fām-ı ḥaķīķatden eder kesb-i neşāt
Görünürse ne ķadar mest-i gül ü mül bülbül
- 4 Yār ile da'vī-i ḥüsn eyler imiş şāhid-i gül
Renge uğrar eger eylerse tekeffül bülbül
- 5 Kızırır ḥaclet ile çehre-i gül ey Vehbī
Etse taķlīd-i maķālimle tenezzül bülbül
- 6 Edeli ṭab'ımı şād-āb-ı kerem şāh-ı cihān
Nazm-ı renginime dil-dāde olur gül bülbül
- 7 Gül gibi buldu küşāyiş dil-i Sünbül-zāde
Olsa bu demde sezā mā'il-i sünbül bülbül

[170] M.VI/54, FB.110b, K.45a

[171]

[mef'ülü / fa'ilatü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Leb-rîz içirmeseydi pey-â-pey piyâle gül
Mest eyleyip hezârî kıomazdı bu hâle gül
- 2 Bî-ihtiyâr eder yine feryâdı 'andelîb
Güş eylemez egerçi bilir âh u nâle gül
- 3 Sûz u güdâzdan şakınır bâl-i bülbülü
Girmez mişâl-i şem'-i şeb-ârâ vebâle gül
- 4 Çeşm-i terim hayâl-i ruḥ-ı yâra cilvegâh
Âğıştedir o şîşede âb-ı zülâle gül
- 5 Her demde tâb-ı 'arız-ı dilberle tâzedir
Dâğ-ı derûn-ı 'aşıka beñzer mi lâle gül
- 6 Bâğ-ı şenâ-yı hâzret-i şâh-ı cihândan
Vehbî pür eyledim yine bir dest-mâle gül
- 7 Feyz-i nemâ-yı vaşfı ile buldu âb u tâb
Olsun bu nev-ğazel ser-i ehl-i kemâle gül

[172]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Âh oldum yine bir kaşı kemâna mâ'il
Tîr-i müjgânî nişân-ı dil ü câna mâ'il
- 2 Dem-be-dem gamze-i cellâdına ruḥsat mı verir
Çeşm-i hünî-nigehi olmasa kıana mâ'il

[171] M.VI/54, FB.111a, K.45a

[172] M.VI/55, FB.111a, K.45b

- 3 Mâ'ili cāme ile seyr edeli olmuşdur
Çarh-ı atlas dahi ol şūh-ı cihāna mā'il
- 4 Şağın ol serve toğundurma nesim-i āhi
Tāzedir olmaya semt-i digerāna mā'il
- 5 Saña Mecnūn demesinler 'uçalā-yı devrān
Olma Leylī ise de hūsn-i zenāna mā'il
- 6 Hām olur kām̄eti erkān-ı kibārīn ekşer
Olarak bār çekip şöhret ü şāna mā'il
- 7 Kalmadı gerçi kuvā-yı bedenim ey Vehbī
Hırş-ı pīridir eden tab'ı civāna mā'il

[173]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Var ey zūlf-i siyeh hāne-be-düş u nābe-sāmān ol
Periştān eylediñ zālīm beni sen de periştān ol
- 2 Geçerseñ ey hayāl-i yār şeh-rāh-ı maḥabbetden
Gönül derler bizim bir tekyemiz var anda mihmān ol
- 3 Ser-i bālīnine bir kerre gel bu ḥaste-i hecriñ
Baķıp ey bī-vefā etdikleriñ cevre peşimān ol
- 4 Uşandıķ ağlamış çehreyle ol vech-i 'abūsuñdan
Be hey şūfī nedir bu bed-edā bir gün de ḥandān ol
- 5 Niçün ey muğ-beçe kāşāne-i Vehbī'ye gelmezsin
Aña kāfir bu şeb bārī hem-āğüş-ı müselmān ol

[173] M.VI/55, FB.111b, K.45b

[174]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Bî-çâre gönlümü saña verdimse cânım al
Redd etmeyip meded anı ey bî-amânım al
- 2 Bârî selâmım almaz iseñ gördüğün zamân
Bir nazra ile hâtırım ey dil-sitânım al
- 3 Kâlâ-yı rüy-ı aliñe dil çıkdı müşteri
Reng etme anı ver baña naqd-i revânım al
- 4 Tîr-i cefâya sine-i ağıyarı kıl hedef
'Uşşâkıñ intikâmını kaşı kemânım al
- 5 Luğf eyleyip de Vehbî-i pîriñ du'âsını
Ey pîr olası tâze-resîde civânım al

[175]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Girmedi kîsemize gerçi nuğûd-ı âmâl
Mâlihulyâdır eden ceybimizi mâl-â-mâl
- 2 Teşne-i bâdiye-i hâsret-i dîdâra 'aceb
Var mıdır cüy-ı leb-i yâr gibi âb-ı zülâl
- 3 Kûh-ı sîmîni çeker bir kıl ile güyâ kim
Gösterir müy-ı miyân şan'at-ı cerr-i işkâl
- 4 H^vâb-ı ârâmı hâram etmededir dîdemize
Çeşm-i cādū-nigehi 'aynı ile sihr-i helâl

[174] M.VI/55, FB.111b, K.45b

[175] M.VI/55, FB.111b, K.46a

- 5 Dil-i dīvānemi eglendiremem bir yerde
Kara sevdalara uğrattı hayāl-i haṭ u hāl
- 6 Şordum aḥvālını bī-çāre meger aḥvel imiş
Gördüğün söyledi bir kec-naẓar ol māha mişāl
- 7 Vehbiyā vaşf ederek mūy-ı miyān-ı yāri
Eyledim rişte-i endīşemi diğkātle hayāl

MÜSTEZĀD-I SÜDĀSĪYYE

[176]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün
mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Hırāmān ol çemenlerde gel ey serv-i revānım gel
Nedir bu nāz u istiğnā
Gözüm yollarda kaldı gel açıl gönçe-dehānım gel
Gören şansın gül-i zībā
- 2 Helāk-i ḥasret-i dīdārīn oldum künc-i fūrkatde
Mürüvvet yok mudur zālīm
Hayāt-ı tāze ver bu ḥaste-i hicrāna cānım gel
Edip vaşlın ile iḥyā
- 3 Yeter şemşīr-i ebrūyu uzağdan gösterip geçmek
Benim ey çeşmi cellādım
Derūnum çāk çāk oldu amān kesdiñ amānım gel
Şarıl merhem gibi cānā
- 4 Yıkıldı gitdi cümle dünki gün gördükleriñ ağyār
Yılan gibi şoçulmuşken
Bu şeb vīrānemiz tenhādır ey genc-i nihānım gel
Şafālar eyle bī-pervā

[176] M.VI/56, K.76a

- 5 Ne taşlar dikdi ğamzeñ sīne-i ‘uṣṣāḳa añlarsın
 Ne deñli çille çekmişler
 Temāşā eyle Oḳ Meydānı'nı қаşı kemānım gel
 Hedefdir tūrīne dūnyā
- 6 Beşiktaş semtidir kāşānemizde rāhat eylersin
 Berāber şarılıp yatsaḳ
 Benim ey dāye-perver tıfl-ı nāz-ı dil-sitānım gel
 Ḳuluñ olsun saña lala
- 7 Ruḥuñ mir'ātına Vehbī baḳıp bir nev ğazel yazmış
 Efendim pek güzel yazmış
 Şeker gibi oḳu ey tūṭī-i şīrīn-zebānım gel
 Lebiñ būs eylerim ammā

ḤARFŪ'L-MĪM

[177]

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

- 1 Gül-i bāğ-ı edebdir yāra ta'rīz-i vişāl etmem
 'İzārın reng-i şerm-i büse ile al al etmem
- 2 Eder aġyāra düzdīde nigeħler meclis-i meyde
 Ḥarāmī gözlerinden gördüğüm cevri ḥelāl etmem
- 3 Tağıtımam çīn-i ġīsūsun şabā-veş āh-ı serdimle
 Nizām-ı mülk-i ḥüsnüñ fitne-ḥīz-i iḥtilāl etmem
- 4 Ben ol Leylī-nigeħden dūr olup şahrāya düşsem de
 Dil-i āşüfsemi ālüfte-i çeşm-i ğazāl etmem
- 5 Nażargāhım o māhiñ ğüşe-i ebrūsudur ancaḳ
 Felekde ğurre-i 'īd olsa da seyr-i hilāl etmem

[177] M.VI/57, FB.112a, K.46a

- 6 Gözüm açdım ğubâr-ı âsitânîñ tütüyâ gördüm
Odur çeşm-âşinâ kühlü'l-cevâhir iktihâl etmem
- 7 Bilirler şâ'iriñ bir mışra'-ı bercesteden kıadrin
Anıñçün ol kıad-i mevzûndan ğayrı ğayâl etmem
- 8 Derûn-ı dilde tursun çünki yoğdur kıymetiñ añlar
Sebebsiz gevherim taşa urup ğussâdı lâl etmem
- 9 Naķızâ-bağşı-i ğerdûn-ı dñn der-piş iken Vehbî
Felek hem-ķadr-i bedr eylerse de 'arz-ı kemâl etmem

[178]

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

- 1 Uzatma meclis-i tefsîr-i pendî sulţânım
Ħadîş-i 'aşķ açalım şeyĦ efendi sulţânım
- 2 Ħaķ-âver olmuş iken hiç düşer mi eylesesin
Yine fütâdelere riş-Ħandi sulţânım
- 3 Eder nümûde ruĦuñ dâne dâne Ħâli ile
Derûn-ı nârda meķş-i sipendi sulţânım
- 4 Görünce ğerdene peyveste tırrañı 'âşķ
Eliyle boynuna taķmış kemendi sulţânım
- 5 Mişâl-i sâye yanından ğider mi Vehbî-i zâr
Begenmiş âĦ o kıadd-i bülendi sulţânım

[178] M.VI/57, FB.112a, K.46b

[179]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 Gāh va'd u geh niyāz u gāh ibrām eyledim
Neyledimse eyledim yāri hele rām eyledim
- 2 Geh 'izārın fikr edip geh zülfünü yād eyleyip
Her ne hāl ise yine bugün de aḥşam eyledim
- 3 Ol hilāl-ebrūyu bedr olduḡda çekdim sīneye
Bu felekden gördüğüm noḡşānı itmām eyledim
- 4 Ṭa'n-ı hāsitle derūn-ı sīnemi hātem gibi
Çāk çāk etdimse de 'ālemde bir nām eyledim
- 5 Aḡa düşmüşken o vaḡşī āfet ey Vehbī hemān
Şayd içün rīş-i sefīdi bir 'aceb dām eyledim

[180]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Bulup bir şırma saçlı cān-bahā şūḡ-ı Fireng aldım
Yolunda gerçi serden geçdim ammā kim çeleng aldım
- 2 Ḥayāl-i la'li ile cām-ı çeşmim eyledim pür-hūn
Mey-i gül-gūndan bir şīşe-bāzī ile reng aldım
- 3 Ḳudūm-ı muḡtesibden bir ayaḡlı eyledi āḡāh
Tez elden bādeyi tenhā çekip ayaḡı deng aldım
- 4 Raḡīb-i seg-nihādı yād edince meclis-i meyde
Edip mīnā-şikenlik destime bir iki seng aldım

[179] M.VI/57, FB.112a, K.46b

[180] M.VI/57, FB.112b, K.47a

5 Bu demlerde ‘abeşdir nīze-bāzī-i kalem Vehbī
Bırakdım cöng-i eş‘arı ele tūmār-ı ceng aldım

[181]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 Nağd-i ğamdan dil-i bī-çāreyi derhem bilirim
Yoħsa ‘ālemde ne dīnār u ne dirhem bilirim

2 Feslegen perçemi dilden süpürür ğam yoħsa
Ne çiçekdir bu gülistānda süpürgam bilirim

3 Seherī berg-i gül üzre dökülen şebnem-veş
Ĝam-ı rüyūñla gözüm şaçdı bu şeb nem bilirim

4 Kōndurup ehl-i ħased gizlice bir noĝtayı kim
Oldu hem-şūret-i mücrim nice maħrem bilirim

5 Veremezseñ bu nezāket ile Vehbī‘ye cevāb
Ey Ĥayālī-i mufahħam seni mufħam bilirim

[182]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 Ārzū-yı dehen-i yār ile ma‘dūm oldum
Cevher-i ferd gibi ma‘nī-i mevhūm oldum

2 Şāygān genc-i vişālīñ ederek ħulyāsın
Künc-i vīrāne-i ħasretde varıp büm oldum

3 Telħ-kām eyledi düşnām-ı leb-i şīrīni
İçmeden āh o şeker şerbeti mesmūm oldum

[181] M.VI/58, FB.112b, K.47a

[182] M.VI/58, FB.112b, K.47a

4 Dil fetîl aldı Fener'de o meh-i Rûm'u görüp
Yanmağa şahn-ı kilîsâda daği mûm oldum

5 Yine derd-i dilimi ben bilirim ey Vehbî
Var mıdır fâ'ide kim 'âleme ma'lûm oldum

[183]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Yanından def'-i ağıâr-ı bed-endîşi ehem şandım
Şanarsın kim yine ey bî-vefâ ben saña kem şandım

2 Leb-i peymāneyi gördükde la'l-i yāra peyveste
İki mestāne dilber birbiriyle fem-be-fem şandım

3 Hıaç-āver bir mürekkebe saçlı kâtib-zāde-i şūhuñ
Tenin ābādî kâğid zann edip kaçın kalem şandım

4* Büt-i ferhāra beñzer bir püser gördüm Şifāhān'da
Ruğun Şehnāme-i hüsn üzre taşvîr-i 'Acem şandım

5 Sipih-r-i süfle-perver hayli bālāter görünmüşdü
Meger alçağ imiş evvel bakıp 'ālî-himem şandım

6 Kırutdu kiştzār-ı ārzūyı minnet-i hüşkū
Şehāb-ı tîre-rūyu şahib-i zeyl-i kerem şandım

7 Ederdi tab'-ı pür-zūruñ 'Alî Şîr üstüne hamle
Seni Vehbî 'Acem'de ben görüp şîr-i ücem şandım

[183] M.VI/58, FB.112b, K.47b

* 4: -K.

[184]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Nice bir h'âhiş-i âmâl ile mecbûl olalım
Terk-i ma'tlab edelim nâ'il-i me'mûl olalım
- 2 Men ü mâ dâ'iyesin naqş-ı zamîr eylemeyip
Şıla-i 'â'îfet-i devlete mevşûl olalım
- 3 Vâşıl-ı bezm-i kibâr olmağ için hâricden
Girerek her қаpiya dâhil ü medhûl olalım
- 4 Kâbiliyyet eşerin ma'lv edelim kâbil ise
Biz da'hi câhil-i mu'kbil gibi ma'kbûl olalım
- 5 Gerçi müşkil görünür važ'-ı çep-endâz-ı felek
Yine dünyâda hemân şağ olalım şol olalım
- 6 Faşl-ı vaşl u cihet-i câmi'a ba'şsin açarak
Biz o mevzû'a bu taqrîb ile ma'hmûl olalım
- 7 Çekmeyip bezm-i ğamîñ renc-i humârin Vehbî
Bâde vü dilber ile cünbişe meşğûl olalım

[185]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Belin қоçмақ için bir âfet-i ğaddâra çarpıldım
Gehî şemşirine geh hancer-i hün-h'âra çarpıldım
- 2 Raķîb-i dîv cin tutmuş gibi pür-ıztırâb olmuş
İşitmiş kim ben ol şūh-ı perî-ruhsâra çarpıldım

[184] M.VI/59, FB.113a, K.48a

[185] M.VI/59, FB.113a, K.48a

- 3 Ne efsün etdi bilmem bir bağışla çeşm-i cādūsü
Gidip ‘aqlım başımdan ğamze-i sehhāra çarpıldım
- 4 Metā‘-ı vaşlı verdi ğayra naqd-i ‘aqlım almışken
Ziyāna uğradım bir şāhid-i bāzāra çarpıldım
- 5 Gelirken hāneme yāri çevirmiş Vehbiyā ağyār
İşitdikde telāşımdan der ü dīvāra çarpıldım

[186]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Şanma kim velvele-i sāziña meftün oldum
Muṭribā vādī-i şehnāziña meftün oldum
- 2 Güşe-i çeşm ile bir nīm-nigāh etdiñ kim
Fitne-i ğamze-i ğammāziña meftün oldum
- 3 Nev-hurāmım şalınırdıñ bağa kaldım hayrān
Şīve-i kām̄et-i mümtāziña meftün oldum
- 4 Saña ey āfet-i fettān ederim ‘arz-ı niyāz
Ki baña nāz edesin nāziña meftün oldum
- 5 Ney gibi hūb nevālar edicek ey Vehbī
Naĝme-i kilik-i hoş-āvāziña meftün oldum

[187]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Mihr-i ruhsārını vaşf etmege maṭla‘ bulamam
Kad-i mevzūnuna bir şīveli mışra‘ bulamam

[186] M.VI/59, FB.113b, K.48b

[187] M.VI/59, FB.113b, K.48b

- 2 Hıa-ı nev-hĩzini telmihe o çār-ebrũnuñ
Hũsn-i ta'bir ile bir nazm-ı murabba' bulamam
- 3 Sũdmend olmadı çok Őerbetin iãdim dehrin
Yine derd-i dilime bādeden enfa' bulamam
- 4 Hıfz-ı 'ırz etmek iãun perde-i nāmũs gibi
Nev-'arũs-ı edebe bir iyi burka' bulamam
- 5 Meclis-i 'ālemi bir bir arasam ey Vehbĩ
Hele cem'iyet-i hātır gibi mecma' bulamam

[188]

[fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilātũn / fā'ilũn]

- 1 Neş'e-baħŐ-ı dil o la'l-i mey-gũsārımdır benim
Yoħsa nũŐ-ā-nũŐ-ı mey cũŐ-ı ħumārımdır benim
- 2 Lāle-veş sāgar-be-kef geldim bu bezme sākıyā
Cām-ı gũl-gũnum derũn-ı dāg-dārımdır benim
- 3 Bir gũl-i Şad-berg-i ħũsne 'aŐıķım kim bũlbũlān
Őermsār-ı Şavt-ı rengin-i hezārımdır benim
- 4 Bu gece māhiyyet-i resm-i hilāli añladım
Çarħda taŐvĩr-i nĩm-ebrũ-yı yārımdır benim
- 5 Bũseden çāh-ı zenaħdānĩn pũr etmek tābe-leb
H'āhiŐ-i ħũŐk-i dil-i ũmmĩdvārımdır benim
- 6 Nāvek-i mũjgānın urduķça niŐān-ı sĩneye
Ol kemān-ebrũ deseydi ber-gũzārımdır benim

[188] M.VI/60, FB.113b, K.48b

- 7 Elde alır mı sen inaf et 'inan-ı itiyar
Yekke-taz-ı naz o tıfl-ı ney-suvarım dır benim
- 8 Taze mazmun opdu nal-i hameden guller gibi
Vehbiya serma daı cu-ı baharım dır benim
- 9 Fakihe geri itada nar imi abab iun
Meyve-i ter de bu nazm-ı bdarım dır benim

[189]

[fa'ilatun / fa'ilatun / fa'ilatun / fa'ilun]

- 1 Fıkr-i esmin halka-i pay-ı ararım dır benim
Her ademde yosa ad hu ikarım dır benim
- 2 uba dek ey meh bu eb terifin etdim rzu
Dide-i encum uhud-ı intizarım dır benim
- 3 Tene-i b-ı hayat olmaz ehid-i zahm-ı 'a
b-ı ti-i hun-feann cybarım dır benim
- 4 Gird-bad-asa geerken esmini yad eyledim
Kul-i Isfahan o pesmande ubarım dır benim
- 5 Hane-ber-du olduum zulfi siyahn gibi h
ive-i bat-ı perian ruzarım dır benim
- 6 tein rusarn zre 'anber-i halin senin
Maye-i suz-ı derun-ı da-arım dır benim
- 7 Kohne-ibri-i vuz-yı zahid olsaydı ikest
Verdim ey mina-iken bu inkisarım dır benim

[189] M.VI/60, FB.114a, K.49a

- 8 Nev-ğazeller ‘arz edip ehl-i şu‘ûra Vehbiyâ
Nev-be-nev eş‘âr-ı fahr etmek şî‘ârımdır benim
- 9 Naḥl-i gül kim ser-fürû eyler bañâ Ṭübî gibi
Çâr mevsimde nihâl-ı meyvedârımdır benim
- [190]
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]
- 1 Mışra‘-ı berceste serv-i naḥl-i zârımdır benim
Bu çemende ṭab‘-ı mevzûn berg ü bârımdır benim
- 2 Nâm-ı ‘Anḳâ gûşe-gîr-i Ḳâf iken pervâz eder
Âşiyân-ı ‘uzlet-i evc iştiḥârımdır benim
- 3 Mevc-i ‘irfândır şadef esbâbını berbâd eden
Seyl-i ḥâmeme âb-ı dürr-i şâh-vârımdır benim
- 4 Saḥtî-i devrân ile kâmil-‘ayâr olmaz zelîl
Baḥt-ı sengînim meḥekk-i i‘tibârımdır benim
- 5 Gûsfend-i lâğere қаşşâb olurdu der-ḳafâ
Ḥışn-ı emn ü râḫatım cism-i nizârımdır benim
- 6 Zülmet-i şebde günâhım zıkr edip giryân olur
Çeşme-i Ḥıẓr işte çeşm-i eşk-bârımdır benim
- 7 Meclis-i ‘irfânda yâd etsinler ey Vehbî hemân
Bu ğazel erbâb-ı ṭab‘a yâdigârımdır benim

[190] M.VI/61, FB.114a, K.49b

[191]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Dîvâne dili zülf-i semen-sāya düşürdüm
Şehbâl-i Hümâ'dan serime sāye düşürdüm
- 2 La'l-i lebi şevkiyle hürüş eyledi eşkim
Ol gevher-i zî- kıymeti deryāya düşürdüm
- 3 Bu ince miyān ile görelden o kul oğlun
Bende kul olup başımı ortaya düşürdüm
- 4 Bir muğ-beçe evrāk-ı dili kıldı perîşān
Ol muşhâfı hayfā kefi tersāya düşürdüm
- 5 Verdim yine bir seng-dile gönlümü Vehbî
Bilmezlik ile şîşemi hārāya düşürdüm

[192]

[fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Bir meh-i bî-vefâdır eglencem
Yād ile aşinâdır eglencem
- 2 Gâhice bûy-ı zülfünü getirir
Bu sebebden şabâdır eglencem
- 3 Ol kaşı ya gamından oldum pîr
Zih gibi bir 'aşâdır eglencem
- 4 Haste-i derd ü miñnet-i dehrim
Ârzü-yı devâdır eglencem

[191] M.VI/61, FB.114a, K.49b

[192] M.VI/61

5 Yoğdur āsāyişim zügürtlükden
Şan‘at-ı kīmyādır eglencem

6 Kalmadı şimdi sākī vü ney ü mey
Zāhid-i bed-liķādır eglencem

7 Vehbiyā nān u ni‘metin yiyerek
Pādişāha du‘adır eglencem

[193]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 Gūşe-i meyḥānede gerçi esīr-i bādeyim
Zāhidā ancak ğam-ı eyyāmdan āzādeyim

2 Mū-miyān-ı mūmyā-yı vaşla muḥtācım meded
Bir şikeste-beste böyle derdmend üftādeyim

3 Ḥasret-i mihrāb-ı ebrūñ ile oldum pāy-māl
Maḥfil-i ‘aşka döşenmiş köhne bir seccādeyim

4 Bārī bir kerre şarılmağ mümkün olmaz mı ‘aceb
Böyle başdan şavma kim destārīña dil-dādeyim

5 Gül gibi rengin degilsem de ne māni‘ Vehbiyā
Ḥārdan pākīze dāmānım ki Sünbül-zāde‘yim

[194]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 Zevķ-būs-ı la‘liñi dūr olmayınca bilmedim
Neş‘e-i şahbāyı maḥmūr olmayınca bilmedim

[193] M.VI/62, FB.114b, K.47b

[194] M.VI/62, FB.114b, K.49a

- 2 Şarılırken yāra bilmezdim şafā-yı sīnesin
Merhem-i kāfūru nāsūr olmayınca bilmedim
- 3 Kaşr-ı vālā-ṭāḳ-ı rif'at bī-esās olduğunu
Geh ḥarāb u gāh ma'mūr olmayınca bilmedim
- 4 Zaḥm-ı engüşt-i işāret ādemi nāl etdigin
Ġurre-veş āfāḳa meşhūr olmayınca bilmedim
- 5 Vehbiyā encām-ı cāhiñ ye's ü ḥirmān olduğun
Şadme-i 'azl ile maḳhūr olmayınca bilmedim

[195]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Āşüfte vü ser-dāde-i pīç ü ḥam olaydım
Tek cebhe-i yāra dökülen perçem olaydım
- 2 İşkeste olursam da düşüp seng-i cefāya
Sāgar gibi sāḳî ile fem-der-fem olaydım
- 3 Ancaḳ olup üftāde gül-i 'arız-ı yāra
Sā'ir yere düşmezdim eger şebnem olaydım
- 4 Tīr-i niḡehiñ urdu dile bārī deseydi
Birgün şarılıp yarasına merhem olaydım
- 5 Terk etmez idim cennet-i İstanbul'u Vehbī
Bir kendim / gendüm idāre edecek ādem / Ādem olaydım

[195] M.VI/62, FB.114b, K.47b

ḤARFŪ'N-NŪN

[196]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Müste'idd-i nazar ol çeşm-i sitem-zādından
Ḥikmetü'l-'ayn okuyup gamze-i üstādından
- 2 Bīm-i hūn-pāşī-i ser-ḥancer-i fülādından
Ḳan aḳar zaḥm-ı dil-i 'āşıḳ-ı nā-şādından
- 3 Fitne-i ḥaṭṭ-ı leb-i sāḳī-i sāḡar-be-kefi
Görse añlardı Hülāgü ḥaṭ-ı Baḡdād'ından
- 4 Dilber āhū-yı ḥarem olsa da bir dāma düşer
'Ālemin ḳurtulamaz pençe-i şayyādından
- 5 Şāhib-i himmet-i merdāneye zen-dostlarıñ
Ḥişşe yok ḳıssa-i Mecnūn ile Ferḥād'ından
- 6 Köhne-dāḡ-ı dilimiz tāzelenir lāle-şıfat
Nevbahārīñ gül-i nev-ḥande-i nev-şādından
- 7 Ṭab'ı mevzūn olanıñ meyvesidir 'uḳde-i dil
Bāḡda fehmedegör mışra'-ı şimşādından
- 8 Dil-i erbāb-ı himem gül gibi pejmürdelenir
Şüret-i bülbulün endīşe-i feryādından
- 9 Dāne-i ḥırmen-i 'ömr olmadadır maḥv u hebā
Āsiyā-yı felekiñ gerdiş-i berbādından
- 10 Ḥalḳı giryān ederek sa'y-i 'imāretde olan
Bī-ḥaberdır reh-i seylābda bünyādından

[196] M.VI/62, FB.115a, K.50a

11 Tavḳ-ı kumrīye baḳıp ḥalka-be-güş olduğunu
Añladım bu çemeniñ serv-i ser-āzādından

12 Ḥavz-ı şad-raḥne-i maşraf pür olur mu Vehbī
Kesb-i destiñ iki fevwāre-i ĩrādından

[197]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

1 Çeşminde uyur fitne ile nāza ne dersin
Ṭurmaz uyarır ğamze-i ğammāza ne dersin

2 Ṭarf-ı nigeḥi mürġ-i dili eyledi naḥcīr
Çeng-i müje-i dīde-i şebbāza ne dersin

3 Çekmişdi baña ğamze oḳun atdı raḳībe
Ol rāst-keş ü ol ğalaṭ-endāza ne dersin

4 'Uşşāḳā karar etmiş iken döndü maḳāmı
Evc eyleyerek başladı şehnāza ne dersin

5 Görmüş mü 'aceb peyk-i şabā ol gül-i rüyu
Vermez mi bize bir ḥaber-i tāze ne dersin

6 Ḥarf atdı yine muṭribe hem sāza toḳundu
Ol zāhid-i bī-perde-i nā-sāza ne dersin

7 Vehbī ile kim söyleşir ey ḥāsīd-i bed-gū
Böyle süḥan-i mu'cize-perdāza ne dersin

[197] M.VI/63, FB.115a, K.50a

[198]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Vermedi buse kirâsın leb-i mey-nüşundan
Zevk-yâb etmedi ol meyve-i mayhōşundan
- 2 Güpegündüz görünen necm-i şeb-âhenge mişâl
Rüyuna şu‘le düşer cevher-i mengüşundan
- 3 Dökülüp turraları gül yüzünü göstermez
Pîç ü tâb üzreyim ol sünbül-i gül-püşundan
- 4 Kucacımdan kim alır âh o tıfl-ı nâzı
Çıksa bir kerre hele dâyeniñ âgüşundan
- 5 Nefes-i hüşkü ile va‘de-i kemmün-ı kibâr
Halkı sır-âb-ı ümîd etmededir güşundan
- 6 Ziver-i zât gerek yoḥsa kalır ‘uryân-ten
Câhiliñ çıksa o zerrîn-ķabâ düşundan
- 7 Mevc-hîz olsa ne dem lücce-i ṭab‘-ı Vehbî
Böyle gevher çıkarır sine-i pür-cüşundan

[199]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 O mehiñ şa‘şa‘a-i sine-i berrâķından
Kamaşır dide-i ḥurşîd-i felek ṭâķından
- 2 Mest iken belki ayağın alıruz meşrebçe
Sâķî-i ‘işve-nümâyı ṭutalım sâķından

[198] M.VI/64, FB.115b, K.50b

[199] M.VI/65, FB.115b, K.50b

3 Efî-i kâkül-i ham-der-ham u pîç-â-pîçin
Nice fark eyleyelim zehrini tiryâkından

4 Vuşlatın kâr-ı nühüft olmasına vâbeste
Mutribin perdeye şaklandığı ‘uşşâkıdan

5 Şüret-i rüy-ı dil-ârâsı çıkar mı Vehbî
‘Âşkın âyine-i sine-i müştâkıdan

[200]

[mef’ülü / fâ’ilâtü / mefâ’ilü / fâ’ilün]

1 Çekmiş mey-i maḥabbeti la’li şarâb iken
‘Uşşâkı cām-ı ‘aşkı ile neş’e-yâb iken

2 Düşmüş şikenc-i zülfüne bir sîm-gerdenin
Olmuş esir-i gam şeh-i mâlik-riķâb iken

3 Bir gül-ruḥun ḥayâli ile eşk-i ter döker
Ḥoy-kerde rüyu ğıbta-i verd ü gül-âb iken

4 Maḥmürî-i nigâhına ḥayrân bir âfetiñ
Çeşmi şarâb-ı nâz ile mest ü ḥarâb iken

5 Olmuş nesîm-i ‘aşk ile hem-seyr-i gird-bâd
Ḥüsn-i girân-ķadr ile sengin rikâb iken

6 Bir tıfl-ı ebcedin sabaķ-ı ‘aşkını oķur
Ma’nâ-yı ḥatt u ḥâli müselleḡ kitâb iken

7 Olmuş ḥalîde sîḥ-i ciger-düz-ı ‘aşka ḥayf
Tâb-ı ruḥuyla sine-i ‘âlem kebâb iken

[200] M.VI/65, FB.115b, K.51a

- 8 Bir lāle der-hevāsı ile āh-ı germ edip
Şolmuş 'izārı gül gibi pür-āb u tāb iken
- 9 Olmağda cūş-ı 'aşğ ile dūr-dāne-pāş-ı eşk
Bu nüh-şadeğ-i yem talebinde ḥabāb iken
- 10 Bir ḥaṭṭ-ı 'anberīn için olmağda sūznāk
Sevdā-yı ḥālī dāğ-ı dil-i müşğ-nāb iken
- 11 Mümkin mi nazm-ı Rāşid'i tanzīr Vehbīyā
Baḥş-i sūḥande her sözü faşlü'l-ḥiṭāb iken

[201]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Dil-i üftādegānīn zerrece fehm eyle ḥālinden
Şaşın bu āfitāb-ı ḥüsnün ey meh-rū zevālinden
- 2 Gelip geçdikçe ḥasret-ḥānesin bir kerre teşrīfīn
Geçer bu ārzümendiñ güzergāh-ı ḥayālinden
- 3 Nedir bu ḥüsn-i şüret kilik-i kudret var ise yāriñ
Çıkarılmış naḥşını bir 'ālem-i āḥer mişālinden
- 4 Müşelleş kaynadıp bint-i 'inebden zāhid-i sālūs
Şelāse 'ağdi ile pek şafālanmış ḥelālinden
- 5 Açılsın güft-güy-ı kākül ü müy-ı miyān baḥşi
Uşandıķ derse diķķatle me'al-i ķīl ü ķālinden
- 6 Mey-i gül-gün içermiş bir siyeh perçemli dilberle
Ne dersin şeyḥ efendiye utanmaz aķ şaķalından

[201] M.VI/65, FB.116a, K.51a

7 Baña dūşīzegān-ı Saķız'ın ğabğabla pistānı
Daĥı hoş geldi ey Vehbī turunc u portakalından

[202]

[fā'ilatün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

1 Bezmi ey sākī yine pür-tumturaķ etmez misin
İş ayağa düşdü sen teşmīr-i sāk etmez misin

2 Şevķ-i ruhsarıyla ol meh-pārenin ey dil bu şeb
Nūr-ı çeşmiñ şem'-i bezm-i iştiyāk etmez misin

3 Yārdan ağyāri def'e şuret-i haķdan gelip
Zāhidā nuş olmaķ üzre bir nifāk etmez misin

4 Leyle-i vuşlatda dilberle yatarken ey gönül
Şubĥa dek endīşe-i rüz-ı firāk etmez misin

5 Mümkin olsa mey içüp la'l-i nigāri būs edip
Vehbiyā meşrebce icrā-yı mezāk etmez misin

[203]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

1 Geçdim ümīd-i būs-ı leb-i la'l-i yārdan
Etsem 'aceb mi tevbe mey-i hoş-güvārdan

2 Haţt-ı ğubāri gerçi leb-i yāri kaplamış
Pür-neş'eyim henüz ben o keyf-i ğubārdan

3 Gelmez bu süya āh o ser-çeşme-i ümīd
Bīhūde āteşe yanarız intizārdan

[202] M.VI/66, FB.116a, K.51b

[203] M.VI/66, FB.116a, K.51b

- 4 Zülf-i siyâhın oğşayarak buse-^vhâh olup
Ümmîd-i pād-zehr ederim şanki mārđan
- 5 Kaldım mişâl-i gonçe-i taşvîr beste-leb
Yok ^vhâhişim açılmağa bād-ı bahārđan
- 6 Baħr-ı talebde varġa-i girdāba düşmeden
Fülk-i ümîdi ġurtaragör bir kenārđan
- 7 Meftûh iken hemîşe der-i luġf-ı Kibriyâ
Vehbî küşâyîş isteme bāb-ı kibārđan

[204]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

- 1 Bulmaz yine seyr-i ruħ-ı pür-tāb şafāsın
Gülşende edenler gül-i sîr-āb şafāsın
- 2 Dünyāda edip ol leb-i şîrîni temāşâ
Çeşmim bu gece gördü şeker-^vhâb şafāsın
- 3 Ol gerden-i billürda ġün-ı dil-i 'aşîġ
Gösterdi şurāġide mey-i nāb şafāsın
- 4 Biz zevġimiz icrâ ederiz âteş-i terden
Bir ġîle eder zāhid-i ġüşk āb şafāsın
- 5 Bir şüh-ı ġaġ-āverle edip meşġ-i maġabbet
Sevdā-zede dil eyledi küttāb şafāsın
- 6 Besdir bize tāk-ı ġam-ı ebrûya perestiş
Baġş eyleyelim zāhide miġrāb şafāsın

[204] M.VI/66, FB.116b, K.52a

- 7 Peymāne-be-kef āyine-i sīne-küşāda
Sākī edelim bir gece mehtāb şafāsın
- 8 H̄elvāda bulur zā'īkāsı lezzet-i 'ayşı
Şūfī ne bilir şoḥbet-i aḥbāb şafāsın
- 9 Vermez mi dūr-i nazm-ı şafā-perver-i Vehbī
Erbāb-ı dile gevher-i nā-yāb şafāsın

[205]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 Farḡ olunmaz rüyu benlerle benekli kâleden
Nev-ḡumāş-ı ḥüsnü gelmiş şanasın Bengāle'den
- 2 Sīneye meh-pāre çekmek resminiñ tā şubḡa dek
Dün gece bīdār olup taḡlīdin aldım hâleden
- 3 Cevher-i meyden mi gelmişdir bu keyfiyyet 'aceb
Farḡı yoḡdur la'liniñ yāḡūte-i seyyāleden
- 4 Tā şabāḡ-ı ḡaşre dek bīdār olur çeşm-i ümīd
Baḡt-ı ḡāb-ālūd uyanmazsa bu āh u nâleden
- 5 Reşḡa-i eşkim nemā vermez emel gūlzārına
Vehbiyā gelmez ṡarāvet berg-i ḡüşke jāleden

[206]

[fā'īlātün / fā'īātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 Mest iken ol muḡ-beçe açdıḡda gördük sīnesin
Görmemişdik öyle bir şāfī Fireng āyīnesin

[205] M.VI/67, FB.116b, K.52a

[206] M.VI/67, FB.117a, K.52b

2 Dâne dâne hâl-i ruhsârîñ gıdâ-yı rûh iken
Çîñ-i zülfünde nihân etme o mürğün çînesin

3 Şîşe çekdirmiş işitdim zâhid-i mîñâ-şiken
Kanıñı içmiş de almış âbgîne kînesin

4 ‘Âkıle lâyıq mı ferdâyı ferâmüş eylemek
Fikr-i şenbih tıflıñ eylerken tebâh âzînesin

5 Vehbiyâ rif’at bulanlar zîver-i ‘irfân ile
Ağlas-ı çarha değışmez hırka-i peşmînesin

[207]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 Bûsesin aldım o nev-resteniñ ibrâm ile ben
Meyve-i vaşla yetişdim şama‘-ı hâm ile ben

2 Ser-i engüşt-i muhannâsını mahfîce şıkıp
Yâre İhâm-ı merâm eyledim ibhâm ile ben

3 Âh etdikçe dimâğ-ı dili tatıyb ederim
‘Anber ü müşg-i haç u hâl-i siyeh-fâm ile ben

4 Fikr-i çeşm ü leb-i şîrînin edip câna gıdâ
Besledim mürğ-i dili şekker ü bādâm ile ben

5 İçirip şerbetini meclisi telh eylemeden
Şıklet-i zâhidi def’ eyledim ikrâm ile ben

6 Redd-i şavt eyledigin güş edeli kühsârîñ
Söylemem rûy-ı cemâda dañi düşnâm ile ben

[207] M.VI/67, FB.117a, K.52b

7 Eyledim sīnemi mānend-i nigīn dāğ-be-dil
Vehbiyā naqş-ı nigūn-ı taleb-i nām ile ben

[208]

[fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlūn]

1 Rūşen oldu çeşmime bu sīne-i billūrdan
Kim vücūd-ı nāzenīniñ halk olunmuş nūrdan

2 Muṭribā bir nağme-i ser-şār ister kim gönül
Tā leb-i ḥavza dökülse kāse-i ṭanbūrdan

3 Pür-neşāṭ olmaz dimāğ-ı şevk-i maḥmūr-ı ğamīn
Kāse-i mey olsa da ḥāk-i ser-i fağfūrdan

4 Gıtdi ol demler ki hırmen ḥūşe-çīne vaḳf idi
Dāneyi herkes ḳapar şimdi dehān-ı mūrdan

5 Vaşf-ı zūlfūn yazmaḳ ey Vehbī ne mūmkin ol mehiñ
Mıstarım olmazsa tār-ı gīsuvān-ı ḥūrdan

[209]

[mef'ūlü / fā'īlātü / mefā'īlü / fā'īlūn]

1 'Uşşāḳı 'īd-i vaşlıña ḳurbān alır mısın
Cānā bu demde buse verip cān alır mısın

2 Ber-düş edip o pāy-ı muḥannāyı gizlice
Zāhid bu gūne boynuña sen ḳan alır mısın

3 Aldım ḥaber bahāsını kim naḳd-i cān imiş
Kālā-yı vaşl-ı dilberi erzān alır mısın

[208] M.VI/68, FB.117a, K.53a

[209] M.VI/68, FB.117b, K.53a

- 4 Ehl-i hünerle dād u sited etme ey felek
Bir pūla verse cevher-i ‘irfān alır mısın
- 5 Vehbī ğarīb düşdü ser-i kūyuña yine
Ĥalvet-serāy-ı vuşlata mihmān alır mısın

[210]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Ey gönül haṭṭ-ı ruḥun gördükçe āh etmez misin
Mihri pinhān-kerde-i ebr-i siyāh etmez misin
- 2 Būse taḫsīm etse ol meh-rū dü-yek ‘uşşākına
Muṭribā sen evc-i āġāz-ı dü-gāh etmez misin
- 3 Bunca demdir şormadıñ ḥāl-i dil-i bīmārımı
Gūşe-i çeşm ile bārī bir nigāh etmez misin
- 4 Dāmen-i gülde şüküfte tāze sünbüller gibi
Kākülün peyveste-i ṭarf-ı külāh etmez misin
- 5 Vehbiyā yüz sürmege ḥāk-i İmām-ı A‘zam'a
Şaṭ gibi Bağdād'a ṭoġru ‘azm-i rāh etmez misin

ḤARFÜ’L-VĀV

[211]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 Severseñ Yūsuf-āsā bir meh-i pākīze-dāmān sev
‘Azīz-ı Mısr-ı istiġnā müselleḡ şāh-ı ḥübān sev
- 2 Naẓar-bāz-ı ruḥ-ı pür-tāb-ı yār ol çeşm-i şebnem-veş
Felekde olsa da himmetle bir mihr-i dirahşān sev

[210] M.VI/68, FB.117b, K.53a

[211] M.VI/68, FB.117b, K.53b

- 3 Rüsüm-ı sūziş-i ‘aşkı bakıp pervāneden öğren
Yanarsañ da ne mānī‘ bārī bir şem‘-i şebistān sev
- 4 ‘Aķīde almağa gitdikçe lalası bulup fırsat
Şeker gibi leb-i la‘lin öpüp ol tıflı pinhān sev
- 5 Şeb-i vuşlatda turma şubha dek ol māhı öp oħşa
Gehī ruħ gāh gerden gāh sīne gāh pistān sev
- 6 Olup bir pāk şoy dilberle germ-ülfet dem-ā-dem şoy
Ten-i sīmīnini ħalvetgeh-i ħammāmda ‘uryān sev
- 7 Hāķīķī ‘āşık ol Vehbī geçip cıs-r-i mecāzīden
Uyup nefis ile şeytāna ne ‘avrat sev ne oğlan sev

[212]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 Yüz sürmege ayağıña ey serv-i ‘işve-cü
Gülzār-ı küyuñu tolaşır cüy sū-be-sū
- 2 Rindānı patladan bu degil mi kabaķlanıp
Sāķī dizinden etmedi ol kec-edā kedü
- 3 Terk-i edeble bir ħadeş etmiş meger yine
Gördüm cenāb-ı zāhidī tecdīd eder vuzü
- 4 Āyīne naķşın almağa tālīb her āyine
Bilmem ne yüz ile olur ol māha rü-be-rü
- 5 Bir dil tolaşmasın deyü şad piç ü táb ile
Şāne urur tarar o ser-i zülfü mü-be-mü

[212] M.VI/69, FB.117b, K.53b

6 Sîr olmadıkça tâbe-gülü h'ân-ı vuşlata
Seyr-i cemâl ile edemem def^ç-i ârzü

7 Vehbî nihâl-i kilik-i ser-efrâzımı görüp
Tübâ 'aceb mi haclet ile etse ser-fürü

[213]

[mef^çülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 Hatt-ı siyehiñ mi ser-i gîsü mu nedir bu
Bir bâğda sünbül ile şebbü mu nedir bu

2 Tâkat mi gelir âh meded kesdi emânım
Şemşîr midir hancer-i ebrü mu nedir bu

3 Dil-dâyeyim ol hânde-i dendân-nümâya
Ey gönçe-dehen hoşka-i lü'lü mu nedir bu

4 Çok düşmüş idim ardına şayd olmadı gitdi
Vaşsetle kaçır beççe-i âhü mu nedir bu

5 Vehbî kalemiñ menba'ı mı âb-ı hayâtıñ
Cüy-ı sühanıñ mı bir içim şu mu nedir bu

[214]

[müfte'ülün / mefâ'ilün / müfte'ülün / mefâ'ilün]

1 Köhne şarâb ver baña tâze-be-tâze nev-be-nev
Tâzele keyfi şâkiyâ tâze-be-tâze nev-be-nev

2 Tıfl ise de o 'işvekâr yokdur elimde ihtiyâr
Pîre civân imiş sezâ tâze-be-tâze nev-be-nev

[213] M.VI/69, FB.118a, K.53b

[214] M.VI/69, FB.118a, K.54a

- 3 Ğonçe-miřāl tāzeler sīnede dāġı tāzeler
Şaġn-ı çemende rū-nümā tāze-be-tāze nev-be-nev
- 4 Ney'ler edip naġmeleri ańdıra eski demleri
Eyle nevāyı muṭribā tāze-be-tāze nev-be-nev
- 5 Vādī-i kōhne mūbtezel ġül gibi olmalı ġazel
Tāze zemīnde Vehbiyā tāze-be-tāze nev-be-nev

[215]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Demiřdim bŷy-ı ġaṭṭıń řemm edip müřġ-i Ĥaṭā'dır bu
Meger 'anber imiş bildim ki ta'bīr-i ġaṭādır bu
- 2 Raġīb-i bed-liġāya yer verirsin kendi yanında
Ne hercāyīsın inřāf et ne ṭavr-ı nābe-cādır bu
- 3 Görüp çīn-i cebīnin zāhidiń naġř-ı ġařīr-āsā
Dedim řıġlet zemīninde dōřenmiř būriyādır bu
- 4 Gehī eşk-i revān geh bād-ı āh ile dōner gerdŷn
Hebā-yı dāne-i 'ōmr etmege bir āsiyādır bu
- 5 Niçŷn bīhŷde ġāsid reşk eder ġŷftār-ı Vehbī'ye
'Aceb bilmez mi kim kesbī degil dād-ı Ĥudā'dır bu

ĤARFŪ'L-HĀ'

[216]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Ayāġ baş sāġiyā bezme amān el arġası yerde
Ĥadeġ der-dest u dāmen der-miyān el arġası yerde

[215] M.VI/70, FB.118a, K.54a

[216] M.VI/70, FB.118b, K.54a

- 2 Ayaklandır apında bir olu desti ile urma
Meded pek dşdm ey pr-i muan el arası yerde
- 3 Yılsın arası gelsin zemne Zl-i gerdnun
Yeter bu tekyede etdi cihn el arası yerde
- 4 Glemek gelmez elden Rstem-i pr-zr-ı 'aınlla
Demekdir aresi ey pehlevn el arası yerde
- 5 Temenn-yı tema ile bir bir reh-gzrnda
urur b-dest  p ftdegn el arası yerde
- 6 Neler ekdim elinden tr-i gmzen cna kr etdi
Yeter zam urma ey aı kemn el arası yerde
- 7 Elin oy ggsne br uzadan merablarla
Selma muntazır bu n-tvn el arası yerde
- 8 Grp ancer-be-kef bildim elinden urtulu yodur
O mestin pyına ddm hemn el arası yerde
- 9 Bel her bir hnerde dest-ber-bl-yı dest amm
Eder Vehb'ye yrn her zamn el arası yerde
- 10 Zhr  dest-grim Hzret-i Sultn Selm Hn'dır
Gelip benden el alsın 'irn el arası yerde
- 11 Zemn-i lufuna fer eyle tb-ı pene-i mihrin
Dner gird-i serinde sumn el arası yerde
- 12* Grp bezl-i 'asın zr-destn-ı beryya
Yed-i 'ulysına eyler ehn el arası yerde

* 12: -K.

- 13 Zeber-destî-i kıahrından ‘adem mülkünde kıalmışdır
Zemîn-bûs-ı te’eddüb Kıahramân el arķası yerde

[217]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün]

- 1 Baķdım nihâl-ı kıâmet-i dil-cüyuna yine
Aķdım mişâl-i cüy çemen süyuna yine
- 2 Gülden hezâr mertebe rengîn-nümâ iken
Gül-güne ile reng verir rüyuna yine
- 3 Bir şehsüvâr-ı ‘iřveniñ oldum rübüdesi
Çevgân-ı zülfü çekdi beni küyuna yine
- 4 Cādü-yı çeşmi şad-dil-i şeydâyı baēladı
Ėisûsunuñ fûsûn ile her müyuna yine
- 5 şebbü mudur nedir bu deyü çok taķıldılar
Sünbül benefşe zülf-i semen-büyuna yine
- 6 Ėoy-kerde oldu şerm ile aldıķça büsesin
Meyl etmeseydi eski cefâ-ķüyuna yine
- 7 Vehbî cihânı Ėayret ile ebkem etmege
RuĖřat mı verdi řab‘-ı sūĖan-güyuna yine

[218]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Meşreb-i rinde göre bûse dü yekdir bâde
Muşribâ işte bu taķřimde tekdir bâde

[217] M.VI/71, FB.118b, K.54b

[218] M.VI/71, FB.119a, K.55a

- 2 Meclise tuzlu oturursa kebâbı ne ‘aceb
Münkir-i haqq-ı mürâ‘ât-ı nemekdir bâde
- 3 Hikmet-i bâliğadandır der imiş pîr-i muğân
Âb iken teşne-leb-i hûn-ı semekdir bâde
- 4 Âhîr-i kâr düşüp keş-me-keş-i inbîke
Bize çekdirdiği derdi çekecekdir bâde
- 5 Añlanır meclis-i ‘işretde ‘ayâr-ı aħbâb
Vehbiyâ tecrîbe-i qalbe mehekdir bâde

[219]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 Destini çekdi rızâ vermedi ammâ büse
O şehîñ ruşsatı var mı ‘acebâ pâ-büse
- 2 Öpdüm üç kerre iki büse niyâz etmiş iken
Dedi nâz ile gülüp ol gül-i zîbâ bu se
- 3 Muṭribâ büselik et nağmeyi kim dilberden
Ede ‘uşşâq uşul ile temennâ büse
- 4 Tâq-ı ebrûsunuñ üstünden o bâlâ-қaddim
Hele üftâde-dile verdi bir a‘lâ büse
- 5 Vehbiyâ yâr ile der-hı‘âb olıcağ geldi raqîb
Yine ḥayfâ ki başıldık bu gece kâbüse

[219] M.VI/71, FB.119a, K.55a

[220]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Öyle bir şa'ş'a var kim ruḥ-ı tâbânında
Zerredir mihr-i cihân-tâb-ı felek yanında
- 2 La'l-i gül-fâmına ḥasret-keş olan 'uṣṣâkıñ
Gönçe-i tâze biter çâk-i girîbânında
- 3* Sevdevîdir dil-i âşüfte tolaşsın gezsın
Gâh ḥaṭṭında gehî zülf-i perîşânında
- 4 Gıtdim ol Yûsuf-ı gül-pîrehene ḥasret ile
Rûz-ı maḥşer göreler destimi dâmânında
- 5 Şarılıp muğ-beçeye şevk ile îmânım der
Hele mestânelerin şübhe var îmânında
- 6 Bâb-ı meftûḥ-ı kerem şanma kibârın ḳapısın
Nedir ol çûba nazâr ḳıl kef-i derbânında
- 7 Şekve-âmîz gâzellerle nola Vehbî-i zâr
Hâlin ol şâha beyân eylese dîvânında

[221]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Niçün maḥrem edersin mü-be-mü zülf-i perîşâne
Verir bîgâneye ser-rişte şâyed ey perî şâne
- 2 Fûrûğ-ı 'arızın 'arz eyle tâb-âver degilsem de
Yanarsa şem'-i sûzâna per-i pervâne pervâ ne

[220] M.VI/71, FB.119a, K.55a

* 3: -M

[221] M.VI/72, FB.119b, K.55b

- 3 Nice şahrâ-neverd-i vahşet olmaz Kays-ı bî-ârâm
Ki hâk-i râh-ı Leylî sürmedir çeşm-i gazâlâne
- 4 Sipihr üzre degil gurre hemân nâl oldu reşkinden
Hilâl ebrûların gösterdi birgün mâh-ı tâbâne
- 5 Şikest etmiş bahâr olduğda câm-ı 'ahd ü peymâni
Getir ey sâkî-i gül-ruh yine Vehbî'ye peymâne

[222]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Mâ'îlim bir nev-nihâlin tâze şeftâlüsuna
Bâğ-ı dehriñ baqmazım âlüsuna bâlüsuna
- 2 İşfahân'da çâr-ebrû bir püser seyr eyledim
Haţtı beñzer Çâr-bâğ'ın sünbül ü şebbüsuna
- 3 Bir yatağda başdı yâr ile beni bu şeb raķîb
Kâfirin tãkat gelir mi şiklet-i kâbüsuna
- 4 Dürr-i dendânın gören ol tıfl-ı lâlâ-perveriñ
Eylemez çarhın nazâr lâlâsına lü'lüsuna
- 5 Vechi var gîsü-yı kâfir-kîşine olsa esîr
Dil Firengistân'da bağdıqça bütânın rüsuna
- 6 El-ħased ol rinde kim pây-ı ħum-ı meyħânede
Bâde-der-kef mest olup yârin çeker zânüsuna
- 7 Çâresi yâre şarılmağdır lebin emsem deyü
Çünkü ey Vehbî urulduñ ħancer-i ebrüsuna

[222] M.VI/72, FB.119b, K.55b

[223]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 Feryād ederiz zülf-i siyehkârı görünce
Elbet çoparır gülğuleler mârı görünce
- 2 Pür âteş olur lüle nezâketle imâme
Büs eyler iken la'l-i leb-i yârı görünce
- 3 Dâd u sited-i hüsn ü behâ bey'-i vefâdır
Meyl eyleme her şâhid-i bâzârı görünce
- 4 Belki o miyânı çekerim sîneye derdim
Kesdim emelim hancer-i hün-ğ'ârı görünce
- 5 Mârût gibi çâha girer şerm ile yârân
Vehbî'de olan hâme-i sehğârı görünce

[224]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Geldi nâz eyleyerek bezme ser-â-pâ şîve
Çeşm-i mestinde edâsında hüveydâ şîve
- 2 Haddini kıddini bildirdi yine şimşâda
Gösterip bâğda ol kâmet-i bâlâ şîve
- 3 Bu kadar cünbiş ü nâza nice tākāt gelsin
Ben helāk oldum a zālīm ne bu hâlâ şîve
- 4 Merd odur kim aña gâlib ede istignâsın
Gösterirse ne kadar bîve-i dünyâ şîve

[223] M.VI/72, FB.119b, K.56a

[224] M.VI/73, FB.120a, K.56a

5 Kilk-i Vehbî yine bir 'iŖvegeriñ Ŗevki ile
Bir gâzel yazdı ki her lafzına ma'nâ Ŗive

[225]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Âh o Ŗüh-ı muğ-beçe gitdikçe pür-kîn olmada
Kâfiriñ her nazrası ğâretger-i dîn olmada

2 'Aks-i ruhsâr-ı dil-ârâsın görüp âyînede
Bir raķîbim daği kendi oldu ğod-bîn olmada

3 Pîç ü tâb-ı 'aşđdan âzâde-ser olmaz göñül
Turrası mādâm böyle çîn-ber-çîn olmada

4 Necm-i baĥtım cem' ü tefriķ üzredir gerdünda kim
Geh Benâtü'n-na'Ŗ'a beñzer gâh Pervîn olmada

5 Câm-ı Cem nüş eyle gitsin sîneden gerd-i keder
Bezm-i 'âlemde Ŗafâ yok böyle ğamĝin olmada

6 Kâşđ edip Ŗüfî Ŗarâb-ı câma uydurmuş meger
Rind ile gitdikçe hem-reng ü hem-âyîn olmada

7 Tâb-ı meyden 'arız-ı sâķî-i kâfir mâcerâ
Çehre-i îmân-ı Vehbî gibi rengin olmada

[226]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 Dil pek uruldu âh o kâşđ kemâne âh
Tîr-i nigâh-ı tîzine oldum niŖâne âh

[225] M.VI/73, FB.120a, K.56a

[226] M.VI/73, FB.120a, K.56b

- 2 Bir şem‘-i hüsnuñ üstüne pervâne-veş dönüp
Hâkister oldu gitdi gönül yane yane âh
- 3 İki kadeh şarâb ile hünî nigâh olup
Çeşm-i siyâh-mesti yine girdi kane âh
- 4 Şanma şihâb-ı Şâkıb olur çarha lem‘a-pâş
Çıkmağda âhım âteşi ta âsumâne âh
- 5 Gezirdi hâne hâne beni bî-karâr edip
Şaṭranc âleti gibi lu‘b-ı zamâne âh
- 6 Yokdur taḥammülüm yetişir ğayrı ey felek
Bâr-ı belâmı çekmege geldim cihâne âh
- 7 Vehbî belim büküldü ğam-ı iştiyâk ile
Şarılmadım kemer gibi ol mû-miyâne âh

[227]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün]

- 1 Mâh eylemezdi mihr-i ruḥuñla muḳâbele
Ol şekl-i hûba etmese ḳaşd-ı müşâkele
- 2 Zencîr-beste eyledi ‘uşşâkı kâkülün
Dîvâneler ederler o çenberde velvele
- 3 Nûr-ı cebîni üzre keşîde ḳalem ḳaşın
Şandım görünce sûre-i Yûsuf‘da besmele
- 4 Bâlâ-nişîn-i şadr olıcaḳ best-i fiṭratân
Hâlka yukarıdan aşağıdır mu‘âmele

[227] M.VI/74, FB.120b, K.56b

- 5 Düş olduñ āh ra‘şe-i pīriye Vehbiyā
Bünyān-ı ‘ömrü yıķmaķ içündür bu zelzele

[228]

ĠAZEL-İ BĪ-NOĞTA

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 Āgāh olagör devrde aḥvāl-i hilāle
‘Ālemde dilā olma heveskār kemāle
- 2 Āvāre-i ālāmdır āsūde degildir
Ehl-i dil olur māḥaşal ālūde kelāle
- 3 Ma‘kūs-ı elemdir emel-i dehr ser-ā-ser
Olma heves-i māl ile ālūde melāle
- 4 Mesrūr olamam āh dilimde kederim var
Dildār müsā‘id olur ammā ki vişāle
- 5 Lāl olmadır eslem hele her ḥālde Vehbī
Olduñsa eger maṭla‘-ı idrāk me’āle

[229]

MUSAMMAṬ KĪ DER-ŞĪRĀZ NÜVİŞTE BE-HENGĀM-I SEFĀRET

[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]

- 1 Baḥş eyledim Īrān’ı ben ḥāl-i ruḥ-ı cānāneye
ŞĪrāz u KeşmĪr ü Ḥoten olsun fedā bir dāneye
- 2 TaşvĪr-i ḥübān-ı ‘Acem revnaķ-dih-i dārü’ş-şanem
Şāyeste teşbĪh eylesem her şehri bir büthāneye

[228] M.VI/75, FB.120b, K.57a

[229] M.VI/74, FB.120b, K.57a

- 3 Bāzīgerān-ı Kābil'i cādū-veşān-ı Bābil'i
Bī-hūş eder cān u dili efsūn okur peymāneye
- 4 Her çifte perçemli püser bir şāl-i sürh etmiş be-ser
Sevdāsı etmez mi eşer seyr eyleyen dīvāneye
- 5 Gerçi 'Irāk u İşfahān olmuş maḳām-ı 'āşīḳān
Hübān-ı Āzerbāycān pek āşinā bīḡāneye
- 6 Seyr etdim İşfāhān'ını çok sürmeli hūbānını
Şad āfet-i Kāşān'ını celb eyledim kāşāneye
- 7 Devr eylemekde cām-ı Cem bu keyf ile ḡamdan ne ḡam
Raḳş-ı civānān-ı 'Acem cünbiş verir mestāneye
- 8 Gīsūları sūnbül gibi ruḫlar açılmış gül gibi
'Āşīḳları bülbül gibi āteş biraḳsın lāneye
- 9 Ey şāh-ı iḳlīm-i cemāl cün elçiye yoḡdur zevāl
Vehbī eder fikr-i vişāl emriñ ne ol ferzāneye

[230]

DER-ḤÜKÜMET-İ RODOS NÜVİŞTE
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Nice zevḳ olmaya bu şehir-i behişt-āsāda
Arasa mişlini ādem bulamaz dūnyāda
- 2 Bāḡ-ı dād eylemiş ol ḫayr-ı ribāṭı Mevlā
Bu güzel beldeyi terciḫ ederim Baḡdād'a
- 3 Bir taraf zūhd ü riyā ḳaydı be-ḳavl-i Ḥāfiz
Bunda rengīn olunur bāde ile seccāde

[230] M.VI/75, FB.121a, K.57b

- 4 Duĥter-i rez mi diler muĥ-beçe mi ister dil
Cümle esbâb-ı şafâ mâde vü ner âmâde
- 5 Koca destî ile bâde getirir dest-âvîz
Ne zamân pîr-i muĥân gelse "mübârek-bâd"e
- 6 Var iken ğabğab ü pistânçe-i hûbân elde
Kim baĥar tâze turunca görünen kebbâde
- 7 Öpdü hoy-kerde ruĥ üstünde ter olmuş zülfün
Buldu sünbüllü şuyun Vehbî-i Sünbül-zâde

[231]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 Nedir bu zülf-i 'anber-bû o şûhuñ gül yanaĥında
Gül ü sünbül meĥer bir yerde bitmiş ĥüsnü bâĥında
- 2 O müřĥîn zülfü koĥlatma kırılısın burnu aĥyârîñ
Fesâd olduĥunu bilmez misin cânâ dimâĥında
- 3 Girer mi taylesân ile der-i meyĥâneden zühhâd
Nice kıyruĥ şalar rübâhlar arslân yataĥında
- 4 Hâsed ol rinde kim tenhâ çekilmiş ĥüşe-i bâĥa
Sebû zânûda destinde ĥadeĥ dilber ĥucaĥında
- 5 Ne 'aĥla uyduñ öyle bir deliĥanlı civân sevdiñ
Henüz ĥan tamlar ey Vehbî o ĥünîniñ bu ĥaĥında / buĥaĥında

[231] M.VI/75, FB.121a, K.57b

[232]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Olmadım germābede yek-ten o cism-i pāk ile
Bārī hem-ḥalvet olaydım bir güzel dellāk ile
- 2 Şāneyi gördükde düşdüm ben de bu sevdalara
Zülfüne oldum fütāde sīne-i şad-çāk ile
- 3 Rüy-ı pür-tābīñ görünce giryeler etsem nola
Erdi şebnem āfitāba dīde-i nemnāk ile
- 4 Cezbe-i ḥurşīd-i rif'atden olur mu behrever
Zerre-veş evvelce yeksān olmayanlar ḥāk ile
- 5 Sūznāk olmağda mağz-ı üstülḫānım Vehbiya
Şem'-veş aldım fetīli şu'le-i idrāk ile

[233]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Şaqlama mihr-i ruḥuñ zülf-i siyāh altında
Ḳalmasın ḥüsn-i 'amel ebr-i günāh altında
- 2 Çıkmāsın mār-ı siyeh gibi bināgūşuñdan
Perçemiñ ḥursun amān böyle külāh altında
- 3 Āb u tāb-ı ruḥuñu sebze-i ḥaḫ kıldı tebāh
Gül-i şād-āb-ı çemen ḫaldı giyāh altında
- 4 Ḳadri pest olmasa gerdūnda kerem-cüyānīñ
Āfitābīñ daḫi ḫalmaz idi māh altında

[232] M.VI/75, K.58a

[233] M.VI/76, K.58a

5 Nāgehān қа' r-ı zemīne düşer ehl-i rif'at
Çāh-ı miḥnet қазılır rütbe vü cāh altında

6 Hūşe-çīn-i emeli seyle verir gāh felek
Āb-ı ḥud'a yürüdüp gizlice kāh altında

7 Faḥr eder şevket-i ṭab'ımla semend-i ma'nā
Vehbiyā esbiñ olur rif'ati şāh altında

[234]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 Nıgeh tāb-āver olmaz naḫra-i rüy-ı dil-ārāya
Şu'a'ından baқılmaz āfitāb-ı 'ālem-ārāya

2 Bahā-yı ḥüsn-i dilber şevḳ-i 'āşıqdan olur ma'lüm
Alır gözle baқanlar Yūsuf'a baқsın Zeliḥā'ya

3 Mücevher ḥanceriyle mū-miyānın sīneye çeksem
Müsellem taş dikedim ben de meydān-ı temennāya

4 Taḥammül güçdür ammā ṭavr-ı nā-ber-cāsına ḥalkıñ
Medār-ı rāḥat-ı 'ālem rehīn olmuş müdārāya

5 Açılmaz bāğ-ı vuşlatda bize ol ḡonçe-i zībā
Hem-āvāz olalım Vehbī hezār-ı nā-şekībāya

[235]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'īlü / fā'ilün]

1 Nūr āyeti dedim ruḥuna iқtibās ile
Şems ü қamer desem de olurdu cinās ile

[234] M.VI/76, K.58a

[235] M.VI/76, K.58b

- 2 Seyr et netīce rişte-i t̄ul-i emel daḥi
Kūteh degil mi ol ser-i zülfe kıyās ile
- 3 Baḳdıḳça āfitāb-ı ‘izār-ı münīrine
Āyīne-i derūna girer in‘ikās ile
- 4 Feryād o ṭarf-ı dīde-i ḥūnī-nigāhdan
İçmekde böyle ḳanımızı iki ṭās ile
- 5 ‘Ālemde merd odur ki zer ü zīver istemez
Birdir yanında atlas-ı gerdün palās ile
- 6 Çarḥıñ elinde ḡamze degil biçmege gelir
Her māh kişt-i ‘ömr-i berāyāyı dās ile
- 7 Elbet nümūde zāhir ü bāḥında bergdir
Vehbī ne derde uğramışız bu ḥavās ile

[236]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 Ḥālī degildi dil heves eylerdi ḥāline
Miskīn uğramış ḳara sevdā ḥayāline
- 2 Gül-nār-ı būs-ı la‘lini vermezse de daḥi
Tāze nihāldir hele pek binme daline
- 3 Yāre tırāş etme demiş ḥaṭṭ-ı rüyuñu
Şeyḥiñ efendi gülmeyelim mi şaḳaline
- 4 Peymāne-i meye ḳonulan āb-ı şāf-veş
Mahlūṭdur ḥarāmı bu ‘aşrıñ ḥelāline

[236] M.VI/77, K.58b

5 Vehbī o āfete ne yaparsañ yapıp hemān
Rām et merām-ı vaşla kıoma kendi hālİne

[237]

[mef‘ülü / fā‘İlätü / mefā‘İlü / fā‘İlün]

1 Vermezdi būs-ı la‘l-i lebiñ sāğar olmasa
Nuķle vesİle nūş-ı mey-i aķmer olmasa

2 Kār eylemezdi zaķmı reg-i cāna dem-be-dem
Hün-rİz çeşminiñ müjesi neşter olmasa

3 Etmezdi çāk pİreheni zİr-i nāfa dek
Elbette çāk çāk olacaķ bir yer olmasa

4 Kıoçmaķ olurdu belki belin ol sitemgeriñ
Böyle miyānede haķar-ı hancer olmasa

5 Gelmezdi keyfimiz hele bir dürlü Vehbiyā
Bezm-i cihānda bāde ile dilber olmasa

ĤARFÜ‘L-YĀ‘

[238]

[mefā‘İlün / mefā‘İlün / mefā‘İlün / mefā‘İlün]

1 Muşaffā-gerden-i billür-ı yāre ķare ben düşdü
O kāfür üzre fülfüller gibi yek-pāre ben düşdü

2 Kıalem ķaşın çekerken dest-i ķudret nevk-i kilkinden
Mürekkep şıçrayıp pİşānİ-i dildāre ben düşdü

3 Benekli kāle bendergāh-ı hūsne başķa örnekdir
Bu vech ile ķumāş-ı rüy-ı al-i yāre ben düşdü

[237] M.VI/77, K.59a

[238] M.VI/77, FB.121a, K.59a

- 4 O naḥl-i 'iṣvenīñ ḥālin görenler gird-i la'linde
Şanar kim cā-be-cā nev-bāve-i gül-nāre ben düşdü
- 5 Kitāb-ı ḥüsnünün ma'naları cāy-ı nazardır kim
Mişāl-i noḳta-i şek şafḥa-i ruḥsāre ben düşdü
- 6 Dil-i üftāde micmer-veş nola pür-süz-ı şevḳ olsa
Ki 'anberler gibi ol rüy-ı āteş-bāre ben düşdü
- 7 O şūḥuñ ḥırmen-i ḥüsnünde Vehbī dāne-çīn olduḳ
Zemīn-i ḳısmet-i mürġ-i dil-i ġam-ḥāre ben düşdü

[239]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Fitneniñ ḥābgehi ġuşe-i çeşm-i nāzı
Mūḳiz-i fitnedir ammā niġeh-i ġammāzı
- 2 Ḳaddine derdi elif zülfüne lām u feme mīm
Muşḥaf-ı ḥüsnünün esrārını bilse Rāzī
- 3 Diş biler çokdan o nuḳl-i lebe misvāk-be-dest
Ḥırş-ı piri ile şeyḥ açdı dehān-ı āzı
- 4 Sīm-bāzū ile raḳş etmede yektādır o māh
Olamaz Zühre-i bāzīger-i çarḥ enbāzı
- 5 Baña çekmişken atar ġamze oḳun aġyāra
Niġeh-i rāst-keş-i çeşm-i ġalaṭ-endāzı
- 6 O gül-endām ile nüş-ı meye āġāz etsem
Bülbüle ġālib olur ġulgüleniñ āvāzı

[239] M.VI/77, FB.121b, K.59b

- 7 Reh-güzârında o şâhîñ görünen berf degil
Aķşu dîbâsını çarĥ eyledi pây-endâzı
- 8 Muṭribâ bezme şaķîl oldu ķudûmu şeyĥiñ
Gel uşul ile çıķar perdeden ol nâ-sâzı
- 9 Cem'-i dîvân-ı neşâṭ-âver edince Vehbî
Etdi şîrâze reg-i mevc-i mey-i Şîrâz'ı

[240]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Hâliñ ğamıyla eyleyeli bengî sen beni
Geldim o ĥâle kim bilemem şimdi ben beni
- 2 Nâz u teĝâfûlüñ nedir ey zülfü sünbülüm
Sensin bu bâĝ-ı ğamda perişân eden beni
- 3 Ḥayfâ kemend-i kâkülüñe ermedi elim
Üftâde etdi âh o çâh-ı zeķan beni
- 4 Şanmış müsahĥar oldu benî âdeme perî
Cism-i laṭîf-i yâr ile yek-ten gören beni
- 5 Öpdükde gül yüzün pederine bakıp dedi
Bülbül bilir şafâmı ne bilsin diken beni
- 6 Etdi lisân-ı ĥalkda bir parmaķ engübîn
Bir büse vermek ile o şîrîn-dehen beni
- 7 Vehbî sözüm zülâl gibi ĥoş-güvâr iken
Hażm eylemez niçün yine ehl-i süĥen beni

[240] M.VI/78, FB.121b, K.59b

[241]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Seni kim çekdi āyā ḥalvete ḥammāmdan ğayrı
Kim aldı sīneye āyīne-i endāmdan ğayrı
- 2 Dehānīñ var mı öpmüş söyle ey şīrīn-zebān söyle
Nezāketle leb-i cām-ı mey-i gül-fāmdan ğayrı
- 3 Ne gördüm nev-nihālim meyve-i bāğ-ı vişālīñden
Turunc-ı ğabğabīñ şevķiyle fikr-i ḥāmdam ğayrı
- 4 Leb-i şīrīn ü çeşmiñ 'aşķına nüş eylesem bāde
Getirmem bezmime nuķl-i şeker-bādāmdan ğayrı
- 5 Şeker-ḥand-i lebiñ ağyārı şīrīn-kām eder ammā
Benimçün behre yoķdur telḥī-i düşnāmdan ğayrı
- 6 Olursa āb-ı Ḥızr'īñ 'aynı baķmam çeşm-i rağbetle
Uşandım minnet-i ḥüşk-i zülāl-i kāmdayn ğayrı
- 7 'Aķīķ-āsā dil-i pür-ḥūnu etdim şerḥadār ammā
Ne çıķdı zeyl-i imzā-yı talebde nāmdan ğayrı
- 8 Hücūm-ı tã'ir-i iķbālden nev-ķaşr-ı devletde
Ne yapsın büm bulmaz lāne künc-i bāmdan ğayrı
- 9 Gelir yoķ ḥātır-ı vīrānı ābād etmege Vehbī
Pey-ā-pey cüş eden seyl-i ğam-ı eyyāmdan ğayrı

[241] M.VI/78, FB.122a, K.63a

[242]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Görelî hâtt-ı sıyehle o ruḥ-ı yâsemeni
Mâtem-i ḥüsn ile düş eyledi ğam yase meni
- 2 Çıkmaz ol süd kıuzusu gerçi kıoyundan ammâ
İstemez şîr ü şeker gibi lebinden emeni
- 3 Şevkı-i dendâni ile giryeler etdim ḥayfâ
Şîm-i eşk olmadı ol dürr-i şemîniñ şemeni
- 4 Hâtem-i la'l-i ḥaṭ-âverdesin eyler taqlîd
Nola nâm-âver-i dehr olsa 'aķîķ-i Yemenî
- 5* Görüp ol serv-i ḥırâmâni kenâr-ı cüda
Buldu seylâb-ı sirişkim daḥi süy-i çemeni
- 6 Fülk-i iķbâle re'îs etse de raġbetle felek
Şudadır yelkeni her kim şaşırırsa dümeni
- 7 Gül-i nesrîn gibidir gerdeni ammâ Vehbî
Kıomadı büse meni âh o ḥoş-bü semeni

[243]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

- 1 Gel bezme helâk eylemeden ğam bizi ey mey
Sâķî yine cân tâzelesin al ele mey mey
- 2 Her mevsime bir tâb u ṭarâvet eder izhâr
Gül-ġonçe-i nevrüz u çerâġ-ı şeb-i dey mey

[242] M.VI/79, FB.122a, K.63a

* 5: -K.

[243] M.VI/79, FB.122b, K.63b

- 3 Feyz aldı meger Hızr u Mesîhâ himeminden
Kim pîri civân etmededir mürdeyi hay mey
- 4 Zâhid daği tenhâca şafâsın çıkarırdı
Keyfiyyetini bilse nedir zevki ne şey mey
- 5 Bir cām-ı leb-â-leble niçe rind-i gedâyı
Şâh etmededir ‘aşra mişâl-i Cem ü Key mey
- 6 Rağş-âver eder şeyhi daği bezm-i tarabda
Şevk ile yelellâ yeledi vâ hiye hey mey
- 7 Söyletdi bu mestâne-edâ nazm-ı şafâyı
Vehbî'ye yine kûlkul-i mînâ ile ney mey

[244]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 Yine va‘d-i vişâl etdiñ dehânîñ öpsem olmaz mı
Geh emsem geh leb-i şîrîn-beyânîñ öpsem olmaz mı
- 2 Siyeh kemhâ ile püşîdelenmiş Ka‘be'dir güyâ
Ruğuñda tırta-i ‘anber-feşânîñ öpsem olmaz mı
- 3 Nedir ey mihr-çal‘at bu şabâhü‘l-hayr-ı pişânî
Münevver-cebhe-i behcet-nişânîñ öpsem olmaz mı
- 4 Perî-rüyum işitsem girdiğîñ hâmmâma ‘uryân-ten
Bulup halvetde her ‘uzv-ı nihânîñ öpsem olmaz mı
- 5 Niğâh-ı iltifât etdiñ yine Vehbî-i nâ-kâma
Teşekkür-güne çeşm-i dil-sitânîñ öpsem olmaz mı

[244] M.VI/79, FB.122b, K.63b

[245]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 Âh-ı 'âşık toğunursa ne zarar bād gibi
Sen şalın tāze fidānım yürü şimşād gibi
- 2 Çarpılır 'aksiñi āyīnede görse ādem
Şüretā şīşe derūnunda perī-zād gibi
- 3 Tīġ-i ebrūsunu çekmiş yine hūnī çeşmiñ
Kaşdı var qanımızdı dökmege cellād gibi
- 4 Zene mā'il olanı taşa tutarmış rindān
Bī-sütün'da görülen şüret-i Ferhād gibi
- 5 Dedi rindān-ı 'Acem bes ki ne gelmiş ne gelir
Rūm'dan bu tarafa Vehbī-i üstād gibi

[246]

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

- 1 Ğazāl-i 'işve-sencim dām ederse ğīn-i ebrūyu
Nigāh-ı şūhu şayd eyler niçe rim-kerde āhūyu
- 2 Mü'ezzin-zāde *ķād-ķāmet* getirse cāmi'-i hūsne
İmām *Allāhü ekber* der görüp mihrāb-ı ebrūyu
- 3 Leb-i cūda olur engüşt-i hayret serv-i bālāsı
Hırām-ı nāzı gösterse çemende ķadd-i dil-cūyu
- 4 Yine şemşīr vermiş dest-i zengī-i siyeh-meste
Edip peyveste-i ebrū mükeħħal çeşm-i cādūyu

[245] M.VI/80, FB.122b, K.60a

[246] M.VI/80, FB.122b, K.60a

- 5 Hezārān kārṽān-ı Çīn ile müşg-i H̄oten gelse
Dimāğımdan çıkarmam ben o zülf-i ‘anberīn b̄ıyu
- 6 H̄umārın neş’eden evvel çekersin cām-ı şahbānīñ
Dilā bezm-i şafāda hem-dem etme rind-i bed-h̄ıyu
- 7 H̄amūş eyler cihānı nağmesin gūş etdirip böyle
Nevā-sāz eylese Vehbī ney-i kilik-i sūhan-ḡıyu

[247]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Yine h̄āk-i reh-i cānānı şabādan ıapdı
Sürmesin dīde-i ter bād-ı hevādan ıapdı
- 2 Çekip aldı elimizden meded ol şūhu raķīb
Nī‘meti kelb gibi dest-i gedādan ıapdı
- 3 Çehresin zerd-nümā etse nola ‘aşık-ı zār
Cezbe-i ‘aşkı baķıp kāhrübādan ıapdı
- 4 Zaħm-ı dil böyle hevālandı nem-i ye’s meger
H̄üşkī-i ebr-i siyeh-r̄ıy-ı semādan ıapdı
- 5 Şu‘arā böyle rübūde olacak nükteleri
Sūhan-ı Vehbī-i pākīze-edādan ıapdı

[248]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 Elim ermez güle pā-der-kef-i h̄ār olduğum ıaldı
Bu gülşende hemān bülbül gibi zār olduğum ıaldı

[247] M.VI/80, FB.123a, K.60a

[248] M.VI/80, FB.123a, K.60b

- 2 Kemāle ermeden bedr-i ümīdim buldu noḡṣānı
Hilāl-i minnet-i çarḥ-ı sitemkār olduğum ḡaldı
- 3 Ḳalem-veṣ olmadım āzāde-ser baḡt-ı siyāhımdan
Girībān-çāk-i miḡnet-dīde ḡün-bār olduğum ḡaldı
- 4 Küṣāyiṣ bulmadı gencīne-i kāmım ‘azīmetle
Tılsımın muḡkem etdim zaḡmī-i mār olduğum ḡaldı
- 5 Niḡāh-ı luṡfuna bir kerre mazhar olmadım Vehbī
O ṣūḡuñ ḡasret-i çeṣmiyle bīmār olduğum ḡaldı

[249]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 Reng-i ṣarāb ile ruḡuñ olduḡda ḡülgülī
Açdı ḡabāb-ı kāle-i mey çeṣm-i bülbülü
- 2 Ey ḡonçe-leb bu bāḡda sen ḡül açıl hemān
Dāḡ-ı derün-ı ‘āṣıḡıñ olsun ḡaranfüli
- 3 Olmuṣ nesīm-i āhımız ol serv-ḡāmetiñ
Semt-i raḡībe bādī-i ‘arż-ı temāyüli
- 4 Çoḡdan olurdu deṣt-i cünūna ḡadem-nihād
Pā-beste ḡılmasa dili zencīr-i kākülü
- 5 Vehbī ḡanā‘at eylemese bir piyāz ile
Dāmān-ı küh-ı raḡbetiñ olmazdı sünbülü

[249] M.VI/81, FB.123a, K.60b

[250]

[mefā'ilün / fe'ilätün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 Ğam-ı lebiñle sirişkim aķar şarāb gibi
Derūnu āteş-i hecriñ yaķar kebāb gibi
- 2 Hıyāl-i la'l-i lebiñ künc-i sīnede meknūz
Derūn-ı kānda maħfūz la'l-i nāb gibi
- 3 Nevā-yı nālesin ol bī-vefāya diñledemez
O dil ki derd ile zār olmaya rebāb gibi
- 4* Zülāl-i deşneñe bir rütbe teşnedir ki gönül
O süya aķmadadır cūy-ı 'aķlı āb gibi
- 5 Rehīn-i maħfaza-i i'tibār olur her dem
Dilinde rāzını ketm eyleyen kitāb gibi
- 6 Dehāna gelse daħi dīgerāna kısmet olur
Naşīb ardına döndükçe āsiyāb gibi
- 7 Şehāb-ı minnete olmam dehen-küşā Vehbī
Olursa ķatre-i luţfu dūr-i hoş-āb gibi

[251]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ülü / fā'ilün]

- 1 Tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübālığı
'Āķil olan sever yine hūbān-ı bālığı
- 2 Zerdī-i çehre gāh eder cezb-i merħamet
'Āşķlarıñ bu vech iledir kehrübālığı

[250] M.VI/81, FB.123b, K.60b

* 4: -K.

[251] M.VI/81, FB.123b, K.61a

- 3 Ancağ kerāmet ehl-i ‘abāda olur demiş
Şimdi bilindi hırķalı şeyhiñ ķabalıđı
- 4 Hemşiresi çıkar mı idi duht-ı rez dağı
Pīr-i muđān olmasa rindiñ babalığı
- 5 Ol māhi şaştına düşürürdü dil-i za‘īf
Bir çāre eyleseydi saķanķūr balıđı
- 6 Vehbī-i pīr tırmuş oturmuş güzel sever
Tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübālıđı

[252]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Kūriyy resmindedir tarh-ı zemīn ü āsumān egri
Bu taķrīb ile ekser şab‘-ı ebnā-yı zamān egri
- 2 Mümāşil olduđuyçün tīrler müjgān-ı hūn-rīze
Muķavves ķaşına taķlīd ile olmuş kemān egri
- 3 Hırāmān olsa gülşende eger şūh-ı sehī-ķaddim
Ĥacāletde eğip başın ķalır serv-i revān egri
- 4 Rūsūm-ı kec-nihādīdir sezā merdān-ı ğaddāra
Anıñçün vaz‘ olunmuş resm-i tiđ-i hūn-feşān egri
- 5 Efendim toğrusu bu rütbede bir himmet olmazsa
Ĥam eyler ķāmetin Vehbī-i zārıñ el-amān Egri

[252] M.VI/82, FB.123b, K.61a

[253]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Cām-ı la'liñ şevķine mestāne etdiñ sen beni
Kāse-līs-i sofra-i meyhāne etdiñ sen beni
- 2 Boynuña olsun vebāli kākülün zencīrini
Gerdeniñde gösterip dīvāne etdiñ sen beni
- 3 Pīrlikte hātırım yıķdıñ ne yaptım ben saña
'Āķıbet gencim deyü vīrāne etdiñ sen beni
- 4 Zülfüne ķondurmayıp mürġ-i dil-i āvāreyi
Böyle mānend-i Hümā bī-lāne etdiñ sen beni
- 5 Maħrem oldu ġayriler şimdi ġarīm-i vaşlıña
Āşinā iken niçün bīġāne etdiñ sen beni
- 6 Yanmadan yaķılmadan pervā ne şimden soñra kim
Şem'-i rüyuñ gösterip pervāne etdiñ sen beni
- 7 Ĥüsnünüñ mecnūnu etmişken yine Vehbī'ye der
'Āleme Leylī gibi efsāne etdiñ sen beni

[254]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'īlātün / fā'ilün]

- 1 Muṭribā olsun miyān-ı beste yelli yelleli
Nāz ile raķş eylesin bir ince belli yelleli
- 2 Dāma düş etmiş yine mürġ-i dil-i āvāreyi
Zülfüne bend eyleyip bir ṭurna telli yeledi

[253] M.VI/82, FB.124a, K.61b

[254] M.VI/82, FB.124a, K.61b

- 3 Gerçi dāmen-keşlik eylerdi o Yūsuf-ṭal‘atim
Şad niyāz ile yapışdım iki elli yelleli
- 4 Eyleyip bünyān-ı derd ü miḥnete vaż‘-ı esās
Ḥānumān-ı ‘aşqda oldum temelli yelleli
- 5 Gerçi müştāk olduğun şaqlardı Vehbī sinede
Açılınca bezm-i meyde oldu belli yelleli

[255]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Zaḥmnāk etdi derūnum dīde-i hūn-ḥāresi
Var ise yāre şarıлмақdır bulunsa çāresi
- 2 Eyledim sencide-i mīzān-ı çeşm-i i‘tibār
Bir ağır başlı güzel ammā alınmış çaresi
- 3 Kōnmağa bir naḥl-i istiğnā arar kim ‘āşkıñ
Pek hevālanmış yine mürğ-i dil-i āvāresi
- 4 Cām-ı leb-rīz istemez şahbā-keşān-ı derd-i ‘aşk
Sāķī-i bezmiñ lebinden mest olur mey-ḥāresi
- 5 Eylemez çünkim şikāf-ı leb ḳabül-i iltiyām
Ġālībā tiğ-i zebāniñ da oñulmaz yaresi
- 6 Yād eder va‘zında ḥürī kızların pek şevḳ ile
Şeyḫi zen-dost eylemiş İstanbul’uñ mekkāresi
- 7 Tāb-ı ‘aşk ile ğazel mi söylemiş Vehbī yine
Nażma süziş verdi böyle ṭab‘-ı āteş-pāresi

[255] M.VI/83, FB.124a, K.61b

[256]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 Vermiş Hudâ sülâle-i pâşâya begligi
Bîhüde taqmamışlar o mollâya begligi
- 2 Ol şehsüvâr-ı esb-i melâhat kul oğlunuñ
Düşmek piyâdece yanına yaya begligi
- 3 Faḥr ile der-miyân ederek ferş-i ḥânesin
Ol ḥod-nümâ begim atar ortaya begligi
- 4 Altun adın kızıl bakır eyler bulursa ger
Şarıbegoğlu gibi fûrû-mâye begligi
- 5 Verdim bu şeb kalem-rev-i ḥulyâyı zabt için
Zîr-i liḥâfda dil-i şeydâya begligi
- 6 Rabbü'l-felaḫ memâlik-i Eflâḫ'da daḥi
Etmiş kılâde gerden-i tersâya begligi
- 7 Beglikçi etseler de vekâletle Vehbiyâ
Mîrisiz istemem o ḫuru pâye begligi

[257]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Çeker mi minnet-i telḥ-i raḥîki bûse müştâkı
Mümessek ḥaṭṭıla şîrîn lebi ma'cûn-ı 'uşşâkı

[256] M.VI/83, FB.124b, K.62a

[257] M.VI/83, FB.124b, K.62a

2 Be-ķavl-i rind-i dűrd-āşām ¼urma bezm-i űahbāda
Edir ke'sā ve nāvilhā elā yā eyyűhe's-sāķi^{cxiii}

3 Olurken pertevinden perde-i űebde nihān her gűn
Ruıuñ ħurűide teűbih etmedir ta'bir-i āfāķi

4 Mezāķ-ı cānı telı-i zehr-i hecr etdiñse de zālim
Şafā-yı lezzet-i vaűlın dehānımda henűz bāķi

5 űűrāıi gibi verdi neű'e-i ser-űār ey Vehbi
Baña bezm-i űafāda gerden-i billűr-ı berrāķı

[258]

[mefā'ılűn / mefā'ılűn / mefā'ılűn / mefā'ılűn]

1 Sezādır dem-be-dem ķan aılasañ ey dīde-i bāķi
Niıűn sevdiñ gűrűnce űyle bir ħűn-riz-i bī-bāķi

2 O űűıuñ faűl-ı vaűlında olan zevķ ű mezāyāyı
Cihāt-ı cāmi'a baıűinde ĩmā etdi Sekkāķi

3 Műcerred pāk-űoy bir ¼ıfl ederse pīr-i pāk etsin
Şaıın űoydurmadan postuñ sevip bir kűhne nā-pāķi

4 Gűrűnce ¼özme űalvārın boűandı zāhidiñ bendi
Boyandı dűndű sűd mā'ıye ol ¼aķűur-ı leylāķi

5 'Araķ nűű et űarāb iĉ ¼oırusu ben bildiıim Vehbi
Yiyip afyon u berűi olma bir ķanbűr tiryāķi

^{cxiii} "Ey saki, dikkatli ol! Kadehi dűndűr yani meclistikilere birer birer sun, sonra da bana sun."

Divan-ı Hafız-ı űirazi'nin 1. gazelinin ilk mısrası vezin gereıi takdim tehir edilmiű.

[258] M.VI/83, FB.124b, K.62b

[259]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 Hüsün ile kimdir müsellemin şâh-ı hübânım gibi
Devr-i Yûsuf'dan beri kim geldi sulţânım gibi
- 2 Şevk-i la'liñ sînede hıfz eyledim cânım gibi
Rüyuñ ellerden şaķındım nür-i îmânım gibi
- 3 Fursat el verse bırakmazdım o şüh-ı ser-keşi
Dâmeniñ çak etmeyince tâ girîbânım gibi
- 4 Kaħbe-zenlikdir yaķışmaz merd-i vâlâ-himmete
Zîb ü zîverle müzağref şîveli hânım gibi
- 5 Târumâr etdi gönül mecmû'asın bu rûzgâr
Vehbiyâ evrâķ-ı âşâr-ı perîşânım gibi

[260]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 Âh kim ağzım şulandı seyr ederken Saķız'ı
Buse va'diyle şeker çiynerdi bir tersâ kızı
- 2 Reng-i şahbâ ile olmuş gül yanağlar al al
Beyza-i sürh idi hem kâfir giyinmiş kırmızı
- 3 Kâkül-i zer-târa bir cevher-sitâre bend edip
Şanki indirmiş kemend ile felekden yıldız
- 4 Korķarım girmez ele tâ Portakal'a gönderir
Hasret-i nârenc-i pistânı bu şevk ile bizi

[259] M.VI/84, FB.125a, K.62b

[260] M.VI/84, FB.125a, K.63a

5 Müslümāna pek yaqındır cünbişinden añladım
Vehbiyā nuş etmeseydi āh o ruhbān dīnsizi

[261]

BERĀY-I BEG-ZĀDE'İ NÜVİŞTE BŪD
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Temāşā etse ol rūḥ-ı muşavver şūḥ-ı tersāyı
Atar āġūşdan Meryem Ana taşvīr-i 'İsā'yı
- 2 Çelīpā-veş küşāde-sīne-i sīmīne şarkıtmış
Mişāl-i rişte-i zunnār ġisū-yı semen-sāyı
- 3 Baña ol māh-ı Rūmī başka taqvīm eyleyip izḥār
Düşürdü sāl-i ḥalf-i va'de-i vaşla kebīsayı
- 4 Tıyurdum rāz-ı 'aşkı sīnemi döġmekle dünyāya
Edip nākūs-veş ġül-beng ile feryād-fersāyı
- 5 Şulu Manastır'ı seylāba verdi çeşm-i giryānım
Pür etdim eşk-i ḥūnīm ile Qanlı Kilīsā'yı
- 6 Baḥūr-ı Meryem'i başdırdı dūd-ı nāle vü āḥım
Görelen āteşīn-rüyunda ḥāl-i 'anber-āsāyı
- 7 İnanmaz āh o kāfir mācerā ihlāşıma Vehbī
Yemīn etsem öpüp İncīl ile Tevrāt-ı Mūsā'yı

[261] M.VI/84, FB.125a

BĀ-İBRĀM-I BA‘ZĪ RĪCĀL-İ DEVLET DER-ŞAHRĀ-YI NİŞ BERĀY-I
SĀRE NĀM MAĤBŪBE NŪVİŞTE ŞUD KĪ EZ-BEHR-İ MURĀFA‘A
BE-DĪVĀN-I ĀŞAFĪ ĀMEDE BŪD MEBNĪ BE-LAṬĪFE İST
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Şarılı nev-cāmesiyle şarabilsem Sāre'yi
Gülgül olsa büseden öpsem o gül-ruhsāreyi
- 2 Sāre ammā sā'ire olmaz kıyās ol meh-likā
Nūr-ı ḥüsnü rüşen etmiş seb'a-i seyyāreyi
- 3 Āh kim şarmaz mısın Sāre'm deyü ĩhām ile
Ben de gösterdim aña sĭnemde kanlı yareyi
- 4 Ḥün-ı ‘āşık mı ḥinā mıdır elinde el-amān
Cāna kaşd eyledi gördüm ol büt-i ḥün-ḥāreyi
- 5 Cāy-ı bülbül naḥl-i gül serv üzre ḳumrĭ lāne-sāz
Ben o naḥl-i nāza ḳondurdum dil-i āvāreyi
- 6 Şāhid-i nāzendedir kim ḥüsnünü işbāt için
Zālīm öldürmüş yemĭn ile niçe zen-pāreyi
- 7 ‘İṭr-ı şāhĭler sürüp zülf-i siyāhın gösterir
Sürmek ister sāde-dil ‘uşşāḳa yağlı ḳareyi
- 8 Naḳd-i cān ister ḳumāş-ı ḥüsnüne etmez ḳabŭl
Pāre pāre eyleyip verdim dil-i şad-pāreyi
- 9 Ḳalbi seng-i ḥāreden saḥt olduğun ĩmā için
Gāh olur ḥünĭ giyer sebz üstüne al ḥāreyi

- 10 ‘Āşıka miḥnet kılıcı olduğun kaç’ eyledim
Ben yatağan zann ederdim gerçi ol ğaddāreyi
- 11 ‘Ālemi lemḥü’l-başarda ḥüsnüne teşhīr eder
Kıldı cādūlar pesend ol ğamze-i seḥḥāreyi
- 12 Dīde-i Leylā-nigehle ṭurra-i zencīr ile
Eylemiş mecnūn hezārān ‘āşıq-ı bī-çāreyi
- 13 Kām alınmaz Vehbiyā ol duḥter-i nev-sāleden
Etmeyince vāsīta bir pīre-zen mekkāreyi

[263]

TĀRĪḤ-İ ḤĀTĪME BE-ẒİMN-I ḤĪTĀM-I ĞAZELĪYYĀT
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Ḥamdü lillāh ki Cenāb-ı Mennān
Kıldı bu bendeye luṭf u iḥsān
- 2 Kalmadı ya‘nī perīṣān-evrāk
Böyle āṣār-ı leṭāfet-‘unvān
- 3 Devr-i mes‘ūd-ı Selīm Ḥānīde
Oldu ṣāhāne müretteb dīvān
- 4 Luṭfu ol ḥüsrev-i ‘ālī-himemiñ
Vaḳt-i pīride beni kıldı civān
- 5 Eyledim kendi elimle tertīb
Bī-kem ü kāst u kuşūr u noḳşān
- 6 ‘Afv edip cürmümü ol Rabb-i Ğafūr
Eyleye maḥv-ı ḥaṭā vü hezeyān
- 7 Mülhim-i ğayb dedi tāriḥin
Buldu Vehbī ğazeliñ de pāyān^{cxiv}

[263] M.VI/85, FB.125b, K.64a

^{cxiv} Ebced hesabıyla H.1207/M.1792 tarihine tekabül etmektedir.

DER-İRĀD-I BA‘ZĪ RUBĀ‘ĪYYĀT-I MÜFERRĪĦA^{cxv}

[1]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

Şāyed ki ‘ināyetli efendim ola rāğıb
Eş‘arımı ‘arz eyleyeyim yevm-i Regā’ib
Togdu günüm ol rüy-ı pür-envārı görünce
Baht-ı siyehim oldu küşāde ne ġarā’ib

[2]

DĪĖER

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

Kitāb-ı hüsüne hāl ü haṭı fihrist-i mücmeldir
Havāşī ṭurrası ol metn içün şerḥ-i mufaşşaldır
Netīce müdde‘ā-yı hüsünü şartınca müdelleldir
Kıyās et kākülün şuġrā ve kübrā şekl-i evveldir

[3]

BERĀY-I NUŞRET-İ İSLĀM BE-ĖAL‘A-İ YERGÖĞÜ

[mef‘ülü / fā‘ilätü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

Yer yer hücüm ile alırım şandı Yergök'ü
Kāfir bozuldu fark edemez oldu yer gökü
Teng oldu qara başına çarḥ-ı kebūd-reng
Deşt-i belāda hergele-veş şimdi yer kökü

^{cxv} Başlıkta rubā‘ī olduğu ifade edilen bu şiirlerin hiçbirisi rubai vezinleriyle yazılmamıştır.

[1] M.VI/86, FB.126a, K.64a

[2] M.VI/86, FB.126a, K.64a

[3] M.VI/86, FB.126a, K.64b

[4]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

Ey kân-ı kerem luḡ u mürüvvet ne zamandır
Bî-çâreleriñ hâline şefkat ne zamandır
Gelmez mi 'aceb hâtıra devletli efendim
Vehbî'ye mevā'îd-i 'ināyet ne zamandır

[5]

DĪGER

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

Zamâne halkı mecāzî temelluḡ eyleyerek
Bağılsa şüret-i zâhirde cümle muhlîşdir
Ḥaḳîḳat üzredir ancak hülüs-ı Vehbî-i zâr
Be-ḥaḳḳ-ı Süre-i İhlâş 'abd-i hâlişdir

[6]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Güşe-i maḥkeme-i 'adle geçip ey ḳāzî
Ḳısmetiñde olagör ḥükm-i ḳazāya rāzî
Her ne hâl ise hele çekme ḡam-ı tevḳîti
Nef'-i müstaḳbel için olmaya 'ömrüñ māzî

[4] M.VI/86, FB.126a, K.64b

[5] M.VI/86, FB.126a, K.64b

[6] M.VI/86, FB.126a, K.64b

[7]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

‘Īd-i uđhiyyede seyr etdim o hūn-efşānı
Nīm-bismil niçe cān olmuş idi kırbānı
Āh kim aḥmer-i ḳanīden edip cāmesini
Tīġ-i hūn-rīz-i nigāhı ile saçmış ḳanı

[8]

DĪGER

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

Güzelsin bī-bedelsin ‘işvekār u nāz-perversin
Ne çāre nāzenīnim pek cefākār u sitemgersin
Seni gördüm ḥayāt-ı tāze geldi cismime güyā
Benim cān-ı ‘azīzim var ise rūh-ı muşavversin

[9]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'ılı / mefā'ılı / fe'ülün]

Şeydāter edip silmedi çeşmimdeki yaşı
Bilmem neme mā'ildir o ter-dāmen-i yāşī
Bedr-i feleke nāz eder ol ḳaşı hilālim
Girmiş be-ḥisāb-ı ḳamer on dördüne yaşı

[7] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[8] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[9] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[10]

DĪGER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Âh o kâfir duḡteri pek şıkdırır fistânını
Nâz eder 'uşşâka açmaz gül gibi pistânını
Çeşm-i mesti bir nigâh-ı şûh ile eyler ḡarâb
Bu cihânîñ mülket-i Rüm u Firengistânını

[11]

DĪGER

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

Var ise şafâ gûşe-i meyḡânede ḡaldı
Ferḡunde şadâ na're-i mestânede ḡaldı
Ṭarf-ı nigeḡiñ seyr edeli ḡayrıya baḡmam
Sâḡî gözüm ol dîde-i mestânede ḡaldı

[12]

DĪGER

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

Mecmû'a-i ḡâḡırda kitâba ḡaḡ u ḡâli
Naḡḡâş-ı ezel ḡoymadı ol şafḡayı ḡâlî
Bir kerre ṫutup pâyını ber-düş edebilsem
Ser-tâbe-ḡadem boynuma olsaydı vebâli

[10] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[11] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[12] M.VI/87, FB.126b, K.65a

[13]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

Maḥdüm-ı mükerrem gibi dil-dāde bulunmaz
Dilber bulunur gerçi kişi-zāde bulunmaz
Taşra güzelinde arama nāz u leṭāfet
Hübān-ı Sitānbul gibi dünyāda bulunmaz

[14]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Bizim āsāyişimiz zülf ü ruḥ-ı yār iledir
Çün Rufā'î işimiz nār iledir mār iledir
Ol kadar ṭālî'-i vārün ile yoḡ ğavġāmız
Hep keş-ā-keşlerimiz çarḥ-ı sitemkār iledir

[15]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Gerden-i dilbere taḳlīd ederek kelle şikest
Şatıyor rāḥat-ı ḥulḳüm deyü nām şeker
Ṭatlı ṭatlı süzülüp çoḡ ezilir bezminde
Büse-i la'line eyler ṭama'-ı ḥām şeker

[13] M.VI/87, FB.126b, K.65b

[14] M.VI/87, FB.127a, K.65b

[15] M.VI/88, FB.127a, K.65b

[16]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Sühan-i ğayr ile ma‘nāya tevessül mü olur
Zāğ taqlīd-i nağam etse de bülbül mü olur
Vehbiyā nazmıña derc etme hayāl-i diğeri
‘Āriyet cāme ile ‘arz-ı tecemmül mü olur

[17]

DĪGER

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

Bāb-ı ‘ināyetiñ ki cihāna küşādedir
Yüz sürdü şad niyāz ile geldi bu derbeder
Miftāh-ı dest-i himmetiñ eylerse fetḥ-i bāb
Ṭurmaz derün-ı hāne-i dilden keder gider

[18]

CEVĀB-I DA‘VET-İ İFTĀRİYYE

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

Rüzedār-ı büseyim ancak kanā‘at eylerim
Şubḥdan aḥşama dek nazzāre-i dīdār ile
Da‘vet-i aḥbāba kim eyler icābet Vehbiyā
Hāzır iftāriyye var nuql-i leb-i dildār ile

[16] M.VI/88, FB.127a, K.65b

[17] M.VI/88, FB.127a, K.65b

[18] M.VI/88, FB.127a, K.65b

DER-İRÂD-I BA‘Zİ MÜFREDÂT-I NEŞİTÂ

[1]

[müfte‘ilün / fâ‘ilün / müfte‘ilün / fâ‘ilün]

Ey gül-i ra‘nâ şaşın olma hezâr-âşinâ
Eyleme dâmânıñı pençe-i hâr-âşinâ

[2]

DİĞER

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün]

Gerçi kerem maķālını çokdan işitmişiz
Ammâ o lafz-ı mübheme ma‘nâ verilmemiş

[3]

BE-VÂLİ-İ BAĞDÂD ‘ÖMER PAŞA NÜVİŞTE

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

Belki ma‘mür eder vâlî-i Bağdâd bizi
Dest-i ihsâni ile ba‘de hârâbü'l-Başra

[4]

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

Felek güyâ kelekdir pîş-i çeşm-i giryenâkimde
Mişâl-i Şaţ aķıp ‘aşķıyla gitdim süy-ı Bağdâd'a

[1] M.VI/88, FB.127a, K.66a

[2] M.VI/88, FB.127a, K.66a

[3] M.VI/88, FB.127b, K.66a

[4] M.VI/88, FB.127b, K.66a

[5]

DİĞER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Ey hilāl-ebürü görüp ruhsārına taqlīdini
Rüy-ı hürşīde felekde mäh-ı nev hancer çeker

[6]

DİĞER

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

Kesdiñ elimiz bend-i miyānından o şūhuñ
Ey hancer-i hün-h'ār yine cāna toķunduñ

[7]

DİĞER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Aradıķça dil-i pür-cüşda ma'nā bulunur
Ķa'r-ı deryāda niçe gevher-i yektā bulunur

[8]

DER-DİVĀN-I ĶĀDĪ-'ASKERĪ GÜFTE

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Böyledir şīve-i aħkām-ı kazā ey Vehbī
Eskilik gālīb olur rütbe-i isti'dāda

[5] M.VI/88, FB.127b, K.66a

[6] M.VI/89, FB.127b, K.66a

[7] M.VI/89, FB.127b, K.66a

[8] M.VI/89, FB.128b, K.66a

[9]

DİĞER DER-ĞALEM-İ MEKTÜBİ NÜVİŞTE

[fe'ılätün / fe'ılätün / fe'ılätün / fe'ilün]

Eski sermâyeden aşılä zararın yok Vehbî
Köhne kälâ-yı hüner bunda serâser sürülür

[10]

DİĞER

[mef'ülü / mefâ'ılı / mefâ'ılı / fe'ülün]

Ağyâr kemendim der imiş turra-i yâre
Ğurtulmaya Allâh vere boynu resenden

[11]

DİĞER

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ılı / fâ'ilün]

Zahm-ı cefâsı cânına kâr etdi 'âşıķın
Tâķat gelir mi ol şeh-i hüsnün bu çağına / buçağına

[12]

DİĞER

[fe'ılätün / fe'ılätün / fe'ılätün / fe'ilün]

Lebi şevķi ile rü'yâda daħi 'uşşâķa
La'l ü yâķüt görünmezse de mercân görünür

[9] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[10] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[11] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[12] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[13]

DĪGER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Bāde vü dilber şafāsın var mıdır inkār eden
Zāhidiñ bīhūdedir da'vā-yı nehy-i münkeri

[14]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Devr-i gerdün yine mehtābımızı etdi hilāl
Gerçi vehbī idi biz eylemedik kesb-i kemāl

[15]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

Bir tıfl-ı sitemkār ile dil buldu belāsın
Böyle kıca lala gibi çekmekte cefāsın

[16]

DĪGER

[mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün]

'Aceb mi sā'id-i sīmīnine na'l açsa kim ol şūh
Gezer mi dest-i rağbetde gümüş gelmezse tamgāya

[13] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[14] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[15] M.VI/89, FB.128a, K.66b

[16] M.VI/89, FB.128a, K.66b

[17]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

Cevriñ ham etdi addimi geri kemān gibi
Zālim niřāne olma şaın tır-i āhıma

[18]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

Vardır o řūha 'āřık-ı zāriñ 'alāası
Ağyār-ı kāfiriñ nedir ammā 'alāası

[19]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

Zāhid hayāl-ı bāıl ile sūbha-gird olur
Her fikri tarz-ı devr ü teselsül degil midir

[20]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

Telh ise de dūšnām-ı lebiñ mültemisimdir
Ol zehr benim cāy-ı řarār-ı megesimdir

[17] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[18] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[19] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[20] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[21]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Vehbiyā āyine-i dilde şafā mümkün mi
‘Aks-i hatt-ı ruḥ-ı dilberle kederlenmişdir

[22]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Ḳuş dili söyleyerek böyle ḳafeslerde şakır
Kim dedi bülbüle bu bāğda olsun şakrāḳ

[23]

BE-MA‘NĪ-İ BEYT-İ VAŞŞĀF

[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]

Renc-i ḥumāra der misin bilmem ki ehlen merḥabā
Sāğar-be-kef sākīlere verdiñ ki sehlen merḥabā

[24]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Nefsiñi körlemege bir yetişir alma dü zen
Açmasıñlar gözünü şofıra bulup başḳa düzen

[21] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[22] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[23] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[24] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[25]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Teşnesin şuya getirse yine şusuz götürür
Acı muşlukda Kıruçeşmeli Saqqā-zāde

[26]

DĪGER

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

Şu teng-nāy-ı cihān içre Hılvetī Mūsā
Kıamışa girmeye rāzī Hıhām-zāde ile

[27]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

Leh kesimli görüp öpdüm anı ikrāmen leh
Geçdi bñ nāz ile bir muğ-beçe biçli miçli

[28]

DĪGER

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

İstedim baş urmağa bir duhter-i nāzendeye
Dedi başñ derde uğrar semtimiz Kııztaş’dır

[25] M.VI/90, FB.128b, K.67b

[26] M.VI/90, FB.128b, K.67b

[27] M.VI/90, FB.128b, K.67b

[28] M.VI/90, FB.128b, K.67b

[29]

DİĞER

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

Añladım gül memesinden daħi düŝize imiş
Dedi ā bu ne demek çek eliñ isterseñ küs

[30]

BE-PİŖGĀH-I İSTANKÖY DER-ĞIZLİMANI NÜVİŖTE

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ilün]

Sū-be-sū Baħr-ı Sefīd'i geŝt ederdīñ bir zamān
Zevrağ-ı āmāli ŝoğduñ şimdi Ğızlımanı'na

[31]

ĀN-CĀ DER-LİMAN-I ÇATALLAR NÜVİŖTE

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

Bir zamān Ağdeñiz'e yelken ederdīñ ammā
Ğapanıp keşti-i dil şimdi Çatallar'da yatar

[32]

DER-‘AZLEŖ EZ-ĞÜKÜMET-İ ŦOPĖANE NÜVİŖTE

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ilün]

Patlamıŝ ‘azl etdirince Vehbī-i dānā dili
Ğürledi ŦopĖane Meydānı'nda dāliñ dingili

[29] M.VI/91, FB.128b, K.67b

[30] M.VI/91, FB.128b, K.67b

[31] M.VI/91, FB.128b

[32] M.VI/91, FB.128b, K.67b

DER-ZİKİR-İ BA'Zİ MU'AMMEYÂT-I MUŞANNA'AEŞ Kİ
BERÂY-I TEŞHİZ-İ EZHÂN-I SÜHANVERÂN ÂVERDEEST

[1]

BE-NÂM-I MUHAMMED VE AĤMED
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Şafha-i 'aşka yazar kilkim iki ism-i münîr
Evvel-i zuhrüfü tekrâr edip âlûde-midâd

[2]

BE-NÂM-I AĤMED MEBNÎ BE-ĶĀ'İDE-İ FENN-İ CİFR
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Ger su'al eyler iseñ nâm u nişân-ı yâri
'İlm-i cifr üzre işârâtımı fehm et bâri
Evvel iklîmde var bul sekizinci şehri
Yeri kırkıncı maħalle ara dâr-ı çâri

[3]

BE-NÂM-I MAĤMÛD
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Resm-i la'l-i lebi hûbâna degil mi maħsûd
Şekl-i dendân yerine naķş-ı dehendir meşhûd

[4]

BE-NÂM-I YÛSUF
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Rûz-ı hecr ü sefer-i 'aşkıma yokdur pâyân
Âh kim derdime cânâ yine bulmaz dermân

[1] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[2] M.VI/91, FB.128b, K.68a

[3] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[4] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[5]

DĪGER BE-NĀM-I YŪSUF

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Oldum āzāde-ser-i kayd-ı heves derken āh
Heves-i 'aşq der-i dilde bedīdār oldu

[6]

BE-NĀM-I YA'QŪB

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Rūy-ı yār etse dil-i zārımı evvel şādān
Şoñra isterse 'uqūbet ede hem bī-pāyān

[7]

BE-NĀM-I 'OŞMĀN

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Nāmını bildim o āfet-nigehiñ ey Vehbī
Nāz ile dīde vü ebrūsu edince ĩmā

[8]

DĪGER BE-NĀM-I 'OŞMĀN

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Mihre ħarf-i hāyı zamm etdim tamām
Bir meh-i şāhib-ħayāya çıkdı nām

[5] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[6] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[7] M.VI/92, FB.129a, K.68a

[8] M.VI/92, FB.129a, K.68a

[9]

BE-NĀM-I 'ALĪ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Bī-ser ü pādır felek güyā arar ol dilberi
Bir ʔarafdan āfitāb u bir ʔarafdan Müşteri

[10]

DĪGER BE-NĀM-I 'ALĪ

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

'Aķīķ olmaķ ne mümkindir leb-i la'liñ ile yeksān
Verirse ǘāf'dan ǘāf'a o cevherdir yine erzān

[11]

DĪGER BE-NĀM-I 'ALĪ

[fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

Nām-ı vālāsını Őorunca aña
Çeşmi ile işāret etdi baña

[12]

BE-NĀM-I ḤASAN

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

'Araķ-feşān görünürse ser-i ḥam-i kākül
Olur fütāde-i pāyı dü-nīm olup sünbül

[9] M.VI/92, FB.129a, K.68b

[10] M.VI/92, FB.129a, K.68b

[11] M.VI/92, FB.129a, K.68b

[12] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[13]

BE-NĀM-I HÜSEYN

[fe'ilatün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün]

Etdi lü'lü' deyü üftâde yem-i hulyâya
Ser-i hayret-zedemi âh o resm-i dendân

[14]

DĪGER BE-NĀM-I HÜSEYN

[fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilün]

Bezm-i meyde ol kadar pür-tâb olur kim ruḥları
Bî-hod eyler hüsn-i bî-pâyânı mihr-i enveri

[15]

BE-NĀM-I QĀSİM

[fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilün]

Hoş yaraşmışdı qabā ol sīm-endāma velī
Qalmadı dillerde taḳat seyr edip reftārın âh

[16]

DĪGER BE-NĀM-I QĀSİM

[fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilätün / fā'ilün]

Fā'-i Qāf u 'ayn-ı lām u lām-ı mīm
'Ayn u lāmın ortasında fā'-i sīm

[13] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[14] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[15] M.VI/92, FB.129b

[16] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[17]

BE-NĀM-I ṬĀHİR

[fā'ilātün / fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilün]

Şāh-ı Ṭübā serv-ḳaddiñle gelirse bir yere
Her gören cānā olur elbet ṭarafdārñ seniñ

[18]

BE-NĀM-I EMİN

[mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün]

Miyān-ı nev-nihālān-ı çemenden
O bālā-ḳaddi çekseydim kenāra

[19]

BE-NĀM-I ḤÜSĀM

[mefā'ilün / fe'ilatün / mefā'ilün / fe'ilün]

Ḥarīm-i çeşmime gelse ḥayāl-i serv-ḳadiñ
Güher-feşānlık eder çeşm-i ter şafāsından

[20]

BE-NĀM-I SA'İD

[fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilatün / fe'iün]

Ġāyet-i mihr ile ol işvegeriñ 'ahdinde
Şevḳ-i dil oldu dü-bālā ne maḥabbetdir bu

[17] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[18] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[19] M.VI/93, FB.129b, K.69a

[20] M.VI/93, FB.129b, K.69a

[21]

BE-NĀM-I İSMĀ'İL

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Nām-ı vālāsın hayāl etdikçe cüş-ı şevk ile
Pây-ı eşk olmağda birün güşesinden dīdeniñ

[22]

BE-NĀM-I FAHRE'DDĪN

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Zīr-i zülfünde görüp 'aks-i ruḥ-ı cānānı
Dil şikest oldu emel hıfz-ı Hudā'da ola dīn

[23]

BE-NĀM-I ES'AD

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Şanma kim rām olmaya ol serv-ḳad sīmīn-beri
Feth eder altün sedd-i muḥkem-i İskender'i

[24]

BE-NĀM-I ŞĀDIḲ

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Nezd-i cānāna maḥabbetle yaḳīn olduḳça
Pây-ı ihlāşı yürü baş ser-i ḳāf-ı ḳurba

[21] M.VI/93, FB.129b, K.69a

[22] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[23] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[24] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[25]

BE-NĀM-I VEHBĪ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Güſe-i ebrusun ol meh bir ʔarafdan gösterip
Hem yine ĩmā edermiſ lā deyü ebruları

[26]

BE-NĀM-I 'İŒMET

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

Rüyunu 'arz eyleyip ʔeſm ü dehānĭn gösterir
Tā varıp dāmānına rü-māl ede üftādesi

[27]

BE-NĀM-I MEĞMED 'İZZET

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

Żalām-ı 'ālemi maĖv etdi bĭ-ħad medd-i iĖsānı
Hemān Ėurſĭddir seyyāre iÇre rüy-ı tábānı

[28]

BE-NĀM-I RAMAZĀN

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

O māhĭn 'arızında seyr edince zülf-i ſeb-günun
Dedim bir mehdır ol kim bir ſebi biñ māha rāciĖdir

[25] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[26] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[27] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[28] M.VI/93, FB.130a, K.69b

[29]

BE-NĀM-I ŒA'BĀN

[fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilün]

Kāğıd-ı zer gibi gördükde o zerrin kemeri
Bildim ol māhı ki var bend-i miyānında berāt

[30]

BE-NĀM-I NŪRĪ

[fe'ilatün / mefā'ilün / fe'ilün]

Sünbül-i zülfü eyledi işmām
O gülün ismi bir şüküfe imiş

[31]

BE-NĀM-I ZEYNEB

[fe'ilatün / mefā'ilün / fe'ilün]

Şüreti zinet-i cihān ammā
Şüret-i zineti nişānıdır

[32]

BE-NĀM-I İVAZ

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

Düşerse cür'a-i cām-ı leb-i cān-bahşı ol şuhuñ
Kenār-ı havz olur ser-çeşme-i āb-ı hayāt-efzā

[29] M.VI/93, FB.130a, K.69b

[30] M.VI/94, FB.130a, K.69b

[31] M.VI/94, FB.130a, K.69b

[32] M.VI/94, FB.130a, K.69b

DER-ZİKİR-İ BA'Zİ ELĠĠZ-İ LAṬİFE Kİ BERĀY-İ TEZYİN-İ
ḤĀTİME ĀVERDEEST

[1]

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

- 1 Kimdir ol şūfī-i şā'im kâ'im
Gece gündüz döner olmaz nâ'im
- 2 Devr uşûlünde 'aceb mâhirdir
Mevlevî olduĝu pek zâhirdir
- 3 Oĝuyup virdini etmekte semâ'
Zikrini gizlice eyler ismâ'
- 4 Keşf eder 'âleme rāz-ı ĝaybı
Ya'ni bir vakte bırakmaz reybi
- 5 Hem çalar hem çağırır hem rakķaş
Sîm-tenlerle eder ḥalvet-i ḥāş
- 6 Ādeme gâh olur çehre-nümâ
Şîşe ardında perîdir güyâ
- 7 Gâh olur kim iki kat câme giyer
Gâh 'uryân gezer ol sîmîn-ber
- 8 Oldu dīvâneligi şöhret-gîr
Pâyını eylediler der-zencîr
- 9 Olsa zencîrden âzâde velî
Şar'a uğrar hele bir özge deli
- 10 Böyle bir velvele âfetdir ol
Belki ma'nâda kıyâmetdir ol

[1] M.VI/94, FB.130b, K.69b

[2]

LÜĞAZ-İ DİĞER

[mefā'ülün / mefā'ülün / fe'ülün]

- 1 Nedir ol kıad-ıamıde pır-i şırrır
Cihānı eylemiş kıahrıyla dil-gır
- 2 Gehı bir şır-i merdüm-hıāra beñzer
Gehı bir dilber-i ğaddāra beñzer
- 3 Ser-i ebrūsunu pür vesme eyler
Dem-ā-dem cünbişı bir resme eyler
- 4 Gehı bel bekçisidir ol dil-āver
Gehı kıaı-ı kıarıı ehline yāver
- 5 Künāmında yatar mānend-i ejder
Eder gencınesinde kııfz-ı cevher
- 6 Velıkin teng ü tıre hıābgāhı
Girer kıabse kı pek kıoıdır ğünāhı
- 7 Sitemdir cün āna āyın ü ādet
Aşırlar etse de merdāne kııdmet
- 8 Bilinmez kıandedir aşıla maıāmı
Ya Hındıdır ya Mışırdır ya Şāmı
- 9 Kıızılbaşı olduğu ğāyetde rüşen
Hıorāsān mülkünü etmişdi mesken
- 10 Celādet sāyesin her semte şalmış
Cihānı kıabza-i teşkıre almış

[2] M.VI/94, FB.130b, K.70a

11 Egerçi şu'lesi düzaḥ-nişandır
Velîkin gölgesi zıll-i cinandır

[3]

LÜĞAZ-İ DİĞER

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

1 Nedir ol sāḥir-i u'cûbe-nümâ
Eder eşkâl-i ğarîbe peydâ

2 Ya'ni her şürete kı̇abil görünür
Bir perî çehre-i hoş-dil görünür

3 Gerçi bir 'âşık-ı rüşen-dildir
Ṭab'ı ammâ zene pek mâ'ildir

4 Hüb u zıştı aramaz pāk-naẓar
Kimi bulsa alıp āġuşa çeker

5 Yine şüfî gibidir şâf-derün
Bir nefes ḫâlin eder dîġer-gün

6 Bir Fireng oġlanıdır nâzükter
Çehre-perdâz-ı dükân-ı berber

7 Ber-i sîmîn ü celî-manzarı var
Sînesinde görünür cevheri var

8 Eylese mâha eger 'arz-ı cemâl
İki üç pâre olur şekl-i hilâl

9 Rûz-ı rüşende olur ḫüsnü 'ayân
Şeb-i târikde mestûr u nihân

[3] M.VI/95, FB.131a, K.70b

10 Ebkem ammā nedir ol sırr-ı ‘azīm
Gāhice kuş dili eyler ta‘līm

11 Eyleyen fenn-i uşulü taḥṣīl
O kitāb ile edermiş tekml

[4]

LÜĞAZ-İ DİĞER

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün]

1 Nedir kim ol iki yüzlü münāfık
Nümāyān çehresinde levn-i ‘āşık

2 Gezer dünyâyı hem bî-dest ü pādır
Muḳīm-i ḫāne-i ehl-i ğinādır

3 Te‘āla’llāh nedir anda bu ḳudret
Yemez içmez verir dünyāya ni‘met

4 Gehī müslim kıyāfetle bedīdār
Gehī şekl-i Firengīde nümūdār

5 Giyer her şūrete etmez teḫāşī
Hemān başından eksik etme taşī

6 Semender-veş girip hem nāra yanmaz
Teni nāzūk velī cevre ṭayanmaz

7 Ḳırılrsa pāre pāre olsa ammā
Zarar gelmez aña bir dürlü ḳaṭ‘ā

8 ‘Aceb maḫbūbdur pākīze-meşreb
Velī zen-dostdur ālüde-mezheb

[4] M.VI/95, FB.131a, K.70b

- 9 Yatar zîr-i zemînde hâke yeksân
Semâda adıdır mihr-i dirahşân
- 10 Eger kim olmasaydı kalbi fâsîd
Cihânda olmaz idi qadri kâsîd
- 11 Yeter vaşf eylediñ ol bî-vefâyı
Yanıñdan gitmese vermez şafâyı

[5]

LÜĞAZ-İ DİĞER

[fe‘ilâtün / mefâ‘ilün / fe‘ilün]

- 1 Nedir ol taş-bâz-ı germ-nihâd
Âb-ı rû dökmeği edip mu‘tâd
- 2 Tepesinde olur nümûde gözü
Mermer-i saht sanki kara yüzü
- 3 Hâlvetî zann eder gören anı
İstemez lîk hırqa-püşânı
- 4 Hem mücerred ile eder ülfet
Hem alır kendisi niçe ‘avret
- 5 Gündüz insân ile olup maḥrem
Gece dîv ü perî ile hem-dem
- 6 Dâ‘imâ mâcerâsı bî-pâyân
Dilberi sîneye çeker ‘uryân
- 7 ‘Aşk ile âb-ı çeşmi cüş eyler
Dökerek eşk-i ter hürüş eyler

[5] M.VI/96, FB.131b, K.71a

- 8 Nār-ı hecr ile sīnesi sūzān
Dūd-ı āh ile pūr olur ekvān
- 9 Sūznāk olsa da şafāda müdām
Şuyunu bulmada be-vefķ-i merām
- 10 Güç degil der-‘aķab eder idrāk
Bunu her şāhib-i ṭabī‘at-i pāk

TĀRĪḤ-İ İTMĀM-I DĪVĀN*
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Ḥamd ü şükr-i bī-nihāye Ḥażret-i Allāh'a kim
Verdi bu ‘abd-i za‘īfe kuvvet-i nazm-ı kelām
- 2 Vehbiyā etdikde itmāmın müyesser ‘avn-i Ḥaķ
Yazdı bu tārīḥi ḥāmem *buldu divānum ḥitām*^{cxxvi}

* M.VI/97, FB.133a, K.16a

^{cxxvi} Divanın tamamlanışı, koyu ve italik dizilen ibarenin ebced hesabıyla neticesi olan H.1204/M.1790 yılına tekabül etmektedir.

KAYNAKLAR

- AHMED RÂŞİD (Yayaköylü), (1259), Nuhbe Şerhi, İstanbul.
- AHMED SEDAD, (1325), Rusça-Türkçe Lugat, İstanbul.
- AHMED VEFİK PAŞA, (1306), Lehçe-i Osmanî, İstanbul.
- AHTERÎ Mustafa bin Şemseddin, (1292), Ahterî-i Kebîr, Ali Bey Matbaası, İstanbul.
- AKÜN, Ö. F. (1993), "Sünbül-zâde Vehbî", İA, C.XI, s.238-242.
- ALICI, G. T. (2011), Lutfiye-i Vehbî, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- ALİ SEYDÎ, (1330), Resimli Kâmûs-ı Osmanî, İstanbul.
- ALPARSLAN, A., (1947), "Manzum Lügatler ve Tuhfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi", (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Türkiyat Enstitüsü, Tez no:242, İstanbul.
- ATALAY, B., (2008), Maraş Tarihi ve Coğrafyası, (hızl.: İlyas Gökhan, Mehmet Karataş), Ukde Yay., Kahramanmaraş.
- BAHAEDDİN, M., (1920), Yeni Türkçe Lugat, Evkâf-ı İslamiye Matbaası, İstanbul.
- BATUR, A., (2002), "Sürûrî Divanı" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- BEYZÂDEOĞLU, S., (1985), "Sünbül-zâde Vehbî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi"(Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____, (1987), "Nedîm ve Sünbül-zâde Vehbî'de İstanbul", Türk Edebiyatı, Eylül 1987, s.60-62.
- _____, (1991), "18. yüzyılda Bir Mahkeme Baskını", Milli Kültür, Mart 1991, S.62, s.61-63.
- _____, (1991), "Tannâne Kasidesi", Dergâh, Nisan 1991, C.II, S.14, s.10-12.

- _____, (1991), "Tayyâre Kasidesi", Dergâh, Ağustos 1991, C.II, S.18, s.8-10.
- _____, (1996a), Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye, Cihan Neşriyat, İstanbul.
- _____, (1996b), "İki Terkîb-i Bend", Türk Edebiyatı, Mayıs 1996, s.47-48.
- _____, (2000), Sünbülzâde Vehbî, Şule Yay., İstanbul.
- BURSALI MEHMED TÂHİR, (1338), Osmanlı Müellifleri, C.II, İstanbul.
- CEVDET PAŞA, (1309), Târîh, C.II, İstanbul.
- DEVELİOĞLU, F., (2008), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.
- DİLÇİN, C., (1982), Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yay., Ankara.
- EBUZZİYA TEVFİK, (1306), Lugat-i EbuZZiya, Matbaa-i EbuZZiya, İstanbul.
- FAİK REŞÂD, (1312), Eslâf, C.II, İstanbul.
- GİBB, E. J. W., (1905) A History of Ottoman Poetry, v. IV, London, s.242-265.
- HÂVÎ, (1246), Devhatü'l-Vüzerâ, Bağdat.
- HAYÂTÎ, (1251), Tuhfe Şerhi, İstanbul.
- İSTANBUL KÜTÜPHANELERİ TÜRKÇE YAZMA DİVANLAR KATALOĞU, (1967), MEB Yay., İstanbul, C.III, s.1052-1062
- KANAR, (1993), Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, Birim Yay., İstanbul.
- KILIÇ, A., (2007), "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/2 Spring 2007, s.410-476.
- KÜÇÜK, R., (2010), "Sünbül-zâde Vehbî'nin Farsça Divançesi", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEHMED SALAHÎ, (1313), Kâmûs-ı Osmânî, C.1-2, İstanbul.
- MEHMED SÜREYYÂ, (1311), Sicill-i Osmânî, C.IV, İstanbul.
- _____, (1996), Sicill-i Osmanî (hzl.Nuri Akbayer), C.I-VI, İstanbul.

- MUALLİM NÂCÎ, (1308), Esâmî, İstanbul.
- _____, (1986), Osmanlı Şairleri(hzl. Cemal Kurnaz), Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
- _____, (1308), Osmanlı Şairleri, İstanbul.
- _____, (1995), Lugal-i Nâcî, Çağrı Yay., İstanbul.
- MÛNŞEÂT-I AZİZİYYE, (1286), İstanbul.
- MÛTERCİM ÂSİM, (2000), Burhân-ı Katı (hzl.: Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yay., Ankara.
- ONAY, A. T., (1993), Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı, (Haz.: Cemal Kurnaz), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- ÖZ, Y. (1997), “Tuhfe-i Vehbî Şerhleri”, İlmî Araştırmalar, S.5, s.219-232.
- ÖZEGE, M.S., (1997), Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu IV. Cilt, İstanbul, s. 1877-78.
- PAKALIN, M. Z., (1983), Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğu, C.1-3, MEB Yay., İstanbul.
- PALA, İ.,(1989), Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğu, Akçağ Yay., Ankara.
- REDHOUSE, Sir James W., (1992), A Turkish and English Lexicon, 2. basım, Çağrı Yay., İstanbul.
- REFİK, (1282), Letâ'if-i İnşâ, C.II, İstanbul.
- REMZÎ, Doktor Hüseyin, (1305), Lugal-i Remzî, C.I-II, İstanbul
- SARAÇ, Y., (2010), Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye, Gökkuube Yay., İstanbul.
- SCHMİDT, J., (1993), “Sünbül-zade Vehbi's Şevk-engiz, an Ottoman Pornographic Poem”, Turcica, C.XXV, Paris, s.9-37.
- STEINGASS, F, (1998), A Comprehensive Persian-English Dictionary, Beirut.
- SÛRÛRÎ, (1255), Dîvân, Bulak.

- SÛRÛRÎ, (ty), Hezeliyât, İstanbul.
- ŞAHÂBEDDİN SÜLEYMAN, (1328), Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye, İstanbul.
- ŞÂNÎ-ZÂDE Mehmed Ataullah, (1284), Târîh, C.I, İstanbul.
- ŞENTÛRK, A.-KARTAL, A, (2004), Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, (2007), Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yay., İstanbul.
- _____, (1300), Kâmûs-ı Fransevî, İstanbul.
- _____, (1316), Kâmûsü'l-a'lâm, C.VI, İstanbul, s.4707.
- ŞUÛRÎ (Hasan Çelebi), (1314), Ferheng-i Şuurî, C.1-3, İstanbul.
- UNAT, F. R., (1992) Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri, (Tamamlayıp yayımlayan: Bekir Sıtkı Baykal), TTK Yay., Ankara.
- USLU, A., (2007), Surûrî-i Müverrih'in Manzum Tarihleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- UZUNÇARŞILI, İ. H., (1988), Osmanlı Tarihi, C.I, I, TTK Yay., Ankara, s.331-350.
- YILMAZ, M., (1992), Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözlere, Enderun Yay., İstanbul.
- YÖNTEM, A. C., (1946), "Sünbül-zâde Vehbî", TDİD, S.2, s.81-104.
- YURTSEVEN, N., (2003), "Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Lûgatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ZİYA PAŞA, (1291), Harâbât, C.I, İstanbul.

EKLER

ابتداء قصائد

بسم الله الرحمن الرحيم	تاج کبود بر سره نغمه کریم
<p>درد و غمشکی قیقل ز نور حسن میان یارب مقام اولییرایه تخمخس لغوی معنی</p>	<p>لسان نبی و لسان تا زبانم تر جبین یارب مقصود از لحنی بود و خطا ان الامان یارب</p>
<p>نعت شریف نر الا نبیا علی افضل الصلوات</p>	
<p>زهی نور مجسم آفتاب عالم آرا در ضیاسی سخلی هر ذره و اجزای عالمین عجب نور منگمه که نور شید جهان آرا ستال آیت نور اول جمال عالم افروز کن فردان با بر تو قدر طرک شکست البیده او نور جنبان مطلع و الشمس المرصود جلی ایله بوی آنت نار القبا سندن زینت سبیه اند از اوله جای مجیبی</p>	<p>که هر طلعتی نور جبین ماه خرد اور او هر که انعامی مید آید ارجا و استیادور اور وی تابان که سببیل چشم هر یادور بمان نور علی نور اولدین کون کبیر اعلادور ابد بود و نگار و نوره مصون درم اطلاقور جبین و الضحی ان نور باش زیر و بالادور او نور که در بیق ساد و ضیاسی است ستادور که اول غلی ان سر سره نور مجید و نادر</p>
<p>او انوار محمد در قروح روسته احمدور ضیاسی هر ذمه دد زهی نور معلاور</p>	

تکلیف

ابتداء تواریخ

در ذکر بعض تواریخ از تارخ پهلوی که او بامر و طلب برای اعظم حضرت سلوک
 و سایر اقاظم مستبد و سلوک نوشته بود و از آنجمله تارخ بطوس حضرت سلطان
 مصطفی خان جننت مکان

<p>ایلمدی و نیایی بود مفرم و بصحت فرا او لدی و قدر جمله آست صدقای صفا ایلمدی رفیع کلام ظلم ایچون نشه ضیا تحت عالی تخت عثمانی قیلمدی احستا اول امام السلطنه ایلمدی بکشتا امر نه بانص قرآن اولدی و ایسب اقترا عالیه سهبال عدل و دادی مانده ما ذهن و دراکنده و ارد و راه قدر فرط ذکا صفو میل طبعید را آییسته عالمان شرمه ایلمدی طی شهرت جود و سخا بای تحقیر رشتیمان روز کاره منتها</p>	<p>تعدیه کیم خاور و قبض اللطاف خدا تا ایوب و نمک کوروت سینه کوانده دیده لر و شن بند بر آفتاب سلطنت یعنی سلطان عظم مصطفی خان کریم شیر عشق زنده شمدی خطیب سن جریبل او قدر مستتر ای عالمان ایلمدی آنی رسب معین نقل یزداننده که او لش سایه ده از زمان عقل اول تالی اوده اکنت طبع پاکیده رشکت اسکندر و کلن صورت و اراتی کیم الحظ و اسمان گویدی خاتم طائی اگر قیلمدی مانده سلیمان عالمی زیر کین</p>
---	---

ابتدا و خیرات	
(بسم الله الرحمن الرحيم)	
ایتم انقاس عمری بملکات فوسل لاله الا الله	یا الله نسو بکرم یعلم ایله آخر نفسه الطاهر
حرف الف	
ابتدا سے نظم ابتدا ابتدا سے نظم ابتدا ابتدا سے نظم ابتدا ابتدا سے نظم ابتدا	اول سنا حسنه بودل دیوانه ابتدا کلدن درق درق سیتی آلمدی ہنرمز دسازی فواسے جمانسوز عشق اول اوی شگری کورسون بونکات
وہی و عرصہ کتہ بچو جا کسوا ری دار بیتہ حسنه طبط میدانه ابتدا	
دار سید یافتدن اوذ گیارہ یا من رضا یو قسی آ یا مدت ایام ہرہ اقتضا چونکہ تار و زانلون بوی طور حکم اقتضا کر جہ کیم راہ طلبہ نیل و سدر اقتضا	قد انار المحب فی اکباد ناچر انصا فات عمری بانوی باوض من فوط الہوی لا کمنی بالصبا یا من العذتی قدوسے مراتی حول الخی من نبع صدق باغوی

نایسکی

دیگر روایتی است که در آنجا آمده که اولیاد آن
 ملک عرشه آیین گمان شود

زمانی که بولسوردی اول یعنی عندکده ظاهر در	که سنن پادشاه قدر دان شود و حکام
و درم آورده سر بر سلطه حق ابراهیم	القبائل و عمرو جادون شود و حکام
منوبد زانگی تا بد باری ایون هر دم	نیجه فریخ و طفله کاران شود و حکام
خدا عید سرت ایوب هر روز فرزندک	قویک فریادک اول شود و حکام

مستجاب و سون آری بود علم امین	قبول ایفای آن جهانانی خطا از امین
-------------------------------	-----------------------------------

قصه چهارده که در ترتیب فریاد بیکری بدرای هزاره ایمان از روس خوانده

مؤیدینند زماندن حضرت یارک	معدا دولت نما نیز معدت کاری
نه دو کتم دل نعمت عظمای عالمدر	نیم ایگسه جیات در فقا در کسب جباری
اید فرغود و س اولدنی نوق هم فخرن	بو ککک و صفلی کبود غادت سله اولدند جباری
بود دولت کیسی مرصدا اولو بر سلطنت بودند	تبع ابدیم هر بر لسان نیجه اسفاسی
اید و جب شریعت ز نما اهل کاسنی تا بد	جوانده بنوا اید کج کج نسیخ مخاری
اوسا با عطا ملک جمله سی عدا به شایدر	کد قلمش هر بر حق مظهر اسرار جباری

خصوصاً حمد دن نماز قلمش قبض نیاید	جنب حضرت عبدالمجید خان جهانمندی
-----------------------------------	---------------------------------

خداوند عظیم شاد فاروقی شهید کیم	بیر قهرتون وارد وقت بازور کرداری
شهنش ملک نظر خدیو قهرمان بیکر	هکت اینش بلو خان بیجیم هکت دیکر

آیا

ابن نیز و حق قضاة زمانه نوشته بود

سرد و استراحت هیچ حرکت ندر
سیر در اینجا فرق کنه نقتت جگلوئی
باری بیکه بچ منستی تذکره جینتک
مطلبی بی بهره به انوشت جلیله ای

در جواب فخر عسکری نوشته بود

بچک تازه ایکن بزنی خفقت اوکنه
که روده قالدق انچون شوق دنیا
بویله در شیهه احکام قضای و هبئی
اسکلیک غالب اولور دتبه و کتداج

فخر چه آن فاضلی عسکری نوشته بود

اره در خج دل بر جوکنده معنا بونور
فقد در یاده بجه کوه بهر یکتا بونور
اسکی سه مایه در اصل ضرک بوقی ایلی
کهنه کالای همزه بونور سه اسر بونور

در علمه صبه بول نوشته بود

دار دنیا اولوب نسین معاشره اصی
ارتمسون عقل اولک میل منسی بول
بسع حال خیال ایله کاره در نسیم
با نسیم عالم تنگ ایتر اشتر ای بول

بکیم عمرال نابی و قوم رحمة الله علیه

جگه خون اولدر فکر بکیم خنده بن خنده
اولمه تازه داغ نامجره خنده بن خنده
لب لعلک ایچون اشک دام خنده بن خنده
عظله اعظمه ایچنیم بهر نم خنده بن خنده

چراست سینه در سه سینه خنده بن خنده

کب ب سینه خ یعنی نفس بهر مند کویا
نزه فخر نوسن ابور عاکن اولک عانده کویا
الکر چه ظاهر ایلمکدر دستده ک میس
انک جام طولی در باده کلکوز انلیما

بیم خنده به در ساغوم خنده بن خنده

چیمکل کاله اولیر اطلس صبر با کلفتمه
شتراب انک بهر خنده ندر آتیم
تلون کوه سید غیر کونا کیمدم جامه
چمنده گلده نسیم خنده بن خنده جامه

**YAŞAR ALPARSLAN – SERDAR YAKAR’IN EDITÖRLÜĞÜNDE
ÇIKAN YAYINLARIMIZ**

MARAŞ TARİHİ SERİSİ:

1. Dulkadir Beyliği Araştırmaları I (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
2. Dulkadir Beyliği Araştırmaları II (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN, Mehmet KARATAŞ, Serdar YAKAR*
3. İstiklâl Savaşında Maraş (2008) / *Yaşar ALPARSLAN – Serdar YAKAR*
4. Maraş Tarihi ve Coğrafyası (2008) / *Besim ATALAY*
5. Maraş Yollarında (2008) / *Hasan Reşit TANKUT*
6. Aşiretlerin İskanları (2008) / *Bekir Sami BAYAZIT*
7. Maraş Emîrleri (2008) / *Editörler: İlyas GÖKHAN / Selim KAYA*
8. Maraş’ta Misyoner Faâliyetleri ve Misyoner Okulları (2008) / *Mustafa ÇABUK*
9. Zeytun ve Çevresindeki Ermeni İsyancıları (2008) / *A. Latif DİNÇASLAN*
10. İlkçağdan Dulkadirliilere Kadar Maraş (2008) / *Yrd. Doç. Dr. İlyas GÖKHAN, Yrd. Doç. Dr. Selim KAYA*
11. Dulkadir Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi (2009) / *Dr. İsmail ALTINÖZ*
12. İlâveli Esmârü’t-tevârîh Maa Zeyl (2009) / *Mehmed Şemî Efendi, Hazırlayan: Dr. Mehmet KARATAŞ*
13. 100. Yılında 1909 Maraş’ta Ermeni Olayları (2009) / *Yrd. Doç. Dr. Nejla GÜNAY*
14. Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

15. Maraş'ta Saçaklızâdeler ve Eski Maraş Âlimleri (2009) / *Osman SANDALOĞLU, Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
16. Yakın Çağda Kahramanmaraş (2009) / *Prof. Dr. Ahmet EYİCİL*
17. Eshab-ı Kehf Vukûu Şuyûu (2010) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
18. Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti (2011) / *Arifî Paşa, Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

MARAŞ KÜLTÜR VE EDEBİYATI SERİSİ:

1. Âşık Durdu Mehmet Yoksul (Âşık Mahfuzî) Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
2. Âşık Mustafa Zülkadiroğlu Hayatı ve Şiirleri (2008) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
3. Muhammet Kâmil Ağdaş (Bahçeci Hoca) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
4. Maraş Merkez Ağzı (2008) / *Mine KILIÇ*
5. Mevlid / *Mar'aşî Kurâ-zâde Nâdiri* (2009) / *Hazırlayan Gülcan Tanıdır ALICI*
6. Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*
7. Türk Edebiyatında Maraşlılar (2009) / *Yaşar ALPARSLAN, Yard. Doç. Dr. Lütfi ALICI, Serdar YAKAR*
8. Maraş Bibliyografyası (2009) / *Cavit POLAT*
9. Büyük Hiciv Şâiri Âşık Mısdılı (Mustafa Hartlap'ın) Hayatı ve Şiirleri (2009) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
10. Maraş Ağzı Köroğlu (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
11. Maraş Merkez Ağzı Kelimeler Deyimler (2009) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
12. Muhtelif Cönklerden Maraş Halk Şâirlerine Âit Şiirler (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

13. Tertîbü'l-Ulûm (2009) / *Saçaklızâde (Eş-Şeyh Muhammed B. Ebî Bekr El Mer'aşî) - Çeviri: Doç. Dr. Zekeriya PAK - Yrd. Doç. Dr. M. Akif ÖZDOĞAN*
14. Divan-ı Hâfız-ı Mar'aşî (2010) / *Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfî ALICI*
15. Kahramanmaraş'ta Çocuk Oyunları (2010) / *Hacı Ali ÖZTURAN*
16. Halîli-i Mar'aşî Divançe ve Etvâr-ı Seb'a (2010) / *Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfî ALICI*
17. Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi (2010) / *Kemalettin KOÇ*
18. Eski Maraş'ta Örf'ler, Âdet'ler ve İctimâî Hayat (2010) / *Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN - Hacı Ali ÖZTURAN*
19. Mîzânüşşerîat ve Bürhânüttarîkat (2010) / *Muhammet Hilmi Efendi, Hazırlayan: Yaşar ALPARSLAN*
20. Lutfiyye-i Vehbî (2011) / *Sünbülzâde Vehbî, Hazırlayan: Gülcan Tanıdır ALICI*
21. Nazmü'l-Fünûn (2011) / *Yemli hazâde Mustafa Kâmil, Çeviri: Doç. Dr. M. Akif ÖZDOĞAN – Uzm. Ahmet TEMİZKAN – Abdullah DİNÇ*
22. Nasihatnâme-i Vehbî (2011) / *Sünbülzâde Vehbî, Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Lütfî ALICI*
23. Eski Maraş'ta Alim Çıkarmış Aileler (2011) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*

KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİNCE YAYINLANAN ESERİMİZ

1. Maraş Meşhurları (2009) / *Hazırlayanlar: Yaşar ALPARSLAN - Serdar YAKAR*